
WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

1719

APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS
ET
CURANDIS
MORBIS

IN USUM DOCTRINÆ DOMESTICÆ
DIGESTI
AB

HERMANNO BOERHAAVE.

LUGDUNI BATAVORUM
Apud JOHANNEM VANDER LINDEN.
MDCCIX.

VIRIS ILLUSTRIBUS,

PATRICIIS LUGDUNENSIBUS.

DANIELI VAN ALPHEN
SIM. FIL. J.Cto.

IN REPUBLICA LUGDUNO-BATAVA

MUNERE SENATORIO PER ANNOS TRIGINTA ET NOVEM,

CONSULATU TER ET DECIES,

PRÆTURA URBANA TER,

HONESTE, SAPIENTER, FELICITER,

FUNCTO.

JOHANNI vanden BERG. J.Cto.

TERTIUM JAM CONSULI,

IN CONSILIUM SENATUS SUPREMI FOEDERATÆ REIP. NUPER A SENATU BATAVO ADSCRIPTO.

NUNC AB IPSO SENATU SUPREMO PROVINCIIS BRABANTIÆ, ET FLANDRIÆ, MODERANDIS LEGATO,

VIRO

MERITIS ET HONORIBUS

INSIGNI.

HERMANNUS BOERHAAVE
S. P.

Quoties vitæ meæ, qualiacunque demum ea ſint, decora cogito; toties ego Vos, Eximios horum AUCTORES, gratâ veneror memoriâ. Te ſcilicet, Ampliſſime ALPHENI, quem ætas, uſus, ſapientia, perfecit, quem Honeſti, rarus ille, ſemper decoravit amor, primum fortunæ Fabrum colo.

Quum enim tribus & viginti abhinc annis ipſe puer, & Patre orbus, majori hercle animo, quam facultatibus, Academiam ingrederer, Tua mihi amicitia profuit quam plurimum.

Conciliaverat quidem eam Vir Clarus, ampliſque mihi beneficiorum officiis cognitus, JACOBUS TRIGLANDIUS. At-

Atque Ejus certê ſancta mihi ſemper memoria habebitur! cœterum Tu conſtanti adeô benefactorum impenſâ me deinceps devinxiſti, ut poſtremi magnitudine prioris pretium ſuperare ſemper ſtudueris, eoque me redegeris denique, ut, quantum poſſim, tantum TIBI debeam! Tu verô, Ampliſſime BERGI, qui meritorum in Remp. & Academiam gloriâ invidiam ita viciſti, ut BONIS honorum nullam, virtutum ſummam, æmulationem accendas, ante ſeptem annos excitaſti me, ut ex charâ mihi ſolitudine in celebritatem prodirem.

Poſtquam tanti conſilii fiducia ad audendum me animaverat, ſtatim re ipſâ adeſſe quoque placuit.

Extem-

Extemplô enim accuratê adeô PROCERIBUS commendaſti, ut Tuo notum indicio, Tui maximê teſtimonii fide, cathedræ admovendum me curaverint.

Geminato deinde manentis benevolentiæ effectu id egiſti, ut, ſuſcepti muneris ſucceſſus ſi quis fuerit, ea Tibi primum debeatur gratia.

Hæc ego agnoſco! quâ verô animi alacritate, quo obſequio, eloqui impos ſum!

Hæc ut teſtari poſſem publicê, ſpeculatus diu, hanc oportunitatem capto.

Ut enim Illi, qui ſcholam meam ſuâ frequentiâ exornant, vel qui chartas has non inutiles experientur, ſciant, ſe hoc nomine plus VOBIS, quam mihi debere,

juſſi

jussi, ut, VESTRA inscriptus NOMINA libellus exiret.

Nec ut petam plura, sed ut data agnoscam, VOBIS eum offero!

Si levis hic, quo reverentiæ, obsequii, & gratitudinis, officia in Vos vertere conor, impetus placet, erit unde animo meo gratari velim.

Gratitudine enim aliud antiquius ipse, quod rependam, non habeo!

Valete OPTIMI PATRES! VESTRÆ mandatam curæ REMP. Capessite feliciter!

Lugd. Batav. 18. *Septemb.* 1708.

LEC-

Lectori Auctor.

En libellum, mole parvum, gravem materie, nec ſine labore natum. Regulas promittit, quæ cauſas morborum expedire, atque eventus ſecundare, poſſint. Experimenta huic quidem neceſſaria operæ Græcorum induſtria, diligentia Arabum, & Paucorum inter Recentes accuratio, ſuppeditavit. Anatome verò, & Mechanice, Noſtris cultior, ratiocinio filum & fundamenta dedit. Utraque fida! quidquid ignari clament, aut invidioſi obſtrepant. Oderunt quippe & calumniantur iſti, quæ nec attingere valent: non ergò, niſi ſibimet, vocali ignorantiâ nocent. Ubi autem, dum affectibus indulgent, inania Paradoxorum & damnoſæ novitatis crimina obtentui ſumunt, riſum mehercle rerum gnaris excitant! Qui antiqua ſcrutati nova non ignorant videbunt quid præſtitum ſit,

ſit. Et hos ego ſolos idoneos operis judices agnoſco. Sciant autem Hi, quos equidem veneror, in privatos hæc exarata uſus; aſſequentur ita & ordinis ſimul,& brevitatis cauſas. Auctores non citavi, quum nimii, vel nulli, nominandi eſſent. Nec ſpecioſos Medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? nihil Arti exitiale magis novi; neque verô ipſe ullum cognoſco, quin ſolo tempeſtivo uſu tale fiat; hunc verô ubique indicare anniſus ſum non perfunctoriê. Poſtremô omnia hæc ſtylo ſcripta in Arte recepto magis, quam ad puritatem Auguſtæi ſeculi expolito; facilius enim ille capitur, huic forte Interprete foret opus; ſaltem plus exegiſſet, quam quo fruor, otii. Vale!

HERMANNI BOERHAAVE APHORISMI DE COGNOSCENDIS ET CURANDIS MORBIS.

PROLEGOMENA.

1. Omnis humani corporis conditio, quæ actiones vitales, naturales, vel & animales lædit, Morbus vocatur.

2. Quæ verô diſciplinæ Medicæ pars docet Morbum in ipſo ægroto præſentem detegere, & curare, Praxis appellatur Medica.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requiſita ignorat, adeoque Vitæ cauſas neſcit, & ſanitatis, ille defectum illarum, id eſt morbos, cognoſcere non poterit.

4. Sanatio porrô eſt morbi (1) in ſanitatem (2) mutatio: ponit ergô & hæc eadem

dem cognita (3): quare cognitio & curatio morborum Scientiam Dogmatum, quæ explicant quid Vita, Sanitasque sit hominis, id est Instituta Medica, requirunt.

5. Illa mutatio (4) motum excitat, vel dirigit, per applicationem instrumentorum, quæ Artifex nosse debet, & regere: hinc ponitur perspecta victus, medicamentorum, & Chirurgiæ materia, præparatio, usus.

6. Dirigitur illa applicatio (5) à mente præsciâ futuri effectus: quo exigitur Scientia generalis legum, juxtâ quas actiones illæ exercentur; unde itaque doctrina Signorum, & Methodi Medendi necessaria est. Adeôque tradituro Praxin (2) omnes partes Institutionum Medicarum Scitu necessariæ prius sunt: Eas ideô ponemus notas, & demonstratas alibi.

7. Morbus (1), quum corpori inhæreat, erit effectus corporeus singularis determinatæ causæ.

8. Cujus accurata ablatio sanat.

9. Aufertur correcto malo singulari, vel per remedium in illud solummodô agens; vel auxilio in omnia simul æquâ vi agente. Hanc universalem, illam propriam Medelam vocabimus.

10. Utra-

10. Utraque (9) reperitur obſervatione, ſimilitudine, vel ratiocinio ex hiſce binis.

11. Obſervatio habetur: 1. ex accuratâ hiſtoriâ morbi, enarrante cauſas, naturam, effectuſque mali. 2. ex enumeratione exquiſitâ eorum, quæ proſunt vel nocent, dum caſu, vel arte, morbo ſubminiſtrata ſunt. 3. ex introſpectis cadaveribus inciſis eorum, quorum morbi obſervati fuerant prius.

12. Ex ſimilitudine concludit, qui obſervatis jam (11), adeôque cognitis, caſum præſentem, hactenus ignotum, comparans de indole & curatione mali incogniti argumentatur.

13. Qui denique omnia, quæ ægro accidunt, obſervando cognita (11), adamuſſim ponderat ſeorſum ſingula, comparat deinde inter ſe univerſa, confert iis, quæ in ſanitate contingunt, hincque tandem ſeveritate ratiocinii ſubacti aſſurgit in intellectum cauſæ proximæ, & auxiliorum ei tollendæ aptorum, verum Medici nomen meretur.

14. Ordo itaque optimus deſcribendæ hiſtoriæ & curationi morborum erit, qui 1. uniuſcujuſque mali phænomena individua, propria, communia conſidera-

tè cognita, justo ordine, verâ fide, proponit.

2. Cuncta, quæ acciderunt ægro ab iis, quæ gessit, ingessit, retinuit, excrevit, vel sibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.

3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, una cum verâ methodo applicandi, prout casus, vel ars obtulit, exponit.

4. Ea, quæ ex hisce tribus, ut ex datis, juxtâ (13) dictam legem effectu rationis verissimê deduci queunt itâ, ut pro regulis Praxios accipi tutô possint, concludendo elicit.

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dictat: 1. clarior morbi notitia. 2. simplicior ejus natura. 3. facillima sanatio. 4. ejus requisita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento (16) omnes sequenti serie tractabimus.

18. *Morborum itaque simplicissimorum species, & curatio* præmittenda reliquis.

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & sanandi* primum locum postulant.

20. *Fi-*

20. *Fibræ simplicissimæ solidæ morbi explicati, sanati*, inter hos (19) denique primi sunt.

MORBI FIBRÆ SOLIDÆ SIMPLICIS.

21. Illæ partes, quæ ex fluido vasis contento secretæ, sibi mutuo vi vitæ applicatæ, Fibram minimam faciunt, sunt minimæ, simplicissimæ, terrestres, vixque mutabiles per eas causas, quæ in nobis viventibus deprehenduntur.

22. Quare in his (21), separatim spectatis, nullus occurrit morbus, qui Medicis observatus, sanatusque describitur.

23. Sed in fibrâ minimâ, ex adunatis his (21) concretâ, morbi simplicissimi sequentes considerari merentur: sunt enim frequentes, & fundamenta jaciunt intellectui aliorum, licet prætervisi, vel non bene cogniti.

MORBI FIBRÆ DEBILIS ET LAXÆ.

24. F*ibræ* (23) *debilitas* vocatur adunatio partium minimarum (21) cum nisu in cohæsionem tam parvo, ut vel il-

lo levi motu ſolvi queat, qui Sanitatis effectu fit, vel non multum majori.

25. Hanc (24) antecedunt: 1. impedita ingeſtorum aſſimilatio in naturam liquidi vitalis ſani; quæ debetur jacturæ nimiæ humoris boni, & inertiæ virium ſolidorum in liquida; vel alimentis magis tenacibus ſua indole, quam virium permutantium in corpore virtus eſt. 2. debilis nimium applicatio partis unius (21) ad aliam, quæ oritur à nimis debili motu liquorum, iſque ut plurimum à defectu motus muſculorum. 3. nimia diſtractio fibræ rupturæ proxima.

26. Producit autem facilem vaſculorum ex his (24) conflatorum extenſionem, rupturam, in ſua liquida contenta inertiam; unde Tumores ab diſtendentibus, Putrefactiones ab ſtagnantibus vel extravaſatis liquidis; tum ea, quæ ex binis hiſce ſequuntur, infinita.

27. Ex hiſce (24. 25. 26.) præſens, futura, præteritave noſcitur; effectus prævidetur; & Curationis requiſita perſpiciuntur.

28. Hæc enim obtinebitur: 1. nutrimento, in quo materies (21.) abundet, quodque jam fere itâ præparatum ſit, ac in corpore ſano & forti fit. Lac, Ova,

Jura

Jura carnium, decocta panis bene fermentati, vina auſtera, primaria ſunt. Quæ parvâ copiâ ſæpe repetitâ ſumenda. 2. aucto motu ſolidi & fluidi per frictiones; vectiones in equo, rhedâ, navi; ambulationes, curſus, exercitia corporis. 3. leni compreſſione vaſorum, liquidorumque repulſu. 4. medicamentis acido-auſteris prudenter, leniterque uſurpatis. 5. omni mòdô, quo nimia diſtractio tollitur.

29. *Laxitas Fibræ* vocatur ea cohæſio partium (21) inter ſe, quæ parvâ vi poteſt mutari itâ, ut fiat ſe ipſâ longior; unde patet, hanc eſſe debilitatis (24) ſpeciem, *& flexilitatem* inde pendere; adeôque hæc omnia clare ex dictis (21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.) intelligi, ut & *imminutam Elaſticitatem*.

30. Quin ex iiſdem etiam reſpondetur ad hæc quæſita: Cur aquoſa, & pinguia alimenta dant fibras debiles? Cur frigidis, junioribus, quieſcentibus, creſcentibuſque debiles? Cur terreſtria, auſteraque dant fibras fortes? Cur calidis, exercitatiſque fortes? Cur Elaſticitas robur concomitatur?

MORBI FIBRÆ RIGIDÆ, ET ELASTICÆ.

31. Rigiditas *fibræ nimia* eſt illa adunatio partium minimarum (21), quæ tam validè faciat eas cohærere, ut non cedant illi actioni fluidorum, quæ ſuperare debet hanc reſiſtentiam, ut maneat Sanitas.

32. Hæc (31) ſequitur eas cauſas, quas requirit ſanatio fibræ debilis (28), ſi diu, & nimis perſeverant.

33. Nata (31) verò facit vaſa, quæ ex his fiunt, minus flexibilia, anguſtiora, breviora, liquidorum motui nimis reſiſtentia, & quæ hinc ſequuntur; vid. (50. 51. 52. 53.)

34. Ex quibus (31. 32. 33.) ipſis internoſcitur id malum (31), ſimulque prævidentur inde ſecuturi effectus (33), neque latet Curatio.

35. Hæc enim efficitur 1. cibo & potu aquoſis, lenibuſque, ſero lactis imprimis, oleribus molliſſimis, farinoſis dilutis, nec fermentatis. 2. quiëte in aëre humido frigidiuſculo, cum ſomno pleniore. 3. remediis aquoſis externis, interniſque, tepidè applicatis vel aſſumtis,

in-

insulsis, levissimis & blandissimis oleosis, similiter adhibitis.

36. Hinc elasticitas nimia intelligitur, curaturque; quippe rigiditatis (31) ut plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, fœminis, otiosis laxitas; contrâ verò adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeôque omnium solidarum partium rigiditas? & solutarum valida contractio?

MORBI VASORUM MINIMORUM, ET MAJORUM.

38. Vasorum minimorum, ex fibris simplicibus (21.23.), applicatu vel intortu adunatis, factorum morbi ex iisdem causis eandem indolem, effectum, & curationem habent; ergò ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vasa majora ex minimis (38), applicatu, vel intortu, unitis, conflata habent duo diversa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalis (38), majorem hunc componentis, adeòque origo, natura, efficacia, curatio ejus inde (38) peti debet. Posterius verò pendet 1. à vi, quâ fluidum per majorem hunc canalem fluens ejus latera ex-

tendendo premit: quæ latera, ex aliis minoribus canalibus conſtantia, hâc preſſione orbantur ſuo liquido, uniuntur quoad latera, concreſcunt in fibræ (21. 23.) ſolidæ, ſed craſſioris, ſpeciem: poteſtque idem & vicinis communicari vaſculis. 2. à liquido cum vaſculo proprio concreſcente.

40. Inde vaſorum debilitas, laxitas, robur, rigiditas, elaſticitas, de quibus multa imperitis memorantur, clare intelligi poſſunt. Et meretur dignitas horum pertractationem.

MORBI VISCERUM DEBILIUM ET LAXORUM.

41. Vaſorum, & viſcerum debilitas vocatur illa partium (23. 38. 39.), hæc conſtituentium, cohæſio, quæ tam levi motu tolli poteſt, ut imparia ſint iis efficiundis, quæ Sanitatis & Vitæ ratio ab his poſtulat.

42. Quæ aliâ ætate, atque ſexu, alia ſunt.

43. Hæc debilitas oritur 1. ab debilitate fibræ (24), ejuſque cauſis. (25) 2. à debilitate canalium minimorum (38), atque cauſis hujus (38). 3. ab inertiâ liquidi

per

per vaſa majora (39) fluentis, quæ pendet à minutâ copiâ, fluiditate aquoſâ auctâ, motu muſculari torpeſcente.

44. Ab hâc debilitate (41), per ſuas cauſas (43) productâ, oriuntur multi morbi, qui falsò Temperiëi, vel Congeniti habentur; primarii ſunt: 1. facilis vaſorum dilatatio, tumor; facilis horum compreſſio, inanitas; liquidi ſtagnatio; Cordi aucta reſiſtentia; liquidorum cruditas; ſpontanea corruptio; ad actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quæ ex his ſequi ſolent, quæ ut infinita numero, itâ difficillima curatu, & fœcundiſſima novis morbis producendis ſunt; maximè καχεξία, & κακοχυμία. 2. Facilis vaſorum diſſolutio ab internis, externiſve cauſis, acribus, vel motis; effuſio, ſtagnatio, corruptio, evacuatio liquidi ad vitam ſanitatemque neceſſarii; interceptio motus fluidi per vaſa rupta; corruptio eorum, quæ hoc motu vigebant; qui rurſum varii ſunt, maximè φθίσις, ἐμπύημα, ὕδρωψ, ἀτροφία.

45. Quæ (41. 42. 43. 44.) ſi quis accuratè obſervat, ille, non hujus modô (41), ſed infinitorum & obſcuriſſimorum morborum originem, præſentiam, eventum in-

internoscet, & solus auxilia impetrandæ sanationi valida & tuta inveniet.

46. In applicatione verô horum, præsens debilitas tarditatem jubet; nec enim alibi perniciosior mutatio subita.

47. Ergô remedia (28) lentê, cautê, à primo in ultimum gradum, adhibenda sunt. Quorum usu roboratis vasis motus validus musculorum adhibeatur, donec omni effectu constet, satis compacta, solidata, & callosa evasisse Vasa & Viscera.

48. Hinc patet, omnia, quæ de facultate nutrimentorum traduntur, aliâs vera, aliâs falsa esse; Exercitia musculorum roborare fibras; Exercitia vectionis resolvere coacta, roborare laxa, nec dispergere vires; ipsum cruorem in robustissimis esse maximê densum, lentum, blandum; in tenerrimis dissolutum, levem, acrem; infinitos morbos, facie diversissimos, unâ sæpe radice hærere posse, eâque succisâ tolli.

49. Ex iisdem cognitio & curatio laxitatis Vasorum & Viscerum habetur.

MORBI VISCERUM FORTIUM ET RIGIDORUM.

50. Rigiditas nimia Vasorum & Viscerum nominatur illa partium (23. 38.

38. 39.) hæc componentium cohæſio, quæ non cedat illi motui, qui illa mutare & movere debebat, ut fierent ea, quæ Sanitatis & Vitæ tempore ab hâc mutabilitate fluebant.

51. Oritur 1. ab omni causâ fibræ nimis rigidæ (32.) 2. maximè à fibris, validâ vi propulſi liquidi vitalis admodum compactis ad ſe mutuô. 3. ab adunatione canalium minorum orbatorum ſuo liquido per violentam preſſionem, quâ vitale liquidum arterioſum canalium majorum latera premit, cujus maxima effectrix eſt valde exercitatus muſcularis motus. 4. ab concreto vaſe in unum ſolidum cum proprio liquido ſtagnante, exſiccato, coagulato.

52. Ubi obtinet in vaſis, producit effectus 1. ſimiles, vel eoſdem iis, qui à fibrâ nimis rigidâ (33) 2. facit in vaſis validum nixum, quo fibræ conantur ſe applicare ad axin ſui canalis; arctare cava ſua; premere, comprimere, repellere, expellere ſua liquida; hinc eorum motui à corde, adeôque & cordi reſiſtere; vix dilatari, hinc interrumpere æquabilem cruoris motum, adeoque omnium ſecretionum; minuere copiam cruoris aliter uno ictu ex corde expellendi; impedire

cordis evacuationem perfectam; polypos cruoris producere; fluidum comprimendo, & à fluidiſſimis ſpoliando, id condenſare, ſuffocationes, mortem creare. 3. vulneratis vaſis magnos hiatus creat per vim magnam, quâ trahuntur in ſua ſuſtentacula partes vaſorum; diſciſſis integrê cavitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 50. 51. 52.) accuratê perſpectis clara habetur doctrina, quâ noſcitur præterita, præſens, futura, agens & actura vaſorum rigiditas, elaſticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt 1. remedia curandæ rigiditati fibræ propria (35). 2. illa maximè, quæ liquidi vitalis copiam, denſitatem, preſſionem minuunt. 3. quæ motum muſcularem ſuſpendunt. 4. ea, quæ humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, reſolvunt, abſtergunt.

55. Ex hiſce omnibus (ab 21 ad 55.) morbi Partium Solidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iiſdem clareſcit, quid reſpondendum his quæſtionibus: Quæ diverſitas ſtructuræ partium ſolidarum in ætate diverſâ? Cur homo creſcit, perſtat, decreſcit? Cur laxus, fortis, rigidus fit? Cur humidus, plenus, ſiccus? Cur morte naturali, vel fato ſenili moritur?

tur? & quo tum morbo? quinam morbi plerumque ſingulæ ætati proprii? quis victus, quæ vita, quæ medicamenta cuique tempori vitæ commoda? quænam fides, quæ utilitas doctrinæ de ſtricto & laxo in ſolidis? &c.

56. Vulnus hinc (16) jam primò pertractandum, poſt morbos ſolidi ſimpliciſſimos. Sed, quum vitia liquorum ſpontanea ſemper trahat ſecum, de hiſce ante vulnera agendum erit, quæ noſci debent ante hiſtoriam vulnerum abſolvendam.

57. Unde agetur primò de his Humorum morbis, qui in illis naſcuntur ſponte, dum vel ſibi ipſis permittuntur, nullâ habitâ ratione vaſorum, vel vitio incitati, torpentiſve nimium vitalis motus.

DE SIMPLICISSIMIS HUMORUM VITIIS, ET SPONTANEIS.

58. Humores in homine vivo reperiundi, vel crudi aſſumtorum naturam retinent hactenus, vel vi actionum naturalium & miſcelâ fluidorum humanorum indolem acquiſiverunt noſtris liquoribus ſimilem.

59. Priores (58) vel ex plantis, vel ex aliis ſunt hauſta animalibus.

MOR-

MORBI SPONTANEI EX ACIDO HUMORE.

60. Liquida nostra confecta ex plantis farinosis, vel ex horæis fructibus, crudis, fermentatisve, si vires vitæ nostræ vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam suæ naturæ per calorem humidum fotæ debent. Acrimonia acida, & glutinosum pingue hinc oriuntur maximê. Prior ex fermentatis inprimis & non fermentatis, posterius ex farinosis non fermentatis, coctisve nascitur.

61. Acida hæc acrimonia (60.) causas habet antecedentes 1. alimenta ex farinosis, succulentis acidis, recentibus, crudis, ferventibus jam, vel & fermentatis vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni sanguinis in corpore hæc alimenta assumente. 3. debilitatem fibrosæ compagis (24. 29. 41.) vasorum & viscerum. 4. defectum animalis motus.

62. Sedem habet jam nata maximê primæ digestionis officinas, inde tardius cruorem, denique omnes humores inficit.

63. Producit ructus acidos, famem; morsum ventriculi, dolores iliacos, flatus, spasmos, inertiam bilis, mutationem

ejus

ejus variam, chylum acidum, fœces alvi acidum ſpirantes. Hæc ejus effecta in ſtomacho, & inteſtinis.

64. In ſanguine pallorem, ſerum chyloſum acidum; hinc fœminis lac acidum, ſudorem acidum, ſalivam acidam producit; inde pruritus, obſtructiones, puſtulæ, ulcera, cruoris coagula, & ad circuitum ineptitudo exſurgunt; tum irritamenta cerebri, nervorumque; unde convulſio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his (60. 61. 62. 63. 64. 65.) recitatis præſens, futura, præterita cognoſcitur acida temperies; hinc præñoſcuntur ejus effecta; hinc curatio ſcitur.

66. Quæ perficitur: 1. alimentis antacidis ex animalibus, vegetabilibuſque. 2. ſuccis bono cruori ſimilibus ex avibus rapacibus. 3. roborantibus. 4. motu valido. 5. medicamentis acidum abſorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, præparatio, doſis, applicatio tempeſtiva, innoteſcunt Medico ex cognito maló, ejus ſede, ægrotante, &c.

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus, & certis artificibus hic morbus familiaris ſit?

MOR-

MORBI A GLUTINOSO SPONTANEO.

69. Glutinoſum pingue ex vegetabilibus, habet cauſas antecedentes, 1. farinoſa cruda, auſtera immatura. 2. inopiam boni cruoris. 3. debilitatem vaſorum, viſcerum, bilis. 4. imminutum motum animalem. 5. diſſipationem liquidioris per laxata vaſa ſecernentia. 6. retentionem craſſioris debilitate inſtrumentorum excernentium.

70. Naſcitur primô in primâ officinâ digeſtionis, hinc in cruore, dein in reliquis, inde derivandis, liquidis.

71. In primis viis facit proſtratum appetitum; repletionis ſenſum; nauſeam, vomitum; ingeſti cruditatem; bilis inertiam; ejus inviſcationem & conſumtionem; pituitæ ſtomachicæ & inteſtinalis ortum; alvum tardam & tumentem; impedimenta chyli parandi, perficiendi, ſecernendi.

72. In ſanguine viſciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vaſis obſtructiones, concretiones, tumorem album; impeditas ſecretiones; defectum ſubtiliorum; hinc minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc

73. Hinc coctiones, circuitus, ſecretiones, excretiones, motus vitales, naturales, animales omnes perturbantur, unde ſuffocatio, mors.

74. Ex his (69. 70. 71. 72. 73.) diagnoſis, prognoſis, anamneſis mali hujus patet; nec verò, ſanatio quid indicet, obſcurum eſt.

75. Quæ obtinebitur: 1. uſu cibi potuſque bene fermentati, ſale, & aromate conditi. 2. Juſculis volatilium animalium. 3. roboratione vaſorum & viſcerum 4. aucto motu. 5. medicamentis diluentibus, reſolventibus, ſtimulantibus, bilioſis, ſaponaceis. 6. frictu, calore, balneo, veſicatoriis.

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO.

76. Nonnullæ plantæ ſcatent materiâ, quæ ſponte corrupta non aceſcit, nec coït, ſed reſolvitur in fœtidum pingue Alcali: tales omnes fere Aromaticæ valde acres. Has verò rarô aſſumunt tantâ copiâ, ut morbum crëent ex ſuo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleoſum.

77. Ex animalium partibus confecta no-

noſtra liquida varia ſunt : 1. pro varietate alimenti, quo ſe ſuſtinent. 2. pro varietate partis, quæ aſſumitur.

78. Animalia enim, quæ herbis & aquâ aluntur, chylum acidum, vel facile aceſcentem, adeôque & tale lac, habent; quod in nobis ſuam ſequens indolem vegetabili nutrimento ſimillima patrat. Vid. (61. ad 76.)

79. Quæ aliis nutriuntur animalibus, omnes ſuccos facile alcaleſcentes habent.

80. Si alimenta, vi noſtri corporis, (58) eô ſunt redacta, ut jam liquores fecerint, quales in ſano & robuſto corpore inveniuntur poſt abſtinentiam à cibo potuque per viginti horas, tum ſi ſibi relinquuntur in quiete, & calore, vel etiam ſi moventur validè, naturam adipiſcuntur ubique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis verò ex aliis animalibus, jam ſtatim, ante mutationem corpori noſtro adſcribendam, illa in putredinem vergens indoles ſponte adeſt.

82. Putredo hæc (80. 81.) ſignificat eam conditionem humorum, cujus præſentiâ aqua exhalat; Salina materies attenuata, acido orbata, vel & mutata, fit acris, volatilis, alcalina; Oleoſa pariter unâ

nâ parte tenuior, terrâ orba, ſali illi acri permiſta, acris, volatilis, fœtens evadit; altera autem olei pars, terræ aquâ, ſale, & oleo priori orbæ permiſta tenaciſſimè, abit in atram, denſam, immeabilem fœcem.

83. Inſecta, piſces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propriâ ſuâ naturâ, in hanc putredinem (82) ſponte vergunt.

84. Hujus putredinis (82) antecedentes cauſæ ſunt: 1. cibi ex aliis animalibus comeſtis, excepto lacte herbaceo (78), maximè ex inſectis, piſcibus, avibus rapacibus, ex vegetabilibus alcaleſcentibus. 2. abundantia boni cruoris, vel ejus jam putredini proximi. 3. virtus magna vaſorum, viſcerum, bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit ſitim, proſtratum appetitum, ructus nidoroſos, ſordes ori, linguæ, palato, faucibus amareſcentes putridas, nauſeam, vomitum putrefactæ bilioſæ materiëi, cruditatem putridam, diarrhœam bilioſam, dolores I-

lia.

liacos inflammatorios, caloris molesti sensum.

86. In sanguine producit dissolutionem ejus putridam; acrimoniam alcalinam oleosam volatilem; ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad consumendum; minimorum vasculorum destructionem; hinc omnes actiones solidarum & liquidarum partium turbat, depravat, destruit; unde circulatio, secretio, excretio variat; tum febres ardentes, urinæ & omnia secreta putrida, inflammationes, suppurationes, gangrænæ, sphaceli, mors.

87. Ex his (76. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86.) denuô diagnosis & prognosis æque, ac Curatio morbi liquidô conspicitur.

88. Quæ perficitur 1. alimentis, potibusque, citô acescentibus, vel jam acidis, quô farinosa in aquâ cocta, vel ad initium corruptionis digesta, lac ejusque producta herbacea, fructus horæi, horum acidi crudi, vel fermentati vinosi, acetosive, succi. 2. acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis, aut salibus & sulphure vi ignis in acida conversis. 3. Salinis alcali absorbentibus, ut est sal gemmæ, marinus, & nitrosus. 4. Aquosis diluentibus. 5. lenibus obtun-

tundentibus, qualia farinosa vegetabilia emulsa, vel decocta, sunt. 6. Saponaceis abstergentibus acidis suboleosis, oxymelle, sapis acetosis. 7. quiete, somno, balneo vaporis, fomentisve.

89. Unde patet ubi, & cur acidus ructus nidorosum sequens bonus? cur, & quibus convalescentibus salis ammoniaci sapor molestus? cur sudor acidum spirans acutis salutaris? quæ acrimonia acida, alcalina, biliosa, oleosa sit?

90. Hinc tandem scitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum ejus effectus variet pro varietate loci, ubi hærent, & humorum, in quos agit? quæ à stagnante, vel ab extravasato, nocumenta?

91. Pertractatis morbis Solidi, & Fluidi simplicissimis seorsum, agendum sequitur de iis, qui in Solido & Fluido conjunctim occurrunt simplices quam maximê.

DE MORBIS ORIUNDIS AB EXCESSU MOTUS CIRCULATORII SOLO.

92. Omnia fluida, quæ in ullo vase, ab arteriâ magnâ orto, continentur,

tur, ex ſolo ſanguine ſunt ſecreta, qui paulô ante in corde dextro & ſiniſtro miſtus erat, & referebat ſpeciem unius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos majores, determinatæ molis, figuræ mutabilis, coloris rubri, & aquam pellucidam, leviorem, tenuiorem, partibus minoribus, ſed ob pelluciditatem non cernendis, conſtantem. Priorum congeries Cruor, poſterior Serum appellatur. Microſcopia utrumque demonſtrant.

94. Rubrum concretum, & à ſero ſeorſum collectum, ſolâ quiete, & laxitate ſuarum partium citô reſolvitur in ſerum ita, ut in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aëre moderatè calido & humido ſolâ quiete & laxitate partium reſolvitur in tenuius, pellucidius, levius liquidum. Quæ creſcunt pro ratione temporis.

96. Sanguis omnis (92) levi calore, parum ſuperante ſalubrem, & cum pauco exhalantis diſpendio, coit in maſſam ſolidam, ſciſſilem, non ſolubilem per aquam, ſalem, oleum, ſpiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato; ſingulari concretionis, & ſimili prioris, genere.

97. Ori-

97. Origo rubedinis (93. 94.), & seri concrescentis (95. 96.) debetur vasorum actioni, & circulationis efficaciæ; ut chyli, lactis, & cruoris mutata indoles docet.

98. Auctus cruoris per vasa motus oritur Corde sæpius, & fortius contracto.

99. Cor sæpius & fortius contrahitur: 1. Cerebro in nimiam expressionem liquidi nervosi agente, ut in affectibus animi, & dolore: 2. irritato Corde per accelerationem motus cruoris venosi, frictione, vel musculis agentibus, pulsi; aut per acre sanguini inhærens aromaticum, salinum, acidum, alcalinum, purulentum, ichorosum, putrefactum.

100. Auctus motus cruoris per vasa efficit majorem vim pulsi cruoris in vasa excipientia; majorem renixum vasorum in cruorem; cruoris fortem compressionem; vasorum cruorisque attritum validum ad se mutuo; partium Sanguinis attritum validum inter se; calorem majorem totius; sanguinis exsiccationem difflato aquoso; ejusdem viscositatem inflammatoriam facilè concrescentem; sanguinis resolutionem in sales, oleaque volatiliora & acria; vasorum auctam ad initia amplitudinem; liquidorum crassiorum in tenuiora

vasa impulsum; horum obstructiones, destructionesque, inflammationes, suppurationes, gangrænas, sphacelos, scirrhos; & quæ ex his infinita sequi possunt.

101. Cognoscitur ergô aucta circulatio notis ejus causis (99), & effectis (100); sed inprimis pulsu celeri, duroque; respiratione veloce & laboriosâ; calore ingenti.

102. Remedia ergô nimio motui compescendo valida sunt, quæ frequentiam, & vim contractionis Cordis imminuunt.

103. Quorum illa Mentem, hæc Corpus spectant.

104. Priora sunt, quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo, sopiunt.

105. Posteriora agunt quiete musculorum, laxatione venarum (54), mitificatione acris cujuscunque, diluendo, vel obtundendo (66. 67. 88.), doloris causas tollendo.

DE MORBIS, EX DEFECTU CIRCULATIONIS, ET PLETHORA.

106. Defectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi, qui pro-

proximè accedunt ad hos, qui quieſcentibus ſpontanei naſcuntur. (58. ad 80.) adeòque intellectus, & curatio horum inde peti debent. Atque ex his omnibus plethoræ indoles, cauſa, effectus, ſigna, remedia intelliguntur; ſi ad ſequentia animus advertitur.

α. Plethora eſt copia boni cruoris major, quam quæ ferre poſſit eas mutationes, quæ vitæ inevitabiles accidunt, niſi inducantur morbi.

β. Hanc generat omnis cauſa, quæ multum laudabilis Chyli, & Sanguinis Conficit, ſimulque horum attenuationem, conſumtionem, perſpirationem impedit.

γ. Quo ſpectat vis contractilis viſcerum Chylopœorum magna, ut & in Corde & arteriis; ſimulque laxior venarum, & cæterorum vaſculorum compages; cibi blandi facilè in chylum reſolvendi; ſomnus multus; animus ſedatus; quies muſculoſa; conſuetudo mittendi ſanguinis naturalis, artificialis.

δ. Effectus Plethoræ omnes pendent à rarefactione, quæ majori velocitati, atque inde nato calori, adſcribenda: hinc arteriarum dilatatio tam Sanguiferarum, quam Lymphaticarum; mutata ſecretio;

compreſſio generis venoſi Sanguiferi & Lymphatici; ſuffocatio circulaturi; inflammatio; vaſorum ruptura; ſuppuratio; gangræna; mors.

ε. Itaque facilè cognoſcitur præſens; prævidentur futuri effectus.

ζ. Curatio abſolvitur miſſu ſanguinis; labore; vigiliis; cibo acriori poſt evacuationes; omiſſione evacuationum ſenſim introductâ.

MORBI COMPOSITI SIMPLICISSIMI, OBSTRUCTIO, ET VULNUS.

OBSTRUCTIO.

107. Obſtructio eſt obthuratio canalis, tranſitum tollens liquido, per eum transjiciundo, vitali, ſano, vel morboſo, orta ex exceſſu molis tranſituræ ſuprâ capacitatem vaſis transmiſſuri.

108. Quæ oritur ex anguſtiâ vaſis; magnitudine molis fluxuræ, vel utriſque concurrentibus.

109. Anguſtia vaſis fit compreſſu externo, contractione propriâ, vel augmento craſſitiëi in ipſis canalium membranis.

110. Ma-

110. Molecularum moles augetur viſcoſitate fluidi, vel errore loci.

111. Ex utriſque verò à concurſu cauſarum utriuſque mali. (109. 110.)

112. Vaſa externè comprimuntur.

1. à tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, ſcirrhoſo, œdematoſo, ampulloſo, aneuriſmatico, varicoſo, tophoſo, pituitoſo, calculoſo, calloſo.
2. à fractis, luxatis, diſtortis, diſtractiſve partibus duris, comprimentibus vaſa flexilia.
3. Ab omni cauſâ, quæ vaſa nimis trahit, & elongat ſive tumore, ſive preſſione partis extra debitum locum poſitæ, ſive vi externâ trahente.
4. Ab externis comprimentibus, quo veſtes arctæ, faſciæ, pondus incumbentis corporis quieti in unam partem, ligaturæ &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.

113. Contractio vaſi propria aucta, maximè ſpiralium fibrarum, tum quoque longarum, cavitatem arcet, oriturque 1. ab omni cauſa augente vim elaſticam fibræ, canalis, viſceris. (31.36.40.50.51.) 2. ab tumore vaſculorum minorum, quorum contextu majorum latera & cava fiunt, nimis impletorum. 3. ab imminutâ

causâ vasa extendente, sive inanitio, sive inertia fuerit: unde dissecti canales liquida propria coërcent brevi.

114. Augetur crassities in ipsâ membranâ vasis 1. ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vasis, quæ unita & contexta membranam efficiunt. 2. ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranosis, osseis (51).

115. Partium fluentium moles augetur, ut immeabilis fiat, vel 1. mutatione figuræ sphæricæ in aliam majori superficie incurrentem in aperturam vasculi; vel 2. adunatis pluribus prius sejunctis in unam massulam.

116. Mutatur figura inprimis, desinente æquabili, & undique simul, atque æqualiter, premente pressione moleculæ, proprio elateri jam commissæ, hoc est, languente motu, vel laxato vase, vel minutâ copiâ liquidi.

117. Adunantur moleculæ, quiete, frigore, gelu, exsiccatione, calore, motu circulari violento, & vase forti comprimente, coagulo acido, austero, spirituoso, absorbente, viscositate, oleositate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non meabiles, si in os dilatatum ad basin canalis conici ruit corpusculum finem tra-

nare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vasis, dilatationem hanc præ cæteris creant; maximè si his prægressis, statim contraria horum sequuntur.

119. Unde causæ, & natura obstructionis cujuscunque patent.

120. Quæ nata in corpore vivo impedit transitum fluxuræ materiæ; reliqua impingentia sistit; horum actionem excipit; vas extendit, dilatat, attenuat, solvit; fluidum stagnans condensat; functionem integro fluore oriundam tollit; vasa inde irriganda deplet, siccat; capacitatem vasorum transmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vasa auget; adeôque omnia, quæ inde pendere possunt, mala producit.

121. Inde pro diversitate vasis obstructi, & materiæ obstruentis, illi effectus (120.) variatis apparent phænomenis.

122. In vasis Sanguiferis arteriosis inflammatio primi generis fit, in Lymphaticis arteriosis dilatatis inflammatio secundi generis; in vasis Lymphaticis majoribus œdema; in minoribus dolores sine apparente tumore; in pinguiferis, osseis, medullosis, nervosis, biliosis alia.

 123. Qui

123. Qui verô ſedem, naturam, materiem, cauſas, effectus obſtructionum, hucuſque (107. ad 123.) tradita novit; illi ſigna, quibus futura, præſenſque obſtructio, ut & ejus effectâ, ſciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognitâ hac ejus diverſitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quæ à compreſſu externo (112), indicat ablationem cauſæ prementis, quæ, ubi poſſibilis, petenda ex ſecuturâ ejus deſcriptione.

126. Ea verô, quæ ab auctâ fibrarum contractione oritur, cognoſcitur per ſigna, quibus viſceris, vaſis, fibræ nimia contractio ſcitur; (34. 36. 40. 50. 53.) tum quoque illa, ubi hæc contractio à ſecundâ cauſâ (113. No. 2.) per ſuæ cauſæ ſigna clarâ; ut & altera, quam inanitioni prægreſſæ adſcripſimus (ibidem. N. 3).

127. Sanatur hæc obſtructio (113. 126.) 1. per remedia contractionem nimiam fibræ, vaſis, viſceris emendantia. (35. 36. 38. 54. 55.) 2. maximè, ſi ipſi affecto loco applicari poſſit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus, fomenta efficiunt inprimis. 3. per auxilia,

quæ

quæ vaſcula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quô evacuantia in genere, ſed præprimis illis vaſculis applicata, ſpectant, quæ ſunt laxantia, diluentia, reſolventia, attenuantia, deterſiva, evacuantia. 4. per illa, quæ calloſitatem factam reſolvunt.

128. Verum illa obſtructionis ſpecies, quæ ab hac cauſâ, rarò, ſi unquam, curari poteſt. Emollientia, & laxantia præcipua ſunt. Unde mortis patet inevitabilis neceſſitas, & magna vitæ longæ per medicamenta parandæ difficultas.

129. Illa fluidi ineptitudo ad tranſeundum per vaſa, quæ à figurâ ſphæricâ amiſſâ pendet, cognoſcitur perſpectis ejus cauſis (116), quippe ſenſibiles plerumque ſunt.

130. Sanatur verò remediis, quibus illa figura redditur. Qualia ſunt, quæ motum augent per vaſa & viſcera. Ut ſtimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citatior.

131. Liquidi ſpiſſior concreta moles, quum oriatur à tam variis & diverſis cauſis (117), etiam pro re natâ varia remedia, variam ſanandi methodum requirit: quæ diverſitas in ſingulis dein morbis indagata ipſa auxilia, & applicandi modum dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur 1. motu vasis reciproco. 2. dilutione. 3. attenuante fluido advecto, permisto, moto. 4. Coagulante causâ eductâ.

133. Reciprocum vasi motum conciliant 1. quæ distendentes causas temperant. Ut est venæ sectio. 2. quæ vasa roborant. (28. 29. 45. 46. 47. 49.) 3. frictio, & muscularis motus. 4. stimulantia.

134. Diluit aqua calida inprimis si hausta, injecta, applicata; atque dein ad loca, ubi solvendum hæret, pulsa sit. Quo derivantia, attrahentia, propellentia spectant.

135. Attenuant 1. aqua, 2. sal mar. gemm. ammon. nitr. borax. fixus alcalinus, volatilis. 3. Sapones ex alcali & oleo nativi, compositi, fuliginosi, volatiles, fixi, bilis. 4. præparata Mercurialia. Quæ ipsa perducuntur ad loca debita per derivantia, attrahentia, propellentia.

136. Causa coagulans educitur attractione alterius fortius trahentis. Sic acida in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur, quæ experimentis Chemicis inprimis inveniuntur.

137. Verum quum liquidum, in loca aliena pulsum, non penetrabile fit, hincque obstructiones creat, producuntur

mul-

multi, malignique morbi, unde meretur id malum attente perpendi.

138. Scimus id factum, si novimus 1. causas ejus (118), quæ ut plurimum satis observabiles, prægressas fuisse. 2. His dein successisse contrarias. 3. ubi effectus ejus clarè cernimus (120. 121. 122.)

139. Facile quoque est prævidere, quid fiet ex hoc malo, posito per ea, quæ exposita sunt (120. 121. 122. 123.)

140. Curatio fit 1. impactum retropellendo motu retrogrado in vasa majora. 2. id resolvendo. 3. vasa laxando. 4. suppurando.

141. Impactum retrofertur 1. Evacuando liquorem, qui impactum urget, magnâ, subitâ S. M. unde nixu contracti vasis retro agitur. 2. frictione ab extremis vasis ad basin.

142. Impactum resolvitur remediis (133. 134. 135. 136. 137.) ante positis.

143. Vasa laxantur remediis (35. 36. 54.) propositis.

144. De Suppuratione dicetur in historiâ Inflammationis.

DE VULNERE IN GENERE.

145. Vulnus est soluta unio partis mollis, à corpore duro & acuto.

146. Causa ergò sensibilis ejus est durities, acuties, motus instrumenti vulnerantis.

147. Subjectum pars mollis; adeôque textura vasorum sanguiferorum, lymphaticorum, adiposorum, nervosorum, membranosorum, tendinosorumque; tum vesicularum, quæ ex his constantur.

148. In quo subjecto (147) causa (146) producit cohærentis separationem, liquidi contenti effusionem.

149. Inde lædit actiones, quæ pendent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vasa.

150. Quæ vulnera proinde occupant eas partes, quarum integritas vitæ inseparabilis, Lethalia sunt.

151. Horum (150) autem alia inevitabili necessitate mortem ferunt.

152. Alia, sibi relicta, mortem inferunt, sed artis auxilio ita emendari possunt, ut mortis periculum absit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error, lethalia potest facere.

154. Pro-

154. Pro varietate alterius cujuſdam actionis, à parte integrâ prius exercitæ, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variæ appellationes oriuntur, vix ignotæ perito actionum Sanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, à diverſitate cauſæ vulnerantis (146) quoad figuram, modum adigendi, vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem (155) variant pro differentiâ partis vulnus excipientis (147), quoad ejus duritiem, mollitiem, nexum, ſitum, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Hujus multiplicitatis originem noſſe ut opus, ita nomina ſubtiliter diſtinguere non juvat.

158. Si in corpore ſano, robuſtoque factum vulnus in loco viſibili, non irrigato magnâ quâdam arteriâ, nec nimis tendinoſo, hæc oriuntur phænomena.

1. Partes, inter quas cauſa vulnerans adacta, ſenſim magis magiſque à ſe mutuo recedunt, licet cauſa ablata ſit, niſi punctura fuerit parva.
2. Cruor primô cum impetu effluit, dein ſenſim ſponte ſiſtitur.

3. Tum crusta sanguinea cavo vulneris innascitur.

4. Et liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit.

5. Tum verô labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri.

6. Atque eodem tempore febricula cum calore & siti adest.

7. Hinc tertio, quartove die, serius, vel ocyus, vulneri adest liquor tenax, albus, pinguis, æqualis, pus.

8. Simul rubor, calor, dolor, tumor, retorsio labiorum, febricula, cessant, vel minuuntur.

9. Et sensim cavum vulneris à fundo sursum, & ab ambitu versus centrum crescente carne impletur, cöeunte margine albo, molli, æquali.

10. Postremô siccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec Cordi admodum propinqua, omninô transversim dissecatur, retrosiliens, atque inter solida vicina se recondens, sibimet obthuraculo est; & cætera ut (158) prius.

160. Si eadem (159) vulneratur transversim non tota dissecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc Hæmorrhagia

gia perpetua; &, eâ sedatâ, à tenuitate cicatricis cedente Aneurisma.

161. Si arteria major tota dissecta, oritur perpetua, usque ad defectum animi vel vitæ, Hæmorrhagia; inferius posita tabescunt, & putri exeduntur, sed lentâ, gangrænâ.

162. Nervi toti dissecti retrosiliunt, se recondunt, ramulos vulnere paulô superiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obstructionemque creant, parti verô infra Vulnus positæ stuporem, immobilitatem, marcoremque.

163. Nervi puncti, vel dimidiatô discissi dolores, aliquando primò obtusos, nonnunquam vivos excitant, primô in loco vulneris, post per omnes nervos nexos, vicinosque; hinc calores, tumores, rubores late sparsos, febres, deliria, spasmos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copiosissimi sæpe seri; posteâ insensilitatem, rigiditatem, exsiccationem, immobilitatem producunt, vel gangrænam, & mortem.

164. Quæ eadem (162.163.), parum mutata, etiam in Tendinibus diversimodê læsis obtinent

165. Et Membranæ, tendinum, nervo-

vorumque ſæpe producta quum ſint, iiſdem afficiuntur morbis (162. 163.)

166. Quid lymphatica, adipoſa, venoſa vaſa, & veſiculæ patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & conſideratione vicinorum facilê intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, ejus præſentia, & natura ſcitur 1. Senſu ipſo, abſterſo impedimento conſpectus, & ſuppreſſo cruoris fluxu. 2. Scientiâ anatomicâ vicinorum.

168. Vulneris autem abſconditi præſentia, & natura noſcitur. 1. ex Scientiâ anatomicâ, ſitu vulnerandi, modo & vi inflictus. 2. ex læſâ actione ſequente vulnus. 3. ab excretis, intrâ vel extra corpus expulſis. 4. ab effectis ſupervenientibus, dolore, ſingultu, ſpaſmo, tumore &c.

169. Ex cognitis (167 168.) determinatur præviſus vulnerum eventus.

1. Mors, vel Vita vulnerati.
2. Sanatio poſſibilis, impoſſibilis, integra, pro parte.
3. Curatio facilis, difficilis, brevis, longa.
4. Effectus à vulnere, peractâ ſanatione, ſuperſtes futurus; ut tabes, inſenſilitas, immobilitas, figura læſa. &c.

170. Mors

170. Mors inevitabilis à vulnere ex quinque effectis ſequitur, adeôque neceſſariô Lethalia vulnera (151) Hæc ſunt.

1. Quæ influxum nervoſi liquidi à Cerebello in Cor intercipiunt. α. Cerebelli vulnera, & Cerebri profunda adeô, ut medullam oblongatam lædant multum. β. vaſa ſanguifera intrâ cranium ſoluta cum effuſo cruore, qui preſſione, vel conceptâ putredine vitam tollit, nec terebrâ levari poteſt ob conditionem loci, ut inferiora orbitæ Oculi, & oſſis Temporum, oſſis Ethmoidis, baſios cranii. &c. γ. Medullæ Spinalis ſuperioris profunda vulnera. δ. tum ea, quæ nervos cardiacos diſſecant.

2. Quæ ſanguinem Cordis effundunt ex ejus cavis vulneratis: unde vulnera Cordis profunda, in cava penetrantia, lethalia.

3. Quæ cruorem â corde, & à cerebro, cerebelloque derivant vel in cava corporis, vel extrâ illud, neque medelam capere poſſunt ob ſitum loci. Ut magna vulnera Pulmonis, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Meſenterii, Stomachi, Inteſtinorum, Uteri in gravidis, Veſicæ circâ arterias ejus majores, Aortæ, Carotidum, Vertebralium & ſimi-

ſimilium arteriarum, venarumque.

4. Quæ Reſpirationem integrê tollunt; ut abſciſſio laryngis cum ſubductione fiſtulæ ſciſſæ, vulnera magna bronchiorum, Vulnera lata, utramque cavitatem thoracis, cum admiſſu aëris, perforantia, vulnera diaphragma ab utrâque parte mediaſtini thoracis penetrantia, vel ejus nervoſa diſſecantia.

5. Quæ motum Chyli in cor tollunt; abſciſſio œſophagi, magna vulnera ventriculi, inteſtini tenuioris, ſuperioris integra diſſectio, vulnus ductus thoracici, vel alvei chyloſi.

171. Vulnera ſuâ naturâ lethalia, arte verô curabilia (152) ſunt, & prædicuntur:

1. Vulnera Encephali terebrâ levanda.
2. Vulnera arteriæ, venæve majoris in loco, ad quem manus Chirurgi pervenire poteſt.
3. Viſcerum, ad quæ manus & medicamenta cum effectu ſanationis pervenire poſſunt.
4. Quæ mortem inferunt emiſſo ſuo liquido in cava illa, unde id educi ſine diſcrimine vitæ poteſt; ut thoracis, abdominis, ureterum, veſicæ, inteſtinorum quædam vulnera.

172.

172. Prædicitur lethale fore ex non lethali (153) per has causas:

1. Omissione purgationis effusi puris, unde tabes purulenta; vel effusi sanguinis, hinc putrefacti.
2. Commisso vitio in sex rebus non naturalibus.
3. Neglectu, vel errore Chirurgi.
4. Temperie naturali aut morbosâ ægri.

173. Hinc renunciatio de Vulneribus, definitio temporis, intrâ quod lethalitas determinatur, peti possunt.

174. Ex historiâ pariter Vulnerum (ab 145. hucusque.) facilis erit prædictio eventuum aliorum, quæ (169) præsagienda habentur.

175. Phænomenôn autem (158. 159.) causa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. Morb. Solid. & fluid. in genere præmissos.

176. Tunicæ arteriarum exteriores, illæsâ interiori, punctæ, sectæ, tusæ, distractæ, erosæ, impetu cruoris dilatantur, saccum formant, qui ad ovi sæpe magnitudinem crescit; callosos parietes accipit; pulsat; colore rubello splendet; compressus evanescit; laxatus redit; suam arteriam ampliat; vicina vasa comprimen-

de

do anguſtat. Aneuriſma verum vocatur (160), cujus cauſa, ſigna, effectus ſponte cernuntur.

177. Si ab iiſdem cauſis, ſimiliter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt. (176)

178. Ubi ab iisdem cauſis (176) omnes tunicæ ſimul ruptæ liquorem effuderint in partes vicinas diſtentas, nec exeuntem, fit collectio extravaſati cruoris, continenter aucta, & ſine menſurâ, mollis, vix pulſans, livida, compreſſu vix evaneſcens, brevi putreſcens, hinc gangrænam vicinorum creans. Aneuriſma ſpurium eſt, (160) cujus cauſa, ſigna, effectus ex ipſâ hâc deſcriptione cognoſcuntur.

179. Alii effectus arteriæ diſſectæ majoris (161) ex phyſiologiâ ſponte intelliguntur, ut & phænomena (162) primò nervi diſſecti.

180. Ut verò clara cauſa habeatur mirabilium effectuum, qui in nervis punctis, vel partim diſſectis apparent, juxta dicta (163.164.165.), ſequentia conſideranda ex Anatomicis, & Theoreticis.

181. Nervus omnis viſibilis eſt faſciculus minorum nervorum, membranulis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis intertextis, unâ dein communi membranâ veſtitus.

Per

Per omnia hæc vaſcula, nervum componentia, perpetuô fluit liquor ſuis canalibus proprius à corde, cerebro, cerebello, & medullâ ſpinali. His omnibus vis contractilis ſatis magna ſemper adeſt.

182. Ergô partes nervi integrê diſſecti à loco vulneris verſus firmas partes, quibus nectuntur, retroſiliunt, ſub ſolidis ambientibus ſe recondunt, eorum vi comprimuntur, orificia claudunt ſua, & ſuorum vaſculorum, adeôque præter dicta (162) nihil damni.

183. Si ſectus, vel punctus itâ ſit, ut nonnulli nervulorum diſſoluti ſint, qui uniti majorem componunt, partes ſolutæ retrocedentes (182) trahent minimas fibrillas, quæ nectebant nervulos inter ſe & vaſcula (181), unde fiet in his perpetua, lenta laceratio, adeôque dolor ingens, acutus, continuus. Partes verò adhuc cohærentes ſuſtinebunt nunc ſolæ omnem vim, quam ante ſimul, ergò plus diſtrahentur, & lacerabuntur, adeôque acutiſſimè dolebunt; & diſtractæ comprimentur, ut tranſitus impediatur. Dum una pars ſoluta, altera cohærens, ita afficiuntur, vaſcula intermedia comprimuntur; ergô cruor, lympha, ſpiritus ſiſtuntur, urgentur, accumulantur,

unde

unde circâ partes inflammatio cruenta, lymphatica, & spirituosa.

Inde nervi vicini, musculi, vasa, tenduntur, stringuntur, convelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medullæ spinalis meninges trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus sequitur series omnium phænomenôn (163. 164. 165.) naturali necessitate.

184. Et intelligitur, quæ, & cur punctura, laceratio, vulnus nervi adeô funesta? Item cur membranis, tendinibus, vasisque multis eadem fiant.

185. Ut vulnus Sanetur, opus erit:

1. Auferre ex eo illa, quæ, vel à liquidis & solidis corruptis, vel ab instrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta unionem impedirent.
2. Supplere perdita novâ regeneratione ablati.
3. Unire separata, & in unione retinere.
4. Cicatricem naturali cuti simillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranæ, ossa fracta, primò tollenda, si proderit.

187.

187. Consideratâ naturâ vulneris, partis vulneratæ, materiæ impactæ, roboris ægrotantis, symptomatum secuturorum, tolli, an relinqui debeant, judicatur.

188. Ex iisdem (187) definitur instrumentum, & modus, quibus tolli queant. (186)

189. Depurato sic (186. 187. 188.) vulnere, si ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generatâ iterum materiâ simili perditæ. Id fit, si 1. vascula arteriosa, lymphatica, nervosa, &c. ita se habeant, ut sua liquida bona excipiant, transmittant. 2. Si liquidum bonum naturale debitâ copiâ, & apto impetu fertur in illa vasa.

190. His enim (189) fiet canalium vulneratorum, retrotractorum, obthuratorum, compressorum, fere exsuccorum (158), impletio, humectatio, extensio, elongatio, applicatio ad alia, quæ ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum hæc (190) ab omni puncto fundi & laterum æquâ vi simul fiunt, impletur ab omni parte ad centrum cavitas vulneris materie solidâ & liquidâ, amissis simili.

192. Ergô huc (189) requiritur 1. victus debitus, ut chylus, serum sanguinis, & materia nutritia blanda, glutinosa, nec facilè putrescens sit, sed facilis digestionis, & assimilationis. Decocta farinosa cruda, fermentata, Emulsiones, lac, Jura, fructus maturi cocti, olera lenissima, primaria sunt.

193. Cognita temperies ægri, tempestatis ratio, consuetudo, & natura comitantis morbi, docet quale, & quo modo præparatum ex his (192) cuilibet prosit.

194. Acre, impetum nimis augens, vitandum. Salsum, Aromaticum, Acidum, olus acre, vinum, ergô vulneri mala.

195. Item quæ facilè putrescunt. Jura nimis spissâ, herbæ alcalescentes ergô obsunt; raphani, nasturtia, brassica, & similia.

196. Tum quæ difficulter in chylum, & sanguinem mutantur. Qualia sunt quæ sale, fumo, aëre induruerunt; vel quæ pingui multo scatent, ut lardum, pisces pingues, &c.; denique viscida, ut legumina crassâ, farinosa cruda.

197. Ad eundem scopum (189) conducunt medicamenta, quæ tollunt impedimenta nata consolidationi (190. 191.), & plerunque Decocti formâ exhibentur.

Illa

Illa ergô erunt varia pro varietate ejus impedimenti, quod tollendum erit: nec ullum utile omnibus habetur.

198. Hinc pro re natâ sumuntur ex attenuantibus, inspissantibus, mitigantibus, excitantibus, specificê emendantibus, aperientibus, laxantibus, adstringentibus, adeôque sæpe ex oppositis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in ægro, & tituli horum Medicamentorum (197. 198.)

200. Aëris temperies sicca cum calore temperato optima.

201. Alvus servetur laxa usu emollientium, laxantium, εκκοπροτικῶν.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Animus sit hilaris. Venus vitanda. quies commendanda est.

204. Ut canales in debitâ conditione (199.) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, sicque lædant actionem (189. 190. 191.) descriptam, aër arcendus, vulnus totum fovendum balsamicis vulnerariis lenibus, implendum carptis, ad æquabilem pressionem, nervisque amicis medicamentis.

205. Quibus (204.) in vulnere retinendis Emplastra prosunt, vix aliud huic

ſcopo præſtantia, quam tenacitatem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus effuſa, fibræ ſemimortuæ, canales obſtructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, ſordes, carnes ſpongioſas.

207. Quæ (206.) digerente, abſtergente, corrodente, exſiccante auxilio tolli ſolent, ſæpe & comprimendo.

208 Illa (207.) adhibenda, donec pus album, blandum, viſcidum, læve, æquale adſit; ſub quo ſordes abſtergentur, contuſa & tumida conſumuntur, corrupta ab aëre ſeparantur, cava implentur, conglutinantur ſeparata.

209. Tum ea, quæ carnem generare dicuntur, applicanda, quæ ſunt digerentia leniora.

210. Si autem, peractis, quæ primo ſcopo (185.) ſatisfaciunt (186. 187. 188.), nihil ex ſubſtantiâ corporis ablatum deprehenditur, labia unienda ita ſunt, ut partes naturaliter unitæ iterum ſibi mutuô applicentur, atque itâ retineantur.

211. Horum prius abſolvitur 1. ſitu conciliato parti illo, qui quieſcenti aderat; 2. leni & æquabili partium ad ſe invicem compreſſu, ut in omni ſuperficie contiguæ ſint, & quieſcant.

212. Retinentur in unione 1. Empla-

ſtr:

ſtris tenacibus, digitatis proceſſibus, ad fines anſatis, utrimque a latere vulneris appoſitis, & per fila adducendis. Quæ locum habent in longis ſciſſuris tranſverſis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu Faſciarum, & appoſitu Spleniorum, ut partes dehiſcentes (14. 1.) æquabiliter appreſſæ maneant, & coëant; quod determinato preſſionis modo facilê fit. Convenit vulneribus inflictis juxtâ longitudinem partis vulneratæ.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curvas in majori profunditate vulneris, acutâ acie, caudâ cavâ filum cerâ obductum abſcondente, ad ſufficientem à vulnere diſtantiam infixas, ad fundum uſque adactas, ſic pariter in altero labio eductas, quarum filo adſtricto unita prius labia retineantur, dein levi ſplenio ſuperductum filum colligetur: id repetitur à medio, vel ab angulo vulneris, ad fines ejus, pro neceſſitate. Hinc balſamo labia linienda, ſuperpoſitiſque levibus ſpleniis ſuprâ nodos, Emplaſtro tegendum eſt vulnus.

215. Conveniunt (214.) recenti, cruento, ſimplici, pleno, puro, tranſverſo, obliquo, anguloſo vulneri.

Nocent (214.) antiquo, ſanioſo, puru-

rulento, ſordido, contuſo, ſubſtantiâ propriâ orbato, cruſtis obducto, vaſis magnis læſis periculoſo, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte neceſſariô mobili hærenti vulneri.

216. 4. Acu manente vulneri per labia ejus transfixâ, filoque ei itâ circumducto, ut horum retroitum impediat, ſed retineat unita. Convenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Ultimus ſcopus (40.) attingitur, curando ut pars parti ſic reſpondeat, quemadmodum olim in ſanitate, ſicque retineantur, ut nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, ſtiptica, adſtringentia vitando; inprimis verô curando, ut in omni parte æquabiliter prematur vulnus. Quæ omnia obtinentur peractis, quæ deſcripta ab (41 ad 72.), & dein impoſito leni deſiccante medicamento; denique cicatricem ſpirituoſis abluendo.

HÆMORRHAGIA.

218. Si cruor manat ex vulnere multus per ſuas (159. 160.) cauſas, ſiſtitur 1. Cauſticis ignitis. 2. Corroſivis. 3. Adſtringentibus. 4. circumſtricto filo.

5. diſ-

5. Diſſectione integrâ. 6. Faſciis & ſplenio pyramidali comprimentibus.

219. Revulſio hic (218.) nihil juvat, niſi vaſcula læſa (159.) parva, & plethora adſit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera ſunt.

DOLOR.

220. Si fibra nervoſa, cerebro orta, ita extenditur, ut diſſolutionem minitetur, fit Doloris idea.

221. Qui eô acrior, quô fibra rupturæ propior: eô autem mitior, quô naturali eſt tenſioni propior.

222. Unde Dolor ſummus in eâdem parte brevis, mitior diuturnus eſſe, & intendi poteſt, & remitti.

223. Cauſa Doloris ergô omne id eſt, quod talem extenſionem (220.) facit.

224. Quo refertur 1. vis naturalis contractionis paucioribus fibris ſuſtentata, dum quædam ſolutæ ſunt (183.). 2. quod vas fibris nervoſis contextum nimis replendo diſtendit; eô obſtructio, plethora, cacochymia abundans, auctuſque motus circularis, ſpectant. 3. quod vi diſtrahit, ut luxatio, tumor, vis externa. 4. omne vulnerans, & rodens.

225. Inde Doloris (220.) in vulnere (145.) causa multiplex (224.) cognoscitur.

226. Et effectus, inquies, jactatio, vigilia, febris, calor, sitis, siccitas, convulsio, gangræna, intelliguntur.

227. Et Anodyni diversitas, pro varietate causæ, scitur.

228. Doloris causa tollitur ergô 1. laxatâ fibrâ. 2. resolutione concreti. 3. minuto motu & materiâ distendente. 4. ablatâ tractione inæquali, & violentâ. 5. lenito acri. 6. discussio eodem. 7. educto eo, quod solvit fibras.

229. Doloris sensus tollitur, manente ejus causâ (224.) 1. nervo inepto ad sensum reddito compressu, dissectione, vel exustione. 2. Sensorio communi obtuso per vim narcoticam: atque his tolluntur nonnulli effectus (226.) ex Doloris sensu oriundi.

CONVULSIO.

230. Violenta, invita, & alternê repetens contractio musculi Convulsio vocatur.

231. Cujus causa id, quod liquidum nervosum vi alternâ in musculos convulsos pellit.

232. Adeôque in ipso vulnere hærere

po-

poteſt, ſive ſit materies aliena irritans, ſive ipſa nervi læſi (163. 164. 165. 183. 184.) conditio, ſive evacuatio cruoris nimia prægreſſa.

233. Quin & effectus ejus, perturbatio omnium Actionum, cognoſcitur.

234. Sanatur 1. Ablato irritante (186.) arte Chirurgi (187. 188.). 2. Acri lenito, vel diſſipato. 3. ſublatâ nervi conditione (232.) per remedia (228. 229.) deſcripta. 4. repletione per lene, amicum, liquidum alimentum aſſiduô parcâ copiâ ingeſtum. 5. ſedatâ ſimul hæmorrhagiâ (218. 219.).

235. Tumor, & Inflammatio levis vulneri bona; ſi augentur, mala: balnea, fotus, anodyna, antiſpaſtica, loco læſo, & toti applicata ægro, proſunt: de quibus in hiſtoriâ & curatione Inflammationis.

236. Sanguis in cava corporis per vulnus delapſus inde ocyus educendus ſitu corporis, ſuctu per fiſtulam, ſi recens, vel dilutus primô, aperturâ vulneris dilatatâ, vel novâ.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis deſcendit, via paranda ſordibus preſſione, lotione, ligaturâ, aperturâ vulneris novâ, vel dilatatâ.

238. Dilatatio fit cultro, linteis carptis, spongia, radice Gentianæ, & similibus siccis immissis, filo alligato, absorbtu humoris tumentibus, sicque dilatantibus.

VULNERA CAPITIS.

239. Vulnera Capitis lædunt vel sola externa communia; vel periosteum; vel cranium; vel duram Matrem; vel piam simul; vel Cerebri vasa, substantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa læsa, scitur 1. ex causâ vulnerante, ejus figurâ lædente. 2. vi ejus parvâ. 3. loci vulnerati conditione, quoad figuram inprimis. 4. levitate symptomatum. 5. conspectu. 6. specillo.

241. Hæc (240.) licet levia videantur, sæpe ex propinquitate musculorum, tendinum, suturarum, periostei, cranii, nervorum, vasorum, cerebri, periculosa fiunt; tum quoque à vi contractili partis læsæ.

242. Maximê, si contusio simul adest.

243. Aut, si sub parvâ aperturâ lata læsio sordes colligit.

244. Collecta enim materies (242. 243.) miros tumores, Erysipelas, œdema, dolores,

lores, convulsiones, ossis & periostei putredines, febres, mortem, creat.

245. Si sola ergô integumenta læsa sine dictis (241. 242. 243. 244.), facilis sanatio per ligaturam idoneam, & curationem descriptam ab (183 ad 239.), licet sæpe appareant maxima: inprimis verô juvat recens esse, dum incipit curari, ritè uniri, rarò deligari, & citissimê.

246. Si adsint verò descripta (241.), utendum remediis variis (183 ad 239.), pro varietate partis affectæ (241.), & mali.

247. Contusa hîc (242.) ritê digerenda his, quæ dissipare possint, vel suppurare, modô eligantur semper ea, quæ bona nervis membranisque (204. 207.), aut exscindenda sunt.

248. Si adsit malum (243. 244.), dilatare cultro, & depurare opus (238. 207. 208.).

249. Pericranio læso, ut nudet diu os, vel ut putrefiat, os privatur vasis periostei, adeôque & suis, stagnat in his liquor, putrefactus squamam separat, unde os flavum, fuscum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cujus causa (249.) interrupta vasorum continuitas, frigusve aëris con-

ſtringens, & exſiccans fines vaſculorum in oſſe, falſò accuſatâ ejus malignitate.

251. Effectus verò, augmentum malorum (249.).

252. Curatio fit 1. os leviter parvâ terebrâ uſque ad medium perforando, unde exfoliatio cavetur, perioſteum inde renaſcitur. 2. inde arcendo pus, ſaniem, pinguia, aquea, aërem, applicatis plumacеolis ſp. vin. Maſtichino imbutis. 3. rarò, & citiſſimè deligando.

253. Quâ arte ex punctis fodicatis (252.), & undique, emergit nova ſubſtantia quaſi carnea citô, tumque reliqua (249.) ſanantur, ut dictum (245. 246. 247. 248.).

254. Si Calvaria læſa eſt, pro varietate cauſæ, fiſſa, fracta, contuſa, vel evulſo fragmento ſpoliata erit, atque hæc vel in unâ, vel in utrâque ejus tabulâ.

255. Sic affecta (254.) ſcitur 1. causâ vulneris forti. 2. vulneris magnitudine collatâ figuræ loci vulnerati. 3. ſpecillo. 4. atramento affuſo. 5. ſtrepitu inter mordendum. 6. viſu fracti, contuſi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. tactu ipſo. 8. ſymptomatibus integumentorum; carne circà ſeptimam diem abſcedente, dolore, naturâ puris tenui, &

gra-

graveolente, vulneris malignitate alienâ.

256. Effectus hujus mali (254.) 1. partis osseæ separatæ mors (249. 250. 251.). 2. infectio vicinorum. 3. hinc sæpe totius ossis infecti putrefactio. 4. Caries diploës. 5. Integumentorum cranii & cerebri corruptio. 6. inde mala affecti cerebri, convulsio, sopor, paralysis, apoplexia, mors.

257. Ex quibus (254. 255. 256.) & cognitio, & prædictio hujus morbi noscuntur.

258. Et indicatur ad curationem 1. loci læsi detectio. 2. mundatio. 3. terebratio ossis. 4. Ejus periostei regeneratio. 5. reliqui vulneris sanatio.

259 Locus detegitur 1. incidendo tegumenta læsa per scalpellum rectâ, angulosâ, perpendiculari, decussatâ sectione, in os usque impressâ, cautê in fractis & vacillantibus fragmentis, variâ electâ pro varietate loci, & mali. 2. separando secta à cranio exactê per scalprum. 3. infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, sanies, sordes, spongiolis absorbentur; fragmenta, festucæ, squamæ ossis, si parva, libera ab omni membranâ, oculo mox patentia sunt,

eximuntur volſellâ; vel ſolvuntur forfice; quæ mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, hærentia vivis, abſcondita, relinquuntur, nam vel ſponte ſeparantur, vel recreſcunt ad viva. Hæc mundatio naturalis.

262. Si os contuſum, album, fuſcum, lividum, fiſſumve apparet, minutis hinc inde foraminulis perterebrandum, ut præſcriptum (252.), ita enim viva exeunt, & mortua expellunt citò.

263. Quo ipſo (262.) perioſtèi regeneratio cita (252.).

264. Sanatio tum reliqui deſcripta eſt (245. 246. 247. 248. 253.).

265. Inde patet, cur anguſta fiſſura periculoſior ſæpe, quam ingens cranii contuſio (256.).

266. Et patet, hanc methodum (252. 262.) præferendam uſtioni, ſcalpris, trepanis Veterum in his malis (249. 254. 256. 262.)

267. Cranium in junioribus intropreſſum, in adultioribus poſt fracturam intropulſum, Cerebrum premit; pro varietate loci preſſi, pro variâ magnitudine, profunditate, acutie, puncturâ prementis, producit hebetudines, ſopo-

res, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, convulſiones, paralyſes, apoplexias, febres, mortem.

268. Quin & ipſum Cerebrum ita læſum, corruptum hinc inflammatione, ſuppuratione, gangrænâ, fungo, hæmorrhagiâ, ſimilia mala (267.) parit.

269. Id vitii (267.) noſcitur tactu, viſu, ablatis integumentis (259.).

270. Ablatio pungentis, reſtitutio prementis in ſtatum naturalem, conſervatio hujus ſtatus, ſufficiunt curationi.

271. Ergô detectum cranium (259.) molle in pueris, emplaſtro tenaci elevatur; in adultis, ſi firmum, elevatorio attollitur; ſi vacillans terebram non ſuſtinet, perforanda juxtâ fracturam calvaria, ut vecti poſſit attolli impreſſum vacillans; juvat ſternutatio, & animæ retentio.

272. In ſitu tenetur cavendo preſſionem externam aptâ deligatione.

273. Fiſſo, fracto, contuſove cranio, ſi arteriæ, venæ, Lymphatica vaſa ſub cranio rupta effuderint ſuos humores, hi premendo cerebrum producunt mala (267.); tum putreſcendo in pus, ichoremve inficiunt tenerrima vicina cerebri, unde rurſum ſimilia. Hæc vaſa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum,

 ſinus

ſinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & ſanatione damna producunt.

274. Concuſſus validus capitis, integro ſæpe cranio, eadem (273.) facit rumpendo, comprimendo.

275. Cognoſcuntur mala hæc (273. 274.) ex notâ cauſâ; ejus impetu; loco excipiente; vomitu bilioſo; viſu, auditu, olfactu, guſtu, tactu minutis, depravatis, ſublatis; vertigine, caligine, lapſu; ſopore, ſtertore; reſolutione; convulſione; delirio; lethargo; apoplexiâ; horripulatione; febre geminatâ; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciëi & oculorum.

276. Quis verô locus intrà cranium ſit læſus ſcitur 1. ex ſenſibilibus externis (249. 254. 255. 256. 262. 267. 269.), ſi adſunt. 2. invento loco cranii læſo (255.) per artem. 3. ex tumore & rubore cutis capillis orbæ ad applicationem emplaſtri. 4. ex motu ſpontaneo manus ad certam capitis partem. 5. ex ſymptomatibus lateris unius paralytici, alterius convulſi.

277. Tum 1. cruor effuſus ilicô tollendus. 2. loca infecta depuranda. 3. oſſicula forte infixa cerebro evellenda.

278. Extravaſatus ſanguis aufertur 1. reſorbendo. 2. diſſipando. 3. perforando cranium.

279. Reſorbetur, ſi in venas, largo miſſu ſanguinis, & ſuccenturiatâ purgatione alvi, evacuatas, vi vitæ repellitur.

280. Hinc ſtatim ad maximam copiam, ægro tolerabilem, utraque hæc evacuatio inſtituenda (279.), &, ſi juvat, pro re natâ repetenda, iterumque, ſi poſt has adminiſtratas minuuntur ſymptomata. (273. 274.)

281. Diſſipatio attenuati perficitur 1. reſorbendo (279. 280.) partem diſſipandi. 2. attenuando per diluentia aquoſa, & reſolventia calidê pota. 3. parti affectæ raſæ imponendo emplaſtra, cataplaſmata, fomenta, ex diſcutientibus nervinis, cephaliciſque. 4. auribus, naribuſque eadem applicando.

282. Quæ (279. 280. 281.) ſi ſtatim non tollunt, minuuntve valde ſymptomata (273. 274.), ſed hæc vel perſiſtunt, vel augentur, ilicô perforandum cranium, ut exitus detur humoribus (273. 277. 1o.), & facultas depurationi (277. 2o.), & evulſioni fragmentorum (277. 3o.).

283. Locus, ubi terebra applicanda, cognoſcitur 1. ex loco læſionis noto (276.) ubi

ubi optimê fit, si nihil vetat.

184. Vetat 1. sutura. 2. musculi plurimi. 3. cavitates ossis frontis. 4. arteria major ossi inserta. 5. inferior situs loci. 6. vacillatio fracti, contusi, cariosi ossis. 7. Inæqualitas eminentis & excavati iterum cranii.

285. Tum, qui læso cognito (276.) proximus, applicandæ terebræ locus optimus est.

286. Quin, urgentibus symptomatibus (273. 275.), licet nullus locus certò inveniri queat (276.), tamen trepanum applicandum & ab unâ, & ab alterâ parte cranii in finem descriptum (277.).

287. Invento loco (276. 283. 284. 285. 286.), abraso capillitio, inciduntur integumenta (259.), separantur à cranio, elevantur labia, siccatur os, tegitur carptis linteis, sistitur cruor (218.), lenitur dolor (227. 228. 229.), prohibetur inflammatio (235.), &, si non urget valde malum, ritê factâ deligatione in diem sequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus obthuratis, aëre calefacto, deterso ossi terebra cum stylo applicatur, æquabili, æqualiter & modicê actâ, fronti suppositâ, terebratione agitur, donec vestigium ritê sit impressum.

289.

289. Exemto tunc ſtylo pergitur, terebrâ lentè adactâ, ſcobe aſſiduô eraſâ, donec cruor erumpens, oſſis mollities, mutatio ſoni diploën attactam doceat; quæ ſæpe non præſens fruſtrâ exſpectatur.

290. Eloto tum cruore, & per alcohol calidum compreſſo, exemtâ accuratê ſcobe, ſummâ cum cautelâ lentê, patienter, uno alterove gyro tantum agendus modiolus, aſſiduô everrenda ſcobs, perpetuô inſpiciendum, an color in circulo exarato mutetur, tum variatâ preſſione terebræ, pro vario colore apparente, os ſolvitur eo uſque, ut parum adhæreſcat, & æquabiliter.

291. Ubi color cæruleſcens, ejus per totum ambitum æqualitas, ſegmenti vacillatio docent, fere perforatum eſſe cranium, ſegmentum vecte, cochleâ, vel cochleari eximendum.

292. Dein aſperitas lateralis oſſis radenda lenticulari cultello, ſcobs demenda, via paranda cruori & ſordibus exituris per ſternutationem, animæ retentionem, & depreſſorium, foramen implendum, tegendumque tenui, molli linteo imbuto medelâ membranis amicâ, & aptâ lamellâ plumbi anſatâ.

293. Curatur dein ut vulnus membranæ (185. ad 239.)

294. Ita enim intra 40 & 50 dies separati sunt margines ossei foraminis; quotidie enascitur caro cavum replens, quæ sensim durior, tandem calli ossei, cavati, vel eminentis formam adipiscitur: ubi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, suppuratio, gangræna, fungus excrescens membranarum, & ipsius etiam cerebri, tolluntur remediis, quæ his malis propria, tum applicatione antiphlogisticorum, detergentium, antisepticorum, filo, & lamellâ plumbeâ (292.).

296. Si cruor, pus, sordes sub membranâ latentes deprehenduntur post perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendave erit membrana cöercens.

VULNERA THORACIS.

297. Vulnera Thoraci inflicta, nec in cava penetrantia, cognoscuntur adspectu, stylo, aëre nullâ arte exiliente, corporis situ, ut in accepto vulnere, eodem.

298. Si obliqua descendunt illa (297.) suprâ, vel intrâ costas, sæpe dein pleurâ erosâ in cava Thoracis pus deponunt, maxime, si puri ad externa egressuro vi

quâ

quâcunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abstinendum ab omni turundâ, emplasticis, comprimentibus; contra depurantibus, balsamicis, plumaceolis, levi ligaturâ utendum, & situ corporis apto.

300. In cava Pectoris adire scimus 1. consideratâ causâ cum amplitudine vulneris. 2. Specillo corpori, in situm vulnerandi reposito, applicato. 3. Aëris in pulmonem inspiratu forti, dum clausum vulnus, mox naribus & ore clausis nixu expirantis edito, tumque detecto subitô vulnere, exspiratione. 4. Injectione.

301. Effectus talis vulneris sæpe 1. aëris ingressi pressio in pulmonem, respirationi hinc, & circulationi ineptum. 2. Effusus cruor in Thoracem, & accumulatus. 3. ejus extravasati, calefacti, moti, clausi undique, putrefactio. 4. hinc pleuræ, pulmonum, mediastini, diaphragmatis, pericardii maceratio, erosio, corruptio, fœtor. 5. infiniti ex his oriundi morbi.

302. Effusi hic cruoris signa 1. orthopnœa. 2. decubitus in dorsum commodior, in latus læsum difficilis, in sanum impossibilis. 3. sequelæ descriptæ (301.). 4. pon-

4. pondus in Septo. 5. fluctuatio materiæ. 6. natura vulneris inflicti.

303. Eftque tum ilicô educendus 1. situ, motu, nixuque corporis. 2. fuctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtufum ad finem. 3. injectu liquoris diluentis, refolventis, depurantis. 4. dilatatione vulneris. 5. aliâ aperturâ inter fecundam & tertiam coftam veram inferiorem, ad quatuor à vertebris digitorum diftantiam, factâ inftrumento fecante, fectione coftis parallelâ, inter has mediâ.

304. Si nullis diftenduntur turundis, rarô deteguntur, aër arcetur, fuctu artificiofo, & nixu refpirationis debito expellitur aër admiffus, brevi & optimê fanantur, fi curabilia funt.

305. Tumque præcaventur omnia illa & fæva fymptomata. (301.).

VULNERA ABDOMINIS.

306. Abdominis vulnera non penetrantia in cavitatem nofcuntur 1. ftylo, & fitu. 2. injectu. 3. caufâ vulnerante cognitâ, & naturâ vulneris.

307. Si ufque ad peritonæum penetraverint, debilitatis ibi tegumentis, herniæ occafionem præbent in corpore robufto.

308. Quare suturâ, ligaturâque his prospiciendum: in cæteris curatio communis vulnerum sufficit.

309. At eadem in cavitatem Abdominis ire liquet 1. Stylo, & situ. 2. Injectu. 3. Causâ vulnerante cognitâ, & naturâ vulneris.

310. Si tum omnia Symptomata levia, dolor, febris, inflammatio absunt, posito in vulnus ægro cruor non exit, injectus liquor immutatus redit, interiora illæsa scimus.

311. Ilicô arcendus aër; ingressus suctu & exspirationis nixu excludendus; gastroraphiâ consuenda integumenta, turundæ auferendæ; balsami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rarâ deligatione percurabitur.

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis signa, cruor, ichor, bilis, pus, urina, stercus, fœtor, ex vulnere exeuntia, causa vulnerans, situs & natura vulneris, præsentia considerantur, docebunt, læsa viscera abdominalia, & quæ.

313. Tum infinita mala sequuntur, partim 1. â naturâ viscerum, tenui vasculosâ, non musculosâ, difficillimæ circulationis, nec nisi clauso abdomine absolven-

ſolvendæ. 2. à functione læſâ viſceris. 3. ab effuſi cruoris copiâ, corruptione. 4. ab aëris ingreſſi, rarefacti, prementis, actione.

314. Unde lethalia ſæpe ſunt. At inteſtina læſa, & pertrectationi oblata, conſuenda, ſi magnis; ſibi linquenda, ſi parvis vulneribus læſa ſunt; & reliqua peragenda, ut (311.) dictum eſt.

315. Si per latum vulnus illæſum inteſtinum exit, foveatur animalibus vivis diſſectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua ut (311.).

316. Si per parvum exeuns foramen, tumens flatu, inflammatu, fœce, reduci non poſſit; fotu, punctu, dilatatu vulneris reponitur.

317. Si vulnere, ſuppuratione, gangrænâ, fiſtulæ inteſtinalis pars ablata eſt, pars ſuperior aſſuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit, & humidum, calidum, rutilo cruore rubeſcens adhuc eſt, reponendum, ut (316.).

319. Si ſiccum, frigidum, lividum, ligaturâ, ſectione, fotu, curatum reponendum eſt.

320. Miſſio ſanguinis, clyſmata, diæta, blanda reſpiratio, quies, ſitus, palmaria hic remedia.

CON-

CONTUSA.

321. Si obtuſum corpus motu, reſiſtentiâ, vel preſſu multa vaſcula ſimul confregit, læſio hæc Contuſio vocatur.

322. Cujus idea, accumulatio vulnuſculorum.

323. Effectus ergô, ſolutio continui lacerans, deſtructio plurium conterens, effuſio liquoris in inania vicina, vel facta, & infinita mala, quæ ex his ſequi poſſunt.

324. Peſſimum verô ex his (323.), ſi, integumentis cohærentibus, interiora ſic affecta (321. 322. 323.), ut liquida ſtagnent, coëant, putreſcant, unde ecchymoſis, ſugillatio, ulcus, gangræna, caries.

325. Lædit ſæpe oſſa, tumque ſequuntur deſcripta (249. 250. 251. 254. 256. 257.), & medullæ læſio, unde ulcera, fiſtulæ, caries, putredines; habet ſe enim medulla in oſſibus, ut Cerebrum in cranio (273. 274.).

326. Tum aliquando muſculos, unde validæ ſuppurationes, gangrænæ paralyſes, contracturæ.

327. Imô ſæpe ipſa viſcera corrumpit; tum-

tumque horum inflammatio, ſuppuratio, gangræna, ſcirrhus, functio læſa.

328. Ex quibus (322. 323. 324. 325. 326. 327.) facilis eſt explicatio tot mirabilium & miſerabilium malorum, quæ ex contuſione (321.) ſequi ſolent, prædici poſſunt, tam acuta, quam Chronica, certè infinita.

329. Cognoſcitur præſens, ſimulque detegitur affecta pars 1. conſpectu, tactuque. 2. Effectu doloris, ſtuporis, gravitatis, coloris mutati in rubrum, fuſcum, plumbeum, nigrum, flavum, viridem, hæmorrhagiæ, gangrænæ, (323. 324. 325. 326. 327.). 3. Comparatione cauſæ motæ, & figuratæ, cum parte læſâ.

330. Et bene ſcitur 1. internam, magnam nobilium viſcerum contuſionem curatu impoſſibilem, morborum cauſam & mortis eſſe. 2. oſſium valde periculoſam, curatu difficilem, inprimis circâ juncturas, & medullam. 3. Cranii peſſimam, ut hiſtoria præmiſſa docuit, ob viciniam Cerebri.

331. In curatione contuſi ſemper tentanda reſolutio, cavenda ſuppuratio, magis verô gangræna.

332. Reſolutio fit, dum extravaſatum aufertur ſine ulteriori vaſorum læſione.

333. Id autem contingit 1. id reddendo fluidum. 2. laxando vasa vicina. 3. agendo fluidum in vasa, ea evacuando, vel fricando.

334. Hinc larga missio sanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, resolvens parti impositum; frictio calida ad partem; interna resolventia, sudorifera, diuretica, prosunt.

335. Quorum ordo, repetendi necessitas, magnitudo requisita noscuntur ex (334.), & summo periculo.

336. Simul victus tenuissimus, minimêque putrescens requiritur.

337. Si verò ob magnitudinem resolvi non potest, & manibus accessus datur, scarificatio, apertura, suppuratio succedunt, simul actis, quæ dicta (334.)

338. Plura tamen methodus dicta (331. 332. 333. 334. 335.) præstat, quam credi fere possit, quum natura egregiê separet sponte, & expellat.

OSSA FRACTA.

339. Si unius Ossis partes vi à cohæsione solvuntur in magna fragmenta Fractura dicitur.

340. Quæ ſi ſola, ſimplex; ſi ſtipata vulnere, contuſione, inflammatione, ulcere, pluribus fracturis, complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario ſitu fracturæ tranſverſa, obliqua, longitudinalis audit; & ratione fragmentorum ſibi innitentium, aut juxtâ latera ſibi mutuô applicatorum, vel eminente ſpinâ emergentium, varia nomina, naturam, medelam accipit.

342. Effectus ejus varii, pro variâ indole oſſis fracti, pro modo fracturæ vario, pro varietate fragmentorum quoad ſitum, figuram, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circâ quæ fit.

343. Primarii ergô ſunt deſtructio muneris fulciendi, ſuſtinendi muſculos & dirigendi eoſdem; muſculorum contractio, membri accurtatio, muſculorum ex debito loco deturbatio, membri intorſio, ejuſdem deformatio; perioſtei externi, vaſculorum cellulas occupantium, perioſtei interni, membranæ medulloſæ, medullæ ipſius laceratio, contuſio, corruptio; luxuries vaſculorum oſſeorum, unde calli inæqualitas, tumor, membrique deformatio; membranarum, tendinum, nervorum, diſtractio, laceratio, irritatio, compreſſio,

ſio, convulſio; Vaſorum vicinorum mutatio, deſtructio, obſtructio; inflammatio, dolor, ecchymoſis, marcor, ſuppuratio, gangræna, mors partis & ſæpe totius; contuſio fere ſemper.

344. Quæ expenſa (342. 343.) præſens malum, ejuſque ſtatum docent; ſi tactus fragmenta; auris crepitationem; oculus læſam figuram, immobilitatem; intellectus cauſam, ejus impetum, modum impulſus, hybernique frigoris efficaciam ſimul conſideraverit, clarior eſt diagnoſis.

345. Verum oblongæ fracturæ difficilior detectio, niſi ſerô: dolor, tumor, craſſities partis, inæqualitas, pus fœdum, cauſa fortis cognita, aliquid luminis dabunt.

346. Facilem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem prædicit figura, ſimplicitas, compoſitio, duratio fracturæ; numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus oſſis læſi; vicina læſa; tempus anni; ætas ægri & temperies.

347. Sanatio requirit:

1. Reſtitutionem in ſitum naturalem; extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo ſitu per faſcias & machinas.

3. Unitorum, retentorumque consolidationem, enato callo.

348. Si fracta situm proprium retinent prima indicatio cessat.

Si parum divergunt in latera, requiritur extensio parva.

Si omninô juxtâ mutua latera pertracta sunt, requiritur ingens extensio, ut intercepta removeantur, & ut debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extensio fit 1. apprehenso osse prope fracturam manu, vel laqueis. 2. firmato ægro. 3. dispositâ parte in situ naturali. 4. distractione partium fractarum eâ vi, eousque, prout vis contractorum musculorum requirit. 5 vi & applicatu instrumentorum mechanicorum, si robur manus deficit.

350. Quæ (348. 349.) quum sine vi & dolore sæpe vix fieri queant, ubi partes jam inflammatæ, sæpe omitti debent, donec sedata inflammatio. Aliter convulsi moriuntur, vel gangrænâ correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, si facilê fieri queat. Si acumina eminentia extensionem planê prohibent, & patent, exscindenda; si latent incisione detegenda prius.

352. Restitutio fit partem ritê extensam

ſam (349.), & paratam (351.), cautê, lentê, leniter itâ intorquendo, donec os oſſi debito in loco occurrat, muſculi verô revulſi ſuo in ſitu ſint repoſiti, nihilque intercipiatur.

353. Id noteſcit ex anatomicis, comparatione partis ſanæ, dolore ſublato, longitudine & figurâ naturali redditâ.

354. Retentio in ſitu fit faſciis, ſpleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum impediendo & dirigendo actionem muſculorum.

355. Faſciæ adſtrictæ tumorem, ſuffocationem, gangrænam producunt; unde infinita mala: ergô leviter attrahendæ.

356. Si vulnera adſunt, curanda ex arte, (185. ad 239.) ſed rarâ deligatione. idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis ſymptomatibus intelligendum.

357 Tum fit concretio, calluſque, citior, tardior pro ætate, oſſis craſſitie, pondere incubituro, vario tempore, intrâ 20 & 70 dies.

LUXATA.

358. Luxatio eſt receſſus extremi oſſis mobilis ex cavo, in quo movetur,

tur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte; unde luxatio, & diſtorſio.

360. Peſſima, quæ epiphyſi ab corpore oſſis ſolutâ accidit.

361 Cauſa vis externa extendens, intorquens, expellens.

362. Aut interna, cavo innata, extrudens.

363. Hæ cauſæ (361. 362.) juvantur extenſis, laxatis, ruptis ligamentis; ſive id ab externâ, ſive ab internâ cauſâ contigerit.

364. Hinc figuræ in parte mutatio, tumor, cavitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, diſtractio muſculorum, paralyſis, vaſorum vicinorum compreſſio, dolor, inflammatio, œdema, convulſio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis ſigna evidentia habentur luxationis.

366. Et expenſis magnitudine, figurâ, ſitu, parte preſſâ & interceptâ, tempore durationis, concretione luxatorum, dolore; inflammatione, convulſione, & reliquis ſymptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, craſſioribus, ligamentis deſtructis, vel modô elongatis, muſculis;

culis annexis, & ſimilibus, prognoſis habetur, quæ doceat, an integra, an deficiens, celeris, tarda, facilis, vel difficilis futura ſit ſanatio.

367. Ad quam requiritur 1. luxatorum redaptatio. 2. repoſitorum in ſuo loco ad ſanationis finem retentio.

368. Repoſitio fit 1. firmando corpus ægri. 2. movendo partem, ut directê reſpondeat ſuæ cavitati. 3. introducendo per intorſionem, truſionem, pulſationem.

369. Repoſita in quiete retinentur quiete, faſciis, ſitu partis naturali.

INFLAMMATIO.

370. Inflammatio, Ignis, Phlegmone, ob cauſæ, & effectuum ſimilitudinem, ab igne nomen habet.

371. Eſtque cruoris rubri arterioſi in minimis canalibus ſtagnantis attritus à motu reliqui cruoris moti.

372. Quod ergô fieri poteſt vel in finibus arterioſis, vel in vaſis lymphaticis arterioſis, dilatatis oſculis admiſſos globos rubros per fines tranſmittere non potentibus.

373. Ergô ejus ſedes omnis pars cor-

poris, in quâ reticulares arteriarum distributiones, vel Lymphaticorum arteriosorum ortus.

374. Hinc Arteriæ ipsæ, venæ, nervi, membranæ, musculi, glandulæ, ossa, cartilagines, tendines, viscera omnia, adeôque totum fere corpus, sed nullibi frequentius & tenacius, quam in adipe.

375. Hanc Stagnationem (371.) efficit in arteriis minimis 1. quidquid premendo, distrahendo, intorquendo, rumpendo, contundendo, urendo, erodendo, crispando, vasorum fines itâ arctat in conicis, cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro sphæræ sanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa, ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingesta vel applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes causæ vulnerum, contusionum, erosionum, fracturarum, luxationum, obstructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit 2. quidquid meatus obthurat, acriaque applicat simul, sive intus, sive extus; ut oleosa salina acria.

377. 3. Omnia, quæ cruorem cogunt, ut coëat; motus nimius, derivatio tenuioris partis ex sanguine per sudores, urinas, salivas, diarrhœas, ichores; coagulantia.

378.

378. Efficiunt eam in vasis lymphaticis arteriosis 1. omnes causæ, quæ initia horum latiora ampliant, ita ut ea intrent partes cruoris crassiores, quæ propulsæ ulterius occurrunt angustiis conniventibus, ubi tum patiuntur eadem, quæ exposita (377.); talis est laxitas vasculi in suo principio, motus violentus liquidi arteriosi. 2. omnes causæ alteri inflammationi communes (375. 376.).

379. Unde & similis morbus in omni vase conico, ubi fluit ex lato in angusta liquor, obtinere potest; ut enim in Cruore rubra, sic in Lymphâ alia est forte pars crassior reliquis.

380. Ex quibus vera diversitas phlegmones, erysipelatis, œdematis, scirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem causæ hæ (375. 376. 377. 378. 379.) produxere stagnationem hanc (371. 372. 379.) in vasis (372. 373. 374. 378. 379.), tum vis acti cruoris à vitâ superstite producit effectus quosdam, qui simul signa Inflammationis.

382. 1. Arteriæ minutæ vixque visibiles obstructæ jam à sanguine distendente augentur: inde tumor ruber. 2. vasa Lymphatica arteriosa, ante pellucida, &

 invi-

invisibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis. 3. distenta vascula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida & solida; hinc durities, renixusque partis. 5. à rubro accumulato, & valido impulsu, Rubedo splendens. 6. à renixu, pulsu, & compactu, attritus fit ingens partium liquidi inter se, in solidum, solidi in illas; inde calor, & æstus. 7. & quia pulsi à corde cruoris impetus exceptus finibus vasis obstructi latera dilatat, fit Pulsatio. 8. à fibris irritatis, & cruore celerius per aperta acto, quia venis revehitur, sed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulsus; fit febris, sitis, calor, vigiliæ, debilitas, molestia.

383. Hæc species (382.) est morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emissus pleno saltu ex venâ latê apertâ pelvi exceptus, frigescens format albam, duram, crassam, rigidam pellem instar corii fere porcini.

385. Increscente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.), sed aucta; separatur expressa lympha, densatur cruor ruber.

386. Si humor fluens blandus, motus ejus sedatus, obstructio parva, eaque inprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum,

rum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu ſtagnantis, ſolvitur inflammatio *reſolvendo*.

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obſtructio magna, nec reſolvi (386.) potens, auctis ſymptomatibus (382. 384. 385.), vaſcula diſtenta rupta cum dolore, calore, pulſu, tumore, liquores ſuos effundunt, ſolvunt, putrefaciunt leviter, ſolida tenera atterunt, ſolvunt, fluidis miſcent in unum ſimilem album, ſpiſſum, glutinoſum, pinguem humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obſtructio magna, vaſa rigida, omnia ſymptomata (382. 386. 387.) magna, tum vaſcula ſubitô rumpuntur, liquida putreſcunt; ichor effuſus ſub epidermide in bullas colligitur inſtar loturæ carnis, vel ſaniëi flavæ, cineritius, pallidus, fuſcus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulſatio, tumor in loco affecto deſinit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectæ: vocatur *Gangræna*; tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Ubi ſic affecto (388.) loco compreſſio externa accidit, vel calor ingens

humida diſſipat, pars mortua inſtar arefacti corii dureſcit, inferiora ſuffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentiâ, adſtringentia, coagulantia, repellentia, pinguia, acria, emplaſtica, narcotica, ligaturæ fortes, compreſſio externa hanc mutationem inflammationis in gangrænam (388.) citô promovent.

391. Tumque in Sphacelum augent.

392. Si pars inflammata glanduloſa, calor internus externusve magnus, materiës impacta inertior, craſſior, emunctoria obſtructa glandularum, folliculi verô harum & latera diſtenta, fit tumor durus, indolens, glandulæ: vocatur *Scirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Cauſa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura ægri, ſymptomata inflammationis, collata cum ſignis, effectibuſque, prognoſin abſolvunt.

394. Perſpicuum quoque pro vario ſtatu mali varias eſſe curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua cauſarum (375. 376. 377. 378. 379.) in parte quâcunque (372. 373. 374. 379.) inflammationem (371.) produxit, ut adſint ſymptomata (382. 383. 384.) & conditiones pri-

primæ (386.), oriuntur hæ indicationes:

1. Impedire ulteriorem vaſculorum læſionem.
2. Eam, quæ jam facta, tollere.
3. Materiæ obſtruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conſervare.
4. Vel, ſi id obtineri non poteſt, retropulſum in vaſa majora.

396. Læſio ulterior impeditur:

1. Cauſas (375. 376. 377. 378. 379.) notas tollendo, corrigendo.
2. Impetum arterioſi cruoris minuendo, per eductionem ſanguinis, purgationem alvi.
3. Copiam liquorum minuendo per eadem.
4. Revellendo impetum cruoris in partes alias, ſuctu, frictu, epiſpaſticis, veſicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, ſetaceis, forti alvi ſubductione.
5. Aëre ſubfrigido, ſicco; affectibus animi nullis, vel ſedatis; quiete naturali, vel artificiali; victu tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu ſimili; medicamentis diluentibus & refrigerantibus ſimul,
6. Sedando impetum in ipſo loco, applicatis refrigerantibus, repellentibus, adſtringentibus externê, admiſtis anody-

nis, tum aperientibus, variâ, pro re natâ, misturâ.

397. Læsio facta tollitur usu eorundem (396.): nam distractione nimiâ laxatâ, propria fibræ vis priscam formam restituet, & nutritio vires reddet.

398. Materiæ obstruenti conciliatur fluiditas, si illa attenuatur, si diluitur:

1. Vasis oscillationes elasticas restituendo per imminutionem distendentis liquidi, misso sanguine, purgatione multa; per stimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calidê epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, scarificationibus.
2. Nova liquida tenuia, aquosa, calida potando, impacta diluendo.
3. Utendo attenuantibus, resolventibus, & oppositis genio obstruentis, internê, externê, formâ decocti, balnei, fotus, vaporis, cataplasmatis, emplastri, Unguenti specie.

399. Lenitas procuratur potu aquoso, victu blando, medicinâ blandâ diluente, & obtundente, vel singulari dote acri specifico oppositâ.

400. Retropulsus fit:

1. Evacuatione magnâ liquidi arteriosi, venosique, missione sanguinis.

2. La-

2. Laxatione fibrarum.
3. Frictione artificiali.

401. Hinc intelligitur, quænam sit in omni morbo inflammatorio, interno, externo, illa, semper quærenda, Resolutio; quæ sanatio perfecta; quæ sine crisi (386.).

ABSCESSUS.

402. Si, his (395. 396. 397. 398. 399. 400.) frustrâ, non, aut serò paratis, inflammatio in suppurationem (387. vergit, idque per signa, ibi (387.) posita, notescit, indicationes erunt:

1. Crudum ocyus maturare in unum humorem.
2. Idem, ut & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.
4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum instar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione horum, quæ

1. Motum in parte augent, fovendo, stimulando, calefaciendo per ea, quæ re ipsâ, vel & virtute calefaciunt; in toto similia præstant, excitatâ febriculâ.
2. Excitatum motum, & calorem ad eum lo-

locum coërcent, impediendo nimiam exhalationem & dissipationem per obthurantia glutinosa, lenimen acrimoniæ nimiæ.

3. Moderando motum totius fluidi vitalis, ejusque temperiem itâ, ut nec torpeat, nec excitetur nimis.

4. Relinquendo locum clausum, donec omne inflammatum irresolubile suppuratum sit. His enim causis bonum fiet Pus in parte.

404. Nisi materies inflammata sic mutata, cum periculo, & sine profectu aperitur abscessus.

405. Mollities partis, fluctuatio pressi tumoris, albedo, remissio doloris, caloris, ruboris, tensionis, pulsus, febris, vertex mucronatus tumoris, gravitas dolori succedens, docent pus jam factum, atque exitui aptum esse.

406. Si tum relinquitur diu in loco clauso, attenuatur, acre fit, putrescit, augetur, vicina consumit, erodit, mole, pondere, & motu sinus, fistulasque creat variis locis varias, pessimas in intestino recto. Aut dissipatâ parte tenuiori, reliquum durescens tumores duros, maximê circâ glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut sanguiferis per crosa oscu-

oſcula impreſſum abſorbetur, cruori miſcetur, hunc inquinat, & collectum in viſceribus peſſimis collectionibus ea corrumpit, horum functiones turbat, atque ita infinitos, eoſque graviſſimos, morbos efficit.

407. Iiſdem auxiliis (403.) integumenta loci ſuppurati infernê & ſupernê emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

408. Quin & hâc ope (407.) minutâ reſiſtentiâ horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extrâ pellitur, vel attrahitur foras.

409. Tum modicê acria, emollientia, ſubpinguia miſta ſimul applicentur, ut emortua tegumenta facilius, & ſine dolore aperiri queant.

410. Dein, preſſo ritê pure, in aſſurgentem tumorem, parte albiſſimâ, molliſſimâ, eminentiori, inferiori, intrudatur ſcalpellum, donec exeuns pus ſatis penetratum doceat, dein elevetur æquabili ſectione ſurſum latâ plagâ, vitatis fibris, vaſiſque: leniter mox exprimatur, & ſucceſſivê, pus; nec aëre, nec turundis vexetur.

411. Dein curetur mundantibus, ſuppurantibus, digeſtivis, balſamicis, deterſivis, exſiccantibus, pro re natâ, variatis,

riatis, juxta doctrinam vulnerum (192. ad 220.)

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur causticum parti (410.); eschara butyro separetur mollita; curatio fiat ut prius (410. 411.).

FISTULÆ.

413. Hinc Sinuum, Fistularumque origo, causa, natura, effectus, intelliguntur (406.).

414. Aperti (413.) facilê cognoscuntur; clausi cavitatis mollis attactu deteguntur.

415. Curantur dissectâ parte inferiori, impletione cavi per liquefacta digestiva pro re natâ, injectu detersivorum, ligaturâ sensim premente à fonte ad aperturam: sed citissimê integumentis artificiosê suprâ cannulam fossatam dissectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthrax, carbunculus, phyma, erysipelas, morbilli, variolæ, maculæ rubræ, hinc quoad cognitionem, prædictionem, curationem sciuntur.

417. Nec difficulter hinc scitur eventus suppurationis internæ, ad quam artificis manui accessus non datur, magna quip-

quippe & multa mala (406. 413.), & collectiones puris in cava corporis.

418. Si tum necessitas partis affectæ ad vitam, sanitatemve scitur, facilê prævidentur futura, & curationis difficultas.

GANGRÆNA.

419. Si inflammationi (371. 372.) Gangræna (388.) succedit, alia curatio requiritur: vocatur autem Gangræna ea partis mollis affectio, quæ in mortem tendit; sed Sphacelus ea, quæ jam in totâ parte omnem vitalem actionem perfectâ morte destruit, superstite vitâ in reliquis.

420. Gangræna ergô ut plurimum panniculum adiposum, Sphacelus cuncta ad ossa usque inficit; illa præcedit, hic ut plurimum sequitur; nisi ab ossis corruptione, medullæ, vel periostei, originem duxerit.

421. Ergò Gangrænæ & Sphaceli causa eadem, sed vi, duratione, loco diversa.

422. Ideo 1º. omnia quæ inflammationem faciunt (375. 376. 377. 378. 379), si liquida stagnent, & nisus in ea vivi cruoris magnus: eò pertinent α. ligatura venarum. β. compressio earum ab causâ

quâ-

quâcunque, ut tumore, &c. γ. frigus ingens. δ. prohibita exſpiratio in phlegmone per adſtringentia, emplaſtica, frigida, repercutientia, ſtupefacientia, maximè ſi interna acria, vel acria ſimul externis applicatis permiſta. ε. inflammatio interna, externa. ζ. vulnerata, contuſa, luxata, fracta, maximè ſi arctê conſtricta. η. oleoſa acria ſanis applicata, vel ægris. θ decubitus. ι. herniæ ſuffocatæ, & clauſæ.

423. 2°. Quæ liquida acuunt, ut vaſcula exedant, deſtruantque, ut α. ſtagnatio clauſi & calidi humoris diuturna, unde acrimonia (80.), corroſio, hinc cruor in aneuriſmate, pus in abſceſſu, aqua in cranio, thorace, abdomine, ſcroto &c., contuſa & effuſa in læſis. β. mala, morboſa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens; ut lympha diu fluens circa loca tendinoſa, ichor cancri, fluor dyſentericus, fluor hydropicus, materiæ febrilis, peſtilentis, varioloſæ, ſcorbuticæ fluxus ad carnem, inprimis ad gingivas.

424. 3°. Quæ mortem extremorum creant defectu vitalis influentiæ, ut quies ſenilis, debilitas ſumma.

425. 4°. Venena mirabilia.

426. Gangrænæ futuræ ſigna ſunt cauſæ ejus (422. 423. 424. 425.) præcognitæ.

427.

427. At verô præſentis hæc: 1. phænomena inflammationis ſubitô ablata ſine correctione cauſæ, (confer 382. 383. 384. 385. cum 422. 423. 424. 425.) 2. ſenſus hebes. 3. color pallidior, cinereus, fuſcus, lividus, niger. 4. mollities, flacciditas, ad tactus veſtigia non reſurgens. 5. puſtulæ ichore lymphatico ſubflavo, vel rubello plenæ in loco inflammato. 6. ubi à frigore, pruritus & punctura ingens, unâ cum rubore intenſo, quem brevi nigredo mortifera ſequitur.

428. Sphacelus futurus ſcitur ex ſignis Gangrænæ præſentis (427.) aſſiduô auctis.

429. Præſentis autem ſigna ſunt 1. gangræna exquiſita prægreſſa. 2. ſenſus, motuſque integrê ſublati, ut pars ſciſſa, puncta, uſta, nihil ſentiat, ſed gravis modo ſit. 3. color lividus, fuſcus, niger. 4. mollities, flacciditas, frigus, cutis ſeparabilis, tandem ſiccitas, durities. 5. fœtor cadaveroſus. 6. corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depaſcens in oſſa uſque.

430. Ingens in hoc morbo & velox diſcrimen præſagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit 1. juſta conſideratio ætatis, temperiëi, morbi, virium. 2. Velocitas mali. 3. cauſa interna vel

vel externa cognita. 4. anni tempestas. 5. locus affectus, ut vitæ magis, minusve necessarius, vel prout humidâ, sinuosâ, aut siccâ temperie donatur.

432. Hinc regulæ:

A gangrænâ sphacelus.

A sphacelo mors partis, & vicinorum cita infectio.

Gangrænæ ilicô succurrendum.

Sphacelus ilicô extirpandus.

Gangræna cerebri, viscerum, vesicæ lethalis, & in acutis cita mortis causa.

Gangræna oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinosorum, lethalis in senio.

Gangræna hydropicis, phtisicis, scorbuticis pessima, & mortis nuncia.

Sphacelus superiora petens, vigilias, deliria, syncopen, ructus, singultus, spasmos, dolores, sudorem frigidum, soporem creans, prænunciat mortem.

Lividitas, nigredo, ariditas circâ ulcera, gangrænam, sphacelum, mortem adesse nunciant.

433. Indicatio in gangrænæ curatione: 1. vires firmare. 2. putridi ingressum in venas impedire. 3. putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Firmantur vires dando: 1. quæ causæ internæ (422. 423. 424. 425.) debellandæ prosint, spiritus excitent, liquidis motum circularem conservent, habitâ simul ratione ætatis, sexus, temperiëi, tempestatis. Illa ergô ex classe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re natâ. 2. cibos potusque analepticos. 3. Epithemata ex pane tosto cum præscriptis (No. 1. hujus) applicata venis, vel circâ nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introïtus 1. firmando vires (434.), adeôque augendo motum ad exteriora. 2. curando exitum ad exteriora; fomenta, cataplasmata ex diaphoreticis, emollientibus, laxantibus, facta, scarificationes, cucurbitæ, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur: 1. tollendo ejus causas sensibiles (422. 423. 424. 425.).

437. 2. Corrigendo ejus causam proximam, stagnationem, & calorem. α. condiendo stagnantia contrâ putredinem. β. muniendo solida contrâ eandem. γ. stagnantibus correctis per vasa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione

ne ſalis, aceti, vini, aromatum.

439. Iiſdem (438.) ſervantur ſolida intacta.

440. Stagnantia deducuntur in motum: α. diluendo aquoſis affatim hauſtis & applicatis. β. ſtimulando arterias per ea, quæ malo oppoſita. γ. movendo liquida calore, frictione, cardiacis. δ. ſublatâ copiâ nimis diſtendente per miſſionem ſanguinis.

441. His (434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.) citò applicatis, ſæpe renovatis, multoties incipiens gangræna felici correctione & diaphoreſi benignê tollitur.

442. Si autem liquida jam putrefacta, horumque mobiliſſimæ partes exhalaverint, tum & canales deſtructi fuerint, malum non cedet his remediis, neque reddetur corruptæ parti ſanitas, ſed vicina multum deſtruentur motis, neque tamen exhalare potentibus, vivis.

443. Ideô totus ſcopus hoc caſu (442.) ſeparare mortuum à vivo.

444. Separatio hæc fit ſemper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangrænoſæ eſcharæ, ibidem ſuffocati, ſicque in ſuppurationem (387.) acti, unde ſolvuntur fibræ nectentes gangrænam parti ſanæ.

445. Adeôque patet, in eo hærere artem, ut 1°. fiant ea, quæ dicta (433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.).
2°. Ut acceleretur ſuppuratio.
3°. Ut emolliatur eſchara.

446. Ut ſuppuratio acceleretur, conducit ſcarificatio putrefacti uſque ad vivorum initia: ſic enim, ſuffocatione nimiâ imminutâ, loco ſerpentis gangrænæ fit abſceſſus, quo cutis & adeps gangrænoſa plerumque à ſubjectis adhuc vivis ſeparantur.

447. Quo autem cruor plus in hoſce fines ruat, hirudines, cucurbitæ, & ſimilia attrahentia ſæpe applicata proſunt.

448. Inciſa (446.) pars calidis liquoribus, corruptioni reſiſtentibus (438.), & duritiem eſcharæ (389.) emollientibus (403.), fovenda.

449. Partes pendulæ, emortuæ, ſolutæ, emollitæ eſcharæ tollendæ tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectæ aſſiduô applicanda cataplaſmata calida, & cum calore continuo ſuſtentato agentia; quæ ex Emollientibus, Diaphoreticis, Anodynis, conſtent.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgô fieri ſolet.

452. Ubi, his (446. 447. 448. 449.

450. 451.) factis, eschara contrahi, scarificata humescere, margo sana tumere, rubere, suppurari, mortuum vacillare incipit, signum est, separationem fieri, subsistere serpens malum, brevi purum futurum locum.

453. Tum lenia, anodyna, balsamica, digestiva applicanda sunt; rarô detegendum ulcus est; omnia, quæ fibris rigiditatem dant, vitanda; quies parti danda; & porrô instar ulceris malum pertractandum erit (411.).

454. Si ab impacto acri Gelu gangræna (427. N°. 6.), pars, nive impositâ, vel impositis linteis aquâ gelidâ humectatis, operienda erit, donec, spiculis frigoris, in nivem vel aquam receptis, iterum solvi incipiat, redeunte vitâ.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putrescit, actis, nec eductis spiculis.

456. Eo autem peracto (454.), calidis refocillandus cardiacis, & in sudorem usque calefaciundus æger est.

SPHACELUS.

457. Si gangræna jam in sphacelum conversa, infectum auferendum.

458. Quæ ablatio diversa, prout pars vel

vel tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non poteſt ob ſitum; ut nates &c.

459. Si ergô pars non uſque in fundum corrupta, aut extirpari nequit, conamur: 1. progreſſum impedire. 2. corruptum auferre.

460. Progreſſus tollitur, ſi communicatio mortui cum vivo aufertur.

461. Id fit, ſi in viciniâ ſani & mali limes ponitur ſecando, urendo, rodendo; iſque undequâque ſatis profundus.

462. Infectum ſeparatur, ſi, impedito progreſſu (461.) prius, vel ſimul dum id fit, tota pars uſque in fundum ſanum uritur, ſecatur, dein acri lixivio calidê applicato eroditur, donec in eſcharas, aſſiduô emolliendas (403.), & tollendas, uſque ad viva conſumatur, eximatur. Vitatis ſummâ cum curâ vivis.

463. Ubi dein ſanitatis & vitæ indicia redeunt, curandum ut ulcus, vulnusve.

464. Si verô pars extrema in os uſque ſphacelata tolli poteſt, ſalvâ vitâ, unâ cum oſſe ipſo extirpanda erit; quia nudum vaſis nutriri nequit, neque vivere poteſt.

465. Illa extirpatio in digitis, meta-

carpo, vel metatarſo, cuneo peragitur, & malleo.

466. In majoribus verô, ut fœmore, crure, humero, brachio, eget operoſiore molimine, quod intelligitur ex ſequentibus.

467. Definitur locus, ubi extirpatio inſtituenda ex hiſce:

1. Sanum maximê conſervandum.
2. Corruptum accuratiſſimê ſimul & ſemel tollendum.
3. Uſus commodiſſimus parti ſuperſtiti procurandus.

468. Ergô in cæteris ſectio fiat in ſano prope ægrum (ob 467. No. 1. 2.); in crure autem ſub genu ſemper (ob 467. No. 3.).

469. Ad amputationis adminiſtrationem, & felicem ſucceſſum intelligendum, attenditur:

1. Ad præparationem.
2. Actionem ipſam.
3. Curationem ſymptomatum.
4. Conſolidationem.
5. Supplementum amiſſorum.

Præparatio fit:

1. Compreſſu vaſorum magnorum ſanguiferorum arterioſorum per ſplenia applicata pyramidalia, & ligaturam tor-

tornando adigendam ſuper his in parte ſanâ propê ægram.

2. Tractu valido & æquabili partium incidendarum ope ligaturæ ex corio fibulatæ cum loris.

3. Firmatione cautâ ægri, & partis amputandæ.

4. Moderato inflexu partis, ne nimis extenſa ſecetur.

5. Narcotico cardiaco ipſi ægro exhibito.

470. Actio fit in parte præparatâ (469.):

1. Cultro acuto, forti, curvo, in dorſo obtuſo, bene temperato, fortiter per omnia ad os uſque adacto, æquabiliter & fortiſſimo applicatu ad os in orbem circumacto, ut unâ celeri ſectione totum perioſteum accuratê diſciſſum ſit.

2. Si duplex in amputandâ parte os, interſtitia ſimiliter minori, utrimque acuto, cultello quam exactiſſimê diſſecando.

3. Diſſecta (1. 2. hujus.) per miniſtros fortiter diſtrahendo, ut hiatus ſit inter margines ſectionis.

4. Serrâ acutâ, ſubtili, forti, tenſâ, os ſecando; quæ agenda perpendiculari, forti, æquabili motu; incipiendo ab

tenuioris dissectione, desinendo in crassissimum, si os duplex; ne vi serræ in festucas fissum dissiliat debilius.

5. Ossa inter secandum per ministros artificiosè flectendo, ut liber sit serræ meatus.

471. Symptomatum, extirpationem sequentium, primarium Hæmorrhagia semper ilicô sistenda:

1. Vasis, jactu sanguinis deprehensis, apprehensis per tenacula elatere compressa, eductis, filo trajecto & circumducto arctê constrictis, si majora sunt.
2. Cauteriis ignitis applicatis.
3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vasa, absorbentibus alia ad loca applicatis.
4. Partes vivas, retrotractas (469. N°.2.), laxatas reducendo.
5. Vesicam circumponendo trunco, pulvere adstringente refertam.
6. Ligaturâ firmante.
7. Somno, quiete, victu sollicitê procuratis.

472. Consolidatio fit in osse, si citò curetur exfoliatio, & caveatur caries, quod fit, si ilicô ei applicetur spleniolum sp. vin. mastichino madidum.

473. In carne verô, ut in historiâ vulnerum dictum fuit (ab 189. 192. ad 210.).

474. Si ægro, ſic truncato magnam partem (466. ad 471.), viſcera chylopoœa & hæmatopoœa valida ſunt, plethoræ effectus ſæpe ſequuntur (106.), quibus ut auferatur cauſa, miſſio ſanguinis aliquoties, pro re natâ, inſtituenda, & victus moderatus.

475. Amiſſi damnum ſarcit imitatio artificialis perditi, per fabricatas machinulas. Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paræum.

DE COMBUSTIONE.

476. Si ignis ardens, vel in fervido corpore latens, corpori noſtro applicatur, oritur deſtructio vaſculorum, extravaſatio humorum, pro varietate cauſæ, durationis, partis affectæ, varia.

477. Hujus (476.) varietatis gradus varii ſimiles ſunt his, qui decurrunt ab primâ & leviſſimâ inflammatione, (370 ad 464.) uſque in ſæviſſimum ſphacelum.

478. Hinc phænomena, diagnoſis, prognoſis eadem.

479. Quin Curatio nihil differt.

480. Uſtio intrâ limites reſolvendæ inflammationis ſubſiſtens (386.) curanda his,

quæ liquida condiant, moveant, vaſa expediant, conſervent: id fit igne moderato, fotu, cataplaſmate (395. ad 402.).

481. Uſtio itura in gangrænam, criſpatâ jam & eroſâ cute, elevatis bullis, curanda ut inflammatio talis, fotu, cataplaſmate, emollientibus, digeſtivis (402. ad 454.).

482. Uſtio jam in cruſtas gangrænoſas, vel ſphacelatas acta, curanda ut illi morbi (419. ad 476.).

483. Nullibi plus proſpiciendum pulchritudini cicatricis, quam hîc: vid. (217.).

SCIRRHUS.

484. Scirrhus (392.) pro cauſâ habet quidquid ſuccum in glandulis coagulare, inſpiſſare, ſiccare poteſt. Ejus ergô ſedes omnis glandula: ſed inprimis quæ liquorem facilius inſpiſſandum habet, vel ratione loci ſtagnare plus cogit. Hinc in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, meſenterio, utero ſæpius obtinet.

485. Hinc inflammatio (392.); lac ſtagnans, caſeoſum, dureſcens, coagulatum; contuſio (322.); attritus validus; anthrax; bubo; ulcus præmaturê clauſum; materies atrabilaria cruoris, bilisve, maximê

ximê cessante consueto menstruo, vel hæmorrhöidali fluxu; lapidescens, crassa, austera, gypsea materies; vita tristis; victus durus; hæreditaria labes, scirrhum creare possunt.

486. Effectus scirrhi nati, occupare auctâ mole vicina, ea premere, comprimere; lædere functionem scirrhosi, & vicini; hinc inflammationes, suppurationes, gangrænas, paralyses, atrophias, sphacelos, sterilitatem, partum difficilem, volvulum, & multa similia mala producere, quæ ex naturâ & officio læsi, & comprimentis, facilê deduci queunt.

487. Præsentia scitur, causâ (484. 485.), effectu (486.), phænomenis (392.), loco affecto (484.), temperie ægri, cognitis.

488. Ex iisdem (487.) eventus præsagitur, considerando durationem mali, & effectus (486.). Sunt per se innocui, evadunt motu incitato maligni.

489. Qui sæpe vitari impos æternum metum parit.

490. Unde Curaturus notet:

1. Scirrhum, si recens, benignus, loco idoneo situs, nondum perfectê durus, in homine euchymo, tentandum emolliente, resolvente medelâ; quo fumi acidi, & vis mercurii inprimis spectant.

2. Si non cedit his, & locus, ſitus, vicina, mobilitas, conditio mali, robur & valetudo ægri permittunt, ocyus ferro integrê eximendus eſt.

3. Si vetus, colore, duritie, ſcabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel viciniâ timendus, adhæreſcens, in corpore cacochymo, extirpatu impoſſibilis; tum omnia vitanda, quæ motum augent, ne carcinoma fiat. Ideô emollientia, ſuppurantia, rodentia, cauſtica, diſſipantia, mala ſunt.

4. Sed ſola tum (490. 3.) anodyna, ſedantia motum, Saturnina, Mercurialia blanda conveniunt.

491. Si ſimul temperies peccat, hæc corrigenda præ cœteris.

CANCER.

492. Scirrhus (392.), ætate, augmento, motu vicinorum, ſi movetur ita, ut vaſa vicina ad margines ſcirrhi inflammari incipiant, evadit malignus, & vocatur jam Cancer â ſimilitudine, vel Carcinoma.

493. In quo (492.) gradus inflammationis vicinæ; acrimoniæ putridæ exceſſus in loco affecto; dignitas partis; glandula-

dularum nexarum numerus & conditio; temperies totius, diversos malignitatis primæ status docet.

494. Si suis continetur pellibus, Occultus, si his ulcere ruptis, Manifestus vel Ulcerosus dicetur; posterior primi soboles.

495. Causa est quidquid scirrhum facit (484. 485.); acre scirrho mistum; mutatio in circulantibus, à menstruis, hæmorrhoïdibus, hæmorrhagiâ quâlibet, retentis; sterilitas, cœlibatus, effœta ætas; victus austerus, acer, calidus; affectus animi tristes & biliosi, irritatio externa quælibet, motu, calore, acrimoniâ, emolliente, suppurante, causticâ, vesicante medelâ externâ, vel internâ similia peragente.

496. Locus ut Scirrhi (484.).

497. Cognoscitur Occultus ex signis scirrhi (487.) prægressi, accedente titillatione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, urente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo, cœruleo, livido, atro; duritie summâ, præruptâ, scabrâ, cum eminente apice; tumoris augmento; vasis sanguiferis vicinis tumentibus, nodosis, varicosis, crassis, atris.

498. Ulceratus noscitur ex prægres-

ſo occulto prius cognito (497.), ſi aperiſtur.

499. Ejus hic progreſſus: vaſa ſana circa margines cancri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & aſſurgente tumore diſtracta rumpuntur, hinc putredo, tum ſanies ſubtilis, acris, fœtida, cadaveroſa, ambientia rodens, vicina exedens, progreſſus in ambitum, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, cancri occulti ad glandulas communicantes, hæmorrhagiæ, convulſiones, febris lenta, extenuatio totius, ἀνοσμὸς, indolentes in aure calli, lipothymiæ, inde pereſis & conſumtis mors.

500. In Euchymis occulti cancri quieſcentis facilis toleratio, moti rabies (499.) prædicitur.

501. Cancer parvus, incipiens, liber, loco apto ſitus, vaſis magnis non adcretus, à cauſâ externâ ortus, in juvenili, ſanoque corpore, ſolus in toto corpore, ilicô ferro extirpandus.

502. Emollientia, emplaſtica, ſuppurantia, acria, excoriantia, veſicatoria, cauſtica, ei applicata convertunt in cancrum ulceratum; ergô vitanda.

503. Cancer magnus, vetus, adhærens, locis

cis extirpationi ineptis ſitus, vaſis magnis adcretus vel incumbens, à cauſâ internâ ortus, in corpore ſenili, cacochymico, ad cancrum compoſito, aliis jam cancris in eodem corpore ſociatus, nec ferro (501.), nec medicamentis (502.) tangendus eſt.

504. Ni enim cum radice & ſemine integrê extirpari queat, aſperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Cauſa cancri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Niſi integrê auferri queat, relinquendus eſt.

Uteri, faucium, palati, axillarum, inguinum inſanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergô in ſtatu (503.) adſpiramus ad duo: 1. quietem mali. 2. lenimen ſymptomatum.

507. Quies impetratur: 1. locum defendendo ab omni externo per plumbata, & narcotica. 2. cauſam (495.) cognitam minuendo, corrigendo, avertendo: quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibuſque faciunt, parvâ & ſæpe geminatâ doſi data. 3. diluentibus, aperientibus blandis, ſubalcalicis. 4. vitando, quæ ſumta, vel applicata vicem cauſæ gerunt.

508. Symptomata iisdem (507.) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus (498. 499.), ni tolli queat, lenitur sæpe mundando, plumbata lenissima applicando, tum dicta (507. 508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit: 1. Corpus victu, medicamentisque refocillantibus, & caussæ adversis præparando. 2. totum simul & semel cum omni radice filo trajecto, vel furcillâ suffixâ elevatum exscindendo. 3. vulnus rarâ, blandâque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius evacuato.

511. His actis (510.), diu pergendum in victu & medelâ cancro adhuc præsenti propriâ.

DE MORBIS OSSIUM.

512. Ipsa Ossa morbos patiuntur similes iis, quos hactenus in mollioribus partibus descripsimus.

513. Nam interstitia horum vestiuntur membranula eodem vasorum genere instructâ, iisdem liquoribus perpetuô allatis humectatâ, ac illæ.

514. Et prout hæc spatiola (513.) majora, eo os ibi propius accedit structuræ partis mollis.

515.

515. Ideôque aptius ibi (514.) pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

516. Talis eſt latior circâ juncturas pars, quum denſior, minuſque vaſculoſa ſit in oſſe medio.

517. Hinc (514. 515. 516.) prima morborum in oſſibus diſtinctio.

518. Oſſa, præter vaſa mollibus communia (513.) partibus, in ſuis cellulis latioribus (516.) habent veſiculas oleo ſubtili medulloſo, ibi ſecreto, & in ſuos uſus aſſervato, plenas; hæ veſiculæ, majores circâ juncturas, circa denſitatem oſſis ſenſim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuiſſimos verſæ, evaneſcunt fere.

519. Hinc (518.) altera morborum in oſſibus claſſis.

520. Habent oſſa perioſteum externum convexa ambiens, tegens, vaſa arterioſa in cellulas, inque medullam ferens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

521. Hinc (520.) iterum morborum tertia ſeries in oſſibus.

522. Habent oſſa perioſteum internum cava medullæ receptacula ambiens, tegens, vaſa arterioſa in veſiculas medulloſas

ſas diſtribuens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

523. Hinc (522.) quarta morborum in oſſibus diviſio.

524. Habent oſſa in ſuis cavis infinitas veſiculas oleo ſubtili medulloſo plenas, id aſſervantes, diſtribuentes & inter ſe mutuò, & inter lamellarum interſtitia, & in cava juncturarum, & per poros rectos. Hæ veſiculæ arterias, venas, lymphæductus, adipoſos ductus, nervulos, membranulas, habent.

525. Hinc (524.) quinta & ultima, ex hâc diviſione, morborum in oſſibus differentia.

526. Si medulloſum (518. 524.) oleum in ſuis veſiculis, emiſſariis, vel in oſſium interſtitiis ſtagnat, calore & motu vitali acre, putridum, ſanioſum fit; ſecretionem novam impediet; vaſa adferentia, ſecernentia obthurabit; veſiculam ſuam inflammabit; dein ſuppurabit; vel gangrænoſâ putredine corrumpet liquida & vaſcula; hinc oſſea ipſa ſubſtantia vaſis orba, liquido vitali privata, acribus eroſa, in cinericeam quaſi calcem vertitur, ubi tenuiſſima, id eſt in cellulis apophyſium; ſic dolor, calor, pulſatio, tumor, abſceſſus, caries contingit peſſima.

Stagna-

Stagnatio hæc ab omni obſtructione oriri poteſt (vid. cap. de Obſtr). Si autem ab interno malo, tum fère Spina Ventoſa audit.

527. Liquet ſigna hujus mali, & ſtatus (526.) eſſe ſigna inflammationis profundæ, nec ad tactum externum ſævientis.

528. Prognoſis ex difficili ſeparatione, abſterſione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem prævidet.

529. Curatio optima tentatur: 1. omnia vaſa largiſſimê implendo decoctis ex his, quæ validê penetrant, multum abſtergent, putredini reſiſtunt. 2. dein validê movendo cuncta per methodum ſudorem exprimendi vapore calido artificioſê ad corpus applicato. 3. ſimul tum, dum ſudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinatâ vaporis calidi ad partem illam.

530. Hoc modo (529.) ſi diu continuetur, ſæpe multum boni fit: maximê ſi diæta ſimul tenuis, & putredini oleoſæ adverſa, inſtituitur.

531. Si textura arterioſa, vel venoſa, ut & lymphatica, (513. 516. 520. 522.) obſtructa fuerit, defectu novi, vel ſtagnatio-

natione allati liquidi, iterum in iis partibus oriuntur similes omnino morbi ordine tantum mutato (526.).

532. Quorum (531.) ergô diagnosis, prognosis, curatio, eædem (529. 530.).

533. Patetque, maximum periculi discrimen hærere in diversitate loci (518. 524. 520. 522.), ubi prima mali causa ortum sedemque habet. Quibus primò præmissis clarior doctrina.

534. 1. Inflammatio ossis benignior à periosteo externo inflammato oritur, cujus infinitæ causæ, (vid. totam histor. Inflammat.) notique effectus.

2. Cognoscitur per signa inflammationis profundæ ad tactum auctæ.

3. Prævidentur plurima mala (531. 526.), ni ocyus sanetur.

4. Curatur ut inflammatio, maximê id agendo, ut totum avertatur ab osse extrorsum; quod fomentis, & aliquando factâ incisione fit.

535. Talem inflammationem vergere in abscessum docent: 1. signa valida inflammationis prægressæ. (534. 2.) 2. pulsatio, febris, horripulatio vaga. 3. absentia signorum resolutionis (386.).

536. Re autem ipsâ adesse docent signa suppurati profunda (387. 405.).

537. Tum pus, exeſo perioſtco, os nudabit, vaſis privabit, corrumpet (531.) brevi; confer (406.).

538. Quare ilicô abſceſſus aperiendus, pus eliciendum, ulcus mundandum, (403. 404. 409. 410. 411.); dein ſimul os tractandum iiſdem cautelis, ac in vulneribus Capitis cum cranio detecto dictum. (252. 253. 259. 260. 262. 266.).

539. Vergere autem illam inflammationem (534.) in gangrænam partis, docent: 1. ſigna ſummæ inflammationis (388. 422.) 2. indolentia partis ſine bonâ cauſâ. 3. Tumor denſus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Adeſſe jam, ſcimus ex iiſdem (539.), tum ex colore incumbentium pallido, cineritio, livido.

541. Tum os nudum, vaſis, ſuccoque vitali orbum, acri putrefactâ materie gangrænoſâ exeditur in cariem (526.); ſerpit citô contagio creſcente.

542. Ergô ſtatim locus affectus ad os uſque incidendus, mundandus, os verô curandum ut ſuprâ dictum (248. 249. 252. 258. 259. 260. 261. 262. 266.).

543. Si perioſteum internum (522.) inflammatur, cauſas agnoſcit eaſdem (534.); effectuſque habet, quoad os internum,

coſ-

eosdem; exitum in abscessum, aut gangrænam eundem (535. 539.); sed ob denegatam exhalationem, pejorem; unde medulla tota, totum inde os, fœtidissimâ putredine, & carie pereunt.

544. Unde etiam liquet, sive membrana hæc (522.) primò ipsa inflammetur; sive à corruptâ prius medullâ contagio suscepto læsa sit, eundem brevi oriri morbum ossis cariosi à medullâ putrefactâ, vix unquam curabilem.

545. Cognoscitur id malum, quando in inflammatione subsistit hactenus: 1. à signis inflammationis generalibus (382.). 2. à loco profundo. 3. à dolore obtuso, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto. 4. sed post motus musculares increscente.

546. Sanatur tum: 1. curatione ad inflammationem generali (à 395. ad 401.): deinde, simulac apparuerint resolutionis incipientis signa (386.), 2. methodo propositâ (529.), strictê satis observatâ.

547. Si verò suppuratio hic, vel gangræna acciderit, & per prægressæ inflammationis internæ signa (545.) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuso noscitur, vel methodus (529.), vel nihil, sanat.

548. Tum enim putrefactâ totâ mole ossi-

offi internâ, tumefacto, inflammato, carioso interno osse, periosteum externum inflammatur, distrahitur à tumore, eroditur ab acri, incumbentia, lento contagio corrupta, spongiosa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: sola Extirpatio sanat.

549. Qualitas venerea, scorbutica, rachitica, est causa frequens: inde intelligitur, quid sit gumma, tophus, nodus, exostosis, abscessus, caries, spina ventosa in osse?

550. Hinc novimus, cur os cariosum colorem suum tam variê mutet ex subcœruleo candido in album pinguem, flavum, cineritium, lividum, nigrum? & quem corruptelæ gradum singuli denotent?

551. Ex iisdem liquet, cur os cariosum inæquale, asperum, spongiosum, friabile, molle, fragile evadat?

552. Item, cur fœtorem singularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non, cur in loco ulceroso à subjectâ carie caro superincumbens mollis, flaccida, fungosa, inflata, tumens; labia ulceris inversa; sanies clara, subtilis, vix glutinosa, fætida, parvis squamulis nigris referta; recrudescentia sine causâ;

per-

pertinax rebellio contra medicamenta optima ad alia omnia ulcera?

554. Ut &, cur caries à causâ externa facilê; ab internâ difficulter; à lue Gallicâ difficilius; à spinâ ventosâ difficillimê sanetur?

555. Denique, cur in parte solidiore ossis mala; in spongiosâ pejor; in juncturis pessimâ; prima lenta, altera velox, ultima velocissima sit; cur in pueris velox, & curatu difficilis; cur spina ventosa plerunque pluribus locis simul, vel successive?

556. Qui his (ab 512. ad 556.) dicta de contusione (249. 250. 251. 254. 256. 257. 325.), luxatione (ab 358. ad 370.), fracturisque (ab 339. ad 358.) ossium adjunxerit, tum ea, quæ de vulneribus Capitis ossa lædentibus (ab 249. ad 297.), habebit historiam, & curationem morborum præcipuorum in ossibus.

557. Qui verô omnes morbos, hucusque descriptos, oculisque subjectos intellexit ita, ut horum enarratas causas, naturam, effectus, curationem cum curâ expenderit; dein autem internis tectisque corporis partibus eadem omnia applicuerit; cum actione integrarum comparaverit; atque deinde cum ipsis internorum mor-

morborum phænomenis composuerit; videbit interna externis reapse congruere; externos chirurgicos primô pertractandos; nec aliter ordinati quid, vel veri, in Praxi Medicâ fieri posse, aut doceri.

DE MORBIS INTERNIS, ET DE FEBRIBUS IN GENERE.

558. Febris, frequentissimus morbus, inflammationi individuus comes, plurium morborum, mortis, & sæpe sanationis optima causa, nunc explicanda.

559. Cujus quia abdita habetur natura, summâ ope cavendum ab omni errore, in illâ indagandâ.

560. Errori tamen facilem hîc occasionem præbet ingens numerus symptomatum, quo plerumque stipatur, & sine quibus tamen febris esse potest.

561. Ut ille vitetur, opus erit ex infinitis (560.) illa phænomena sola eligere, quæ omni febri semper adsunt; quorumque cognita præsentia omnes Medicos docet, febrim adesse, quorum absentiâ judicant hominem à febre immunem esse.

562. Dein ex his detectis (561.), ritêque expensis, natura febris individua invenienda erit.

563. In omni Febre horripulatio, pulsus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adsunt.

564. In quâ febre hæc tria (563.) velociter, & cum periculo decurrunt, illa Acuta dicitur.

565. Ubi tarde, idque cum periculo, vel sine eo, Lenta vocatur.

566. Utraque (564. 565.) Communis sive Epidemica, vel huic illive homini Singularis.

567. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris (564.) comitatur, Chronici febriles autem, in quibus adest febris (565.).

568. Hinc illorum omnium (567.) explanatio pendet à cognitâ prius febris naturâ.

569. Quæ petenda ex consideratione trium communium symptomatum (563.).

570. Quæ (563.) quidem in omni febre adsunt, sed sola velocitas pulsus adest ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eâque solâ Medicus præsentem febrim judicat.

571. Adeôque quidquid de febre sic novit Medicus, id verô omne velocitate pulsuum solâ cognoscitur.

572. Causa ergô velocitatis hujus (571.) proxima est pariter causa febris, sic cognitæ, proxima.

573. Ergô velocior Cordis contractio.

574. Ergô velocior reciprocus influxus liquidi venosi, & cerebellosi in musculum, & cava Cordis.

575. Omnis fere febris, hactenus observata, quæ à causâ internâ oritur, incipit primô cum sensu Frigoris, concussionis, horripulationis, majori, minori, brevi, diuturno, interno, externo, pro varietate subjecti, causæ, febris ipsius.

576. Quo tempore (575.) velox, parvus, sæpe intermittens pulsus, pallor sæpe extremorum, frigus, rigor, tremor, insensilitas.

577. Unde liquet, stagnare tum humores sanguineos in extremis vasculis, & simul tamen causam cor irritantem (574.) adesse.

578. Ex quibus (577.) causa omnium phænomenôn (575. 576.), tum apparentium, intelligitur.

579. In omni febre, his (575. 576. 577.) prægressis, oritur Calor, major, minor, brevis, diuturnus, internus, externus, universalis, vel loci, pro varietate febris.

580. Qui (579.) quum ſequatur febrim jam natam, patet magis ejus effectum, quam cauſam, vel naturam eſſe.

581. Adeôque velocior Cordis contractio, cum auctâ reſiſtentiâ ad capillaria, febris omnis acutæ ideam abſolvit.

582. Horum verô (581.) utrumque in animali vivo produci poteſt ab cauſis numero & varietate infinitis; tumque vel ſimul, vel ſeorſum fieri; unoque nato, facile alterum ſequetur.

583. Quare febris cauſa proxima (581.) infinitas cauſas pro ſuis proximis agnoſcit.

584. Quæ tamen dividuntur, quod vel ſingulares ſint cuique; vel univerſales, pluribusque communes, quæ plerumque aëri, victui, vitæ eidem debentur.

585. Ergô febris cauſæ Singulares ſunt, vel Epidemicæ.

586. Propiores ſingulares cauſæ (583.) referri poſſunt ad quædam capita: α. Ingeſta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo; eadem donata hâc proprietate, ut digeri, moveri, excerni nequeant; aut eâ copiâ aſſumta, ut irritent, ſuffocent, obſtruant, putreſcant. β. Retenta intra corpus, quæ excerni ſolebant, ob frigus, unctiones, animi affectus triſtes, cibos, potus, medicamenta, vene-

venena, aërem nebulosum pinguem, quietem, exercitia solita remissa, obstructiones, compressiones à contentis, vel ambientibus. γ. Gesta, ut motus nimius animi, vel corporis, calor, æstus. δ. Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, urentia, inflammantia. ε. Quæ humores, horumque motus valde immutant, ut multa externa, vel interna, fames, evacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, Empyicorum, serum acre alicubi collectum, bilis accensa, inflammatio, suppuratio, gangræna, cancer, vigiliæ nimiæ, acriora cujuscunque rei studia, venus nimium culta. &c.

587. Febris effectus, celerior liquorum expulsio, propulsio, stagnantum agitatio, omnium permistio, resistentis subactio, coctio, secretio cocti, crisis ejus, quod stimulo & coagulo febrim produxerat; sanorum mutatio in morbosam indolem; sanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adsuetus erat æger; liquidissimi expressio; reliqui incrassatio; sitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, lassitudinis, gravitatis, ἀνορεξίας productio.

588. Quo lentor citius solvendus (577.), & irritatio brevius sopienda (574.), eo

febris levior, brevior, magis salutifera, & contrâ. Quin etiam pro vario utriusque gradu, & concursu, varia erit.

589. Atque hinc febris sæpe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.

590. Hinc initia, incrementa, status, decrementum, crisis, mutatio, sanatio febris, varia sunt in ipsis acutis & singularibus.

591 Febris desinit in mortem, alium morbum, inque sanitatem.

592. In mortem, vitio destructi per nimiam vim solidi; aut peccato liquidi ità depravati, ut vasa obstruat vitalia, aut ea, per quæ nova liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, suppurationes, gangrænæ febriles in visceribus vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel ulcera aphthosa in primis viis caussa frequens mortis ex febre.

593. In alium morbum desinit, dum vel agitatione nimiâ vasa lædit, & liquidiora dissipans reliqua inspissat; vel nimis debili actione impar est resolvendo suâ vi coagulato; vel deponendo materiem criticam in vasa quædam obstructa, dilatata, vel rupta; hinc maculæ rubræ, pustulæ, erysipelas, morbilli, variolæ, phlegmonæ,

næ, bubones, parotides, abſceſſus, gangrænæ, ſphaceli, ſcirrhi &c.

594. Terminatur in ſanitatem, 1°. quoties materialem febris cauſam ſuâ vi ſubigit, ſolvit, mobilem reddit, inſenſibilis perſpirati ſpecie expellit, ſimulque impetum ſuum, æquabili circulatione redditâ, ſopit. Hæc eſt reſolutionis via, ſimilis fere in toto, ut prius dictum de parte. (386.) Aut etiam 2°., ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, tamen aliquam retinet dotem, quâ æquabili circulationi repugnat, vaſa ſtimulat, hinc excitatâ ſenſibili quâdam evacuatione expellitur; hinc ſudor, ſaliva, vomitus, diarrhœa, urina, poſt coctionem, & ſtatum, fere intrâ quatuordecim dies factâ criſi.

595. Tandem, ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, ſanis iterum aſſimilata humoribus, fluit ſine ullâ criſi, aliove morbo.

596. Genius, diſcrimen, duratio febris acutæ, ſi obſervantur ab initio, per adſcenſum, uſque ad ſtatum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

597. Ideôque ex omnibus his (ab 558. ad 597.) enarratis generalia diagnoſios & prognoſios dogmata in febribus facilê elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, si 1. Vitæ, ejusque viribus consulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur. (574.) 3. Lentor dissolvitur, expellitur. (577.) 4. Symptomata mitigantur. (587.).

599. Vitæ & viribus consulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini adversis, siti contrariis, appetitui citando idoneis, causæ morbi cognitæ oppositis.

600. Cibus dandus eo tempore, quo abest febris, aut quo ejus impetus saltem erit lenior.

601. Et quidem copiâ parcâ, sæpe repetitâ: ne nimis laborare cogantur viscera, mutenturve.

602. Copia determinatur, & vis cibi: 1. ex prævisâ duratione febris (588. 589. 590. 596. 597.) ad dies, 1, 4, 7, 9, 11, 14, 21, 30, 40, 60.; debet enim tantum dari, quo vires sustineri queant, ut sufficiant coctioni, & crisi. Quo brevior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contrâ. 2. Ex ætate ægri cognitâ; quo enim origini propiora, vel senectuti summæ, eo difficilius inediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi si cognoscuntur, varium copiâ & virtute cibum postulant:

in

in ἀκμῇ tenuiſſima, & pauca; in adſcenſu & deſcenſu eô plus, & meracius dandum, quo magis ab eâ diſtat morbus. 4. à loco quem æger incolit, qui enim æquatori vicini tenuem victum facilê, polis autem propiores difficulter eum ferunt. 5. ab anni tempeſtate, quum æſtas tenuiſſima, hyems validiora petat. 6. à conſuetudine ægri, & temperie ejuſdem naturali; qui enim ſanus lautiſſimis uſus ea facilê difflat, æger pluribus eget ob vaſa & viſcera his aſſueta. 7. à ſenſu levi, vel gravi, aſſumta ſequente.

603. Acre irritans externê hærens, (ut vitri, metalli, ligni, lapidis, oſſis, fragmenta acuta; aut ſtimulantium, rubefacientium, rodentium, veſicantium, cauſticorum, ſepticorum, venenatorum applicata), cognitum, quantocyus auferendum; dein ille locus, cui inhæſerunt, & læſus inde eſt, fovendus erit lentis, mucoſis, oleoſis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans internê hærens, (ut inflammationis, ſuppurationis, gangrænæ, ſphaceli, cancri, cariei oſſis, ichoris, puris, lymphæ acris & ſtagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet juxtâ leges ante datas in hiſtoriâ horum morborum præmiſſâ.

605. Acre irritans in ipsa liquida inductum usu sex rerum non naturalium tolli, vel corrigi potest, & debet, pro suâ indole variâ cognitâ, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.

2. A. nimio calore aëris; temperando illum exhalatione frigidæ, maximê plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquæ subacidæ leviter nitrosæ, cum vini subaciduli pauxillo; cibo subacido, leviter demulcente, parum salito; medicamentis verô similibus.

3. A nimis humido aëre; largo foco ex aromaticis resinosisque lignis; exhalatione aromatum.

4. Ab aëre acri putrefaciente; hunc emendando accenso nitro, pulvere pyrio, vapore aceti, sale prunis insperso.

5. Ab animi affectibus; hos sedando ratione, contrariis affectibus, varietate objectorum, anodynis, opiatis.

6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, absorbendo, immutando in salem compositum; aquosa, gelatinosa animalium, oleosa, cretacea, ostracodermata, lapides animalium, terræ pingues, sales alcalini fixi, volatiles,

les, ſimplices, compoſiti, id efficiunt. Vid. (60. ad 69.).

7. A cibis acribus ſalinis; eam acrimoniam diluendo per aquoſa, tumque evacuando ſimul; demulcendo per lenta, oleoſa; corrigendo per lixivioſa ex calce vivâ.

8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquoſa; corrigendo per acida; reſolvendo & detergendo per ſaponacea acida; demulcendo per blanda gelatinoſa. Quum alcaleſcentia acria huc ſpectent, & illa hinc intelliguntur.

9. A cibis animalium ex partibus alcaleſcentibus; per ea, quæ deſcripta (76 ad 91.).

10. A cibis copia peccantibus, ſtomachum conſtringentibus; dilutione, inedia, vomitu, ſolutione alvi.

11. A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoſo, aromatico, deſtillato vel ſimplici inducta acrimonia tollitur iiſdem remediis (No. 5. 6. 8. hujus.).

12. A nimiâ vigiliâ; curatur iiſdem, ac (No. 1. 2. 5. hujus.).

13. Si à retentis intrâ corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleoſa,

ſaponacea putrida; hæc reddenda fluxilia; viæ lubricandæ; emiſſaria aperienda; vires expellentes ſtimulandæ, augendæ; hæc facienda per externa, interna.

606. Emiſſaria aperiuntur ſolvendo impactum, laxando obſtructum; id balneo, fotu, frictu, abraſione pilorum, mundatione cutis fit. Vid. (107. ad 144.).

607. Id, quod ad extrema vaſorum conicorum ſtagnat ex nimiâ ſanguinis copiâ, quâ vaſa comprimuntur, reducitur in fluorem imminutâ ſanguinis copiâ per ſectionem venæ; id docent ſigna plethoræ. (106. ad 107).

608. Quod ibi hæret, ad extrema capillaria, ob fibras horum ſpaſmo contractas, & hinc arctatas, ſolvitur laxatis fibris (53. ad 55.); & acri contractionis cauſâ ablatâ (35. 36. 54. 66. 67. 88. 102. 103. 104. 105. 127. 128.), unde peti debet, quod hic requiritur.

609. Quod hæret ob viſciditatem & lentorem proprium ſolvetur variis remediis, quorum primarium vis ipſius febris ita moderata, ut valeat coagulum hoc ſolvere (587. 589. 593. 594.); adeôque huc requiritur, ut ſic temperetur impetus, ne inflammationes, ſuppurationes, gangrænas,

grænas, ſphacelosve queat producere (592.): cujus periculum imminere docet vehementia ſymptomatum, maximè caloris, comparata cum virtute vaſculorum. β. neve nimio motu diſſipentur liquida: id verò denunciat ſiccitas narium, oculorum, oris, gutturis, linguæ, raucedo, arida cutis, urina parcior, pulſus parvus, celer, inæqualis. γ. neque ut ante coctionem torpeat nimis, ita ut materiem morbi non valeat ſubigere, ſolvere, movere, ſecernere, excernere: id cognoſcitur, ſi languent actiones vitales omnino, necdum apparente ſigno pepaſmi.

610. Si itaque exorbitare deprehenditur (101.), moderamen fit abſtinentiâ, victu tenui, potu aquæ, aëre frigidiuſculo, animi affectu leni, venæ ſectione, clyſmate refrigerante, medicamentis blandis, aquoſis, glutinoſis, refrigerantibus, anodynis, opiatis: confer (92. ad 106.).

611. Si ſegnior apparet, excitabitur ope Cardiacorum deſumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aëre paululum calidiore, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu muſculari, balneis, fomentis.

612. Alterum poſt primum (609.) re-

medium, quo viſciditas tollitur, eſt elateris in vaſis reſtitutio, minuto liquido per miſſionem largam, citam, ex magno vulnere, ſanguinis, aucto dein, vel ſimul, motu per ſtimulantia.

613. Tertiò idem viſcidum fluidum redditur diluendo potu, balneo, fotu, clyſmate, aquoſis, tum ſimul fricando.

614. Agunt ea optimê, ſi calida, aquoſa ſalita, aromatica amara lacteſcentia frigida ſumuntur.

615. Quæ (613. 614.) ut bene, citô, tutô, validê agant, miſſio ſanguinis præmiſſa prodeſt, nam parat ingreſſum, miſcelam, actionem.

616. Simulac viſcidum his (609. 610. 611. 612. 613. 614. 615.) ſolutum, iiſdem continuatis, vel auctis, pellitur, & expellitur: ſed & ſæpe jam emendatum expulſu non egebit (594. No. 1.).

617. Symptomata ex febre acutâ ſingulari orta inprimis hæc ſunt: frigus, tremor, anxietas, ſitis, nauſea, ructus, vomitus, debilitas, calor, æſtus, ſiccitas, delirium, coma, pervigilium, convulſio, ſudor, diarrhœa, puſtulæ inflammatoriæ.

618. Quæ omnia (617.) orta ex febre (581. 587.), ut ſuâ cauſâ, hâc ablatâ

(594.

(594. 595. 598. ad 617.) cessabunt; adeoque, si ferri queunt tam diu sine periculo vitæ, singularem curationem vix requirunt.

619. Quin sæpe oriuntur ex conatu vitæ se disponentis ad crisin, vel ad materiæ criticæ excretionem, tum hanc præcedunt, comitantur, sequuntur, nec turbari debent.

620. Si verô intempestiva, nimis sæva, quam ferri à vitâ possint, aut ab ægri patientiâ, vel aliud gravius malum productura sunt, tum singula sunt lenienda suis remediis propriis, habitâ semper ratione causæ (586.), & status (590.) morbi ipsius.

FRIGUS FEBRILE.

621. Frigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorum in se mutuô, & in vasa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema stagnans; cor minus contractum; minus evacuatum; spiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, si diu manet validum, polyposas in vasis majoribus, circâ cor, concretiones; in minoribus verô, ex-

presso suo liquido, evacuationes; hinc multa, & gravia mala in utrisque.

623. Hinc patet, quid designet, quid praesagiat? & cur, quo majus initio frigus, eo periculosior febris? in peste incipiente frigus summum, progressâ calor maximus?

624. Id frigus omni eo, quod valide stimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit saepe insanabilem posteâ inflammationem. Hinc salina acria, aromatica, oleosa, vesicantia, & similia, damnosa sunt.

625. Optimê autem curatur potu aquae calidae nitrosae cum pauxillo mellis & vini; balneo, vapore, fotu, lotione per similem liquorem; frictione blandâ.

626. Quibus (625.) statim applicatis saepe maxima mala ilicô curantur (622.).

TREMOR FEBRILIS.

627. Tremor ponit musculorum vacillationem inter tonum, & laxationem; causas tendentes & laxantes brevi, & involuntariê, sibi mutuô succedentes; influxus arteriosos & nervosos nunc

nunc contingentes, nunc abſentes; adeô-que initio morbi quietem utriuſque liquidi; in fine ſæpe nimiam horum abſentiam, poſt diſpendia nimis magna.

628. Efficit diu perſeverans impedimenta circulationi humorum, & vitia inde pendentia.

629. Inde diagnoſis, & prognoſis ejus habetur: & liquet cur tremor cum frigore (621.)? cur ingens tremor adeô malus? cur in animi affectibus majoribus tremor? cur circâ mortem? cur ab evacuatione omni nimis magnâ? cur à nimio potu quocunque?

630. Curatur reſtituto æquabili fluore & preſſione liquidi arterioſi in arterias, cerebelloſi in fibras motrices: id obtinet in morbi initio uſu eorum, quæ lentorem ſolvunt, vires reddunt (606. ad 617.); in fine autem per ea, quæ liquida perdita ſubitô reſtituunt, fibras roborant, & viſcera (46. 47. 48. 49.).

ANXIETAS FEBRILIS.

631. Anxietas pro causâ habet sanguinis ex corde egressum impeditum; adeoque per fines pulmonales, aut Aortæ impossibilem transitum; hinc spasmum vasculorum contractorum, aut materiem inflammatam transire ineptam; similia orta vidimus ex impedito trajectu cruoris per Venam Portarum ex iisdem causis; unde, quum omnis sanguis venosus, à cœliacis & mesentericis arteriis allatus, redire non possit, stagnet, vasa extendat, arterioso fluxui resistat, & omnia hinc nata & nascitura mala producat, liquet ambas has anxietatis causas in omni acuto morbo quam severissimê observandas, & curandas esse.

632. Si anxietas ergô talis (631.) diu perstat, circâ vitalia producet polyposas concretiones, inflammationes, gangrænas subitaneas, cum intolerabili angustiâ, & morte citô subsequente; si autem hæsit in hypochondriis, tum maximum sensum ægritudinis circâ stomachum pariet, reliquis visceribus minus acutê sentientibus; dein putrefactiones subitaneas sanguinis in vasis his amplis, minusque validis, unde gan-

gangrænæ, hepatis putredo, dyſenteria à putrefacto lethalis.

633. Inde optimê novit Medicus, quid anxietas talis (631. 632.) pro ſuâ cauſâ, & naturâ ponat, quidque inde præſagiendum ſit; ſimulque diſtinguet inter anxietatem ab uno affecto genere nervoſo, abſente febre antegreſſâ, & inter eam, quæ ab inflammatione acutâ, quæ tum per ſua ſigna prius ſe prodidit; inde comparans hæc cum vehementiâ, duratione, loco hujus mali, cuncta prudenter detegere poterit: Cur in omni fere morbo circâ mortis articulum anxietas ultimô tragœdiam claudit? Cur ſpaſmodica anxietas parum, inflammatoria maximê, periculoſa? Cur inquies, jactatio, ſuſpiria, anhelatio, pervigilium in morbis inflammatoriis, ſuppuratoriiſque, mortis prænuncia?

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad ſævitiem hujus mali leniendam; quæ tamen omnis cognoſcitur, & applicatur, cognitâ prius indole ipſius ſymptomatis. Ubi ergô advertitur affectio ſpaſmodica cauſa eſſe, hæc tollitur leniendo acre irritans (603. 604. 605.); id expellendo per vomitoria, purgantia ſudorifera, diuretica, abſterſiva; diluendo aquoſis cali-

calidis; ſedando animi affectum; laxando fibras, vaſa, viſcera (35. 36. 54. 55.); compeſcendo vim liquidi nervoſi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viſcido, id ſolvendo, diluendo, ejuſque vaſa laxando, impetum denique liquidi vitalis refrænando; huc maximê faciunt potus largus, calidus, aquæ mulſæ farinoſæ nitroſæ ſubacidæ leviſſimê aromaticæ; fotus, cataplaſma, epithema, emplaſtra applicata locis affectis, quæ fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clyſmatibus ſæpe, parvâ copia ſimul injectis, diu, ſi fieri queat, retentis, quæ facta ſint ex iiſdem; vapore aquæ calidæ, emollientibus miſtæ, per nares, oſque, in pulmones aſſiduê ducto.

635. Si verô ullibi, hic profectô mali atrocitas citam, tutamque medelam efflagitat.

SITIS FEBRILIS.

636. Sitis ſiccitatem, liquorum immeabilitatem, acrimoniam ſalſam, alcalinam, bilioſam oleoſam prô cauſâ ſuâ habet.

637. Hinc ſemper fere præſentiam alicujus horum (636.) indicat.

638.

638. Adeôque ſignat, illa denunciari mala futura, quæ produci poſſunt ex iis cauſis, quas præſentes eſſe ſignificat (636. 637.).

639. Quare ei ſemper, maximê in acutis, ſuccurrendum illicô eſt.

640. Quod fit: 1. bibendo aquoſa, ſubacida, nitroſa, demulcentia, calida, ſæpe, parva copia ſimul. 2. nares, os, fauces, ſimili potu fovendo, colluendo, gargariſando. 3. fotus, epithemata, & cataplaſmata ex ſimilibus, hypochondriis circumvolvendo. 4. Clyſmatibus ſimilibus injectis, & retentis.

641. Si verô valida ſitis unâ comitetur ſummam debilitatem, tum vinoſa, imo & ſæpe ſpiritibus ditiora prioribus (640.) miſcenda, propinanda tutô erunt.

NAUSEA FEBRILIS.

642. Nauſea irritum conatum vomendi ſignificat cum ideâ horroris; cauſam ergô habet proximam fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, muſculorum abdominalium leviorem convulſionem; hæc fit 1o. ab acri, putri, bilioſo, in vacuum ſtomachum pulſo, in fauces adſcendente,

utra-

utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eosdem sequuntur motus; cognoscitur ex inediâ, halitu putri, ore, linguâ, faucibus sordidis; vel 2°. oritur à lentâ, viscidâ, fluctuante materie, quæ in iisdem locis natando vellicat; cognoscitur ex signis glutinosi prægressi (69. ad 75.); aut 3°. à ventriculo, œsophago, intestinis, & visceribus vicinis leviter inflammatis; quod scitur ex signis horum propriis; 4°. tandem etiam à memoriâ rei, quæ olim assumta similes nauseas creaverat; 5°. denique & ab inordinato liquidi nervosi motu, undecunque excitato; cognoscitur delirio, spasmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abstinentiam à potu, & à medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci possunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, siccitas.

644. Sistitur ex primâ causâ orta (642. N°. 1.) usu acidi, salsi, aquosi potus, cibi, medicamenti; tum simili leni purgante exhibito; & acido-austeris roborantibus fibras; aut, si his non cesserit, vomitorio dato. Quæ verô ex secundâ causâ (642. N°. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando.

At,

At ſi ex tertiâ ortum duxerit (642. N°. 3.), tum non cedit, niſi illis morbis curatis, juxtâ deſcriptionem poſteâ in his ſecuturam. Quarta ſpecies oblivione, & vitatione ſimilium aboletur. Quinta autem per auſtera, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, ubi nauſea, purgatio initio data, ut & emeticum, adeô proſit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictati adeô horreant pinguia, carnoſa, ova, piſces, & contrâ appetant aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, niſi nauſea ſuperetur, nihil ægro proſint medicamina? Cur ſæpe hoc ſymptoma incurabile ſit? Cur tales morbi tandem fere cum ſubito, inſolito, mirabili appetitu, ſecedant?

RUCTUS ET FLATUS.

646. Ructus pro cauſâ ſuâ habet elaſticam, calore, effervefcentiâ, fermentatione, dilatabilem materiem, quæ uno momento coërcetur, altero, laxato clauſtro coërcente, exploditur cum ſono, & impetu.

647. Hinc aër, ſales oppoſiti, fructus ho-

horæi, humores putreſcentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem; cujus impetus, fœtorque pro varietate ejus indolis varia eſt.

648. Nec tamen omnia hæc (647.), ſi liberè exhalare queant, ullum dabunt impetum; unde liquet, ſpaſmos ſphincteris œſophagæi, œſophagi, oris ſuperioris & inferioris ventriculi, atque inteſtinorum ſemper concurrere ſimul, iterumque laxari; inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clauſi.

649. Si concurrunt hæ duæ cauſæ ſimul (647. 648.), validè agunt, & diu perſtant; tum elaſtica materies calore, motu, propriâ vi, excitata in dilatationem, conſtricta in cavo, cujus fibræ convulſione conſtrictæ, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, unde dolores, anxietateſque oriuntur intolerabiles, mox ad emiſſos flatus ceſſantes. Vid.(220. ad 227. & 631. 634.). Ad hæc autem vis febris accedens inexplicabilia certè tormenta facit.

650. Curatio hujus mali fit 1. auferendo materiem (647.) per diluentia; calida aquoſa leviter aromatica diſſipantia; ſalium æquilibrium tollentia in requiſitum præpondium; putredinem corrigentia; fer-

fermentationem ſedantia. 2. Convulſiones ſedantia; lenientia acrium; compeſcentia ſpiritus, huc revocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihyſterica. 3. Clyſmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus, anodynis, leniter aromaticis, ut & cucurbitis, ſine ſcarificatu abdomini impoſitis.

651. Ex his ipſis (646. ad 651.) reſpondetur ad hæc, aliter obſcura, quæſita: qui cibi, potus, venena, medicamenta flatulenta ſint? Cur vacuis viſceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur arctêc onſtricto abdomine? Cur hypochondriacis, hyſtericis, convulſis, coliciſque accidunt?

VOMITUS FEBRILIS.

652. Vomitus, expulſio violenta contentorum ventriculo primô, dein etiam inteſtinis, tandem viſceribus eô ſe evacuantibus, agnoſcit convulſionem fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ſtomachi, inteſtinorum, diaphragmatis, muſculorum abdominalium, pro cauſâ proximâ; pro remotâ omne id, quod irritando fibras deſcriptas, vel facilê convellenda viſcera, ſtimulat.

653. Ergô vitio ſtomachi convulſi, inflam-

flammati, ſuppurantis, ſcirrhoſi, cartilaginoſi, cancroſi, accedente febre acutâ, aliquandò accedit, pertinax eſt, ex ideâ ejus mali cognoſcitur, eoque ſublato demum tollitur: de quibus poſtea.

654. Vitio viſcerum, & partium circumjacentium, ſimiliter affectorum, diſtento per ingeſta ſtomacho irritatorum idem toties incognitâ cauſâ pertinaciſſimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis cauſæ majoris nauſeæ (642.); unde cognoſcitur, dirigitur, curatur.

656. Si permanet, producit atrophiam, ileum, convulſiones, & effecta nauſeæ majoris, & pertinacis (643.).

657. Si vitio cauſæ (653. 655.) acciderit, curatio ex hiſtoriâ illorum morborum petenda.

658. Si à cauſâ (642. 655.) oritur; remedia eadem (644.) huc in uſum revocanda diligenter, maximè opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, diſſipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis ſiſtendi vomitus in multis febribus acutis: tum falſitas & periculum regulæ, *vomitus vomitu curatur*: Cur ſæpe ſudorifera vomitum tollant, ut in peſte? cur ſæpe ſiſta-

sistatur ille factâ crisi, ut in variolis? Cur sæpe missu sanguinis, ut in acutis inflammatoriis? Cur, quibus initio febris acutæ vomitus perpetuus sine causâ inflammatoriâ, diarrhœa prô crisi, quæ caveatur dato in principio morbi emetico? Cur vomitus omnis ingesti, statim ac receptum est, pessimus in acutis sit? ex iisdem Singultus nasci, & sanari potest.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. Debilitas ingens sequitur impeditum influxum & pressionem liquidi nervosi in musculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vasorum, exhausto liquido, ab immeabilitate liquidi, obstructione canalis, compressione hujus, maximê circâ originem suam in cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem causam demonstrant symptomata magnarum evacuationum prægressa, & præsentia, ut est diuturnitas morbi; hæmorrhagiæ morbosæ, artificialesve; sudor; diabetes, salivatio; diarrhœa; defectus cibi assumti, retenti, digesti, intropulsi; pallor; macies; pulsus parvus; vasa collapsa; musculi flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinosi, vel inflammati, cognoscitur ex signis datis (69. 70. 71. 72. 73. 74.).

664. Canalis autem obstructio ex (107. ad 144.).

665. Cerebri & cerebelli compressio causa debilitatis perspicitur ex observatis iis functionibus simul læsis, quas ab iis integris pendere certô novimus; ut si deliria, sopor, tremor, vertigo, tinnitus simul adsint.

666. Sed â debilitate cordis scimus ex signis deficientis circulationis (106.).

667. Cibi liquidi, sanguini similes, arte digesti, gelatinosi, blandi, ex animalibus, vegetabilibusque, vinosis, & aromaticis, secundum artem misti, sæpe, parvâ dosi dati, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis si sumuntur ex idoneâ, contrâ morbi ingenium, materie.

668. Si ex immeabilitate liquidi (663.) remedia adhibenda (75.) & (132. ad 137.); aliter enim nil contrâ hanc speciem prodest.

669. Ut & (664.) curatio petenda ex (124. ad 144.).

670. Illa autem, quæ ex (665.) oritur, ut plurimum tollitur his, quæ illi loco applicata, deobstruere possint impa-

ctum:

ctum (124. ad 144.), & impetum avertere in alia loca. Id fit humectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epiſpaſtica.

671. Debile cor rarô, niſi lentê, juvatur; generalia verô dicta (667. ad 671.) prodeſſe poſſunt.

672. Inde (660. ad 672.) nobis conſtat, quam rarus ſit Cardiacorum in acutis intellectus; quam periculoſus in his adminiſtrandis error; quam ſit debilitas in febribus malum ſæpe inſuperabile.

CALOR FEBRILIS.

673. Calor febrilis thermoſcopio externus, ſenſu ægri, & rubore urinæ internus cognoſcitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in ſe mutuô, in vaſa, horum in illas attritui.

676. Illa violentia à magno motu partium ex corde, & magnâ reſiſtentiâ vaſorum contrâ cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulſi

 ſan-

ſanguinis æſtimatur à denſitate liquidi pulſi, & velocitate ejus per vaſa.

678. Denſitas ſcitur ipſo conſpectu extravaſati, diſſipatione prægreſſâ rarioris, duritie pulſus.

679. Velocitas ſupputatur ex ictuum cordis numero, collato cum magnitudine pulſuum.

680. Magna reſiſtentia cognoſcitur ex mole movendorum inertium, & paucitate, vel anguſtiâ, vel immobilitate canalium tranſmiſſurorum.

681. Moles movendorum ingens percipitur ex ſignis plethoræ (106.), cacochymiæ, vel ſolutorum jam citô liquidorum, quæ antea ſtagnabant; ut in obeſis: maximê inflatus venarum cum arteriâ veloce & magnâ ſimul ejus præſentiam docet.

682. Vaſorum paucitas ex hiſtoriâ obſtructionis (107. ad 124.), vel vulnerum (145. ad 331.), colligitur.

683. Anguſtia vaſorum intelligitur conſpectu, tactu, cognitâ temperie ſiccâ, ad parva motus augmenta magna augmenta caloris.

684. Immobilitas canalium, quâ ſuæ dilatationi valde reſiſtunt, cognoſcitur omni ſigno rigidarum fibrarum, vaſorum,

rum, viſcerum (32. 33. 34. 50. 51. 52. 53.).

685. A tot cauſis proximis (674. ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitæ numero & varietate aliæ remotiores eſſe poſſunt.

686. Poteſt verò increſcere ex incremento unius harum cauſarum ſolitario, tumque ſe habet augmentum caloris, ut augmentum cauſæ.

687. Si rurſum duæ cauſæ increſcunt ſimul, habebit ſe auctus calor, ut productum incrementorum cauſarum, ſi multiplicentur per ſe mutuô.

688. Qui idem calculus in cœteris obtinere poteſt.

689. Calor auctus liquidiſſima diſſipat ex noſtro cruore, id eſt aquam, ſpiritus, ſales, olea ſubtiliſſima; reliquam maſſam ſiccat, denſat, concreſcere cogit in immeabilem, irreſolubilem materiem; ſales, oleaque expedit, attenuat, acriora reddit, exhalat, movet; hinc minima vaſa atterit, rumpit; fibras ſiccat, rigidas, contractaſque reddit; hinc ſubitô multos, celeres, periculoſos, lethales morbos producit; qui à priori facilê deduci poſſunt.

690. Ex his demum intelligi bene po-

teſt, quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam varia eo remedia ſpectent.

691. Si ſola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies muſcularis, & animi, miſſio ſanguinis, levis breviſque compreſſio venarum in artubus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna atque externa, diacodiata prudenter aſſumta, primaria.

692. Si à denſitate (678.), curatur iis, quæ velocitatem minuunt (691.); tum aquæ potu; & oxymelle; iiſque, quæ vaſa laxant.

693. Moles movendorum in plethora facilê ſuperatur (106. ζ.); in cacochymiâ lentê, & per vices evacuando, corrigendo; in ſolutis pinguibus, prius ſtagnantibus, maxima difficultas: tum aquoſa, acida, mellita, vitelli ovorum, ſaccharina ſummi uſus ſunt, unâ cum evacuantibus aſſiduô uſurpatis.

694. Obſtructio calorem pariens (682.) ex curatione obſtructionis (125. ad 144.), & ablatis vaſis in vulnere ſupervenientium malorum ſanatione, intelligitur.

695. Ab anguſtiâ vaſorum ſi pendet (683.), requiritur horum dilatatio per laxantia (54.).

696. Quibus iiſdem (54.) tollitur calor ex nimiâ vaſorum rigiditate ortus.

697.

697. Quoties autem exceſſus caloris ex combinatis oritur cauſis, toties remedia, hucuſque deſcripta, (690. ad 697.) combinata inter ſe valebunt.

698. Ex totâ hac doctrinâ Caloris (673. ad 698.) intelligi poteſt, cur febris calidiſſima ſit acuta, celeris, putrida; & in calore ſummo peſtifera? Cur lecti, aëris clauſi, victus, medicamentorum calor adeô his noceant? Cur æſtus circâ cor, & hypochondria, tam malus?

699. Quin ex eâdem perſpicitur origo, natura, efficacia ſiccitatis; & curatio inde dirigitur, quæ potu, fotu, balneo, clyſmate, gargariſmate, ex aquoſis, ſubacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIUM FEBRILE.

700. Delirium eſt idearum ortus non reſpondens externis cauſis, ſed internæ cerebri diſpoſitioni, unâ cum judicio ex his ſequente, & animi affectu, motuque corporis inde ſequente: atque his quidem per gradus auctis, ſolitariis, vel combinatis; varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergò ſemper cerebri medulloſi affectionem morboſam; quæ ab

obſtructione quâcunque; impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum; violentiori velocitate; ſtagnatione; & plurimis ſanè cauſis oriri poteſt; ad quas inveſtigandas ſeriô incumbendum, ut fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701.) diverſa remedia, & medendi methodus debent eligi: pediluvia, epiſpaſtica pedum & poplitum; frictiones harum partium; clyſmata diluentia ſæpe applicata; victus tenuis; potus ſedans, deobſtruens, diluens; medicamenta ad caput emollientia; levia anodyna; cruoris ex pede emiſſio; hæmorrhöidum ſolutio; menſtruorum laxatio, primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. Coma eſt in febre aſſidua ſomnolentia cum effectu, vel ſine eo; ponit ubique eum in cerebro ſtatum, unde impeditur ſenſuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri poteſt à defectu appellendi liquidi arterioſi ad cerebrum; aut ab impedito ejus circulo per cerebrum; aut ab impeditâ ſecretione ſpirituum à ſanguine in nervos; aut ab denegato horum per nervos fluxu, & refluxu.

704. Hinc plurimæ, diverſæ, & ſæpe con-

contrariæ causæ hunc affectum in febre producunt; quales sunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones; omnes nimiæ sanguinis inspissationes glutinosæ, pingues, inflammatoriæ; omnes causæ cerebrum ipsum comprimentes, qualescunque fuerint; quæ eædem in nervos, si agunt, eadem fere efficiunt.

705. Unde iterum patet, à Medico per signa prius indagandam causam illam singularem esse, antequam definire queat, quid applicandum sit, & quomodô: nam sæpe contraria exiguntur; & sæpe coma diu pertinax, irrito tentatis omnibus, sponte tandem cessat, pepasmo febris absoluto.

706. Illa autem, quæ delirio, hîc apta (702.), imprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnæ inflammationis signa adsint, curandum ut morbus princeps, de quo posteâ.

PERVIGILIUM FEBRILE.

708. Contrarium illi malo (703.) est Pervigilium; unde intelligitur: & pro causâ habet plerumque levissimæ inflammationis cerebri prima initia,

quibus auctis in coma mutatur sæpe.

709. Curatur quiete musculari corporis; pace mentis; absentiâ objectorum sensuum; frigore modico; aëre humido; victu blando emolliente; potu farinoso, leni, emolliente; susurro leni, assiduo, grato, blandê tinnulo; medicamentis farinosis, suboleosis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium soporiferorum; usu anodynorum, paregoricorum, soporiferorum, narcoticorum; præmissis semper, quæ inflammationi curandæ, & compescendo ejus incremento, valent.

CONVULSIO FEBRILIS.

710. Convulsio prius descripta (230. ad 239.) hic semper à vitio cerebri, quod vel ab inferioribus per nervos (627. 631. 632. 633. 642. 648. 649. 652. 653. 654.) cerebrum vellicantibus afficitur; vel ex inordinato appulsu, transfluxu, egressu liquidi cerebrosi, quod oriri potest ex omni illâ causâ, quæ deliria, comata, pervigilia creare potest (701. 702. 703. 704. 708.), quare iterum magna hic varietas in ætiologiâ, & curatione.

711. Si diu perſeverat, commercio nervorum facilê totum genus nervoſum afficit, unde triſtia mala.

712. Si inflammationis cerebri ſigna prægreſſa ſubſequitur convulſio, fere lethalis. Si poſt urinam craſſam prius emiſſam mox aquoſa, pellucida, exit, dein convulſio fit, peſſima eſt: ſi in febre poſt magnas evacuationes oritur convulſio, & hæc fere lethalis: ut & quæ cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius perveſtiganda eſt cauſa ſingularis (710.), & locus primario affectus, unde convulſio ortum habet (710.), dein ocyus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum reſolvi, contractum laxari poſſit. Unde diluere, laxare, revellere, lenire, fere ſanare ſolent convulſiones haſce: nec unquam ſpecioſo antiſpaſticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primariô affectum deprehenditur, debet curatio fieri dicta (706.).

SUDOR FEBRILIS.

715. Sudor in initio acutæ febris, cujus causa paulô pertinacior, pro causa habet vasorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquæ ex reliquis sanguinis principiis expeditionem.

716. Si perennat, orbat sanguinem liquido diluente, reliquum inspissat, obstructiones facit lethales, sanguine posteâ vix diluentibus vel resolventibus ausculttante; unde omne fere morborum acutorum genus produci potest.

717. Ergô initio semper cohibendus, nisi constet, materiem morbi adeô tenuem esse, ut cum primo sudore difflari possit.

718. Prohibetur surgendo ex lecto; sedendo; corpus à nimiis integumentis liberando; aërem frigidiusculum admittendo; calidis, calefacientibusque abstinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiusculo sæpe utendo, ut amissi damnum resarciatur citô; circulationem nimis velocem refrænando (102. ad 106.)

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. Diarrhœa pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, saniem, sanguinem, narium, oris, faucium, œsophagi, ventriculi, hepatis, vesiculæ fellis, pancreatis, intestinorum, mesenterii; pro causâ vires in intestina expellentes validas, dum in ipsis intestinis contrahentes vires debiles, vel in vasis intestinorum absorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem esse quoad materiem; causam; effectus; eventum; adeôque sæpe omninô incurabilem esse; & rarô colliquativum, eumque vix unquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viscera abdominalia magis magisque in eundem morbum disponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vasa & viscera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas; dysenteria; inspissatio fluidorum per totum habitum corporis; solidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophlegmatia; hydrops; tabes.

722. Sanatio absolvitur acris irritantis

 leni-

lenimine; expulſu per emetica, purgantia, clyſmata; corroboratione laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorſum per ſudores, urinasve; ſubductione materiæ morboſæ, correcto ejus fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. Puſtulæ inflammatoriæ habent utplurimum pro materie aliquid, quod minima vaſcula cutanea tranſire non poteſt, ſed ibidem hæret; pro cauſâ autem vim vitæ circulatoriam, ſecretoriam, excretoriam; unde pro variis hiſce cauſis valde multiplices ſunt, unde febres nomen dein accipiunt, eryſipelatoſæ, ſcarlatinæ, petechiales rubræ, petechiales purpureæ, morbilloſæ, varioloſæ.

724. De tribus poſterioribus ſeorſum tractari ſolet: de tribus primis autem facile diagnoſis & prognoſis formari queunt.

725. Curatio difficilis non eſt, quum rarô quidquam requirant, niſi ut ſatis largâ levis liquidi copiâ mobilis ſervetur materies; atque vis vitæ in juſto moderamine perſeveret aſſiduô; tum enim brevi cum deſquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris ſymptomata his ſimilia & agnata, vel ut morbi ipſi curari poſtulant.

727. Hinc patet, quid ſentiendum de febrium acutarum varietate; nam quæ motum febrilem ſemel excitatum uno impetu ad finem perducunt, Continuas vocamus; quæ per vices impetum remittunt, & denuô excitant, ut ſemper duret febris, Continuas Remittentes; quæ per vices impetum remittunt, ut plena ἀπυρεξία inter duos quoſque paroxyſmos intercedat, vocantur Intermittentes.

FEBRIS CONTINUA.

728. Continuarum ſimpliciſſima Ephemera, ſeu diaria, ſpatio 24. horarum initia, incrementa, ſtatum, declinationem abſolvens. Cauſas agnoſcit ſolum motum vehementiorem, peccato ſex rerum non naturalium ortum; vix ullam materiam. Cognoſcitur, à cauſâ levi; corpore puro; ſymptomatibus levibus; criſi citâ; pulſu mox à febris exitu planê reſtituto. Curatio facilis, abſtinentiâ, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728.) per plures dies, vocatur Continua non putris;

tris; causæ, signa, medela eadem; maximê venæ sectione largâ, & refrigerantibus.

FEBRIS CONTINUA PUTRIDA.

730. Synochus putris dicta fuit, quæ debetur causis inflammatione simplici majoribus, viscerum obstructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniæ verô acutiori.

731. Cognoscitur calore digitum tangentem quasi pungente, pulsu febrili, sed & inæquali, & non ordinato, urinâ crassâ, rubrâ, turbidâ, crudâ sine sedimento, temperie, ætate, habitu, calidis, sanguinolentisque.

732. Hæc Homotonos, Epacmastica, seu Anabatica, vel Paracmastica.

733. Ex quibus prior salutaris: pessima secunda: melior tertia.

734 Pulsus quo debilior, frequentior, inæqualior robore, inordinatior tempore, intermittentior ictu; respiratio quo difficilior, frequentior, anhelosior, cum narium pinnis magis motis, quo magis dolens circa vitalia, quo inordinatior; lassitudo quo vehementior, debilitas major, jacta-

jactatio corporis frequentior, decubitus in dorſum, extenſis membris, frequentior; rationis, affectuum, quo uſus perturbatior; appetitus magis proſtratus, digeſtio moleſtior, urina rubicundior, craſſior, turbidior, cum ſedimento minori, vel & tenuior, magiſque aquoſa, parcior, minus retinenda; motus quo magis tremuli, tactum refugientes, ludentes, carpentes; oculi quo luctuoſiores, involuntariis lachrymis humidiores, eo morbus hic (730.) pejor, lethalior.

735. Sed ubi ſomnus difficilis & malê cedens, puſtulæ purpureæ, vel lividæ corpus deturpant, hypochondria tenſa & inflata, fere moritur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium varietate, ſymptomatum vehementiâ, ægri conditione, ſtatuque morbi variata nihil ſingularis requirit.

737. Has dixit συνόχους Vetuſtas, Continentes Schola, quia nulla in his fervoris remiſſio: συνεχεῖς verô, ſive continuas (727.), quæ Continuæ remittentes.

FEBRIS ARDENS.

738. Quas inter Cauſos, ſive Ardens dicta febris meretur ſingulatim diſcu-

diſcuti ob frequentiam, diſcrimen, ſanandi laborem.

739. Hujus ſymptomata primaria, Calor ad tactum fere urens, inæqualis diverſis locis, ad vitalia ardentiſſimus, (in extremis ſæpe remiſſior, imô aliquando frigus) ipſum aërem exſpiratum incendens; ſiccitas in cute totâ, naribus, ore, linguâ; Reſpiratio denſa, anheloſa, cita; Lingua ſicca, flava, nigra, exuſta, aſpera; ſitis inexplebilis, ſæpe ſubitô ſublata; faſtidia cibi, nauſea, vomitus; anxietas, inquietudo, laſſitudo ſumma; Tuſſicula, vox clangoſa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulſio; diebus imparibus exacerbationes.

740. Cauſa labor nimius, iter longum, æſtus ſolis, ſitis diu tolerata, uſus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, Veneris nimiæ, delaſſatio immodica, maximê æſtate &c.

741. Decurſus talis; tertio & quarto die ſæpe lethalis, ſeptimum rarô tranſit ſi perfecta; ſolvitur ſæpe hæmorrhagiâ, (quæ ſi tertio vel quarto die parca, lethalis); hæc prænunciatur cervicis dolore, temporum gravitate, tenebricoſâ caligine, præcordiorum contentione ſine doloris ſenſu, invitis lachrymis ſine lethali ſigno

ſigno alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; ſolvitur & die decretorio, vomitu, alvo, ſudore, urinâ, ſputo craſſo; acceſſio die pari peſſima, ſi id ante diem ſextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale ſanguinis ſputum; lethalis ſanguinis mictus; deglutitio læſa mala; extremorum refrigeratio peſſima; facies rubra & ſudans mala; parotis non ſuppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit în delirium, inde in mortem, tranſit in peripneumoniam ſæpe cum delirio; poſt ingentia alvi tormina quæ oritur peſſima; ſolvitur criticê cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus præſens cognoſcitur: neque de ejus cauſâ propiori, & proximâ ambigetur; eſt enim à cruore orbato parte blandiori, liquidiori, inflammatione per univerſum corpus, viribus validioribus: Quin præſagia haud infirma hinc deducentur.

743. Curatio exigit aërem purum, frigidum, renovatum ſæpius; integumenta minimê ſuffocantia, vel aggravantia corpus; ſitum corporis erectum ſæpe; potus copioſos, blandos, demulcentes, ſubacidos, aqueos, calidos; cibos leves, fari-

farinaceos, hordeatos, avenaceos, ex fructibus subacidis confectos; Venæ sectionem, si morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis singularis signa, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulsio necessaria, symptomata urgentia, neque alio remedio facilê superanda, hanc exigunt; Clysmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogisticorum, refrigerantium applicationem repetendam, prout vis ardoris, siccitas alvi, revulsio, requisita imperat; Humectationem totius corporis, hauriendo aërem fumo calidæ blandum per nares, colluendo os, & guttur, lavando pedes, manusque tepidâ, fovendo spongiis calidis loca, ubi plurima vasa contactui magis exposita; Medicamenta aquosa, blanda, nitrosa, grato acore sapida, alvum lenissimê laxantia, urinæ materiem suppeditantia, supplentia, sudori vehiculum copiâ præbentia, non acrimoniâ, omnem contractionem fibrarum, crassitiem liquorum, acrimoniam eorumdem solventia, diluentia, temperantia.

744. Quibus qui adjunxerit dicta in regulis universalibus de curâ acutarum, harumque symptomatum, & secutura de acutis in perniciem viscerum singularium tendentibus, liquidô perspecta habebit

Arden-

Ardentis Febris cujuslibet remedia.

745. Quin & reliquæ febres acutæ singulares ex dictis intelliguntur, vel ad symptomata singularia pertinent, vel sunt alius morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. Febris Intermittentis definitio jam data (727. 737.). hujus diagnosis sponte patet, distinctio in varias classes facilis, utpote soli temporis differentiæ innixa.

747. Tamen scire est, hanc in genere esse Vernalem, quæ à Februario in Augustum, & Autumnalem, quæ ab Augusto in Februarium dominatur. Distinctione necessariâ ob varios mores, symptomata, exitus, durationem, curationemque febris; quin una aliam fugat.

748. Quin & sæpe initio autumni æmulantur exactê indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxysmos, dum tamen indoles & curatio planê diversæ sunt.

749. Incipiunt cum oscitatione, pandiculatione, lassitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, respiratione difficillimâ, anxie-

anxietate, nauseâ, vomitu, pulsu citato, debili, parvo. Hæc prout majora, pluraque simul, eo febris pejor, atque in subsequente tempore calor, & cætera symptomata pejora: & hic gradus febris primus, Incremento respondens continuarum, & reliquorum maximê periculosus; Urina tum ut plurimum est cruda, & tenuis.

750. Hunc statum (749.) excipit alter, incipiens cum calore, rubore, respiratione forti, magnâ, liberiore, anxietate minori, pulsu majori, robustiorique, siti magnâ, dolore artuum & capitis magno, Urinâ plerûmque rubrâ; respondet ἀκμῇ febrium continuarum.

751. Tum ultimô ingens plerumque sudor, remissio omnium symptomatum, Urina crassà, sedimentum lateri contuso simile, somnus, ἀπυρεξία, lassitudo, debilitas.

752. Sæpe abeunt in acutas, periculosas; quod calori nimio, & motui excitato nimis, ut plurimum debetur.

753. Febris intermittens sua tria tempora (749. 750. 751.) percurrens, fibris minimis vasculorum & viscerum magnam infert vim, stagnando, obstruendo, coagulando, pellendo, resolvendo, attenuando; hinc debilitantur vasa, morbosa fiunt

unt liquida, eo inprimis genere mali, quo partes minus aſſimilatas, nec æqualiter miſtas habent; ex quibus ſimul acrimonia exoritur; unde ab omnibus ſimul facillima in ſudorem proclivitas multum debilitans, ipſo viſcido ſanguinis tranſſudante; tum urina mire craſſa, turbida, jumentoſa, pinguis; ſimilis ſaliva; inde debilis, ſolutus, vix cohærens cruor optimâ parte ſpoliatus, reſiduâ acer & craſſus ſimul; adeôque ex laxis vaſis, & craſſis acribuſque liquidis hæ febres diuturnæ dein terminantur aliquandô in Chronicos, ſcorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores ſcirrhoſos abdominis, & quæ hinc ſequuntur mala.

754. Cæterum, niſi malignæ (753.), corpus ad longævitatem diſponunt, & depurant ab inveteratis malis.

755. Unde poſt accuratum examen totius hiſtoriæ intermittentium (746. ad 755.), cauſa proxima conſtituitur, viſcoſitas liquidi arterioſi, ſuperveniente dein cauſà quâcunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque reſolutionis ejus quod ſtagnaverat.

756. Adeôque, quum ordo hic (749. 750. 751.) ſemper in febre intermittente obtineat, videtur is, qui primum tem-

tempus (749.), & primam causam (755.), superare possit, etiam totum illum paroxysmum posse tollere.

757. Dein, quum infinitæ causæ, eæque satis exiguæ, possint primum statum (749.) febris perfectê intermittentis (727. 737.), ejusque causam (755.), producere; atque tales plurimæ in ipso corpore nasci, crescere, & dato tempore adolescere queant, ut in omnibus, in corpore natis, atque secretis, liquoribus fit; difficilius est ex infinitis possibilibus natam jam distinguere, quam unam possibilem excogitare, quâ positâ ratio periodorum dari ex legibus œconomiæ nostræ possit; id autem examinanti patescit.

758. Curatio ergô exigit, ut aperientibus salinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleosis blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur tempore ἀπυρεξίας, vel & in statu descripto (749.).

759. Quin abundanti colluvici in primis viis, purgans, vomitoriumve sæpe prodest tollendæ; dando ante paroxysmum eo spatio, quo ante hunc effectum præstet. Id faciendum cognoscitur ex victu, morbis, symptomatibusque prægressis, nauseâ, vomitu, ructu, tumore, halitu,

for-

fordibus linguæ, gutturis, palati, ἀνορεξίᾳ, amarore oris, vertigine tenebricosâ; & absolutâ operatione dato opiato sedatus ante febrim tumultus sit.

760. Ut & prodest idem (759.), dum stimuli instar movet utrumque (759.).

761. Aliter nocet (759.), dum debilitat, liquidissima elicit, digestiones, hîc inprimis necessarias, turbat; sicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & Febris sudorifero hîc tollitur sæpe; dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxysmi horis liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri, dein unâ horâ ante malum excitatur sudor, & continuatur, donec binæ ultrâ tempus initii paroxysmi elapsæ sint horæ.

762. Hinc & venæ sectio nocet per se semper, prodest aliâs casu, ut & tenuis exactaque diæta.

763. Dum febris in statu, (750.) indicantur aquosa, calida actu, subacidis aperientibus nitrosisque permistis, vel & cichoraceis, similibusque blandis aperientibus, quiete. Calore moderato tunc æger eget.

764. Ubi crisi paroxysmus solvitur (751.), prodest, ptisanâ vinosâ, jusculis

çarnium, decoctis temperatis, sudori, urinæque reddere materiem; sicque hæc non vi caloris, medelæ, stragulorum, exprimere, sed copiâ auctâ promovere quam blandissimê, & diu.

765. Porrô symptomati urgenti occurratur juxta regulas in acutis datas (617. ad 726.).

766. Sublatâ febri, victu analeptico, medicamentis corroborantibus æger reficiundus, dein aucto robore purgandus per alvum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens; corpus ex ægritudine debile; morbus jam aliquo tempore duravit; neque signa adsint internæ inflammationis; neque collecti alicubi puris; neque obstructi admodum hujus illiusve visceris, Cortice Peruviano abigetur, pulveris, infusi, extracti, decocti, syrupi formâ, cum propriis specificis, tempore ἀπυρεξίας debito ordine, dosi, regimine, adhibito.

768. Quin & Epithemata sæpe juvant; & Inunctiones spinæ dorsi; & adstringentia epota.

769. Ut singularis fiat curatio singularum, notetur 1. intermittentes veras quo minori spatio quiescunt, eo finiri citius

tius, & contra. 2. eo itidem plus accedere ad acutarum genium, & in has mutari. 3. caussam eo mobiliorem forte, & copiosiorem habere. 4. hinc vernales, superveniente calore, sponte solvi. 5. autumnales, accedente frigore, increscere. 6. inde liquere, quibus febribus medicina faciunda, & qualis.

MORBI ACUTI FEBRILES.

770. Nunc morbi Acuti considerandi, qui febre stipati acutâ, tamen singularem inflammationem inducunt huic illive organo, unde ab ejus functione læsâ toti morbo imponitur nomen. Tales sunt Phrenitis, Coma, Carus, Angina, Peripneumonia, Hæmoptoë, Pleuritis, Inflammatio Mammarum, Diaphragmatis, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Mesenterii, Intestinorum, (Dysenteria, Ileus, Volvulus, Tenesmus, Hæmorrhoides, Colica biliosa) Renum, Vesicæ, Ureterum, Uteri, Juncturarum, Exteriorum in Morbillis, Variolisque.

PHRENITIS.

771. Si ferox & perpetuum delirium à Cerebro primariò affecto cum febre acutâ continuâ oritur, vocatur Phrenitis Vera.

Si à malo aliunde in Cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. Phrenitis Symptomatica, παραφροσύνη, deſipientia, dicitur.

772. Antecedunt Veram, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammatorius; ſanguinis copia nimia; diſpoſitio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; ſomni turbulenti, deſipientia levis; adoleſcentia; calidorum uſus; inſolatio; vigiliæ; ira; mœror; protervia ſeu ferocitas; oblivio ſubitanea; ſiccitas totius, maximê cerebri; collectio floccorum.

Alteram verô omnis fere morbus acutus cum febri; dolor lateris non pleuriticus cum levi perturbatione animi; Inflammatio pleuræ, pulmonis, diaphragmatis, quæ peſſima; hanc præſagit lingua nigra, alvus ſupreſſa, urina retenta, fœces albæ (hæc lethalis ubique), urina pallida, decolor, tenuis, ἀδιψία, ferocitas, rubor, urina cum ſuſpenſo nigro, vigi-

vigiliæ, ſigna inſtantis inflammationis in capite.

773. Utraque (772.) ubi præſens eſt, hæc habet ſymptomata. 1. Idearum ſenſilium depravationem, ut & ſenſuum internorum, & rationis, & affectuum. 2. ferocitatem auctam & efferam, inquietem, vel ſæpe ſomnos turbulentos. 3. pulſum durum; reſpirationem raram, & magnam. 4. faciem plerumque rubram valde, vultuoſam, adſpectu horrendam, oculos protuberantes, truceſque, ſtillicidium narium.

774. Prognoſis hiſce fere deſcribitur.

Phrenitis vera 3°, 4°, 7° que die necat, rarô hunc tranſgreditur.

Tumque, ſi ſæva fuerit, ſæpe in Maniam abit.

Pauliſper adſcendens immanis fit.

Sæpe deſinit in Lethargum, Coma, Catochen.

Vomitus æruginoſus ratione inflammati cerebri; ſputatio frequens & indecora in adſtantes; tremor; fœx alvi & urina interceptæ, vel albæ; urina cruda; convulſio; venatus floccorum volitantium; oculi pulverulenti; dentium ſtridor; ἀδιψία plerumque convulſionis prænun-

cia; permutatio ſymptomatum perpetua; ulceris tumentis ſubſidentia, frequentia ſunt præſagia periculi ſummi, & mortis.

A peripneumoniâ lethalis. A variolis mala admodum; ab ileo lethalis.

Inflammatio pauliſper fixa, & aſperitas faucium ad ſuperiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpant, & laborioſi ſunt.

Quæ verſatur circa neceſſaria, peſſima.

775. Cadavera defunctorum à phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangrænam, abſceſſum, ſphacelum cerebri, aut acres rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur cauſa proxima Phrenitidis Veræ, inflammatio vera piæ matris, duræque primario orta. Symtomaticæ verô, inflammatio ſimilis orta à raptu materiæ phlogiſticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere poteſt, fungi poterit cauſæ propioris munere (772.).

778. Quin hinc vera diagnoſis utriuſque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad ſequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoïdes fluentes proſunt.

Alvi,

Alvi fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedesque, vel & vehemens tussis superveniens sæpe solvit malum.

Ut & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citissimê validissima remedia, quibus tolli possit inflammatio ad cerebri arterias orta.

781. Quæ petenda maximê ex curatione inflammationis in genere, observatis hisce. Venæ sectio instituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas simul, in pede, jugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis, affatim exhibenda. Dein purgantia antiphlogistica, cum multo potu diluente nitroso danda. Clysmata similia, additis laxantibus. Anus fovenda, hæmorrhoides fricandæ foliis ficus &c. vel evacuandæ hirudinibus. Collutoria, gargarismata lenia revocanda in crebrum usum. Nares, oculi, aures, fovenda. Caput radendum. His præmissis, neque cedente malo, opiatis utendum, pediluvia, epispastica levia, cucurbitæ, ad inferiora applicanda. Corpus moderato frigore reficiundum, & erectum tenendum.

782. Si verô Phrenitis ab alio morbo inflammatorio jam facto oritur; ante omnia

nia attendendum, an genius ejus mali patiatur adhiberi modo dicta (781.), si non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, semper additis derivantibus, & topicis remediis.

ANGINA.

783. Impedita valde, dolens admodum, vel & impedita & dolens simul Deglutitio, atque Respiratio, quæ contingit à causâ morbosâ agente in partes binis his functionibus inservientes, supra pulmones, & suprâ stomachum positas, Angina vocatur.

784. Cujus duplex observatur species; prima sine ullo signo tumoris externi, internive apparet; altera verô cum aliquo tumore in aliquâ parte organorum descriptorum (783.) deprehenditur semper.

785. Illa prior in fine morborum diuturnorum, maximê post ingentes & sæpe repetitas evacuationes, contingit; pallorem faucium, siccitatem harum, tenuitatem simul, comites habet; quare nervos & musculos resolutos plerunque habet; fere semper est signum imminentis mortis; rarô curatur, & tum tantum remediis replentibus vasa vacua bono suc-

co vitali, calefacientibus, corroborantibus.

786. Eadem prior species aliquandô oritur subitô sine signis manifestis prægressis ullius morbi; vix capit medelam; & fere semper, post mortem, suppuratum pulmonem demonstrat.

787. Quæ cum tumore accidit varia nomina accipit, vel à naturâ tumoris, vel à loco per tumorem occupato. Hinc est œdematosa, catarrhosa, inflammatoria, purulenta, scirrhosa, cancrosa, convulsiva, Angina.

788. Occupant hi tumores (787.) linguam, ejus musculos; palatum, tonsillas, uvulam, hujus musculos; cava ossium frontis, maxillæ superioris, ossis sphenoîdis, enato & ibi radicato polypo increscente, nares obthurante, palatum deprimente pendulum, fauces angustante, pharyngem, laryngemque occludente; musculos ossis hyoïdis omnes, vel aliquos; musculos laryngis externos, internos, communes, proprios; asperæ arteriæ membranam interiorem muscularem; pharyngis musculos superiores, & œsophagæum; ipsum œsophagi musculum; glandulas asperæ arteriæ & œsophago itâ vicinas, ut hæ fistulæ ab iis tumentibus comprimi queant, ut sunt salivales omnes, tum va-

gæ circâ hæc loca, ac tandem ipsæ Thyroïdeæ.

789. Ex quâ historiâ (785. ad 789.) perspectâ apparet ratio tam multiplicis, improvisi, & funesti sæpe eventus hujus mali (783.).

790. Quum verô tam varius ille morbus sit, tam varium effectum producat, variaque adeô remedia & artem medendi postulet, quantum brevitas hic necessaria permittit, eum recenseri necesse est.

ANGINA AQUOSA.

791. Angina aquosa, œdematosa, catarrhosa tenuis, est impedita, vel dolens respirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa fit, vel vicinarum.

792. Habet ergô, ut cæteræ aquosæ colluvies, sedem in parte glandularum, ubi reconditur atque excernitur secreta arteriis lympha.

793. Ergô pro causâ agnoscit quidquid exitum liberum lymphæ impedit: eorum verô est numerus ingens, & diversitas. Compressio venarum quæcunque, in quas forte earum glandularum emissaria se evacuant; obstructio nata in ipso folliculo glan-

glandulæ à gypſo, pituitâ, lapide, fungo, & ſimilibus ibidem enatis; obſtructio facta in ipſis emiſſariis à cauſis eiſdem; compreſſio eorumdem locorum; frigus finibus excretoriorum meatuum applicatum; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali ſunt, tumor aquoſus, albus, frigidus; vicinorum compreſſio; impedimentum functionum, quæ à non compreſſis pendebant.

795. Hinc ſigna diagnoſtica (791. 792. 793.), & prognoſtica (794.) facillimê pateſcunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quæ 1. cauſas obſtruentes reſolvunt, movent, aut rodendo, vel ſecando tollunt. Huc ſpectant emollientia, aperientia, laxantia, formâ fotus, cataplaſmatis, gargariſmatis, injectionis, collutorii, vaporis, applicata; tum frictiones; cauſtica; ſcalpellum. 2. quæ copiam lymphæ, per oppoſita loca evacuando, minuunt: quod fit apophlegmatiſmis, veſicatoriis, ſudoriferis ſiccis externis, internis, diureticis ſimilibus, hydragogis per alvum. 3. abſtinentiâ ab liquidis, victu calefaciente, exſiccante. 4. augendo vim circulationis per remedia nota (98. 99.).

ANGINA SCIRRHOSA.

797. Si verô glandulas descriptas (788.) scirrhosus, & multum increscens tumor occupaverit, signis scirrhi (392.) cognoscitur; atque ex noto ejus situ futura angina prævidetur, nata verô perspicitur; tum si extirpatio possit fieri, ea sola remedio erit tuto; aut in internis circâ fauces corrosio multâ cum prudentiâ tentanda.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. Verum quandô ab inflammatione, glandulæ (788.), vel musculi (788.), occupantur, tum oritur morbus huc propriê referendus ob summam, quâ funestus est, acutiem, & velocissimam, & insuperabilem sæpe violentiam.

799. Hujus (798.) mali causa 1°. in genere est omnis ea, quæ inflammationem quamcunque potest producere (315. 376. 377. 378.). 2°. illa omnis, quæ inflammationis causas determinat inprimis ad loca descripta (388.), maximê ad laryngem, pharyngem, os hyoïdes, horumque musculos, tum ad fistulæ pulmo-

monalis superiora: talia autem sunt, dispositio propria juvenibus, sanguine divitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio adverso vento & frigido, tubarum & fistularum inflatus, labores validi in aëre frigido; calor æstuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridæ fauces ob aëris recepti & expulsi fervorem in æstu solis, vel in febre inflammatoriâ.

800. Ubi ex his causis (799.) nata est, varia, & inter ea horrenda, symptomata creat, pro diversitate partis ejus, quam occupat.

801. Si sola laborat pulmonalis fistula, illæsis aliis, in internâ suâ membranâ musculosa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, cæterum externa signa nulla; vox acuta, clangosa, sibilans; inspiratio acutê dolens; respiratio parva, frequens, erecta, cum summo molimine; hinc circulatio sanguinis per pulmones difficilis; pulsus mirê & citô vacillans; angustiæ summæ; cita mors. Estque hæc una ex iis, quæ funestissimæ, nec externa dant signa: quô verô propius glottidi & epiglottidi malum, eô sanê magis lethale.

802. Si larynx inprimis acutê inflammatur, & sedem habuerit malum in musculo albo glottidis, & simul in carnosis ei claudendæ inservientibus, oritur dirissima, subitô strangulans, Angina. Signa ut priora (801.); dolor in elevatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutissima, stridula; citissima, cum summis angustiis, mors. Estque hæc, sine signis externis, omnium pessima.

803. Si soli musculi elevando ossi hyoïdi, & laryngi servientes inflammantur validê, signa evidentia sunt hæc; respiratio satis libera; deglutitio in primâ actione suæ exercitationis acutissimê dolens; tum signa inflammationis in genere; & eadem in iis musculis, qui apparere examinanti possunt.

804. Quando autem sola pharynx eodem infestatur malo, signa specifica sunt, inspectis faucibus apparentia; respiratio satis commoda; deglutitio dolens, impossibilis; materiës deglutienda per nares redeuns; eadem in asperam arteriam pulsa, & tussim violentam excitans; hinc defectus cibi, potusque ingerendi; exsiccatio & exasperatio omnium humorum in corpore; febris non adeô intensa; major morbi

morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si verô tonſillæ, uvula, velum membranoſum pendulum, muſculi ejus quatuor pterygoſtaphylini, inflammantur validê, tum fiunt fere eadem ac in priori (804.); reſpiratio incommoda, difficilis, per nares nulla, vel parva, per fauces anguſta; materies deglutienda ob anguſtias & ſummos dolores per os redeuns; excreatio perpetua; pituitæ ad cava tonſillarum ſtillicidium perpetuum, copioſum; dolor acutus in aure internâ, & viâ eô tendente à faucibus; crepitatio in aure dum deglutitio fit; ſurditas ſæpe perfecta. Hoc mali genus hodiê à lue gallicâ frequens, & valde metuendum.

806. Quod ſi omnes hæ inflammatoriæ ſpecies (801. 802. 803. 804. 805.), vario concurſu, ſimul ægrum infeſtent, concluditur facilê eò ſæviorem fore morbum, quo plures in unum conſpiraverint: tumque ſimul eô plura, & ſæviora ſymptomata eventura eſſe.

807. Nam impedito tum cruoris in jugulares externas, vel per has ipſas compreſſas, reditu, fit tumor faucium, labiorum, linguæ, vultus; linguæ exſertio, intorſio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri, ob eadem

dem suffocatio; hinc visus, auditus, tactus, hebetes; delirium; hiatus oris; stertor; decubitus impossibilis præ suffocatione; rubor, tumor, dolor, pulsatio, sæpe in collo, pectore, cervice, conspicui; unde venæ jugulares, frontales, raninæ varicosæ tument.

808. Decurrit autem omnis Angina consuetum inflammationis generalis iter, easdemque facit, ac patitur mutationes in resolutionem, pus, gangrænam, scirrhum.

809. Ergô si signa docuerint, anginam esse (801. 802.), confestim examinandum, an pura hactenus inflammatio adsit (382. 383. 384.); tumque citissimè per efficacissima remedia (395. ad 402.) tentanda resolutio est (386.). Itaque 1o. cita, magna, repetita missio sanguinis, eousque ut debilitas, pallor, refrigeratio, vasorum collapsus, doceant, vim superstitis non posse augere tumorem & rigiditatem vasculorum, exercenda erit. 2o. valida alvi subductio per purgantia ore hausta, vel clysmatum instar injecta, repetita. 3o. victu, potuque tenuissimo, & lenissimo opus. 4o. nitrosis, subacidisque medicamentis. 5o. vapore humido, molli, tepi-

do

do aſſiduê hauſto; fomentis externis; derivantibus epiſpaſticis.

810. At ſpecies (803.), rarô tam periculoſa ac (801. 802.), eadem remedia (809.), ſed leviora, petit. Hîc autem inprimis cataplaſmata anodyna, laxantia, emollientia externa neceſſaria.

811. Dum denique angina (804. 805. 806.) adhuc inflammatoria, infeſtat; tum eadem remedia (809. 810.) requiruntur unita, ſed addendæ perpetuæ humectationes oris & faucium, per leniſſima attenuantia nitroſa, diluentia aquoſa calida, laxantia pinguia, quæ ore quieto contineri, leniter gargariſando applicari, fiſtulâ injici poſſunt: requiritur continua opera, ne areſcant partes.

812. Si, omnibus his non, ſerô, vel fruſtrâ tentatis (809. 810. 811.), morbus ſit maxime recens & ſtrangulans à cauſâ ſuperiori, quam erit locus ſectionis, cum ſymptomatibus peſſimis (807.), nec tamen adhuc gangrænoſis, ſtatim poſt acerbam prognoſin inſtituenda erit βρογχοτομή.

813. Quæ fiet, præparato corpore ægri, in aſperâ arteriâ infrâ laryngis inferiora ad pollicis diſtantiam; diſciſſâ cute, & integumentis; amotis muſculis; ſecto

inter-

interſtitio inter annulos arteriæ aſperæ; impoſito canaliculo argenteo; dein ablatâ cauſâ, quæ exegerat hanc operam, vulnus percurando: interim clyſmata nutrientia applicando, ſi deglutitio impoſſibilis.

ANGINA SUPPURATORIA.

814. Verum ſi malum jam eô proceſſerit, ut ſuppuratio loci affecti jam incipiens cognoſcatur, per ſigna (387.), erit tentanda via abſceſſus per artem, & remedia generalia (402. ad 412.); maximê autem molli, aſſiduo gargariſmate; largo cataplaſmate laxante; pertuſione loci, ſenſibus deprehenſi; bronchotome (812. 813.).

815. Illa autem anginæ ſpecies, quæ prior deſcripta (801. 802.), rarô eôuſque adoleſcere poteſt, ſed vel prius reſolvitur (809.), vel necat.

ANGINA GANGRÆNOSA.

816. Si tandem cauſæ anginæ (799.) augentur, & in parte nobili magis (801. 802.) hærent, vel & in externis (804. 805.), ſæpe in gangrænam abit lethalem,

lem; id verô novimus 1°. ex ſignis hujus generalibus (426. 427. 428. 429.) applicatis ad partes obſeſſas, quarumque functio læſa; 2°. ex ſignis propriis; ſi tumor, ruborque prius conſpicui ſubitô, ſine bonâ cauſa, diſparuerint; ſi dolor ſimiliter ſic abiverit; fauces ſubitô æquales, læveſque fiunt; ſiccæ, glabræ, lividæ fauces: tum nullam capit magnitudo nimis provecti mali medelam.

817. In ſcirrhum circâ tonſillas, uvulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex cauſis deſcriptis (392.), unde cognoſcitur facilê, curatur difficulter: maximê ubi in cancrum jam abiit. Vid. (79. 7.)

ANGINA CONVULSIVA.

818. Si nervi motores organorum deglutitionis, vel reſpirationis, impediuntur ſuas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina; talis à luxatione dentis vertebræ dicitur contingere, aut alterius vertebræ cervicis ad interiora. Si convulſionum cauſa quæcunque muſculos pharyngis, laryngiſve occupaverit, oritur ſubita, ſuffocativa angina; talis in epilepticis, ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis ſæpenumerô fit,

abit

abit, redit: curatur inprimis his, quæ iis morbis curandis propria sunt.

819. Ex hâc historiâ datâ (783. ad 819.) intelligitur ratio observationum Hippocraticarum.

Angina sine ullo signo conspicuo, solo strangulatu orthopnœico se prodens, cum febre acutâ, dolore magno capitis, vel crurum, sine signis bonis, citô lethalis, primo scilicet, secundo, vel tertio die.

Angina ἐπιγενέσει orta ex aliis inflammatoriis morbis, aut si species (801. 802.) nata ex (803. 804. 805.), lethalis.

Angina spumam oris excitans; serum tenue exprimens; fœces alvi sine sensu dimittens; in febre valde acutâ sine ullo signo conspicuo occupans; cum recessu tumoris, ruboris, pulsationis in faucibus vel linguâ tamen strangulans; ubique lethalis, & præceps.

PERIPNEUMONIA VERA.

820. Si in vasis pulmonalibus, inflammationi suscipiendæ aptis, inflammatio vera concipiatur, morbus vocatur Peripneumonia.

821. Illa vasa autem sunt Arteriæ Bronchiales,

chiales, Pulmonicæ, & harum laterales Lymphaticæ.

822. Unde etiam duplex concipi Peripneumonia poteſt; quarum una ad fines arteriæ pulmonalis, altera in bronchialibus hæret.

823. Et ſtatim liquet, priorem periculoſiſſimam; poſteriorem minus diſcriminis habere, ſed illam ex hâc naſci poſſe; & cauſas multas communes habere.

824. Quæ cauſæ plurimæ revocari queunt 1. ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375. ad 380.). 2. ad eas, quæ inprimis pulmones afficiunt: ut ſunt, aër humiditate, ſiccitate, calore, frigore, gravitate, levitate, exhalationibus cauſticis, vel adſtringentibus, aut coagulantibus conſtans, ſicque peccans; chylus ex craſſis, ſiccis, viſcoſis, cum acribus permiſtis, vel ſine iis; exercitia pulmonum violenta, curſu, luctâ, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento adverſo; venena coagulantia, cauſtica, conſtringentia, venis ad cor tendentibus immiſſa; vehementes animi perturbationes; angina cum oppreſſione pectoris, & orthopnœâ, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hæ cauſæ (824.) morbum pro-

produxerint, pro diversitate sedis affectæ (822.) producet effectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens (382. ad 393.), ipsos fines arteriæ pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Ubi autem fines ipsi arteriæ pulmonalis inflammati, stagnat cruor; extenditur vas; exprimitur transsudatione quasi pars liquidissima; coacervatur crassior; inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc obire potens, sanguis; hinc pulmo gravis, explicari impos, livescens; cor sinistrum sanguine orbatur; debilitas summa; pulsus exilis, mollis, omni modo inæqualis; respiratio parva, frequens, difficilis, erecta, tussiculosa, calida; sanguinis venosi ante auriculam & cor dextrum stagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, faucium, linguæ, labiorum insolitus; tandem suffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum (826.) utrumque pulmonem simul, & validê infecerit, erit cita, & insuperabilis mors; quum nullo remedio antiphlogistico juvari natura queat: confer (386. & 395. ad 402.).

828. At si parvum in uno pulmone locum

locum infestat, nec causas validas habet, aliqua, nec tamen certa, spes est curari bene posse.

829. Inde (824. ad 829.) signa diagnostica, & prognostica, ut cunque hauriri possunt; maximê si consideremus, exitus esse ut inflammationis (386. ad 393.); unde etiam status accipit vario durationis tempore varios, ita ut abeat in sanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur 1°. resolutione benignâ; si temperies laxa, humor blandus, viscositas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 2°. sputo cito, libero, copioso, flavo cum pauco sanguine misto, satis crasso, dolorem sedante, respirationem emendante, pulsum ampliorem & pleniorem reddente, in album blandum citô mutato; id fit, si sedes mali inprimis est bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3. alvi fluxu bilioso, levante, & similia fere, ac sputa descripta, ejiciente. 4°. urinâ copiosâ, crassâ, hypostaticâ, levante, cum sedimento primo rubro, sensim albescente, ante septimum diem emissâ. Atque tum respiratio adest facilis, febris mitis & boni moris, ἀδιψία, calor, humiditas, laxitas, mollities, æquales toto corpore.

831.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex naturâ inflammationis, vel ipſius pulmonis, prout ſuâ hinc propriâ actione deſtituitur.

832. Hinc primô in ſuppurationem, quæ fit, ubi materies inflammatoria (376. 377. 824.), ab ipſâ naturâ reſolvi non potens (830.), nec arte emendata, tamen blandior (387.), ſtagnans, calens, pulſa, vaſcula tenuia rumpit, in pus reſolvit, latera coërcentia extendendo, vel rodendo abſceſſum vomicamve format intra quatuordecim dies.

833. Id futurum (832.) demonſtratur his obſervationibus. 1°. ſi ſigna certa peripneumoniæ ſatis acris (825. 828.), nec tamen acerrimæ (826.), primô extiterint. 2°. ſi reſolutio, ejuſque ſigna (830.), non ſatis citô, nempe ante quartum diem, apparuerint. 3°. ſi ſymptomata (825. 826.) nec, ſputo cocto, & criticis diebus, 3°, 5°, 7°, 9°, 11°, 14°, evacuato per ordinem, qui ſanationem doceat mutatione ſucceſſivâ excreti; nec eductione cruoris; nec medicamentis; nec victu debito; ſuperata ſint. 4°. verum contrâ ſymptomata non peſſima pertinacia, cum continuo delirio, pulſu undoſo, mollique permaneant.

834

834. Fieri autem jam re ipsâ cognoscimus per hæc: 1. si signa sint (833.). 2. ubi leves, vagæ, sæpe repetentes, sine manifestâ causâ horripulationes contingunt; dolor remisit; dyspnœa manet; genæ & labia rubent; sitis adest; febricula vexat, inprimis vespertina; pulsus debilis, mollisque.

835. At jam factum declarant: 1. signa prægressa (833. 834.). 2. tussis pertinax, sicca, ad pastum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens, post pastum, & motum aucta; decubitus in unum modô, id est in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, à cibo, potu, motu exacerbata cum rubore genarum & labiorum; appetitus prostratus; sitis magna; sudor nocturnus, maximê circâ jugulum & frontem; urina spumosa; pallor; macies; debilitas summa.

836. Id apostema jam factum (835.) exitus habet varios: 1. suffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediente ea, quæ adhuc in eo libera. 2. suffocat subitâ eruptione puris, vomicâ in asperam arteriam se exonerante uno cum impetu. 3. solvitur sputo purulento, liberante, consumente. 4. sol-

vitur lapſu puris in cava Thoracis, inve mediaſtini dilatata vacua. 5. inde tabes, phthiſiſque varia, empyema fere lethale.

837. Alter morbus à peripneumoniâ fit, ſi purulenta jam facta inflammatoria materies (832. 833. 834.) intrâ pulmonales venulas reſorbetur, cruori miſcetur, in loca quædam deponitur, unde liberatur pulmo, oneratur pars alia; quæ ſi minus requiſita ad vitam, eſt μετάστασις bona; ſi verô in hepar, lienem, cerebrum, & ſimilia loca fluxerit, peſſima plerumque erit. Hinc fiunt abſceſſus peripneumonici ad aures, crura, hypochondria.

838. Tales abſceſſus futuros eſſe declarat: 1. obſervatio ſignorum peripneumoniæ non peſſimæ (833. 834. 835.), cum febre non vehementi, nec maligna, tamen continuâ; cum dolore thoracis, anxietate, gravitate, dyſpnœâ, non peſſimis; ſine ſignis reſolutionis (830.). 2. ſi cum his pulſus multum vacillans, omni modo, aſſiduê. 3. dolores, rubores, calores, tenſiones, circâ loca dicta (837.).

839. Illos verô futuros circâ Crura ſcimus, ſi 1°. ſigna futurorum abſceſſuum (838.) adſint. 2°. ſi ſimul cum iis ſigna

ſint

ſint levioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circâ Aures ſcimus, ſi 1. ſigna adſint (838.). 2. mollia ſimul hypochondria.

841. Ad hepar verti novimus, ſi 1. ſigna ſint (838.). 2. dolor manens in hepate, cum urinâ ſubictericea, colore ſubflavo cutis. Hinc ſæpe, vomicâ hepatis natâ, peſſima mala.

842. Abſceſſus illi (839. 840.) ſi levant pulmonem, ſi tollunt febrim, ſi purulenta, manantia, fiſtuloſa manent, ſi ſatis citò, ante nonum diem, contingunt, tum ſemper ſalutares: verum, ſi ſputo jam purulento, nec magis flavo, ſine levamine dicto, naſcuntur, mali: at, ſi jam nati evaneſcunt, crudo morbo, peripneumoniâ redeunte, omninô lethales ſunt.

843. Deſinit iterum morbus hic in tumorem calloſum, ſcirrhoſumve pulmonis; ſi materies, & conditiones (392.) concurrunt: inde totâ vitâ difficilis, erecta, tuſſiculoſa reſpiratio, poſt paſtum motumque aucta, ſine ſignis latentis vomicæ deſcriptis (835.); inde adhæſio pulmonis ad pleuram.

844. Tandem, ſi bronchialis arteria,

vel & pulmonalis vehementissimâ inflammatione (388.) corripitur à causâ internâ, vel externâ (824., brevi nascitur gangræna, & inde citô sphacelus ob copiam, motumque cruoris, & ob motum assiduum visceris tenuissimi. Id futurum docent: 1. signa violentissimæ peripneumoniæ (826.), nullo casu, nec arte sedata. 2. debilitas summa, cita, pulsu se inprimis manifestans. 3. frigus extremorum. At jam natam scimus, si hæc prægressa, sputa ichorosa, tenuia, cinericea, livida, atra, fœtida. Inde autem cita mors.

845. Has Peripneumoniæ mutationes (830. 832. 836. 837. 843. 844.) docet observatio historiæ morbi, cadaverumque inde defunctorum incisio.

846. Unde evidens est, illum morbum, quem vetustas hoc nomine descripsit, esse veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognosis clara, quâ asseritur, morbum hunc semper valde periculosum ob necessitatem summam functionis pulmonalis ad vitam, & ad sanandam materiem inflammatoriam, ob sanguinis perpetuô allati copiam, impetum, ob motum perpetuum visceris, ob situm, qui applicationem remediorum renuit, teneri-

neritudinem ſummam vaſculorum facilê deſtruendam, impoſſibilitatem revulſionis adeô requiſitam in curâ inflammationis.

848. Ex quibus (847.) liquet, quando, cur, & cum quibus ſymptomatibus in mortem abeat: ſc. Si totus pulmo, unâ cum corde inflammatur, cor in latus procidit, æger paraplegiâ reſolvitur, frigidus, & ſenſus expers eſt, tum ſecundo, vel tertio die moritur. Si urina initio morbi bona & cocta, poſt quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus ſedere cogitur. Si puris eſt per inferiora ſeceſſus: ſi ſicca cum fervore ſtrepente pleni pulmonis in gutture: ſi vehemens in corpore valde ſicco, duro, calloſo, exercitato: ſi mala eſt cum prærubro valde ſtillicidio ſanguinis: ſi ſicca eſt cum maculis rubris pectori adſperſis: ſi coryza aut ſternutatio multa præcedit, ſequiturve: ſi ex ardente febre ortum duxit: ſi ſputum bilioſum cum pure poſt ſextum diem ſtatim inceperit: ſi ſputum ab initio valde cruentum, flavum ſincerum, album rotundum, ſpumoſum valde, dolorem non ſedans, ſi fuſcum, cœnoſum, amurcoſum, nigrum, liveſcens, inæquale, æruginoſum: ſi neque febris, neque reſpiratio-

nis difficultas remisit, moritur die septimo, vel nono. Mors verô iis contingit dum pulsus deficit, omnia frigent, solum pectus, caput, collum æstuant, genæ rubent, liventque.

849. Curatio hujus mali varianda est pro diverso statu morbi & symptomatum, adeô ut quod uno tempore prosit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obsit.

850. Si ergô in Peripneumoniâ omnia signa adsint descripta (830. N°. 1.) utendum quiete corporis & animi; aëre tepido humido; balneo vaporis aquæ dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura; victu tenui, potu levi; medicamentis aquosis, nitrosis, farinosis, mellitis.

851. Si verô status adest (830. N°. 2.), utendum iisdem (850.), & medicamentis emollientibus, depurantibus, excreationem promoventibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venæ sectio, purgatio, sudoris expulsio, aliave omnia, dictam excretionem perturbantia.

852. Si (830. N°. 3.) adest, lenia clysmata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & levissimo gradu laxantia, prosunt, simul reliquis peractis (850. 851.).

853. In ſtatu altero (830. N°. 4.) fiant eadem, ac (850. 851. 852.), ſed addantur balnea pedum, fomenta renum per clyſmata emollientia interna, & externa lintea, bibantur decocta leviſſimè abſtergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, ſicca, in corpore robuſto, paulô ante ſano, exercitato, deprehenditur per ſigna (825. 826.), ſtatim recurrendum 1°. ad citam, largam, pro gradu mali moderandam, aut repetendam miſſionem ſanguinis, ut moles craſſi minuatur, & diluentibus ſpatium concedatur. 2°. ad balnea vaporis emollientis pulmonibus aſſiduô, reliquo corpori ſæpe applicanda. 3°. ad decocta diluentia, reſolventia, emollientia, laxantia, antiphlogiſtica, nitroſa, anodyna, parvâ copiâ, continenter repetendâ, calidiſſima ſorbenda. 4°. ad clyſmata blandiſſima antiphlogiſtica. 5°. ad victum tenuiſſimum ex ſuccis antiphlogiſticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre, & reliquis ſymptomatibus validioribus duravit ultrâ triduum, & ſigna adſint inflammationis jam in ſuppurationem tendentis (833. 834. 835.), ſemper multum diſcriminis adeſt, quamvis diutius

jam excurret morbus, & ſpatium dabit curationi: tum 1°. venæ ſectione nullâ, vel, ſi aliquid urget, parcâ utendum. 2°. victu leni, ſed paululum incraſſante, & ex maturantibus confecto, utendum. 3°. balneis pulmonicis, emollientibus, maturantibuſque utendum ad quintum ab inchoato malo diem. 4°. die quinto, & ſexto iiſdem utendum, additis ſorbitionibus tuſſim moventibus leniter, ſimulque replentibus, ut ſeptimo forte die locus levari queat pure cocto, vaſis attenuatis, vitâ ſuſtentatâ.

856. Si ſigna docent, factum eſſe in pulmone abſceſſum (835.), acceleranda ejus diſruptio in aſperam arteriam, câque factâ, depuratio ſubita & tuta ulceroſi loci.

857. Diſruptio tentatur ſi, poſt multa alimenta mollia, ſubpinguia, cum vino molli, pulmo ſuppuratus (836.), & præparatus (855.) vapore calido, clamore, tuſſi, excreatoriis, concuſſione in navi, vel rhedâ, agitatur.

858. Simul ac dein ſigna edocuerint, apoſtema ruptum eſſe, utendum victu lacteo, vegetabili leniſſimo, nec facilè putreſcente; tum de die aperientibus, deterſivis, veſperi levibus opiatis; vapo-

ribus

ribus emollientibus; equitatione, vel vectione in rhedâ, aut navi.

859. Si autem signa (838.) docent, statum (837.) jam obtinere, nullâ tamen hactenus certâ prognosi quònam materies verget, tum levi, fluido, blandê aromatico, paululum vinoso utendum victu; quietum sit corpus; medicamenta verô sint emollientia, & ex genere levissimo aperientium; pulmoni prospiciatur usu emollientium: sic vel determinabitur, vel ulterius dissoluta excernetur mali materies.

860. Sed si cum signis (838.) simul illa adsunt (839. 840.), quibus determinatio significatur, fiant modô dicta (859.), simulque locus prævisus (839. 840.) suctu, laxatione, stimulo, aperientibus itâ tractandus, ut minus resistat, plus trahat.

861. Si (841.) obtinet, fiant eadem (859. 860.), sed simul aperientia paulô fortiora, saponacea, hepatica addantur, tum clysmata, & fomenta his constantia.

862. Malum verô, quod descriptum (843.) rarô medelam capit, nisi forte emollientibus externis, internis, atque motu equitationis, vel vectionis in rhedâ cedat parum.

863. Quando in ipſam jam gangrænam abiit (844.), incurabilis eſt.

864. Si autem Peripneumonia per ſputum jam expurgari cœpta, incipit ſuppreſſum id habere, ſtatim ſummâ ope nitendum, ut iterum id prodeat. Tales cauſæ impedientes ſunt ſæpe, magnum frigus ſubitô admiſſum; ingens exſiccatio undecunque nata; febris calida ſuperveniens; medicamenta calefacientia; alvus liquida, nec critica; ſudor ingens; animi affectus vehementior.

865. Tum ſtatim ad vicinitatem partium à ſuppreſſâ, & aggeſtu increſcente materie, inflammatio nova exoritur; unde ilicô eadem ſymptomata, quæ à peripneumoniâ primariâ (825. 826.); illa autem tum debilitato jam corpori accidentia, ut plurimum citô lethalia evadunt.

866. Illi autem vitio (864.), ejuſque ſequelis (865.) occurritur vapore aſſiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti; toto aëre ſimili huic vapori per artem reddito; uſus etiam largus potuum ſimilium, cum melle inprimis & aceto, multum prodeſt; medicamenta leniter reſolvendo antipyretica, ut eſt ſtibium diaphoreticum cum

nitro,

nitro fixante; leniter opiata; ſudoris evitatio; maximê tandem placidâ animi quiete.

PERIPNEUMONIA NOTHA.

867. Quæ Peripneumonia hyeme à frigore, verno tempore à calore superveniente multoties accidit, oriri ſolet ex pituitâ lentâ in toto ſanguine natâ ex cauſis recenſitis olim (69. 72.), & ſenſim pulmones infarciente, donec in peſſimum hunc, & improviſò ſæpe lethalem, morbum eat.

868. Ubi paululum adolevit id malum, produxit jam in toto corpore effectus plurimos (72. 73. 74.), tumque præterea eos, qui peripneumoniæ lentæ proprii (825. 826.), unde malum curatu difficillimum.

869. Nam miſſio ſanguinis, eôuſque celebrata, ut in hoc morbo requiritur (854.), nocet admodum ob debiliora viſcera, nimiſque aliena humida lenta: hinc primò juvare viſa, mox mala auget.

870. Attenuantia autem adeô hic famigerata, dum impetum in vaſa pulmonalia augent, denſitatem, impactumque

obstruentis sæpe augent, simulque morbum citò reddunt lethalem.

871. Morbus ille senibus, pituitosis, frigidis, catharrhosis, gravedine laborantibus frequens, sequi solet omnes causas, quæ stagnantia citò movendo in pulmones agunt, ut cursus, declamatio, cantus, ebrietas inprimis à validè calefacientibus, comessatio, calor foci, balnei, solis, maximè si æstum hinc natum subitò frigus ingens exceperit.

872. Primò fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe levi fatigatione, debilitate, prostrato omni fere animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeò leves motus excitat, ut vix caloris, febrisve indicia moneant periculi: mox vagæ horripulationes, leviusculi febris insultus adsunt; unde subitò crescente anhelitu & debilitate mors; cujus in urinâ & pulsu vix ullum adfuit præsagium.

873. Curatur hâc methodo cautissimâ: 1. mittatur sanguis ex largo vulnere. 2. mox eluatur alvus clysmate, quod repetatur quotidie, donec signa docuerint levari pulmonem. 3. utatur victu tenuissimo juris carnium, inprimis cum levi acido, potu tenui ex aquâ & melle. 4. vapores, suffitusque descripti (866.), decocta diluen-

diluentia, abstergentia, lenissimê aperientia assiduô potanda, adhibeantur; simulque balnea crurum, pedumque, & larga vesicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, fœminisque rarior? ut & iis, qui laxæ sunt structuræ quoad solidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facilê, & fere sponte, sanetur? contrâ in robustis, exercitatisque corporibus? ex iisdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio prægresso, antequam ex eo moriatur æger: adeôque proximam mortis causam, & ultimum ferme omnium lethalium morborum effectum, esse Peripneumoniam.

PLEURITIS.

875. Pleuritis dicitur adesse, quando æger laborat acutâ, continuâ febre (564. 567.), cum pulsu duro; dolore acuto, punctorio, inflammatorio (382. N°. 3.), in inspiratu validê aucto, in exspiratu vel animæ retentione leniori, mitiori pariter, ubi respiratio, immoto thorace, maximê ope abdominis fit; tussi fe-

re perpetuâ, dolorem magnum inferente, hinc suffocatâ.

876. Quoties unâ cum his symptomatibus sputa ex pulmone symptomatica prodeunt, dicitur *humida*; quandô hæc absunt, *sicca* vocatur.

877. Nulla est pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergô pleura, totumque mediastinum, hinc anterior, posterior, dextra, sinistra, superior, inferior, exterior, profundior pars æquê obsidetur hoc malo: sed inprimis latera.

878. Ubi autem ipsa membrana costas internê succingens doloris sedes, *vera*; si autem altius intercostales musculi, & his superiora laborant, *spuria* appellatur.

879. Adultos, sanguineos, lautius potos, pastosve, exercitatos valdê, acidum rarô eructantes, in morbos inflammatorios vergentes; verno tempore, maximê subitô æstuante post acre gelu cœlo; aut hyberno in acerrimê frigido vento; infestat primariô: tumque vocatur *idiopathica*.

880. At ex materiê prægressi inflammatorii morbi mota, & in loca descripta (877. 878.) delatâ, exorta *symptomatica* dicetur.

881. Pro causâ antecedente habet: 1. omne id, quod inflammationi generandæ cuicunque aptum (375. ad 380.). 2. id, quod hanc causam generalem determinat in pleuram præcipuê; quo pertinent maximê, natura ægri, intercostales arteriolas angustiores, magisque duras, habentis; morbus præcedens, qui reliquit dispositionem eadem proferentem, ut est scirrhus pleuræ, callus, pulmo adnatus &c; natura epidemici morbi prædominantis; aër frigidus, per angustas rimas violentê actus in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde æstuans; potus gelidus subitô, magno haustu ingestus in corpore simili; aër hyemali tempore borealis gelidissimus. 3. μετάπτωσις materiæ inflammatoriæ, ichorosæ, suppuratoriæ, prius in toto, vel in aliquâ parte, prædominantis, & dein quacunque causâ huc depositæ, ut in morbillis, variolis, tumoribus ulcerosis, ulceribus magnis, latis, subitô evanescentibus, absorptâ venis materie.

882. Historia hæc (875. ad 882.), decursus mox exponendus (883. ad 907.), dissectio cadaverum pleuriticorum clarê docent, eam esse inflammationem sanguineam (371.) in arteriolis locorum descriptorum

torum (877. 878.), ortam plerumque ex febre acutâ præcedente.

883. Inde (881. 882.) perſpicuê deducitur mali hiſtoria: incipit cum appetitu ciborum ſæpe magno; frigore; horrore; debilitate; laſſitudine; febre; procedit cum calore, ſenſim in æſtum excreſcente; ſiti; proſtrato appetitu omni; dolore ab miti in acerbiſſimum tendente; reſpiratione valde læſâ: viget cum febre violentâ, ſed minus manifeſtâ ob reſpirationem coactam, & præ ſenſu doloris ſummi ſuffocatam; unde ſæpe turpiter fallitur Medicus: inde deſinit in varios eventus, pendentes ex pluribus cauſis, ſed inprimis à diverſitate mutationum inflammationis (386. ad 393. 492. ad 500.), naturâ loci ubi malum eſt (877. 878.), & conſideratione harum circumſtantiarum: prout partes plures (877. 878.) affectæ ſimul; prout impetus circulantis liquidi violentior (92. ad 102.); aut major malignitas ipſius morbi principis (564. 567.), eo ſymptomata cuncta pejora; inprimis reſpirationis & pulſus vitia magis à naturalibus recedentia, ut & excretorum.

884. Exit in ſanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In ſanationem ope naturæ, vel ar-

tis

tis in initio, dum ſimplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturæ, vel reſolutione benignâ, vel coctione & excretione mali.

887. Reſolutione, ſi contingunt ſimul cauſæ (386. 401.); tumque benignitas ſymptomatum nihil agendum docet, niſi ut levi victu, blandiſſimis aperientibus, molliſſimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretione cauſæ ſanatur, inprimis obſervatis hiſce: 1°. quoties hæmorrhöides debitâ copiâ liquidum aptum oportuno tempore fundunt; 2°. quoties urina copioſa, craſſa, hypoſtatica, ſtrangurioſa, ſubrubra cum albo ſedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem qualis & ſiccam ſanavit; 3°. ſi alvus materiem flavam bilioſam ante quartum diem; copioſam cum levamine ejecerit; 4°. ſi abſceſſus ichoroſi, purulenti, fiſtuloſi, diu manentes, ante ſextum diem incepti, poſt aures, vel ad crura, prodierunt (juxtâ 837. ad 843.); 5°. dolor lateris ſi tranſit ad humerum, manum, dorſum, cum ſtupore, dolore, gravitate illarum partium; 6°. ſi ſputum ex parte liberale, levans, ſine coryzâ, copioſum, mox puriforme, album ſtatim, vel

vel ante diem quartum, continuatum, vel à ſuppreſſione ſtatim redeuns, inde enim nono vel undecimo die ſalus.

889. Ubi ſigna accuratè obſervata docent, ſtatum pleuritidis (875.) adeſſe modô deſcriptum (888.), tum Medico nihil mutandum, ſed omnia continuanda incumbunt. Ergô neque venæ ſectio, neque evacuatio, vel mutatio alia inſtituenda. 1°. victu molli, tenui; animi, corporiſque quiete; aëre temperato calido, & humido; ſomno ſpontaneo, vel lenibus conciliato; medicamentis mollibus, tenuibus, leviſſimê aperientibus, utendum. 2°. deinde evacuationi cuilibet ſingulari proficienti providendum: ergô in ſtatu (888. N°. 1.) anus fovenda molli, laxante, aperiente fotu; aut, ſi minus ſic proceſſerit, hirudinum applicatarum ſuctu. Si (888. N°. 2.) obſervatur; ſtatim fomenta ſimilia renibus, perinæo, hypogaſtrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aër paulo minus calidus curandus; ſudor, & aliæ evacuationes, vitanda; blanda clyſmata diuretica proſunt. In caſu verô (888. N°. 3.), ſimilia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clyſmata laxantia injicienda alvo; victus laxans inſtituendus, ubi denuô quar-

tus

tus ſtatus (888. N°. 4.) adeſt prævifus (838.), & ſimul locus (839. 840. 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859. 860. 861.), & aperturâ factâ ſuppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in caſu (888. N°. 5.), præter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendæ mollibus, calidiſque, fricandæ leniter, ſtimulandæ emplaſtris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888. N°. 6.) tota res eadem ac in peripneumoniâ bonâ, adeôque omnia huc repetenda ex (850. 851.), & agenda.

890. Arte autem, ſine alio morbo, ſanatur pleuritis hâc inprimis methodo: ſi pleuritis (875.) recens ante tertium diem finitum, magna ex ſymptomatibus validis (875. 883.), ſicca (876.), in robuſto, exercitato, ſicco corpore, ſine ſpe, vel præſentiâ (887. 888.); tum 1°. cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vaſe, per magnum vulnus, miſſio ſanguinis inſtituenda, corpore quieſcente, ſupino, & reſpiratione, dum fluit, tuſſi, ſuſpiriiſque acceleratâ, loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remiſſionem ſatis notabilem doloris, vel ad prima ſigna deli-

deliquii animi; debet repeti ex consideratione redeuntium denuô symptomatum, ad quæ tollenda prima instituta fuit; crusta (384.) absens finem definit. 2°. statim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplastra, quæ laxando, resolvendo, mitificando, avertendo, prodesse queant. vid. (395. N°. 6. 398. N°. 3.). 3°. tum ea medicamenta danda, quæ diluant, resolvant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut sopiant: quæ calida, humida, magnâ copiâ, sorpta, & ad locum affectum determinata, juvant, & prô mutatis phænomenis varia assumenda sunt, semper curando, ut eligantur illa, quæ putredini adversissima. 4°. victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogistico est opus. 5°. denique omne exsiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; ut calor aëris, solis, foci, lecti, victus, medelæ.

891. Quæ ipsa (890.) quamdiu continuanda, vel repetenda sint, docet morbi pertinacia, remissio, atque in sanationem (888.) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. suppuratur locus inflammatus, quod futurum scimus α. ex signis generalibus (387. 402.) β. ex pertinaciâ doloris, tussis,

fe-

febris, ultrâ quartum diem. γ. absentiâ signorum resolutionis (887.), & sanationis (888.). δ. neglectu medelæ requisitæ (890.).

893. Ipsum verô apostema jam fieri, scitur ex signis communibus (405.), maximê hîc ex horrore sæpe recurrente sine causâ, & signis datis (834. 835.) in peripneumoniâ, & tempore morbi: inde & factum cognoscitur, & quandoque sputo per pulmonem evacuatur.

894. Abscessus verô ille pure proprio rumpitur, unde pus stillat in cava pectoris, ulcus novo pure facto & accumulato totum cavum replet, totum corpus consumit; id factum noscitur ex prægressis signis (892. 893.); duratione mali usque in decimum quartum diem; symptomatum subitâ remissione, & repentino reditu: inde Phthisis.

895. Ubi ergô per signa (892. 893.) novimus inflammatum abscedere, locus ante dolens notus per caustica erodendus, usque circiter ad pleuram incidendus, suppuratoriis apertus servandus, ut materies extrorsum versa vi pulmonum à pleurâ caveat, ne fiat empyema: dein emolliendus, donec mundatio facta sit.

896. At verô si constat per signa (302. 894.)

894.) jam rupto apoſtemate pus formaſſe empyema, ilico Thorax aperiendus (303. N°. 5.), pus educendum (303.), vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, ſcirrhoſo, calloſove, facto loco affecto, tum etiam pulmone pleuræ jam adnato; quæ ubi facta, oritur aſthma, dyſpnœa, tuſſicula ſicca, inprimis à paſtu vel motu corporis; ex quibus cognoſcitur, ſi præſentia ſunt ſine ſignis abſceſſus (893.), vel empyematis (896.), & inprimis ſi diu, ſine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vitâ duriore, labore, aëre libero, ruſticatione, equitatione forti, multumque repetitâ.

899. In Gangrænam quoque talis inflammatio tranſit primô lateris, mox, viciniâ loci, pulmonis (844.).

900. Quod malum (899.) vel ex vehementiâ pleuritidis, vel ex acri, aut putri materiâ concomitante ſimul oritur.

901. Id verô futurum eſſe, & jam inchoari præſagitur ex variis: ſi ſputa purulen-

rulenta ſubbilioſa, rotunda, purulenta ſubſanguinea, nigra fuliginoſa, cœnoſa, fœtida, ſtrepitus in pectore multus cum vultu mæſto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginoſis, ſi ſputa initio varia; tum ſæpe tertio vel quinto die moriuntur. Si ſtertor, ſputum nullum, vel difficile, pulſus languidus, urina flammea: ſi alvi fluor liquidus, fœtidus, putridus, ſymptomaticus: ſi ſupervenit magna peripneumonia: ſi novus inſultus priori ſuccedit: ſi ſanguis floridiſſimus effluit ex venâ ſectâ ſine cruſtâ inflammatoriâ (384.), licet ex largo vulnere, pleno ſaltu, puro vaſe exceptus ſit: ſi ſputum ſupprimimitur dyſpnœâ manente, vel auctâ cum dolore, gravitate pectoris, pulſu duro, parvo, celeri, calore magno; hæc enim quinto die exacerbata ſeptimo mortem inferunt: ſi urina prærubra, obſcura, cum variâ hypoſtaſi, nec diſcreta, intra quatuordecim dies occidit: ſi hypoſtaſis nigra vel furfuracea, citior mors: ſi initio mitis, quinto vel ſexto die exacerbata, ſeptimo & duodecimo periclitantur, raroque ſanantur, niſi poſt quatuordecim dies: ſi dorſum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore ſummo, alvi fluxu viridi, & fœtidiſſimo.

901.

901. Si sicca ob defectum virium, ob dolorem summum, ob ineptitudinem materiæ ad expulsionem, ob vasa nimis contracta & crispata, ob nimium usum calidorum, dolore simul vergente ad superiora: si lingua statim sicca, sordibus obsita, livida, nigra, cum bullâ nigrâ: si horum signorum singula, vel plura simul, eveniunt, plerumque morbus ex se lethalis, non facilê sanandus, sed ut plurimum gangrænâ loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem hæc signa (901.) jam imminere id malum (899.) designant, statim uno impetu summa remedia tentanda sunt, nec vitæ auxilio, nec leviori fidendum medelæ, modô aliquæ vires supersint.

903. Ergô hoc casu (902.) statim crustæ ferro ignito in loco affecto profundê inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantissimis fomentis calescant assiduê; tum fortia diluentia, aperientia, antiseptica, sudorifera, largâ copiâ hauriantur. His enim, si ullis, lenietur mali sævities.

904. Sed si causa inflammatoria vehementissima summa creârit symptomata pleu-

pleuritica, nec auxilio naturæ (887. 888.), nec remedio ulli antipleuritico (890. 903.) cedentia, & hæc dein ſubito, ſine cauſa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulſu parvo, celeri, intermittente, reſpiratione celeri, parvâque, ſudore frigido, conſtat Gangrænam jam occupaſſe loca inflammata. Hinc delirium brevi, ſtatimque mors, maximê ſi ſimul lividus thoracis color: quod idem fit, ſi ille, qui ſputum ſubbilioſum excreat, dolore levatur ſine ratione, tunc enim pariter lethalis inſania, mortis ex gangrænâ nuncia, adeſt.

905. In mortem exit ipſa Pleuritis tunc, quandô tam vehementes cauſæ ejus, ut dolor productus omnem motum thoracis ſupprimens brevi creet, impedito ſanguinis trajectu, peripneumoniam lethalem (848.) quam breviſſimê.

906. Hinc liquet, cur omni ſæviori pleuritidi peripneumonia ſuperaccidat? cur ſenibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? cur thoracis per faſciam adſtrictio adeô dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat?

PARAPHRENITIS.

907. Si morbus pleuritidi ſimilis occupat eam membranæ Pleuræ partem, quæ diaphragma ambit, vel & ipſum Septum medium, oritur morbus dirus, quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longè frequentior, quam vulgô quidem cenſetur, licet præſens ſæpe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoſcitur ex febre acutiſſimâ, continuâ; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervoſas; qui dolor immaniter augetur in inſpiratione, tuſſi, ſternutatione, repletione ſtomachi, nauſeâ, vomitu, compreſſu abdominis in alvo, vel urinâ reddendis; reſpiratione hinc ſublimi, parvâ, celeri, ſuffocativâ, quieſcente abdomine, ſolo thorace peractâ; delirio perpetuo; hypochondriorum intrô-ſurſum revulſione; riſu ſardonio; convulſione; furore; gangrænâ.

910. Exitus idem, ut in pleuritide (884. 892. 896. 897. 899.), ſed ob motum partis magnum & aſſiduum, ob neceſſitatem ad vitam, ob nervoſas membranas

branas tenſas, omnia velociora, funeſtiora; & Aſcites hinc purulentus.

911. Curatio hinc eaſdem diſtinctiones & cautelas requirit, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quæ loci ſitus reſpuit. Clyſmata mollia ob viciniam loci ſæpe juvant.

912. Ubi verô ſuppurato diaphragmate, prius inflammato, abſceſſus in cava abdominis ruptus ſuum pus evomit, fit collectio ejus in abdomine, aggeſtio, putrefactio, tumor, viſcerum exeſio, tabes miſerrima, mors.

913. Eſtque totum hoc malum inſuperabile, licet cognitum.

HEPATITIS, ET ICTERUS MULTIPLEX.

914. Ut viſcera & partes, de quibus hactenus, ita Hepar quoque inflammationis capax; licet rarô de eo cogitetur, & forte etiam non ita frequens ſit ob arteriæ hepaticæ parvitatem, & minorem impetum ſanguinis Venæ Portarum.

915. Locum ergô habet in finibus ultimis utriuſque hujus vaſis (914.), hepati adferentis cruorem effectu arterioſo; hinc,

ut pulmonis, duplex eſt ſede, origine: ita tamen, ut unam natam altera facilê ſequatur.

916. Antecedunt utramque (915.) cauſæ ſimiles, nempe generales inflammationis cujuſcunque (375. ad 380.), determinatæ inprimis ad hæc loca; tum nonnullæ huic maximê loco propriæ, quæ multæ quidem huc referendæ: obeſitas omenti ingens; atrabilaria cruoris, bilisve temperies; acrimonia ſtagnantis alicubi materiæ purulentæ, ichoroſæ, ſcorbuticæ; ſi his accedit calor, febris, motus, victus, medicamentum, venenum, quod eliquat, movet, in hepar promovet; bilis pinguis, acris, exuſta, per ſuas cauſas agitata; lapis, gypſus, ſcirrhus, callus, ſteatoma, apoſtema, cancer, vermis, aliquem locum jecoris, veſiculæ fellis, meatus bilarii occupans, premens, comprimens, ſi acceſſerit tum ſimilis cauſa excitans, ut mox enumerata; ſubita fortis frigoris per aërem, potum, natationem, calefacto fortiter prius jecori applicatio; ſitis diuturna in magno motu, æſtu, ſudore; febris ardens cum inediâ & defectu potus; ſummæ animi perturbationes; maximi motus per vomitaria excitati; mala hypochondriaca inveterata.

917.

917. Ex his tam multiplicibus causis (917.) orta inflammatio varios habet effectus pro varietate dispositionis præcedentis in jecore, pro varietate materiæ motæ & inflammantis, tandemque pro varietate causæ pellentis.

918. Dum verô indolem communem inflammationis sequitur, vascula obstruit; fluida sistit; tumorem elevat; vicina comprimit; eadem ac in suo loco producit; hinc sensim increscit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, sic & diaphragma; omnem cruorem arteriæ cœliacæ, & binarum mesentericarum impedit, ad hepar sistit; adeôque omnem venosum, arteriosum, lymphaticum fluorem in visceribus primis abdominalibus integrê impedit; bilis generationem, secretionem, excretionem, circulationem, actionem invertit; Icterum producit, ejusque effectus; putrefactionem omnium liquorum & viscerum abdominalium producit; unde infinita mala.

919. Habetque pariter exitum in sanitatem, alios morbos, mortem.

920. In sanitatem transit beneficio naturæ, vel artis.

921. Per naturam autem benignâ re-

ſolutione, aut coctione & excretione materiæ morboſæ.

922. Reſolutione, ſi materies recens, lenis, & reliquæ conditiones adſunt (386.): tum ars diluendo, ſolvendo, leniter movendo, per epithemata, potus, clyſmata, negotium promovet.

923. Coctione, & excretione, dum in morbo hoc per ſua ſigna (916. 917. 918.) cognito 1. alvus fluit bilioſis cum pauco cruore ante diem quartum; 2. urinave excernitur multa, acris, craſſa, rubra cum ſedimento ſubalbo, diu continuata, ante diem quartam; 3. ſuperveniente dolore mitiori Lienis ante ſigna ſuppurationis; 4. hæmorrhagiâ largâ ex nare dextrâ; 5. ſudoribus, materie, loco, tempore, continuatione, effectiſque, bonis.

924. Ubi primum apparet (923. N°. 1.), ſtatim epithematibus, clyſmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea ſunt ſubminiſtranda, quæ valent diluere, reſolvere, movere, abſtergere, leniter expellere, putredini bilioſæ inprimis obeſſe.

925. Si alter caſus adeſt (923. N°. 2.) utendum dictis (889. ad curam 888. N°. 2.), inque iis addenda parum deterſiva.

926. In tertio caſu (923. N°. 3.) eadem

dem (924. 925.) peragenda; ſed lieni ſimul, & toti viæ ab eo in hepar, fomenta ſimilia danda.

927. In quarto (923. N°. 4.) nares interne & externê emollientibus, tepidis fovendæ, donec ad levamen ſymptomatum fluxerit ſanguis; tum verò, ſi nimius fluor, compeſcendus lentê per ſtiptica & diætam; ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. N°. 5.) requiritur uſus decoctorum diluentium, abſtergentiumque largus.

929. Inprimis in his (924. ad 929.) cautio ſit, ne aliquid materiæ morbi in loco reſtet, difficulter poſteâ ſuperandæ: & inde prima, atque benigna Icteri ſpecies curatur.

930. Si recens, vehemens, ſine ſignis & ſpe (922. 923.), erit tractanda eiſdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis (890.), paraphrenitis (911.), & ſimiles morbi: niſi quod ea, quæ leniter vi antiphlogiſticâ alvum emolliendo ſubducunt pota, & per clyſma injecta, inprimis hîc proſint.

931. Signa autem perfectæ ſanationis, color non amplius ictericeus in oculis, facie, urinâ, fœce alvi, cum abſentiâ ſymptomatum (918.).

932. Unde noſcitur origo, natura, effectus, curatio ſecundæ ſpeciei Icteri gravioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914. 915.), remedia (922. ad 931.) non, ſerô, fruſtrâ applicata; cauſa major; tum orietur ſuppuratio (387. 402.) jecoris, ſimilis ut alibi, niſi quod ob copiam multi hic liquidi cruenti & bilioſi ſtagnantis rarô bonum pus, niſi in parvis & exterioribus, plerumque verô funeſta putredo.

934. Cognoſcitur id futurum 1. ex ſignis prægreſſæ inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flavo in oculis, cute, urinâ, fœce alvi, apparente, febre acutâ. 2. ex abſentiâ reſolutionis (922.), cocti excretionis (923.), aut ſanationis (924. ad 933.). 3. ex mutatione ſymptomatum, remiſſâ acutie doloris, ſequente pulſatione, manente ictero, horroribus vagis. 4. ex duratione inflammationis non peſſimæ ultrâ triduum.

935. Factum novimus: 1°. ex ſignis (934) prægreſſis. 2°. tumore loci. 3°. mutatione ſymptomatum, loco doloris jam præſente gravitate partis, manente ictero. 4°. ex debilitate magnâ, febriculâ hecticâ, ſiti ingente.

936. Tale apoſtema vel 1°. totum depaſci-

pascitur jecur; 2°. vel rumpitur in cava abdominis effuso pure sanioso; vel 3°. per vasa biliosa in intestina; vel 4°. per venam cavam in cruorem; vel 5°. elato tumore accrescit peritonæo, atque ibi abscessum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Ubi hepar consumitur, tum tabe lentâ ictericâ, cum febriculâ assiduâ, siti intolerabili, debilitate summâ, anxietate inexplicabili, urinâ fere nigrâ, tympanitide, fluore alvi sanioso, fœtidissimo, diu luctatus moritur.

938. Qui casus (937.), eousque provectus, nullam medelam, vix palliationem capit; hæc nova Icteri idea.

939. Si ulcera facta hepatis, & jam rupta effuderint suam materiem in cava abdominis, collecto ibi puri assiduô novum addunt, omne corporis humidum & pabulum in novum pus convertunt, cuncta viscera putrefaciunt, hinc Asciten, mentiendo Tympanitidem, creant, unde post lentam, terribilemque tabem, & ejus symptomata, mors: similis fere priori (938.) hæc Icteri species, nullâ arte sanabilis.

940. Quoties verô suppurata materies & ichor, excesis finibus meatuum biliosorum

rum, in horum amplitudinem, indeque in intestina fluxerint, pro varietate affectatæ viæ, vomitus fœtidos, putrefactos, purulentos, ichorosos, albi, cinericei, fusci, flavi, nigri coloris, vel similes alvi evacuationes producunt, cum summâ virium jacturâ, titulo fluxus colliquativi, brevi lethales. Novus hic iterum Icteri exitus, maximê metuendus.

941. Si verô in Venæ Cavæ exesos fines, hinc in ipsam, denique in massam sanguinis eadem liquida (940.) se effuderint, miscuerintque, teterrima oriuntur, & brevi exitialia, symptomata; animi deliquia enormia, frequentia; debilitates summæ; pulsus omni modô malus; perturbatio omnium functionum simul; mors improvisa. Novus iterum Icterus.

942. Quo quidem casu (941.) nulla valida medela habetur, largus autem usus eorum, quæ vires focillant, putredini resistunt, humida restituunt, aliquid proficit.

943. At si ultima obtinet mali species (936. N°. 5.), tum deprehensus tumor, lino, ferro ignito, causticis, lanceolâ aperitur; vulnus leniter erodentibus & suppurantibus tam profundê exeditur, donec ad vomicam perventum.

944.

944. Si tum album, æquale, læve, inodorum, ſpecillum non colorans, pus extrorſum exit, ſpes eſt: oportet enim ut ulcus tractare (402. ad 413.); ſimul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flavus, fuſcus, lividus, niger, fœtidus, ſpecillum colore iridis inficiens, ſanioſus, amurcoſus ichor prodit, ſenſim exedetur jecur; conſumetur æger; fientque fere eadem ſymptomata (941.).

946. Atque rurſum ſi poſt inflammationem jecinoris adſunt conditiones (392.), ſcirrhus ibi naſcetur; qui tumore, duritie, incremento, & ſuam ſedem, & vicina lædit, hinc iterum eadem fere mala, ſed lenta producit (881. 882. 883.); mollibus non auſcultat; acribus in cancrum (492.) horrendum vertitur, cujus dein terribilia effecta intelliguntur ex (499.) comparato cum hâc ſede affectâ: præcipuum ſcirrhi talis effectum, Icterus perpetuus.

497. Unde patet, id malum per ſua ſigna cognitum (946.) mitiſſimê tractandum, ſanari vix unquam.

948. Si autem in parvâ modô parte jecoris exigua talis inflammatio hæſit, cal-

culo, ſcirrho exiguo, puſtulæ, exiguo, abſceſſui, originem dabit: quæ per ſe parum, ſed ortâ febre multa mala pariunt (881.).

949. Tandem etiam inflammatio hepatis deſinit ſubitô in mortem, ſi cauſæ inflammationis tam validæ, ut nihil per totum jecur tranſire queat, febre ſimul intenſâ urgente: tum ſtrictum ad fines, dilatatum ad vaſa hepar, nullam functionem obit; fit Icterus ſubitus & ingens; rumpuntur vaſa; effunditur ſanguis & bilis; moritur ilicô æger. Id futurum prædicit 1. vis morbi in hepate cognita. 2. ſumma & ſubita reſolutio virium: at verò jam fieri docet vomitus, aut ſeceſſus ſanguinis, bilis, fœcis amurcoſæ, viridis, nigræ, fœtidiſſimæ, cadaveroſæ; ſingultus magnus, perpetuus; febris intenſiſſima; ſitis inextinguibilis; ſubitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expoſitis (914. ad 950.) intelligi poſſunt infinita ſymptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viſcera abdominis, adeôque omnes illorum actiones, digeſtionis, aſſimilationis, nutritionis, refectionis ſanguinis, excretio-

nis

nis alvinæ, pendent. In Hepate triplex, facilê in calore putrefcens humor, fanguis multus & folutus, bilis veficaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus biliofis obftructis facile liquor Portarum biliofus in Cavam tranfit. Tum ex iis folis perfpicitur, quam varia, quam multiplex Icteri idea? cur aliquandò facilê fanetur, & quandô? cur fæpe fit pertinaciffimus? cur fæpe citô, fæpe tardê admodum occidat? Cur per vices accedat, maneat, abeat, redeat? cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, convulfione, præcedentibus, appareat, quiefcat, redeat? & quid tum denotet? Cur in acutis febribus tam calamitofus ante feptimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iifdem poft feptimum diem? Cur dyfenteriâ largâ, citô definente, tam bene fanetur? Cur miffio fanguinis tam parum hos morbos juvet? Cur in omni morbo acuto adeô attendendum fit ad hypochondriorum dolores, tumores, retrofurfum elevationes? Cur color oculorum, urinæque, tam citô icterum præfentem & abeuntem defignent? Cur vitia inflammatoria, fuppuratoria, gangrænofa, fcirrhofa, cancrofa, lienis, ventriculi, omenti, me-

ſenterii, inteſtinorum, ſemper ipſum hepar adeô violenter infeſtent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis viciſſim & ſcirrhoſa illa afficiant? Cur jecur tam immenſum augeri, tumere, iterumque exſiccari poſſit? cur hydrops à malo hepatis, & tympanitis eô crudelior? Cur ab hydrope extenuatio, & exſiccatio hepatis, cum prætumido liene? quæ dyſenteria hepatica? &c. ſunt enim infinita, quæ huc ſpectant.

VENTRICULI INFLAMMATIO.

951. Ut reliquæ partes, itâ quoque ſtomachus verâ inflammatione corripi poteſt. Cujus ſigna, & effectus hæc fere habentur: dolor ardens, fixus, pungens in ipſo ſtomachi loco; ejus exacerbatio in ipſo puncto, quo aliquid ei ingeritur, vomitus dolentiſſimus ſtatim ab omni ingeſto, cum ſingultu dolorifico; anxietas ſumma & perpetua circâ præcordia; febris acuta continua. Ejus cauſæ generales inflammationes, vel vicinia aliorum, vel acria ingeſta.

952. Brevi plerumque lethalis fit, niſi ſubitô curetur, ob læſam neceſſariam functionem, & infinitos nervos connexos.

953.

953. In ſanitatem; morbos ſuppuratorios, ſcirrhoſos, cancroſos, gangrænoſos; vel in ſubitam mortem convulſionibus acceleratam, tranſire, ut reliqui inflammati, ſolet.

954. Simul ac præſens per ſua ſigna ſcitur (951.), ſtatim validâ ſanguinis miſſione, ſi opus repetitâ; potu leniſſimo nutriente, emolliente, antiphlogiſtico, cauſæ contrario; clyſmatibus, fomentiſque ſimilibus, diligentiſſimê utendum. Cavendum ſummopere ab omni acri, maximê autem à vomitu.

955. Si in ſuppuratum abit multa mala, maximè nauſea, vomitus, dolor, ſuccedunt, quæ ſæpe mirabilia apparent; ignoratâ cauſâ, rarô curantur; cognita (951.) per curam abſceſſus tractari requirunt (402. ad 413.).

956. Ubi ſcirrhum, cancrumve procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingeſta acerbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aſpera inſurgentes, excitat.

957. Solis lenibus, ad hos morbos requiſitis, medelis pacatur (490. 491. 506. 507. 508. 509. 511.); rarô curatur: aquæ medicatæ fontium maximê hîc efficaces.

958. Lienis, Pancreatis, Omenti, inflammati, suppurati, gangrænosi, scirrhosi, cancrosi, origo, natura, effectus, cognitio, prævisio, curatio, palliatio, ex iisdem dictis (914. ad 958.) hauriri possunt.

INTESTINORUM INFLAMMATIO.

959. Intestina, maximê tenuia, & frequentissimê, in suis membranis acutâ inflammatione, ut ventriculus, sæpe infestantur, à causis communibus inflammationis huc delatis; vel à materie acri potus, cibi, condimenti, medicamenti, veneni, assumtâ, huc delatâ, in plicis valvulosis retentâ, hærente; tum etiam ab acri, putridâ, fœtidâ materie purulentâ, ichorosâ, gangrænosâ, biliosâ, atrabilariâ, ex œsophago, stomacho, hepate, liene, pancreate, omento, huc appellente, hærente, rodente; denique ab convulsione ingente prægressâ, flatus creante, motum sistente, sicque inflammationem creante.

960. Nata his locis, contrahit intestina; cavitatem claudit; transitum appulsi impedit; dolorem acutissimum, ardentem;

tem, fixum, creat; convulſiones violentas, ubi appulſis irritatur, producit; alvum claudit; vomitum excitat ingeſtorum, & appulſorum, citius, tardiusve poſt aſſumtionem, prout ſuperius, vel profundius hæſit; flatus dolentes; tormina cum borborygmis acutiſſima; ileum; volvulum; abſceſſum; gangrænam; ſcirrhum; cancrum; febrim acutiſſimam; debilitatem ex dolore acerbiſſimo ſummam; mortem citiſſimam, producit.

961. Quamdiu in gradu inflammatorio ſubſiſtit, doloris Iliaci nomine imponit incautis, frigori, flatui, vento, periculoſo ſucceſſu adſcribitur, calidis tractatur, & carminantibus, eventu funeſtiſſimo.

962. Cognoſcitur autem facilè prô verâ inflammatione ex febre acutâ continuâ comite, ſiti ingente, calore magno, pulſu duro, dolore igneo, urinâ flammeâ, debilitate ſubitaneâ.

963. Si flexum Coli occupat (959.), facit Colicum dictum dolorem; ſi Recti inteſtini ultima infeſtat, tum pro hæmorrhöidibus cœcis haberi ſolet: ſolvitur dyſenteriâ blandâ ſubcruentâ bilioſâ.

964. Simulac noſcitur præſens per ſigna

gna (959.960,) in eo ſtatu, ſtatim, maximo molimine tentanda ſanatio, quæ acquiritur 1. miſſione largâ, & repetitâ ſanguinis, ut in pleuritide (890.). 2. aſſiduo injectu clyſmatum laxantium, diluentium, antiphlogiſticorum, ſæpe repetitorum ad tertiam, quartam, & ultrâ, vicem uno die. 3. potu aſſiduo calido eorundem, additis prudenter opiatis, & iis, quæ cauſæ ſingulari compertæ (959.) adverſa ſunt. 4. fomentis ex ſimilibus toti abdomini applicatis, maximê ex junioribus, vivis, calidis, ſanis, animalibus impoſitis. Atque 5. interim cautê cavendo ab omni acri, impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu. 6. tamdiu perſiſtendo in uſu horum, donec omne malum ſedatum ſit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc (959. 960.) prægreſſo; nec debitis remediis curato; & ultrâ triduum ſemper cum vehementiâ perſiſtente, loco doloris, ardoris, diſtractionis, ſucceſſerit horror vagus per totum corpus ſine cauſâ, obtuſus cum gravitate dolor in loco, ſignum erit ibidem formari abſceſſum; unde intrâ quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod ſi in cava abdominis effluit facit mala multa

ta ſimilia (939.); ſi autem effluit in cava inteſtinorum facit dyſenteriam purulentam magnam, parvam, longam, brevem, prout ulceris ibi facti natura dabit; inde ſæpe integræ inteſtinorum membranæ exeunt; & ſæpe tabes fieret.

966. Simulac id (965.) adeſſe noſcitur, ſtatim inhibendus omnis victus, unde ſtercus multum, durum, craſſum, acre naſcitur; æger paſcendus ſolis juſculis cum leniter deterſivis radicibus incoctis; decocta balſamica, detergentia, multum bibenda, & inſtar clyſmatum injicienda; aut aquæ fontanæ medicatæ largâ copiâ bibendæ, in his pergendum uſque ad perfectam ſanationem.

967. Si verô morbus habuerit cauſas violentiſſimas (959.), & produxerit ſæviſſima ſymptomata (960.), poterit facile in illo loco (959. 963.) producere gangrænam (388.), miſerrimê dein lethalem.

968. Quam futuram ex iiſdem obſervatis prægreſſis facilê prævidemus (967.), ſi ſimul nulla benignæ reſolutionis (963.), vel medelæ (964.), apparuerint.

969. Eam fieri docent ſigna prægreſſa (968.), tum ſubita, & ſine cauſâ, remiſſio acerrimi doloris, manente pulſu debili,

li, intermittente, ſudore frigido, dyſenteriâ fœtidâ, cinericeâ, ichoroſâ, lividâ, nigrâ, fœcum ſine ſenſu demiſſione; unde brevi placida mors.

970. Malum id, eouſque provectum, rarô medelam capit; curandum prius; cæterum ſola methodus (966.) prodeſt.

971. At ſi cauſæ (392.) hîc ſcirrhum produxerint, longê alia mali idea naſcitur, quæ clarê certê pernoſcenda.

972. Ergô, ſi in inteſtinis dictis (959. 963.) inflammatio cum conditionibus (392.), diu perdurans, nec in ſummam ſævitiem (960.) aſcendens, nec reſolutione (963.), nec medicamentis (964.), nec ſuppuratione (965.) ſoluta, deinde reliquerit in loco affecto ſtuporem, gravitatem, diſtractionem, conſtantem, cogitandum eſt, ſcirrhum ibi naſci.

973. Qui ſi naturam ſuam (392.) ſequens, effectuſque ſuos (486.) producens in hoc loco (959. 963.) multa, gravia, pertinacia mala producit, qualia inprimis: ſtupor, pondus, incrementum, aſſiduô aucta; hinc cavitatis inteſtinalis anguſtatio; fœcum ibi & chyli ſtagnatio; horum in locum reſiſtentem actio, maximê putrida, ob moram, materie; hinc inteſtini occluſio; intorſio; ingeſtorum remo-

remora; Ileus; volvulus; vel ab acri irritante dysenteria ſiccior; convulſio; ſingultus; vomitus; dolor aſſiduus; febris, macies; atrophia; mors.

974. Medicamenta parum valent, quæcunque demum ſint: victus ſit (966.). Sic fertur diu, ſine magno malo.

975. Si autem ſcirrhus ille hoc loco conceptus per cauſas (492. 495.), ſignis (497. 498.) cognoſcitur, tum verò miſerrimus rerum ſtatus, & immedicabilis cernitur: qui intelligi poteſt ex (498.) collatis cum naturâ, functione, nervoſâ texturâ inteſtini: maximê autem dyſenteria acerrima, aſſidua, rebellis, cuncta, per quæ vadit, exurens, erodens, conſumens, cum convulſionibus acerrimis, doloribus omni patientiâ majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors unico ſit miſeriæ ſolatio.

976. Si, ſimulac ſcirrhi præſentia noſcitur (972.), tractatur methodo (974.), hoc malum (975.) multum cavetur. Sed ſi, ad id ſuperandum acria (490. N°. 3. 495. 502.) applicata imprudenter, maximê per valida purgantia, tum cancer illic oritur, ſævitque: tum autem potus ex ſolo lactis recentis ſero; victus ex juſculis farinoſis, carnoſisve ſolis cum vitellis ovi;

ovi; clysmata blandissima ex solo decocto seminum lini, foliorum solani officinarum, vel capitum papav. alb. injicienda; medicamenta summoperê demulcentia, anodyna, leniter opiata, non facilê in acre transeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores œsophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, intestini Ilei, intestini Coli, adeô sævi, fixi, pertinaces, intolerabiles, insuperabiles? item quam sit multiplex, miraque omni modo, dysenteria? quam male in hujusmodi malis sæpe accusetur acrimonia quædam hectica humorum singularis, & contra eam fictam dentur nocentia medicamenta? quantâ sit prudentiâ opus Medico daturo purgans in magno dolore illarum partium? quænam sæpe sit illa post hæc in nonnullis sequens, immedicabilis hypercatharsis? quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dysenterias curandas? quam vanum, fallax, & damnosum sit, ad has commendare unum, qualecunque demum sit, medicamentum proprium? aut unam universalem medendi methodum? Et infinita similia.

APH-

APHTHÆ.

978. Quum verô in multis morbis acutis cum viſceribus inflammatis Aphthæ oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parva, rotunda, ſuperficiaria, ulcuſcula, os internum occupantia.

980. Quæ examinata accuratê videntur eſſe ultimi emiſſarii, quo in os liquor ſecretus effunditur ſalivoſus, mucoſuſque, exulcerationes, factæ ex obthuratione ejus canalis extremi per humorem lentum, viſcidumque eò delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant; adeôque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, ubique fere eâdem ſpecie.

982. Gentibus Borealibus, paludoſa loca inhabitantibus, tempeſtate calidâ pluvioſâ, infantibus, ſenibusque, frequentes.

983. Solent autem Aphthas in ore apparituras præcedere febris continua putrida; aut intermittens, continua facta; inci-

incipiens cum diarrhoeâ, vel dysenteriâ; magna & perpetua, nausea, vomitus, prostratus appetitus; anxietas ingens, sæpe repetens circâ præcordia; debilitas magna; magna evacuatio quæcunque humorum; stupor & hebetudo; somnolentia levis, inæqualis, perpetua; perpetua querela de pondere & dolore circâ stomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde sparsa apparere solitaria pustula, jam primô in linguâ, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, sine ullâ certâ constantiâ loci primi: & illæ fere semper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adscendente quasi ex œsophago crusta alba, densa, splendente, instar recentis lardi, tenacissimê adhærente, lentê adscendente: atque hæ fere pessimæ, & ut plurimum certò lethales: aliquandô duris, crassis, densis, tenacibus crustis totum cavum oris ubique, usque ad extrema labiorum, obsident, omnia tegentes simul: & ab his rarô resurgunt ægri.

985. Varius harum color: albus pellucidus instar margaritarum; albus sincerus ex densitate magnâ; fuscus; flavus; lividus; niger: quorum malignitas pari ordine,

ne, ac hîc recenſetur, procedit, ut prior optimus, peſſimus poſterior, ſit.

986. Ubi hæſerunt aliquamdiu, ſolent infernê ſolvi, laxari, fruſtulatim decidere, ſicque ſenſim, & ſucceſſivè omnes partes prius affectæ liberantur. Tum nonnullæ cadunt citô, aliæ tardê. Quædam ilicô renaſcuntur, quædam tardê, aliæ non: renaſcuntur quandoque æquê denſæ ac priores, & etiam nonnunquam adhuc denſiores: patetque iterum tum diverſitas periculi, & ubi.

987. Hic locus (981.), natura (979. 980.), cauſa (980. 983.), ſymptomata hujus mali (984. ad 987.), unde de genio ſtatuere licet; atque inde effectus ejus facilê deduci poſſunt.

988. Ubi enim talis cruſta aphthoſa totam ſuperficiem tegit partium deſcriptarum (981.), tum ſenſum nervis inprimendum tollit, unde ſapor omnis ſublatus; exitum liquidorum per ſua emiſſaria impedit, unde ſiccitas, vaſorum ſuppoſitorum dilatatio, liquorum ſub his ſtagnantium putrefactio, inflammatio partium ipſarum; cavitates vaſorum abſorbentium claudit, unde ingreſſum novi chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia à denegatâ refectione corporis nata produ-

 cit,

cit, unde tandem inde mors; cruſtis deciduis, major per dilatata vaſa jam aperta humorum effluxus, unde ſalivatio, diarrhœa, quæ bonæ ſi non renaſcuntur aphthoſæ cruſtæ; malæ, ſi iterum procreantur; deciduis cruſtis, dolor inflammatarum, & jam denudatarum partium, ſæpe vivum cruorem ſtillantium, unde ſaliva ſanguinolenta, taliſque dyſenteria; hæc autem omnia, ſi ſtomacho, emiſſario hepatis, pancreatis, inteſtinorum applicantur, nos docent infinita mala, quæ ex hoc uno morbo oriri poſſunt: ut non opus ſit aliam prognoſin dicere.

989. Si verô ulceroſæ cruſtæ hæ admodum lentæ, craſſæ, latæ, compactæ, tum ſæpe ſuffocata caro ſubjecta inflammata, ſuppurata, gangrænoſa, in dira ulcera mutatur, eroſo quandoque in os palati uſque ejus involucro; qualia autem in ſtomacho & inteſtinis hinc mala, per ſe patet.

990. Ut curetur optimê hoc malum, debet 1. humorum vitalium impulſus internus in partes obſeſſas excitari, temperari, ut ſuppeditato liquido infernê reſolutio, laxatio, lapſus, concilietur cruſtæ ulceroſæ: id efficitur potu multo, calido, diluente, reſolvente, abſtergente.

te. Et quia in malâ ſpecie hujus morbi vaſa lactea obſeſſa introitum facilem negant, hinc fomenta, vapores, balnea, mirifici hîc uſus ex eiſdem; cibus autem optimus ex aquâ, pane, coctis, dein vino & melle miſtis. 2. debet cruſta in facilem citumque lapſum diſponi: id fit fomento, gargariſmo, clyſmate: quæ liquore calido laxante, emolliente, detergente, & ſatis diu adhærendo humectante, putrefactioni reſiſtente, conſtare debent. 3. ſimulac lapſus conciliatus eſt, tum anodyno, demulcente, & ſimul parum corroborante medicamento ſimili utendum. 4. ſimulac rurſum febris ſedata, urina hypoſtatica, pulſus paulô liberior, tum potus corroborans prodeſt. 5. in fine mali purgans corroborans per alvum exhibendum.

991. Ex hâc hiſtoriâ & curatione aphtharum multa obſcura problemata practica ſolvuntur. Cur enim in febre cum diarrhœâ & dyſenteria in fine morbi aphthæ? Cur id in pueris, ſenibuſque inprimis? cur maximê, ſi medicamenta, victus, regimen, calefacientia, aut adſtringentia, in initio morbi hujus data? Cur ſi in talis morbi initio purgans datur aphthæ hujuſmodi præcaventur? Cur in peſſimis aphthis

molestus & funestus singultus. Cur ora aphthosa, ventres turbati, appetitus prostrati junguntur ab Hippocrate? cur aphthosa tunica ventriculi lienteriam creat? Cur aphthæ nigræ pestiferæ habentur? Cur aphthosum os gravidæ abortus prænuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate &c. Aphthæ adsunt? Cur tumor, calor, suffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, jactationes, pervigilia, sudor frigidus, adeô hic funesta?

992. Regula ergô est: aphthæ pellucidæ, albæ, tenues, sparsæ, molles, facile cadentes, parum renascentes, superficiariæ, bonæ; contrâ verô: candidissimê opacæ, flavæ, fuscæ, nigræ, densæ, crassæ, coëuntes, duræ, tenaces, assiduô refectæ, erodentes, malæ.

NEPHRITIS.

993. Ipsos Renes verâ inflammatione occupari scimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci ubi Renes siti sunt; ex febre acutâ, continuâ concomitante; ex urinâ paucâ, sæpè parvâ copiâ, emissâ, admodum rubrâ & flammeâ, vel in summo malo, aquosâ; stu-

ſtupore cruris vicini; dolore inguinis, teſtiſque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu aſſiduo.

994. Hanc (993.) producunt omnes cauſæ generales inflammationis renibus applicatæ; adeôque 1. quidquid fines arteriæ ad tranſmittendum impedit, vulnus, contuſio, abſceſſus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus. 2. quidquid urinam in pelvim, ureterem, veſicam tranſire impedit, ut ſimiles cauſæ, ac mox enarratæ, applicatæ his partibus. 3. quæ craſſiora ſanguinis vi adigunt in canales urinoſos, ut curſus, equitatio diuturna & vehemens, æſtus, nixus, plethora, diuretica acria, venena. 4. ſpaſmodica omnium illorum vaſculorum diu permanens contractio.

995. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, ut nihil reddatur lotii: aliquandô ut valde parum, pellucidum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Irritatis ſæpe nervis cohærentibus, & vicinis, dolores & convulſiones facit per ſtomachum, meſenterium, inteſtina, ureteres; unde ructus, nauſea, vomitus, dejectiones alvi, ileus, urina intercepta, crurum ſtupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

696. Sanatur bonitate naturæ, & morbi, 1°. per resolutionem. 2°. urinâ copiosâ, russâ, crassâ, continuato fluore redditâ ante diem morbi septimum, aut ad summum quartumdecimum. 3°. Hæmorrhöidibus initio morbi largê fluentibus.

997. Sanatur, ubi in statu inflammationis per sua signa noscitur (993. 995.), 1. per remedia generalia omni inflammationi sanandæ propria, venæ sectionem, avulsionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogistica magnâ copiâ ingesta. 3. Clysmata, fomenta, balnea ex iisdem constantia. 4. victu humido, leni, quiete, vitatione lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorso.

998. Si nimia symptomata doloris, vel convulsionis urgent, opiata prosunt.

999. Vomitum autem nimium, morbi symptoma, sæpe ingestu tepidæ mellitæ juvare prodest.

1000. Atque hâc solâ methodo tutô curatur ipsa nephritis à calculo renibus, ureteribusve impacto orta.

1001. Si causæ nephritidis magnæ, nec malum resolvitur (996.), nec sanatur (997.), sed excurrit ultrâ septimum diem, abscessus metuendus; quem fieri,

docet

docet remiſſio doloris, ejus in pulſationem mutatio, horror ſæpe recurrens, gravitas, ſtuporque partis; jam factum eſſe docet prægreſſus priorum, tum pulſus, ardor, tenſio in loco, urina purulenta, fœtida, inſtar urinæ ſalſæ putrefactæ: ſimulac abſceſſus ille factus ſcitur, utendum valde maturantibus primô & emollientibus, dein purulentâ apparente urinâ, diureticis puris ex aquis medicatis, ſero lactis, ſimilibuſque, uſurpatis ſimul balſamicis.

1002. Si verô ſuppuratio illa (1001.) diu durat, totus ren exeſus ſaccum format, nulli uſui ſervientem: tumque frequenter tabes renalis adeſt.

1003. Si ſcirrhum hic format, paralyſis, vel claudicatio cruris ſuppoſiti oritur, immedicabile malum: unde ſæpe lenta tabes, hydrops: &c.

1004. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæſerit, baſin format, cui appoſita ſabuli in urinâ materies cruſtatim accreſcens calculum renalem creët, ſicque eundem augeat: de quo poſteâ.

1005. Quin etiam aliquandô in gangrænam tranſit, quod docet vehementia cauſæ (994.), ſymptomatum (995.),

absentia levaminis per remedia (997.), & subitâ remissione doloris sine causâ, cum sudore frigido, pulsu debili, intermittente, singultu, urinâ vel nullâ, vel lividâ, nigrâ, capillosâ, fœtente, carunculis fuscis, nigrisve fœdâ, defectu virium subito, summo: ubi nihil juvat, vel medicina (902.).

1006. Hinc patet, infinitas esse nephritidis species, causasque; & inter eas unam à calculo; tamen esse omnium ferme eandem curationem? Cur in febribus toties nephritis (993.), ejusque crisis (996.)?

APOPLEXIA.

1007. Summa velocitas, nexus sæpe cum inflammatione, fœcunditas multorum inde pendentium malorum, requirit, ut ordine nunc de Apoplexiâ agatur.

1008. Quæ tunc dicitur adesse, quandò repente actio quinque sensuum externorum, tum internorum, omnesque motus voluntarii abolentur, superstite pulsu plerumque forti, & respiratione difficili, magnâ, stertente, unâ cum imagine profundi perpetuique somni.

1009.

1009. Accuratiſſima & multiplex valde obſervatio docuit, hunc morbum accidiſſe, quoties illæ prægreſſæ eſſent cauſæ, quæ potuerunt impedire integrê, vel multum, effluxum liquidi cerebroſi ſpirituoſi in organa ſenſuum, motuumque voluntariorum, & viciſſim hujus refluxum ab his organis in ipſum ſenſorium commune; ſuperſtite interim cerebelloſi liquoris in cor, & naturalia reſpirationis organa, itu, & forſan reditu, aliquo, qui ad has functiones ſuſtinendas quodammodô ſufficiat.

1010. Quæ cauſæ omnes recenſitæ ab Obſervatoribus in aliquas claſſes redigi poſſunt in commoda Praxios.

1. Nativa corporis fabrica, Caput magnum; Collum breve, & ſæpe ſex modô vertebris extructum; Corpus valde craſſum & pingue; Temperies plethorica, cacochymia pituitoſa multum excellens.
2. Quæcunque ſanguinem, lympham, materiem ſpirituum itâ mutant, ut per arterias cerebri liberê ire non poſſint, ſed impacta hæreant: talia ſunt ſæpe α. polypoſæ in carotidibus, vertebralibuſque arteriis concretiones, ſive circâ cor primô, ſive intrâ ipſum cra-

nium factæ; quæ cordis palpitatione, pulſu inæquali, vertigine, ſcotomiâ, frequentioribus, & ad auctum motum, caloremve, increſcentibus, ſe manifeſtant. β. ſpiſſitudo inflammatoria cruoris; quam docent febris acuta continua, phrenitis, dolor capitis ingens, inflammatorius, diu prægreſſa; tum omnia ſigna, quæ oriuntur à ſanguine, qui impeditus ire per vaſa cerebri, cô majore copiâ, & impetu per ramos carotidis alios ruit, unde rubor, tumor, inflammatio oculorum, cum lachrymis excuſſis, faciei, & colli. γ. craſſa, glutinoſa, pituitoſa iners ſanguinis totius natura; unde ſenibus, catarrhoſis, frigidis, humidis, pallidis, leucophlegmaticis, hic morbus admodum familiaris; quin & præſagitur iis futurus jam ante adventum ſuum, per otia, hebetudines, ſomnolentiam, pigritiam ad motus quoſcunque, vocem ſolitô tardiorem, tremores, ſtertores, incubos, oculos pallidos, turgidos, humentes, caliginoſos, vomitum pituitæ frequentem, vertigines, reſpirationem ad minimos motus anheloſum, cum narium pinnis compreſſis, omnes cau-

causæ, unde glutinosum iners fit, accumulatur (69. ad 75.).

3. Quæcunque arterias ipsas, vasave nervosa cerebri itâ comprimunt, ut cruor, spiritusque, transfluere non possint. α. plethora, cacochymia replens, calida valde temperies, hinc obnoxia huic malo, maximê si motus, calorve ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere solet à lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde moventibus, ut sunt cardiaca, volatilia, vomitoria, &c.; æstu, motuque exorbitantibus, intentione animi summâ, diuturnâ, sæpe repetita. β. tumores quicunque intrâ cranium nati, inflammatorii, abscessus, serosi, pituitosi, steatomatosi, scirrhosi, ossei, vel arterias, vel venarum coïtum circâ torcular, vel nervorum initia medullosa, comprimentes, aut medullam cerebri ipsam. γ. nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arteriosa vasa impeditum iter per quascunque ex infinitis causas. δ. quæ extra cranium venas cerebri sanguinem referentes comprimunt rursum quâcunque causâ. ε. effusi humores sanguinei, purulenti, ichorosi, lymphatici, suprâ

duram piamve matrem externè comprimentes.

4. Omnia, quæ arteriosa, venosa, lymphatica vasa interioris cerebri, circâ cavitates itâ solvunt, ut exeuns liquor aggestus, compressu suo fornicatas cerebrosorum nervorum origines lædat. Talia sunt, serum acre in hydropicis, leucophlegmaticisque; sanguis in plethoricis; acrimonia atrabilaria in melancholicis, scorbuticis, podagricis; quæ vulgaris causa intrâ 40 & 60 gesimum ætatis annum agens; quæ omnia latentia per causas moventes excitata, sæpe subitô morbum hunc creant. Hujus ergô prænuncia ex naturâ materiæ prius natæ, & cognitis causis excitantibus, peti debent. Maximê his animi affectus summi, & intensissima studia, nocent.

5. Huc venena quædam referuntur, quæ tamen vel ex vi trium ultimarum causarum (N°. 2. 3. 4.) agunt, vel potius pulmoni primô, quam cerebro nocent.

1011. Causas has (1010.) docuit Anatomica inspectio cadaverum apoplexiâ extinctorum, atque observatio historica eorum, quæ in ipsâ horum ægrorum curatione

tione obſervari poſſunt: meditatio autem facilê in dictas (1010.) claſſes ordinat, curationi inveniendæ quam aptiſſimas.

1012. Ex iiſdem conſtat à diverſis, & oppoſitis quidem cauſis, morbum hunc ſæpe produci; adeôque bene dividi in ſanguineam & pituitoſam; ſed non perfectâ diviſione, quum & ſeroſa, & atrabilaria, & polypoſa ſit, & alia.

1013. Locus verô affectus in apoplexiâ exquiſitâ eſt totum ſenſòrium commune; in parapoplexiâ verô ejus quædam pars præ cæteris, reliquis quodammodô, ſed tamen minus, preſſis. Cerebello, ut plurimum, in initio illæſo.

1014. Unde patet, cur pulſus & reſpiratio exerceantur, ſenſibus interim, motibuſque voluntariis, deſtructis? imô cur ſæpe pulſus & reſpiratio creſcant pro rato, quo ſenſus, motuſque plus decreſcunt, ut & circâ mortem?

1015. Magnitudo igitur apoplexiæ cenſetur ætate, temperie, fabricâ ægri; tum vehementiâ ſymptomatum, & inprimis abſolutâ deſtructione ſenſuum, motuumque; reſpiratione validâ cum profundo ſtertore; ſpumâ circâ os copioſâ, viſcidâque; ſudore tenui, guttatim hærente, frigidiuſculo; ortu ex debili primô para-

poplexiâ prægreſſâ; ortu ex epilepſiâ ingenti præmiſſâ, vel ex cauſâ notâ vehementiori.

1016. Levitas & ſanabilitas mali contrâ decernitur ex levitate ſymptomatum, abſentiâ dictorum (1015.).

1017. Lenis apoplexiâ ſolvitur ſuperveniente ſudore multo, æquabili, rorido, calido, levante; urinâ multâ, craſſâ; hæmorrhöidibus largis, diu fluentibus; fluxu menſtruo reſtituto; alvi fluxu; febre magnâ.

1018. Paulô gravior, ſuperatâ cauſâ, ſolet mutari in paralyſin alicujus partis muſculoſæ; totius lateris unius, unde hemiplegia; vel omnium cerviei ſuppoſitarum partium, unde paraplegia dicitur; quæ rarô curatur, ſemperque memoriæ, judicii, motuum læſiones relinquit; unde ſoporoſi, hebetes, tremuli, vertiginoſi, puſillanimes remanere ſolent.

1019. Exquiſita apoplexia (1015.), attrito cerebello, corruptis liquidis, cauſâ in cerebellum propagatâ, in mortem citô finitur, rarô ſeptimum diem excurrens.

1020. Futura apoplexia prævidetur: 1. ex cognitâ naturali temperie (1010. N°. 1.) 2. materie morboſâ cognitâ ut cauſâ

ſâ proegumenâ (1010. No. 2. 3.). 3. ex procatarcticis. 4. ex primis effectibus incepti mali, ut ſunt tremor; vacillatio; vertigo; ſcotomia; ſtupor; ſopor; memoria vacillans; tinnitus aurium; inflatus ſuperiorum; reſpiratio ſolito profundior, cum naribus compreſſis; incubus.

1021. Præſens facilè noſcitur, ſi modô inter diverſos ejus gradus diſtinguitur.

1022. Curatio hujus mali generalis nulla dari poteſt: oportet enim, ut pro varietate cauſæ (1010.), modi applicandi, & loci affecti, varia omninô ſit; & ut applicetur antequam malum adoleverit.

1023. Si ergô ex lentâ, inerti, frigidâque cauſâ (1010. No. 2. lit. γ.) oritura prævidetur per ſigna ibi poſita, ſtatim conandum 1. ut preſſio glutinoſi à capite avertatur. 2. lentor in cerebro & in toto corpore attenuetur.

1024. Preſſio in vaſa cerebri minuitur 1. derivatione in alia, & oppoſita loca. 2. evacuationibus univerſalibus.

1025. Vapor, fotus, balneum, ſuctio, epiſpaſticum, rubefaciens, veſicans, cauſticum, fonticulus, ſetaceum, frictio, ligatura determinata, venis majoribus, pedi-

pedibus, cruribus, fœmoribus, applicata primo ſcopo attingendo (1025. No. 1.) valent. Collutiones, gargariſmi, maſticatoria, ſalivam moventia, apophlegmatiſmi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inſerviunt.

1026. Vomitoria, purgantia valida, certô determinata; ſcarificatio; venarum pertuſio ſecundo ſcopo (1024. No. 2.) ſatisfaciunt; licet aliquid ſemper incerti ſecum ferant.

1027. Lentor verô, præmiſſis (1024. 1025. 1026.) determinantibus, diſſolvitur remediis generalibus contra gluten deſcriptis (75.), cum prudentiâ adhibendis, capiti applicandis omni formâ: inter omnia veſicæ per cantharidas proſunt, & inſecta ſimilia ſenſim uſurpata.

1028. Si ab iiſdem cauſis (1023.) apoplexia jam facta eſt, rarô curatur: ſi vires ferunt, eadem tentanda (1023. ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quæ ſenſus excitare queant; acerrimi uſurpandi ſtimuli quicunque; alvus acri clyſmate laxanda.

1029. In uſum tamen horum omnium (1028.) augetur ſæpe malum, materie magis motâ, & impactâ, per omnia ſtimulantia: viribus tamen mox projiciundis

dis per evacuantia. Hinc in conciliandâ dissolutione semper evacuationi & avulsioni studendum, quantum res pati queat; inde regula; Venæ sectio, ni juvet, occidit.

1030. Si autem per sua signa (1010. N°. 2. l. β. N°. 3. l. α. l. γ.) apoplexia ortura prævidetur, ilicô confugiendum ad ea, quæ velocissimê inanire, resolvere, avertere, queant. 1. ergô fiat larga, cita, missio sanguinis, & quidem ex jugularibus venis; quæ, pro re natâ, repetatur: post hanc enim, si statu est morbus sanabili, statim levamen oriri solet. 2. tum purgans antiphlogisticum detur magnâ copiâ, & aliquoties repetatur, ut fere assidua diarrhœa excitetur; si autem purgantia non satis citô operantur, clysmate satis acri determinentur. 3. toto dein decursu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad urinas ducentia, exhibeantur. 4. assiduô simul revellentia fortia addantur, donec malum superatum sit. 5. victu, potuque utatur tenuissimis. 6. caveatur summoperê ab omni medicamento valido stimulante, movente, calefaciente; à calore externo; à decubitu in lecto, maximê declivi & supino.

1031.

1031. At si illa ipsa (1030.) jam facta est, vix ulla spes superenit; eaque sola in exercitatione eorundem (1030.).

1032. Quæ verò ab extravasatis liquidis inter cranium & membranas, inter membranas ipsas, à vulnere, contuso, fracto, suppuratove oritur, jam tractata est in vulneribus capitis (267. 268. 273. ad 297.), unde petenda.

1033. Quæ ab effusis jam liquidis in interioribus cerebri cavitatibus orta jam est (1010. N°. 4.), per sua signa ibi data, cognita, vix requirit medelam, quum plerumque mors certa citò adsit: si quid tentandum, id omne sperandum 1. à resorptu effusi in venas iterum (279. 280.). 2. à correctione acrimoniæ prædominantis, & glutinis simul, quæ nullâ re felicius, quam per saponacea Chemica absolvitur.

1034. Quæ à prædominio lymphæ extravasatæ orta est, facilius tollitur, omissâ, utpote hîc fere nocente, missione sanguinis; datis hydragogis fortissimis statim ad alvum determinatis; tum dissipantibus applicatis; maximê vesicatoriis largissimis, diu apertis; victu exsiccante; fortibus epispasticis, fonticulis, setaceisque.

1035.

1035. Si verô à venenis jam producta fuerit, nulla hactenus medela descripta habetur; ut nec illi, quæ à polypo.

CATALEPSIS.

1036. Catoche, Catochus, Catalepsis, dicitur morbus, quo laborans repente, immotus, nec sentiens, illum corporis statum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

1037. Hujus ergô proxima causa immobilitas sensorii communis, prout primo momento insultus se habebat.

1038. Ergô sanguinis cerebrosi, glandularum cerebri, emissariorum ejus absoluta quies, ut in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri læduntur, & illæ, quæ inde pendent; soli musculi sic manent tensi ut in initio erant; cœterum respiratio & pulsus supersunt, at plerumque leves.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maximê quartana; melancholica, sicca, strigosa temperies; menstrua, & hæmorrhöides retenta; terrores summi, subitique; profunda, protracta diu in unum objectum meditatio; febres validæ in homine

mine ſanguinolento accenſæ; morbum hunc plerumque antecedunt.

1041. Diſſecta cadavera demonſtraverunt arterias venaſque cerebri valdê turgentes fortiter impacto denſo cruore.

1042. Sanatur ſæpe excitatâ largâ narium hæmorrhagiâ.

1043. In alios morbos rarô tranſit; aliquando tamen Epilepſia, Convulſio, Dementia, ἀτροφία, eum exceperunt; in mortem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varietate cauſæ varia. Excitando per objecta validê in organa ſenſuum agentia, ut ſunt lux, ſonus, ſtimulus, ſal volatilis acer, dolor, frictio, motus continuatus; hæmorrhagiæ ex naribus prolectu; hæmorrhöidalis, menſtruive fluxus prolectu; ſternutatoriis; vomitivis; veſicatoriis; fonticulis; ſetaceis; victu humectante.

CARUS.

1045. Carus eſt apoplexia levis, ſomnus verô graviſſimus, cum febre, ex cauſis maximê cerebrum illæſum comprimentibus (1010. N°. 3. l. α. β. γ. δ.), aut cauſis obſtruentibus, ſed facilius, quam in apoplexiâ, ſolvendis (1010.

(1010. No. 2. l. β. γ.): eſt in hoc aliqua perceptio, ſed ſubitanea; aliquis ſenſus, ſed parvus.

1046. Hinc à caro ſoluto ſanitas, niſi quod forte titubatio vacillans capitis aliquamdiu ſuperſit.

1047. Curatio petenda ex curatione apoplexiæ traditâ (1020. ad 1036.).

1048. Coma vigil, Coma ſomnolentum, Cataphora, videntur tantum eſſe Cari leviores ſpecies (703. ad 710.).

1049. Lethargus autem levior eſt apoplexiæ ſpecies ex cauſâ frigidâ, lentâ, aquoſâ: unde ex hiſtoriâ apoplexiæ ejus cognitio & curatio petenda (1008. ad 1036.).

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. Hactenus de morbis principibus acutis internis, & externis: nunc de Chronicis agendum. Illi verô, ſi in corpore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liquidorum ſenſim natis, vel ex vitiis relictis à morbis acutis non bene ſanatis.

1051. Vitia liquidis ſenſim nata oriuntur 1. ex ingeſtis aëre, cibo, potu, condimento, medicamento, veneno, tam alienis

lienis, ut noſtris humoribus ſimilia non ſint, tam validis, ut vi noſtrorum viſcerum & humorum noſtris aſſimilari non poſſint. Eaque ſunt *α. acor* (60. ad 69.). *β. auſterum*, ex acore & terreſtri plurimo unitis, ut à fructibus immaturis, vel adſtringentibus ſuccis, vinis, & ſimilibus; quæ liquores coagulant, vaſcula conſtringunt, hinc obſtructiones duras pariunt (31. 36. 40. 50. 51. 113. No. 1. 117.). Sanatur diluentibus, alcalicis fixis, ſaponaceis alcalicis, diu, prudenter uſurpatis. *γ. acre pingue aromaticum*, ex cibis, potibus, condimentis, calidis odore, ſapore; hæc calorem, attritum, læſionem minimorum vaſculorum, dolores calidos, attenuationem liquorum, horum putrefactiones, extravaſationes, & ſimilia multa producunt: curantur aquoſis, farinoſis, gelatinoſis, acidis. *δ. Pingue iners*, ab nimio uſu pinguium ex animalibus terreſtribus, piſcibus, vegetabilibus oleoſis; hinc obſtructio (117.), ranciditas bilioſa, inflammatio, corroſio, putrefactio peſſima (82. 526.). Curatur diluente, ſaponaceo, acido. *ε. ſalſedo muriatica*, ex ſale, ſalitisve; vaſcula deſtruit, liquida ſolvit, acria reddit illa, hinc *ἀτροφίαν*, ſolutiones vaſorum

ſorum, extravaſationes liquorum, non citô putreſcentium, ſed maculas producentium. Tollitur aquâ, acidis, lixivio calcis vivæ. ζ. *alcali* (76. ad 91.). η. *glutinoſum* (69. ad 76.). 2. à viribus noſtris nimiis in ingeſta (50. ad 58. 92. ad 106.). 3. à ſpontaneis noſtrorum humorum vitioſis permutationibus (58. ad 91.)

1052. Ex morbis acutis male ſanatis oriuntur vitia in humoribus quocunque corporis loco: α. purulenta (158. N°. 5. 6. 7. 402.), quæ producunt multa mala (936. N°. 4. 941.): ſanantur (942.). β. Ichoroſa (158. N°. 4. 206.), quorum effectus rodere, conſumere. Sanantur blandis, demulcentibus, inſpiſſantibus: γ. putrefacta, quæ recenſita (1051. N°. 1. l. γ. ζ. N°. 2. N°. 3.).

1053. Morbi acuti male ſanati in partibus ſolidis, compoſitisve, relinquunt Abſceſſus (387. 402.), Fiſtulas (413.), Empyemata (894.), Scirrhos (392. 484. 485. 486.), Cancros (492. 494.), Caries (526.).

1054. Ex his in morbis (1051. 1052. 1053.) ſimplicibus, aut omni modo compoſitis inter ſe infinite ſanê alii, ut effectus, ſequi poſſunt; adeôque ex eorum dato intellectu hactenus optimê perſpici, & curari.

1055. Quum verô inde pendeant, ut patebit, omnes Chronici; horum ergô generalis doctrina, divisioque hinc haurienda.

1056. Unde etiam statim apparet, hos varietate quidem infinitos ratione symptomatum, tamen ex origine non adeô compositâ pendere, neque tam varia medicamenta, medendive methodum requirere; tum simul perspicitur diuturnitatis in plerisque, incurabilitatis verô in multis ratio; id ipsum pertractando jam patebit.

PARALYSIS.

1057. Paralysis vocatur musculi laxa immobilitas, nullo nixu voluntatis, vel vitæ, superanda; sensus aliquandô simul absolutê perit; aliquando levis cum stupore, sensuque quasi punctorio levi, superest.

1058. Causa hujus proxima semper impeditus fluor liquidi nervosi à cerebro in musculum paralyticum, vel liquidi arteriosi in eundem.

1059. Ergô oriri potest 1. ab omni causâ apoplexiam generante (1010.). 2. ab omni eâ, quæ nervum transmittendo spiritui ineptum reddit. 3. Quæ introïtum arte-

arteriosi cruoris in musculum impedit. Inde paraplegiæ, hemiplegiæ, paralysios partis singularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia; levior parapoplexia (1009. 1010. 1015.); epilepsia; convulsio; dolor ingens & diuturnus; omnes solitæ evacuationes retentæ cum subsequente vertigine, ut hæmorrhöidum, menstruorum, abscessuum, fistularum, alvi, vesicæ, salivæ; metaptoses cujuscunque materiæ morbosæ in acutis, vel chronicis; quidquid obstruendo, solvendo, comprimendo, ligando, distorquendo, distrahendo, constringendo, nervos lædit; adeôque crassi humores, vulnera, erosiones, abscessus, gangrænæ, tumores inflammatorii in integumentis nervosæ medullæ, in gangliis, in nervis ipsis, serosi, purulenti, ichorosi, scirrhosi, & similes, fortes arctæque ligaturæ, fracturæ, luxationes, adstringentia valde alimenta, medicamenta, venena; inde frigus summum, calor maximus, humiditas frigida, usus aquæ calidæ nimius, assiduus, vapor arsenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, & aliorum venenorum, Paralysin creare possunt.

1061. Causa proxima (1058.), & remota (1059. 1060.), adeôque his nata

paralysis ipsa, varios admodum producit effectus, pro varietate sedis, ubi illa causa hæret; pro varietate magnitudinis, quâ ibi hæret; pro diversitate partis affectæ, prout vitæ necessaria magis minusve, magis mediatê, vel immediate; inde enim lethalis, minus lethalis, sanabilis, incurabilisve haberi potest.

1062. Paralysis Cordis, pulmonum, musculorum respirationi inservientium, gulæque, brevi lethalis: stomachi, intestinorum, & vesicæ, à causis internis, valde periculosa: musculorum faciei mala, & facilè in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valdê periculosa, apoplexiæ prænuncia, hâc natâ lethalis: hemiplegia mala, paraplegiæ affinis, hinc apoplexiâ necans; quæ cum frigore, insensilitate, atrophiâ partis, mala, rarôque medicabilis: quæ cum sævâ convulsione, & magno calore partis oppositæ, mala; ex horum verô oppositis scitur, quænam sanabilis, minusque metuenda sit: quænam verô toties causa repentinæ, nec ullo præsagio prævisæ, mortis, sine ullo fere symptomate concomitante.

1063. Quæ omnia (1057. ad 1063.) si quis singulis musculis, cujuscunque demum functionis auctoribus, applicat, insi-

infinitorum certê, & maximê mirabilium morborum causas intelliget, diagnosin, prognosinque sciet.

1064. Sanavit Natura hunc morbum attenuando & dissipando materiem morbosam, malâ crisi ad cerebri exteriora, ejus ventriculos, circâ medullam oblongatam, spinalem, exitum nervorum à medullâ, nervos, depositam; solvendo impacta per magnam febrim supervenientem; movendo per tremorem convulsivum partis; educendo per diarrhœam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem causæ (1059. 1060.), nervorum functionem & arteriarum impedientis, dein liberi fluxus restitutionem.

1066. Causa impediens aufertur variis modis, causæ, prius perspectæ, facilê applicandis.

1067. Si illa causa intus hærens, crassa, stagnansque est, utendum iis remediis, quæ producere possint illa, quibus Natura (1064.) hunc morbum sæpe sanavit.

1068. Ergô curatio tentatur 1. attenuantibus, dissipantibusque α. Aromaticis, cephalicis, nervinis, uterinis dictis vegetabilibus, specie succi expressi, in-

fusi, decocti, extracti, spiritus, conditi. β. Salibus fixis ustione, volatilibus destillatione, aut putrefactione hinc electis. γ. Oleis expressione, coctione, infusione, destillatione hinc productis. δ. Saponaceis ex horum combinatione per artem productis. ε. Virosis animalium partibus, insectorum succis, spiritibus, oleis, salibus, tincturis. ζ. Salibus fossilibus, crystallis metallicis, & iis, quæ ex his maximè composita. η. His omnibus, ut se mutuô juvent, cum prudentiâ, permistis: atque horum quidem usu attenuatio, dissipatio, calor febrilis, obtinetur. 2. Validis stimulantibus, & impacta quæcunque fortiter, motu nervoso tremente & convulsivo excitato, excutientibus: eô inprimis sternutatoria, & vomitoria fortia pertinent, si aliquoties inprimis repetuntur. 3. Purgantibus per alvum calidis, solventibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & fossilibus acribus, metallicisque mercurialibus, antimoniatis, adeôque fortibus hydragogis, largâ dosi, pluribus diebus successivê repetitâ, datis; quorum ope copiosa, & aliquamdiu perdurans diarrhœa, excitetur. 4. implendo primô vasa corporis largo potu attenuantium præmissorum, dein excitatione

majo-

majoris motus, & ſudoris, ope vaporis ſpirituum accenſorum.

1069. Frictiones externæ ſiccæ, calidæ ad ruborem uſque, vel cum ſpiritibus penetranti & ſtimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibuſque, aut cum oleis, linimentis, balſamis, unguentis, nervinis, proſunt. Balnea vaporum, immerſiva; Emplaſtra acria, aromatica, attrahentia dicta; Cucurbitæ; ſcarificationes; veſicatoria; fuſtigationes; dolorem & levem inflammationem excicitantia, ut urticæ, & ſimilia, juvant.

1070. Maximê autem curandum, ut ad ſedem cauſæ detectam omnia remedia (1068. 1069.), ſi poſſibile, applicentur: pars læſa, plures ſimul eodem vitio læſæ, ſcientia muſculorum, nervorum, horum unio, origo, diſperſus, & cognitio functionum ab unoquoque horum pendentium, ſi comparantur inter ſe, clarê docent ſedem latentem mali.

EPILEPSIA.

1071. Priori malo adverſus valde morbus Epilepſia eſt, quæ adeſſe dicitur, quoties homo ſubito proſternitur, amiſſis ſenſibus externis, interniſ-

que, cum concussu violento, involuntario musculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alternâ cum requie, & novo paroxysmo.

1072. Morbus hic mirâ facie variatus sæpe tam mirabilis apparet, ut diis, dæmonibus, iræ divinæ, incantamentis, & similibus causis, naturalibus majoribus, adscriptus sæpe fuerit.

1073. Nulla quippe gesticulatio, inflexio, posituraque noscitur, quam non aliquando exhibuerit; omnes quoque nonnunquam æmulatur motus, cursus, ambulationis, gyrationis, prostrationis, decubitus, erecti, rigidique corporis species.

1074. Omnes tamen hæ varietates tantum versantur in mutatis motibus aliquarum partium mobilium, adeoque musculosarum; ergô tantum ponunt varias musculorum contractiones; hinc varios liquidi nervosi influxus; inde variam hujus à sensorio communi expressionem in nervos; tandem itaque varias causas in cerebri medullâ has expressiones producentes: quæ optimê noscuntur enarratione harum historicâ.

1075. Illæ autem sunt 1. hæreditariæ ex labe gentili Patris, Matris, parentumve, aut majorum, silente sæpe morbo,

bo in genitore, dum ex avo derivatur in nepotem. 2. Congenitæ, ex imaginatione Matris gravidæ excitatâ per conspectum Epilepticum. 3. Cerebrum in integumentis suis, superficie, substantiâ, ventriculis male affectum, per vulnera, contusiones, abscessus, pus, saniem, ichorem, sanguinem, lympham acrem, fœtidam, excrescentias osseas cranii interni, intropressiones ejus, cartilagineam sinuum venosorum naturam, fragmenta, spinasve ossium, vel instrumentorum lædentium meningas, cerebrumve, argentum vivum ad cerebrum quâcunque viâ delatum. Idem cerebrum affectum male per inflammationem, corruptionem, erosionem meningum, à carie ossis, bile atrâ, gummatibus venereis. Has autem causas juvant omnia, quæ liquidorum in cranium affluxum augent, ut sunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulæ, venus, ingenium perspicax, altum, meditatio profunda, affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metusque inprimis. 4. omnes violentæ affectiones generis nervosi, ut sunt magni & periodici dolores, passio hysterica, rosiones & irritationes à lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caseoso, acri, acido infan-

tum, meconio, contagio variolarum; cardiogmo, ulcerosâ materie alicubi hospitante, inediâ, crapulâ, acria potulenta, esculenta, medicamenta, venena. 5. ab interceptis nonnullis, quæ olim excerni solebant, sanie, pure, menstruis, lochiis, hæmorrhoïdibus, urinâ. 6. fumis nonnullis paroxysmum integrantibus, fomite alicubi hærente, unde sensu elevatæ auræ adscendens cerebrum petit.

1076. Quæ omnia (1075.) historia observatorum, & incisio cadaverum, docuit.

1077. Effectus hujus morbi reduci possunt: 1. ad mala corrupti tot violentis & repetitis convulsionibus cerebri, unde vacillatio memoriæ, hebetudo, stultitia, paralysis, apoplexia, mors. 2. ad mala nervorum & musculorum, unde horum, & artuum, contractiones, distorsiones, deformitates. 3. à violento spasmo inflammatio, gangræna, nigredo partium sanguinolentarum, maximê quæ suprâ musculos sitæ sunt. 4. ad secretiones quasdam in impetu paroxysmi vi factas; cibi, potus, lymphæ, bilis, spumæ, muci, salivæ, sursum rejecta; fœcum alvi viridium, seminis, urinæ per inferiora egestio; sanguis utrâque viâ secretus huc spectant.

1078. Inde intelligitur, quæ hereditaria? cur ea nunquam ſanabilis? quæ idiopathica? cur rarô curabilis? quæ ſympathica? cur ſæpe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diverſiſſima remedia, diverſiſſimam curandi methodum, ad hunc morbum requiri, pro notâ varietate cauſæ, materiæ peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quem eductio mali, fieri debet.

1080. Cauſa enim prima & ſecunda, in malâ conformatione ſolidorum conſiſtens (1075. No. 1. 2.), vix ullam ſuſcipit radicalem medelam; paroxyſmorum autem renovantes cauſas, utpote renatas aſſiduê, tollere tutô poteſt: unde hæ, quæ infinitæ, nec niſi obſervando cognoſcendæ, indagari debent ſedulô, dein prô ſuâ naturâ curari.

1081. Tertia (1075. N. 3.) cognoſcitur ex ſymptomatibus aliis læſum ſimul cerebrum deſignantibus, ut eſt dolor, gravitas, plenitudo, læſio capitis, antecedens, vertigo, tremor univerſalis, ſcintillæ oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Hujus cauſa ſolida vix tolli poteſt, quia vix cognoſcitur ſingularis: revellentia, diſcutientia, viam parantia, de-

purantia, juvant: hinc venæ ſectio, purgatio, vomitus, inuſtio, fonticulus, fiſtula, epiſpaſticum, vulnus capitis, cranii perterebratio, antihyſterica, opiata, proſunt: ex quibus quid eligi debeat, docebit inventa mali cauſa proxima (1079.).

1082. Quæ à cauſâ quartâ (1075. N°. 4.) fit, ea tractanda erit variê prô varietate ſuæ cauſæ proximæ: hinc anodyna, paregorica, narcotica; antihyſterica; anthelmintica; demulcentia & corrigentia acrium; inciſio apta gingivarum; ablatio, correctio, materiæ ulceroſæ, tunc fiunt antepileptica.

1083. A quintâ cauſâ (1075. N°. 5.) ortæ epilepſiæ medela fit ſolvendo materiem immobilem, laxando vias, expellendo: hinc veſicatoria, cauſtica, fonticulos, & fiſtulas producentia; ariſtolochica; emmenagoga; hæmorrhöidas aperientia; diuretica toties contra hunc morbum proſunt.

1084. Quæ autem à cauſâ ſextâ (1075. N°. 6.) oritur, tolli poterit, ſanatâ debilitate generis nervoſi nimis facilê movendi, quod exercitio motus, luſus, equitationis, vectionis; aſſumtu aromatum; uſu chalybis, & corroborantium optimê fit: tum etiam loci fomitis exulceratione arti-

tificiosâ, profundâ, diuturnâ, inductâ cæsim, causticis, vesicatoriis; dein autem apertis retentis diu per suppurantia corrosivis mista: tandem ligaturis nervum comprimentibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium specificorum, & methodorum, quæ inanis jactantia contrâ hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, causam proximam omnis Epilepsiæ exquisitæ semper esse nimiam cerebri in nervos motorios, nullam in sentientes, actionem.

1087. Atque causas, quæ reciprocos paroxysmos creant, numero & varietate plurimas esse.

1088. Tandem verò spasmi singularis, opisthotoni, emprosthotoni, tetani universalis, origo, natura, effectus, sanatio, sponte patent; quum sint modo species Epileptici insultus singularis.

MELANCHOLIA.

1089. Melancholia vocatur Medicis ille morbus, in quo æger delirat diu, & pertinaciter, sine febre, eidem fere & uni cogitationi semper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illâ san-

guinis & humorum malignitate, quam bilem atram dixere Veteres; & rursum idem morbus à mente initium ducens brevi in corpore bene sano ipsam bilem atram facit.

1091. Ideô opus hic erit paucis ideam pingere mirifici hujus mali, & de quo tam obscura doctrina habetur, ut injusti criminis rea agatur Antiquitas.

1092. Si in toto sanguine mobiliora dissipata reliquerint immobiliora unita, tum ille erit crassius, ater, pinguis, terrestris. Ei verô vitio nomen dabitur *humoris atrabiliarii*, vel *succi melancholici*.

1093. Cujus (1092) causa, omne id quod mobiliora expellit, reliqua figit: vehemens mentis exercitatio, noctes atque dies in unum fere objectum occupata, pervigilium; animi motus magni, sive hilaritatis, sive mæstitiæ; magni & operosi motus corporis multum repetiti, inprimis in aëre valde sicco & calido admodum; eo & immodica venus; cibi austeri, duri, sicci, terrestres, cum quiete & torpore corporis diu assumti; potus similes; huc fumo, aëre, sale induratæ animalium partes, maximê durorum & annosorum, fructus immaturi, farinacea non fermentata, medicamenta adstrin-

gen-

gentia, coagulantia, figentia, refrigerantia, venena lenta, similia; febres calidæ diu hærentes, sæpe repetentes, sine bonâ crisi, & sine diluentibus, abeuntes.

1094. Ubi jam in cruore id malum (1092.) per suas causas (1093.) natum adhuc omnem circumeuntem humorem æquabiliter inficit, producet aliquos morbos statim conspicuos, qui fere sequentes: color externus, internusque, primô pallidior, flavior, magis fuscus, livescens, niger, cum maculis similibus; pulsus lentior; frigus majus; respiratio lenta; circulatio per sanguinea vasa bona, per lateralia parcior, minus bona; hinc humorum secretoriorum & excretoriorum omnium minor, tardior, crassior, exitus; minor consumtio; parcior appetitus; macies; mœstitia; solitudinis amor; affectus animi quicunque pertinaces, magni; in reliquis ἀδιαφορία; torpor ad motus; summa tamen simul studii cujusque & laborum constantia.

1095. Habet ergô prô materie terram & oleum spissum sanguinis, unita, compactaque simul: quæ prout liquidiore, blandiore, diluente parte magis privata, quoque ipsa magis condensata, tenacius mista, &

diutius nata, eô effectis pejor, eô curatu difficilior eſt.

1096. Inde diagnoſis, & prognoſis (quæ clarior ex ſequentibus) patent, quin & ſanationis ratio hinc conſtat.

1097. Statim enim ac initiis primis (1093. 1094.), cauſâ, effectuve, ſe prodit, animo aſſiduâ objectorum variatio concilianda, & quidem ipſo ignaro; eligenda autem, quæ affectui prædominanti oppoſitum in ægro creare ſolent; diluentibus, demulcentibus, paregoricis, narcoticis, quiete, conciliandus ſomnus eſt; aëre utendum humido tepeſcente; cibi dandi leves, liquidi, ſanis humoribus ſimiles, recentes, blandi, vi leni ſaponaceâ laxantes, atque in horum uſu diu perſiſtendum; medicamenta danda diluentia, acre demulcentia, oleoſum terreſtre reſolventia, vaſa laxantia, leni ſtimulo expellentia, ut ſucci bene maturorum fructuum horæorum, mellita, olera, juſcula ex his confecta; aquæ minerales; potus optimus ptiſana mellita leviter; abſtinentiâ ſedulâ à cauſis mali (1093.).

1098. Si autem illa ipſa materies (1092.) per eaſdem cauſas (1093.) magis denſa, tenax, immobilis reddita eſt; neceſſariô in

in vaſa hypochondriaca depelletur: id enim natura hujus humoris, ſitus & conditio horum vaſorum, & leges hydraulicæ docent. Inde ſenſim hic hærebit, accumulabitur, ſtagnabit: tum vocatur *Morbus Hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, meſenterium obſidens.

1099. Hinc ibi producit ſenſum aſſidui ponderis, anxietatis, repletionis, maximê ab aſſumtis, cibo, potuque; reſpirationem ob gravata viſcera abdominalia difficilem; bilis utriuſque, pancreatici, ſtomachici, inteſtinorum, meſenterii ſucci in confectione, ſecretione, permiſtione, efficaciâ in cibis, impedimenta; inde digeſtionem primam omni modo læſam; eſculentorum corruptionem in crudum acidum, ſi ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumve oleoſum, ſi ex animalibus; hinc ructus, flatus, ſpaſmos, adſtrictam alvum, fœces induratas; icterum pejorem gradu, quam prior (1094.); omnia mala (1094.) jam pejora.

1100. Ubi jam eouſque adolevit (1098.), & per effecta ſua (1099.) ſe manifeſtavit, ſummâ ope nitendum in curationem, quia aliter tetra mox oritur mali

mali indoles; difficultas autem maximè vitanda hæc est: si malum perseverat, fit incurabile, & sæpe lethale, ut in sequentibus liquebit: si evacuantibus pugnatur, sani, & facilè mobiles humores expelluntur, tenaces malique hærent, unde pejor morbus: si per stimulantia & solventia valida tentatur, sæpe subitò soluta materies acris fit, & impetu magno ruens in tenera vasa hepatica, ea destruit, unde multa, & immedicabilia mala.

1101. Hinc 1°. lente mobilis reddenda materies est, indagando naturam prædominantis acrimoniæ; tum dando medicamenta saponacea, in quibus prædominetur acrimonia opposita illi, quæ in illo humore adest; in his pergendum, donec pulsus inæqualis, debilisque, nausea, tenesmusve, anxietas, febricula, signa dent motæ materiëi; tum 2°. statim leni laxante purgatione, clysmate simili, sero lactis, aquâ minerali, similibusque expellenda est.

1102. Verum si eadem illa materies (1098.) jam fixata, compactaque, ibi diu hæsit, ipsa acris fieri incipit; & rodens, per stagnationem, motum viscerum, calorem ambientium; nova assiduò aggeritur, quia jam obstructio facta est, &

cau-

causæ eædem perdurant; hinc mole aggestâ, acrimoniâ natâ, motu assiduo, vasa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, stomachi, pancreatis, omenti, mesenterii, intestinorum, hepatis, similis destructio; adeôque omnia mala (1099.) priora multum auget, maximê vero assiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri, perturbat. Tumque vocatur vero nomine *Bilis Atra.*

1103. Quæ deprehensa per hæc ejus signa data (1093. 1094. 1099. 1102.), non nisi prudentissimâ arte eliquari, moveri, educi potest, ob difficultates (1000.) hîc adhuc majores, & facilê excitandam, dein verô vix moderandam, morbi acerrimam materiem: hinc fit omnis victus oppositus acrimoniæ in humore prædominanti cognitæ ex (1051.), sit ille idem semper leniter solvens, stimulans, laxans alvum, paucas fœces à digestione relinquens; potus vel ex ptisanâ mulsa, vel ex succis horæis, vel ex sero lactis sit; motus corporis sit levis, continuusque; calor admodum temperatus; somnus multus; balnea, fomenta, clysmata, potus in crebro usu sint ex his, quæ sine acrimoniâ, diluendo, solvendo,

do, abstergendo, macerando, materiem eliquent, & dein quam lentissimê & prudentissimê excernant, viâ à naturâ præmonstratâ, habitâ semper ratione acrimoniæ singularis, quæ simul adest.

1104. Id autem malum (1102.) ad magnam jam acrimoniam provectum, cum visceribus jam valde corruptis, si durantibus iisdem causis (1102.), dein motu musculari; calore solis, ignisve; victu acri, copiosoque; medicamenti acribus validê moventibus, cum acrimoniâ mali effervescentibus; venenis simili actione lædentibus; vel tandem morbis nonnullis validis movetur, tum acrior, mobilis, & jam agens reddita, vasa sua rumpit, corrumpit, putrefaciendo resolvit, cum atrâ bile ipsâ in vomicas putrefactas mutat; jam est *bilis atra turgens*: hæc jam hucusque provecta, si liquefacta in suis vasis, mota versus hepar, in excesos venæ cavæ ramulos serpens, cordi infertur damnosa illa mala producit: si enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortæ, carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralysin, catalepsin, epilepsiam, deliria, maniam, pessimi generis, & fere immedicabiles, pro-

producit. In genere arteriofo omnia mutat, febres immanes, brevi omnia putrefacientes, profert: fi de alcali putrefaciente participat, gangrænas fubitô lethales, ubicunque impigerit, ibi nafci facit. Unde infiniti morbi in toto corpore, & quâlibet ejus parte, non curabiles, nifi hoc fomite extincto: fi autem ruptis vifcerum vafculis elapfa materies cava peritonæi occupat, debilitas mox exoritur ingens & infuperabilis; putrefactio acris elapfi, ejufque accumulatio; tum erofio gangrænofa omnium abdominalium vifcerum, unde mirabilia phænomena; Tympanitis; mors cum fœtore immani: fi autem mota ruerit in jecur, indeque per exefa & dilatata vafcula biliofa in veficam fellis, ductum hepaticum, communem, in inteftina, facit naufeas, vomitus, dyfenterias atrabilarias, cum anxietate, impetu, dolore, rofione, intolerabilibus, unde inflammationes, exulcerationes, putrefactiones inteftinorum, ftomachi, œfophagi, faucium, oris; inde convulfiones terribiles, tandemque placida fere mors, gangrænam, adeôque indolentiam, fequens omnium.

1105. Materies verô fic reddita (1104.), unâ cum tenacitate fummâ & fere piceâ fimul

mul habet acrimoniam acerrimam acidam; quæ metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam salinam, corrosivam quammaximê; aut oleosam putrefactam, omnium teterrimam. Quæ singulæ species, unde oriantur, quomodo cognoscantur, quî curentur, suprâ satis demonstratum habetur (58. ad 107. 1051. 1052.).

1106. Atque facilê patet consideranti dicta (1000. 1003. 1004.), & situm, structuram, circulationem viscerum, in quibus hæret hic malignus humor, morbum turgentem curatione majorem: diluentia cum opposito acri ad acre prædominans, & opio, primaria sunt.

1107. Ex quibus (1090. ad 1107.) jam facilis intellectus melancholiæ descriptæ (1089.), malique hypochondriaci; nam liquet à diuturna mœstitiâ prægressâ, vasa viscerum abdominalium stricta creare stagnationem, mutationem, accumulationem bilis atræ (1092. 1093. 1095. 1098. 1102. 1104.), sensim increscentem, licet corpus fuerit paulô ante quàm saluberrimum: Iterumque natam ex corporcis causis eandem bilem atram producere illud delirium (1089.).

1108. Evidentes ergò causæ Melancholiæ (1089.) observatæ sunt: 1. omnia

nia, quæ liquida cerebri nervosa figunt, exhauriunt, perturbant; ut summi terrores, iique subitanei, studia acerrima cujuscunque objecti, amor ingens, vigiliæ, solitudo, metus, affectio hysterica. 2. quæ sanguinis confectionem, refectionem, circulationem, secretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maximê in liene, stomacho, omento, pancreate, meseræo, intestinis, hepate, utero, hæmorrhöidalibus vasis: adeòque morbus hypochondriacus, acuti male sanati, præprimis phrenitis, caususque; omnes secretiones, & excretiones nimiæ, cibi potusque frigidi, terrestres, tenaces, acerbi, adstringentes, æstus ingens diu protractus & exassans cruorem, aër stagnans, palustris, umbrosus. 3°. nativa corporis indoles, nigra, hirsuta, sicca, gracilis, mascula, ætas media, ingenium acre, penetrans, altum.

1109. Si morbus hîc (1089.) diu perseverat, producit dementiam, epilepsiam, apoplexiam, maniam, convulsionem, cæcitatem, imaginationes mirificas, risus, ploratus, cantus, suspiria, ructus, flatus, anxietates, urinam copiosam, limpidam instar aquæ, alio tempore valdê crassam, sanguineæ fœcis in vasis

vasis viscerum abdominalium retentionem, accumulationem, subitaneam sæpe excretionem, alvum pertinaciter stipticam, sputationem tenuem, frequentem, vigiliarum, inediæ, frigoris tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit sæpe curationem superveniens scabies fœda, aliquando Elephantiasin æmulans; aut varix numerosa, ingens, enata; tumentium valdê hæmorrhöidum fluxus; atræ bilis per superiora & inferiora rejectio.

1111. Ingens damnum capere solet ab omni medelâ labefactante vires; acriter evacuante; rursumque ab usu eorum, quæ liquida vehementer exagitant, sive cardiaca fuerint, sive alio quocunque titulo exhibita.

1112. Unde optima sanandi hunc morbum methodus est, si causâ primâ bene observatâ, & temperiëi varietate, his opposita medela, variis varia, adhibetur.

1113. 1. Itaque erit indicatio liquida cerebri & nervorum excitare, augere, in ordinem redigere; quod fit: α. avertendo mentem ab objecto consueto ad alia priori contraria. β. inducendo cautê alium animi affectum, melancholico oppositum. γ. inserviendo falsæ imaginationi. δ. aut sæpe magnâ vi ei repugnando.

1114.

1114. 2. Obſtructiones, vel cauſam, vel effectum falſæ imaginationis, reſerando, emolliendo, incidendo, ſtimulando, per aquas minerales, ſerum lactis, mulſam, decocta ſplagnica, hepatica, anthypochondriaca, aquas ſalibus lixivioſis vel compoſitis acutas, Mercurialia laxantia, vomitoria, motus, exercitia, Equitationes, Navigationes, Uterina, Ariſtolochica, Hæmorrhöidalia evacuantia, balnea, litus, emplaſtra.

1115. 3. Symptomata leniendo per venæ ſectionem, immerſionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

1116. 4. Præmiſſis evacuationibus (1114. 1115.), exhibendo ea, quæ exhilarare docet obſervatio, & roborare omnes corporis partes.

1117. Ex quibus (1110. ad 1117.) liquet, ſanationem hujus mali (1089.) abſolutam eſſe in curatione bilis atræ (1097. 1100. 1101. 1103. 1106.), atque inde peti debere non hanc modo, ſed infinitorum, falſô pro incurabilibus habitorum, morborum.

MANIA.

1118. Si Melancholia (1089.) eousque increscit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebrosi, quâ in furorem agantur sævum, Mania vocatur.

1119. Quæ gradu modô differt à Melancholiâ tristi, hujus proles est, ex iisdem causis oritur, iisdem fere remediis curari solet.

1120. In quo morbo est utplurimum immensum robur musculorum, pervigilium incredibile, tolerantia inediæ & algoris mirabilis, imaginationes horrendæ, Lycanthropiæ, Cynanthropiæ, &c.

1121. Notandum verô, anatomicâ sectione constitisse, horum cerebrum siccum, durum, friabile, in suo cortice flavum; vasa autem turgentia, varicosa, atro, tenaci cruore distenta fuisse.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere cessasse pariter.

1123. Præcipitatio in mare, submersio in eo continuata, quamdiu ferri potest, princeps remedium est.

1124. Frustrâ tentatæ per omnia remedia, varix, hæmorrhöis, dysenteria, hydrops, hæmorrhagia magna spontanea, febres

febres tertianæ, quartanæve accedentes, salutaria fuerunt.

1125. Hujus Maniæ species oritur, postquam autumnali, validâ, diuturnâ, intermittente febre, corpus exhaustum, debilitatumque, tam per morbum, quam per iteratas missiones sanguinis, & evacuationes alvi sæpissimê repetitas; tum etiam per eadem hæc renovari hoc malum solet.

1126. Hæc species solis reficientibus, replentibus, cardiacis, roborantibus, diu continuatis, sanatur. At, si evacuando tentatur, atrophiam, debilitatem, insuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Mania verô enata in robustis, vegetis, floridæ ætatis, plethoricis, calidis, sanatur iisdem mediis, ac species Epilepsiæ (1081.); missione sanguinis iteratâ; purgatione forti, inter singulas, interpositâ; dein, impetratâ sedatione, opiatis, & cardiacis.

RABIES CANINA.

1128. Est & alia ægritudo, quæ ob furorem sæpe comitem, huc commodê referri potest, quum ob summam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur Rabies, & quia à Canum morſu ut plurimum, Rabies Canina, tum â ſymptomate terribili, aquæ metus, hydrophobia; &c.

1130. Oritur fere ſemper ab aliis animalibus, prius rabioſis, ſuſcepto contagio, tamen & ſponte in acutis, quibuſdam orta legitur, & obſervatur.

1131. Animalia autem fere quæcunque hoc malo affici, ſuoque contagio alia, & ipſum Hominem lædere poſſunt.

1132. Nempe Canes, feles, lupi, vulpes, equi, aſini, muli, boves, ſues, ſimiæ, galli gallinacei, homines, prius rabioſi, id vitium in alios propagaverunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hiſque inprimis ex cauſis internis, abſque contagio prævio, naſcitur.

1134. Regio fervida; regio magno æſtu ſqualens, & viciſſim ſummo frigore horrens; tempeſtas æſtuoſa, ſiccaque diu durans; victus ex carne putridâ, fœtidâ, verminoſâ; potus abſentia; vermes renibus, inteſtinis, cerebro, cavis narium olfactoriis, innati, ſunt cauſæ præcedentes, in his animalibus, naſcituræ rabiei.

1135. Incipientis rabiëi ſigna ſunt hæc inpri-

inprimis, quibus tetræ luis cautela nititur: fiunt triſtes, ſolitarii, ſe abſcondentes, muti quoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem averſantes, in ignotos quoſlibet irati, & irruentes, Heri tamen adhuc & memores & reverentes, aures, caudamque demittentes, ſomnolentorum inſtar incedentes: hactenus primus gradus mali iis adeſt: morſuſque tum exceptus periculoſus quidem, non verô peſſimus eſt: dein anhelare, linguam exſerere, ſpumam plurimam emittere, hiare, nunc ſegniter ut ſemiſopiti, nunc ſubitô celeriter incedere, nec rectâ ſemper viâ, mox ne Herum quidem amplius agnoſcere, oculos habere demiſſos, lachrymoſos, pulverulentos, linguam plumbeo habere colore, ſubitô gracileſcere, inſanire, furere: hic ſecundus eſt gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morſus hoc tempore fere inſanabilis: quô verô animal vehementius furit, diutius malo laboravit, morti propius eſt, eô morſus lethalior, acutior, & ſymptomata citiſſimê creans violentiſſima, & contrâ.

1136. Vix autem ullius veneni tam multiplex contagium, nam morſu vel leviſſimo, per veſtimenta adacto, tantum

radente, nec eliciente ſanguinem; ſpumæ contactu recentis, vel etiam dudum exſiccatæ, labiis, linguâve exceptæ; oſculo tantum rabido cani dato; infectione à contactu multo inſtrumenti, vel vulneris, quo dudum ante animal rabioſum occiſum fuit; eſu lactis, carniſve animalis rabioſi; attactu, & pertractatione multâ rerum per præcedentia infectarum.

1137. Rurſum vix ullum venenum notum, cujus tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque, ubi incipit ſe prodere, tam violentê & celeriter furit, & tamen ſimul adeô diu latere poſſit, antequam ſe manifeſtet: namque alii ſtatim, alii poſt viginti integros annos à morſu elapſos, alii rurſum omni intermedio tempore urgeri incipiunt malis huic furori propriis: pendet verô hæc diverſitas, à calore tempeſtatis anni, à vario gradu morbi in animali mordente (1135.), à temperie hominis morſi, quum bilioſi eô facilius vergant, pituitoſi, & hydropici contrâ, à diverſo victu, medicamentiſque adhibitis.

1138. Homo optimê ſanus contagio hoc (1136.) infectus, poſt varium tempus (1137.), incipit hoc ordine fere ægrotare: dolet locus, cui impreſſa contagii

labes

labes primô fuit; dein vagi per alia, maximê vicina, loca, dolores; laſſitudo, gravitas, tarditas, in toto muſculoſo genere; ſomni inquieti, turbati, terribiles, cum convulſionibus, & ſubſultibus; inquietudo aſſidua; ſuſpiria; triſtitia; ſolitudinis ſtudium; atque his fere primus mali incurſus incipit, his ferme primus ejus gradus finitur: ſanguis tunc venis emiſſus omni notâ bonus. Tum poſteâ priora augentur, acceditque porrô ingens circà præcordia anguſtia; reſpiratio difficilis, ſuſpirioſa; horror; ad conſpectum aquæ, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel inſtar ſpeculi reflectentium, horripulatio, tremor; proſtratus appetitus; deglutitio tamen ſolidæ cujuſque offæ poſſibilis; attactus humoris cujuſque, maximê labiis vel linguâ, incredibilem anxietatem, tremorem, convulſiones immanes, atque furorem fere creans; vomitus glutinis fuſci bilioſi, aut bilis porraceæ; incaleſcentia; febris; vigiliæ aſſiduæ; priapiſmus; cogitationum alienarum & inſuetarum perturbata valde ſeries. Sic procedit malum, atque hîc ſolet ſecundi gradus limites ponere. Poſteâ autem omnia enarrata exacerbantur continenter, ſoletque ſequi linguæ aſperæ exſertio;

hiatus oris; vox rauca; ſitis ingens; furor ad conatum bibendi, humorum adſpectum, contactumve; ſpumæ in ore collectio; eam in alios exſpuendi conatus vel invitus; ardor obvia quæque mordendi invitus, nec tamen à voluntate comprimendus; ſpumante rictu frendit; pulſus & reſpiratio deficiunt; ſudor gelidus; rabies ſumma, dum interim, quod mirabile, mens prudens, conſtans, aliis à ſe metuens, adeſt; hinc intrâ quartum fere ſemper à primo gradu diem, mors convulſiva, cum ſummâ in reſpirando anguſtiâ.

1139. Ex totâ hac hiſtoriâ (1129. ad 1139.) conſtat hujus mali cognitio: prognoſis autem elicitur ex conſideratione (1135. 1137. 1138.), ſimulque cogitando triſtiſſimos ubique eventus, quum, à natâ Medicinâ hucuſque, omnes fere Artis Principes deplorent, *demorſorum prophylaxin vix ullam certam haberi, at jam aquam paventium ſanatorum exemplum dari certâ fide nullum!* maximê verô dolendum, poſt ſecula elapſa, irritum ſucceſſum hactenus applicatorum deplorantia, non eſſe tentatas diverſas à primis methodos.

1140. Diſſectio cadaverum docuit, plerumque organa deglutiendi utcunque in-

flam-

flammata; gluten biliosum varium in stomacho; vesiculam fellis atrâ bile plenam; pericardium siccum; pulmones coacervato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor sanguine sæpe fere siccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valdè liquidum, & vix in aëre concrescentem, dum missus venâ concreverat ante triduum; omnes musculos, viscera, cerebrum, cerebellum, spinalem medullam, sicciora solito.

1141. Curatio omnis hactenus, paucissima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cujus prima causa; inanis jactantia multorum specificorum; & neglectus methodi ex historiâ mali excogitatæ.

1142. Quantum ergô ex omni hâc historia, comparatione ejus cum aliis morbis, & feliciori paucorum casuum eventu concludere licet, videtur primô consistere in affectione nervorum, proximê referenda ad convulsiones, quæ viscera, horumque vasa occupent; dein hinc vitium nasci sanguini, humoribusque, quod inflammationi gangrænosæ quasi proximum sit; sedem verô mali primum circâ stomachum, & vicina hærere.

1143. Curatio in demorso prophylactica

ctica requirit, ut 1. statim à contagio suscepto totus locus affectus, unâ cum vicinis profundis pertundatur scarificationibus, multumque mittat sanguinis; applicentur magnæ cucurbitæ fortiter trahentes; vel ferro inuratur ignito satis profundê; dein adigatur in suppurationem perpetuam applicatu eorum, quæ assiduâ rosione exulcerant; interim toto illo tempore, ab initio in finem, semper foveatur muriâ ex sale marino & aceto, nunquam intermittendo; id continuetur usque ad sextum quidem mensem. 2. vestimenta, & cætera, quæ venenum attingere, vel afflare potuit, cautê abjiciendo, vitando. 3. statim post infectionem, magno cum apparatu, metu incusso, sæpe minitando; tandem præcipitem in mare vel fluvium dando, aliquamdiu submersum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iisdem omninò circumstantiis: eas enim sanare spiritum turbando, non aquam salsam, docuit funestus exitus hominis post morsum naufragi, multis horis natantis, sæpe diu fluctibus submersi, tamen postea hydrophobi. 4. omni mane jejunus parum sudet assumto aceto aromatico, sale marino, aquâ calidâ. 5. quotidie pe-

des,

des, manusque, balneo aquæ foveat, caput lavet, os, faucesque colluat, sæpe natet. 6. victus sit humidus, levis, laxans; cavendo à nimiis aromaticis, vino, calefacientibus, ut & à motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio verò morbi jam præsentis videtur tentanda, maximè in primo gradu, & in initio secundi (1138.), inprimis quum aliter funestissimo exitu neglectus plectatur. Apparet maximè probabile, & paucis experimentis confirmatum, sequentia fieri debere: 1. statim post prima signa invadentis mali (1138.) morbus tractandus, ut summus inflammatorius (890.), mittendo sanguinem ex lato vulnere magni vasis ad animi deliquium usque, mox clysmata ex aquâ nitrosâ, modicêve salsâ, cum pauxillo aceti, injicienda: hæc repetenda audacter, etiam plus, quam in aliis morbis prudentia concederet: interim hoc facto, obnubilatis oculis in piscinam frigidam demittendus, vel aquæ frigidæ injectu humectandus tam diu, donec aquam vix amplius paveat; tum statim plurimum aquæ bibere cogatur; & de die sic vexato vesperi concilietur somnus: victus sit tenuissimus, humectans semper.

1145. Ut vērô methodus hæc nititur omni morbi indole, omni artis præcepto; ita videtur nihil exitiale magis, quam acerrimis calefacientibus, exſiccantibus, nervoſum genus exacerbantibus medicamentis, hîc venenis, jam exſiccatos ſuo malo ægros enecare; rurſumque nihil crudelius, quam abjectâ curatelâ omni, ſtatim negligere, aut ſuffocare.

1146. Nec deſperandum tamen, ob exempla jam in aliis venenis conſtantia, de inveniendo hujus ſingularis veneni antidoto ſingulari.

1147. Hactenus verô nullius ea comperta fides, cui credi queat ſalus miſerrimê periclitantis hominis, quum nullum ſit notum, cujus experimenta certa; ſed vel ſpeculationi ortum debent, vel deſcriptis ex alio confiſum fuit: nec Æſchrionis apud Galenum & Oribaſium arcano de cancris combuſtis; nec Scribonii Largi famigeratâ opiatâ ad rabiem Siculorum; nec Peregrini conſilio de pelle hyænæ; nec Aëtii, Rufi, Poſidonii, cinere cancrorum cum Theriacâ; nec jactatâ Palmario medelâ; vel nimis laudato Mayerno, Grew, & venatoribus, ſtanno cum mithridatio; nec in inſomniis ſacris revelatâ radice Cynorrhodonis, aliisve in cœlum

lum elato Lichene cinereo terrestri, pimpinellâ, jecore rabiosi canis exusto, & similibus; exceptis.

SCORBUTUS.

1148. Scorbutus septentrionalis maris accolis frequentissimus morbus, plurimorum aliorum causa, neque recens, neque Veteribus prætervisus, licet haud adeô accuratê descriptus, defectu longarum navigationum, & peregrinationum in plagas telluris frigidissimas.

1149. Hic, quum variatis admodum symptomatibus sæpe fallat, melius non cognoscetur, quam si, totâ ejus historiâ præmissâ, deinde demum de ejus naturâ constituatur.

1150. Invenitur apud Britannos, Batavos, Suecos, Danos, Norvegos, Germanos septentrionales, seu inferiores; attingit adeoque Boreales populos, & frigidiori sub climate viventes; atque inter hos maximê infestat vicinos mari, locis marinâ aquâ submersis; lacubus, paludibus, glebæ spongiosæ pingui, solo depresso inter aggeres exaltatos, aquam coërcentes, sito; inprimis sævit in otiosos, hyemali tempore in locis lapidibus instra-

tis & extructis frigidos, in nautas salsis, fumo duratis carnibus, pane biscocto, aquâ putridâ, verminosâque utentes mari, terrâve; item quos aves aquaticæ, pisces salsamentarii, ad ventos, fumosve indurati, caro bubula, suillave fumo & sale condita nimis delectat, vel farinacea non fermentata, pisa, fabæ, caseus salitus, acer, antiquus; hos qui Melancholiæ, Maniæ, labi hypochondriacæ, hystericæ, morbis lentis obnoxii vivunt, maximêque qui nimio Cortice Peruviano fuerunt usi.

1151. Dum verô hos aggreditur, his fere phænomenis incedit, augetur, maturatur:

1. Pigritia insolita, torpor, sedendi & decumbendi amor, lassitudo spontanea toto corpore, gravitas ejusdem, musculorum omnium dolor quasi à nimiâ fatigatione, maximê in cruribus lumbisque, ambulandi inprimisque per acclive vel declive summa difficultas; mane à somno evigilanti sensus omnium artuum & musculorum quasi fatigatorum & contusorum.
2. Difficilis, anhelosa, ad motus vel parvos fere deficiens respiratio; crurum tumor accedens, recedensque, horum

rum præ gravitate immobilitas; maculæ rubræ, fuſcæ, flavæ, violaceæ; faciei color pallido-fuſcus; Oris fœtor incipiens; Gingivæ tumentes, dolentes, calidæ, prurientes, ad minimam preſſionem evomentes cruorem; dentium ob retractas gingivas denudatio, & mobilitas; dolores varii, vagi, per omnes externas, internaſque corporis partes mira producentes tormina, Pleuritica, Stomachica, Iliaca, Colica, Nephritica, Cyſtica, Hepatica, Lienaria &c.; Hæmorrhagiæ variæ, ſed leviores.

3. Gingivarum putredo fœtens cadaver, harum inflammatio ſanguinem ſtillans, gangræna; dentium vacillatio, flavedo, nigredo, caries; Varicoſi annuli ad raninas venas; Hæmorrhagiæ ſæpe lethales, ex ipſâ cute externâ, non apparente vulnere, ex labiis, gingivis, ore, naribus, pulmonibus, ſtomacho, hepate, liene, pancreate, inteſtinis, utero, renibus &c; Ulcera peſſima, obſtinata, nulli applicato cedentia, facile gangrænoſa; ubique, maximê in cruribus, vagantia, cum diuturno fœtore; Scabies, Cruſtæ, ſicca & lenis Elephantiaſis; ſanguis venis eductus,

in fibrosa parte ater, grumosus, crassus, & tamen solutus, in parte serosâ salsus, acer, muco flavo-viridi in superficie scatens; dolores summi erodentes, lancinantes, citô trajicientes, noctu ingravescentes per omnes artus, juncturas, ossa, viscera; maculæ lividæ.

4. Febres variæ, calidæ, malignæ, intermittentes omni modo, vagæ, periodicæ, continuæ, ἀτροφίαν inducentes; vomitus; diarrhœæ; dysenteriæ; stranguriæ sævæ; lipothymiæ; anxietates sæpe subitô lethales; Hydrops; Tabes; Convulsio; Tremor; Paralysis; Contractura; Maculæ nigræ; Vomitus, & Secessus sanguinis; Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meseræi putredo & consumtio; Contagium celere.

1152. Ex quibus liquet, hujus morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his, qui prædicta expendunt.

1153. Et causam ejus proximam esse eam sanguinis indolem, quâ & crassitie simul in unâ, & tenuitate acri salsâ, alcalica, vel acidâ in altera parte peccat: quæ inprimis accuratè investiganda & distinguenda sunt.

1154. Et ex his per historiam morbi

(1151.) cognitis, omnia ejus morbi phænomena, utut mira, facilê deduci posse.

1155. Quod ipsum clarius docent regulæ, quas curatio morbi prospero, vel sinistro eventu comprobavit; quarum præcipuæ hæ sunt.

1156. In hoc morbo crassum est reddendum tenue; stagnans mobile; cohærens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum; acre leniendum, in genere, in specie.

1158. Et in correctione unius (1156.) semper respiciendum ad naturam alterius (1157.), unde summæ artis opus tentare hunc morbum cum successu.

1159. Acria evacuantia semper hunc morbum exasperant, & sæpe reddunt incurabilem.

1160. Hinc α. incipiendum in specie (1151. No. 1.) primâ à leni, attenuante, deobstruente, purgativo, parca dosi sæpe iteratâ. β. pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. γ. desinendum in specificis lenioribus, diu continuatis, in formâ quâcunque. δ. interim sex res non naturales ita ordinandæ, ut sint contrariæ causis (1150.).

1161. Ad secundum gradum (1151. No. 2.) conferent eadem, quæ in priori, (1160.

(1160. α. β. γ. δ.). Tum uſus Scorbuticorum acriorum paulô, formâ ſucci expreſſi, conſervæ, ſpiritus, ſal. vol. Vini, Cereviſiæve Medicatæ; Balnea itidem externa & pediluvia ex antiſcorbuticis; frictiones calidæ, ſiccæ, cum ſpecificis liquidis; ſæpe venæ ſectio conducet, ut pars acris liquidi tollatur, eroſio in vaſa nimis diſtenta minuatur, revulſio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Prout verô tenuitas acris, calor ingens, metus Hæmorrhagiæ, majora; vel craſſities, inertia, frigus, vaſorum pallor, majora; utendum ſpecificis modicê adſtringentibus, frigidiuſculis, vel calidis, acribusve.

1163. Ad vitia autem oris in hâc ſpecie emendanda oportet uti his, quæ antiphlogiſtica, antiſcorbutica, & ſimul huic illive ſcorbuti ſpeciei appropriata ſunt.

1164. Ad ſpeciem tertiam (1151. N°. 3.) valent omnia prædicta, niſi quod utendum ſit maximâ copia liquidorum lenium, facile meabilium, Antiſepticorum, Antiſcorbuticorum, cum leni promotione ſudoris, urinæ, fæcis alvinæ, diu continuatâ.

1165. Ad quartam verò speciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate symptomatum; aliquando mercurialia prosunt; ut & præscripta (1164.).

Ex quibus omnibus (1148. ad 1166.) rite consideratis, & cum phænomenis morbi, & cadaverum incisorum, collatis, constat, in curatione felici hujus morbi id agendum maximê, ut indagetur indoles vitiosi humoris & singularis acrimoniæ, quæ prædominans peccat: quumque illa acrimonia sit salina muriatica, acida austera, alcalina fœtens, rancida oleosa; atque de his singulis, & universis sæpe actum sit, ordinatior mali curatio habebitur; & liquet, cur serum lactis, lac ebutyratum, aquæ medicatæ, toties desperata hujus morbi mala sanaverint? & quæ? Cur acidi succi horæi maturi pomorum arantiorum, citriorum, limoniorum, granatorum, acetosæ, acetosellæ, aceti, vini rhenani, mosellani, toties specifica huic morbo, & quando? Cur adstringentia austera, ut Rheum, Lapathum, Tamariscus, Capparis, vinum austerum nigrum, rubrumve, ut & chalybs, adeô sæpe bona? & ubi? Cur acerrima aromata, Cochlearia, Lepidium, Nasturtia, Arum, Raphani, Piper, Zingiber, sem-

ſempervivum minus acre, ſales alcalini volatiles, fixi, oleoſi, aromatici, ſaponacei, iterum ſæpe ſola proſint? Cur quod uni ſcorbutico ſalutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergô non nomini hujus mali ſtudendum ſit, ſed ejus tantum ſingulari, ac ſi alius foret morbus, genio.

CACHEXIA.

1166. Cachexiæ nomine intelligi ſolet ea diſpoſitio Corporis, quæ nutritionem ejus depravat per totum illius habitum ſimul.

1167. Adeoque pro cauſâ agnoſcit vel liquidi nutrientis depravatam indolem quamlibet, vel vitium vaſorum receptu-rorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168. Humoris depravatio oritur 1. ab aſſumtis, quæ à virtute mutante in nobis non poſſunt aſſimilari reſtituundis: qualia cibi farinacei, leguminoſi, craſſi, fibroſi, pingues, acres, aquoſi, viſcoſi (69.). Corpora indigerenda, ut ceſpites, creta, arenæ, calx &c. 2. Ab defectu motus animalis in otio, torpore, ſomno nimio. 3. à vitiatis organis per debilitatem nimiam (41. 42. 43. 44.), aut nimium robur

(50.

(50.92.&c.); liquidisve vitio non facili medicabili (60.69.76.106.107.406.): hisce causam præbent multa, ut omnes secretiones nimiæ, qualescunque demum fuerint, vomitus, diarrhœa quælibet, dysenteria, hæmorrhagia quælibet, visceris singularis vitium scirrhosum &c. retentio quælibet secernendi.

1169. Patet verô, has causas semel positas, vel minuendo solida, vel infarciendo ea liquidis liberê transfluere ineptis, agere; unde duplex notabilis hujus mali effectus, Tabes sc., vel Leucophlegmatia, & Hydrops Anasarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, ut Cachexiæ effectus, prodire solent: Cutis sc. albedo, pallor, flavedo, lividitas, rubedo, viror, nigredo, fuscus color; gravitas; tumor sub oculis, & partium tenuissimarum; flatus, œdema partium à corde remotarum; Cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctæ; Urinæ crudæ, tenues; sudores spontanei aquosi planê; tandemque marcor, vel Leucophlegmatia & Hydrops.

1171. Vitium vasorum recepturorum bona liquida nutrititia universale fingi vix

potest

poteſt ullum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro cauſis admitti poſſunt: de quibus actum (24. ad 58.).

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio univerſalis impeditur, ſi vires circulantes ſunt nimis languidæ, vel nimis violentæ (92. ad 107.).

1173. Ex quibus diagnoſis morbi facilis: prognoſin firmat conſideratio cauſæ, durationis, effectus, graduſque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem ſemper quidem requirere 1. aliquando nimis acris, fluidique mitigationem, inſpiſſationemque modicam. 2. Tenacis, hærentiſque, diſſolutionem atque fluxilitatem. Sed quum à tam variis cauſis hæc duo oriri queant, (1168. 1169. 1170.) inprimis neceſſarium eſſe pro harum diverſitate variare & medicamenta, & modum his utendi.

1175. Maximê curandum, ut victus ſit ex his, quæ liquidis ſanis ſimilia, facilê tranſmittenda, cauſæ ſingulari morbi adverſa, ægroque inprimis grata ſunt.

1176. Tum ut optimê digeri queant, condimentis, potu vinoſo, exercitio, aëre, procurandum.

1177. Ut verô organa primarum Co-

ctionum itidem bene disponantur, leni digestivo, vomitivo, purgante, roborante, prospiciendum.

1178. Et ubi horum usu viæ laxatæ, materies morbosa attenuata erit, tum attenuantibus, diureticis, sudoriferis insistendum.

1179. Ultimo Chalybeatis utendum, Alcalinis, Saponatis, cum exercitio cursus, vectionis, frictionis, balnei.

1180. Hæc autem ex variis peti, variê præparari, applicarique debent, pro causâ proximâ cognitâ.

1181. Ubi verô à nimiâ acrimoniâ consumtio, & tabes Cachectica, inquirendum in acrimoniæ speciem, si fieri queat, 1. per indagationem causæ Cachexiæ (1168.). 2. Temperiei morbi, ægrique. 3. symptomatum. 4. Excretorumque.

1182. Hæc cognita corrigenda suis contrariis (vid. 1166.).

EMPYEMA.

1183. Quoties intra pulmones & pleuram pus in Thoracis cavo colligitur Empyema est.

1184. Quod semper supponit vomicam

cam purulentam fuisse ruptam, cujus elapsum pus Thorace recipitur.

1185. Tales sunt vomicæ 1. Pulmonum ab inflammatione horum (820. 867.), à sputo sanguineo, à materiê ad fluorem ineptâ his impactâ. 2. Pleuræ ab inflammatione hujus, (875.) à vulnere externê inflicto levi, citô externê clauso, internè rupto (298.), à contusione hujus, vel ruptione tectâ in suppuratum abeunte (324.). 3. Diaphragmatis inflammati, suppurati, in superiora rupti (907. 910.). 4. Mediastini similiter affecti (877.). ut & 5. Pericardii ipsius (877.).

1186. Cognoscitur futurum 1. ab inflammatione quinque partium (1185.) nullâ coctione, revulsione, crisi, medicamento depuratâ, sed cum horrore vago, febriculâ noctu gravi, calore vago, gravitate loco doloris, dyspnœa, appetitu prostrato, siti majori desinente. vid. (833 892. 910.).

1187. Cognoscitur jam præsens 1. à tempore inceptæ inflammationis xx. dierum sine purgatione. 2. à signis vomicæ in quinque partibus (1185.) disparentibus. 3. à novo dolore, tussi, dyspnœâ, salivatione ortis, moxque disparentibus. 4. à tussi siccâ, gravitate ad diaphragma, decubi-

cubitu in unum latus, ſtrepitu puris ad motus, febre lentâ, genis rubentibus, oculis cavis, digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, abdominis tumore.

1188. Effectus hujus mali 1. puris ex ulcere rupto, nec dein ſanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. hujus in loco clauſo, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio, putredo, fœtor, attenuatio. 3. diaphragmatis elevandi impedimentum, pulmonumque extendendorum: unde anheloſa, difficilis, erecta reſpiratio, metus ſuffocationis jacenti, decubitus in liberam partem impoſſibilis, tuſſis ſicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, Pleuræ, Diaphragmatis, Pericardii, Cordis ipſius maceratio, corroſio, in tabum fluidum conſumtio, unde febricula hectica cum pulſu celeri, parvo, rubore genarum, ſiti perpetuâ, fame ſublatâ, debilitate ſummâ, animi defectibus. 5. hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, ſecretionem, excretionemque; unde tabes, ἀτροφία, fibrarum reſolutio, liquidorum putredo, adeoque vel per comeſum pulmonem rejectio, vel alvi fluor ſanioſus lethalis, cum ſudore nocturno poſt ſomnum, puſtulis

ſtulis faciei, aduncis unguibus, flavedine pellucente, facie Hippocraticâ.

1189. Curatio hujus pro varietate cauſæ ſtatuſque mali diverſa plane eſt.

1190. Nam 1. cognitâ vomicâ pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediaſtini, & pericardii; quod cognoſcitur ex ſignis propriis, (834. 835. 893. 910.) omni ope nitendum, ut id rumpatur quantocyus, & determinetur ad exteriora: quod fit igne, ferro, medicamentis, motu idoneo.

1191. 2. Ubi conſtat jam factam diſruptionem (302. 836. N°. 4. 5. 894. 910.), tum ſtatim pus elapſum erit educendum, α. per os, ſi natura hanc monſtraverit viam. β. per urinas, ſi in eâ apparent puris evacuati ſigna. γ. per Thoracis aperturam, factam ope inſtrumenti idonei in latere affecto, inter coſtam 5 & 6, vel 4 & 5, ab inferioribus numero ducto, pure lentê, & per vices educto, & leni mulſâ aliquando repurgato, ultimô bene conſolidato (303.). δ. dando ſimul decocta Vulneraria, abſtergentia, putredini reſiſtentia ſatis magnâ copiâ.

1192. Si pus album, læve, æquale, fœtoris expers, ſpecillum non colorans exit, ſi æger ſine febri, ſiti, alvi fluore,

bene

bene appetit, digerit, cætera ſanus eſt, Aëri ingreſſus in thoracem, quantum poſſibile prohibetur, ſpes eſt, ægrum convaliturum (304. 305.).

1193. Si pus fuſcum, ichoroſum, fibrillis miſtum, fœtidum, ſpecillum inſtar ignis colorans, ſubcruentum, uno impetu totum effluens, effluit, ſummum periculum, & mors, vel phthiſis.

1194. Si exeſum fuerit mediaſtinum, aperto Thorace, ſæpe ſubitanea ſuffocatio.

1195. Si Empyema vetus, vires collapſæ, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adſit; Corpus contabeſcat; paracentheſis facta mortem accelerare ſolet.

PHTHISIS PULMONALIS.

1196. Si ulcus pulmones exederit ita, ut totus inde habitus Corporis conſumatur, Phthiſis Pulmonaris ægrum afficere dicitur.

1197. Cujus ulceris origo deducitur ab omni cauſâ, quæ valet ſanguinem in pulmonibus ita ſiſtere, ut in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hæ cauſæ poſſunt referri 1. ad ipſam Corporis temperiem illam, quâ ver-

gunt in hæmoptöen primô, hinc in ulcus loci erosi. Hæc consistit α. in teneritudine vasorum arteriosorum, & in impetu acrioris utcunque sanguinis: cognoscitur conspectu tenellorum vasculorum, & totius corporis; collo longo; Thorace plano & angusto; scapulis depressis; sanguine valde rutilo, tenui, dissoluto, acri, calido; colore valde candido, & amœno roseo; cute pellucidâ; hilaritate, & subtilitate præcoci ingenii. β. in eâ debilitate viscerum, quâ ingesta suâ indole nimis tenacia obstructiones, putrefactiones, acrimonias, suscipiunt, hisque dein malis erosa vasa, post hæmoptöen, exulcerant: cognoscitur levi febriculâ, tussiculâ siccâ, calore majori, rubore labiorum, oris, genarum, auctis & insurgentibus, quo tempore novi chyli in cruorem ingressus, facili sudore dormienti, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. γ. in eâ ætate, quâ vasa incrementi apicem adepta, ulteriori productioni suæ resistunt, dum interim cruor augetur copiâ, acrimoniâ, impetu; adeóque intrâ 16 & 36 ætatis annum. δ. in hæreditariâ dispositione: huc refer. dicta (24. 26. 29. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 48. 60. 61. 64. 69. 72. 82. 84. 86. 100. 106.), illa

illa enim comparata modô dictis (1198. α. β. γ. δ.) explicant, definiunt, præsagiunt, naturam, causas, effectus, hæmoptöes: hujus verô conditionis effectum, hæmoptöen accelerant 1. omnes consuetæ excretiones interceptæ, maximê sanguineæ, ut hæmorrhöidalis, uterina menstrua, lochiorumve, hæmorrhagia narium, missio sanguinis consueta, inprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. vis quæcunque magna pulmonibus illata, tussi, clamore, cantu, cursu, nixu corporis ingenti, irâ, vulnere quocunque quâcunque causâ inflicto. 3. victu acri, salino, aromatico; potu simili; vitâ; morbo alio, unde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor sanguinis augetur; unde in febribus acutis, peste, variolis, scorbuto, toties contingit.

1199. Hinc (1198.) oritur cum dolore levi, calore modico, angustâ oppressione in Thorace perceptis; exit sanguis plerumque floridus, coccineus, spumans, cum tussi, strepitu pulmonis, fibris, membranulis, vasculis arteriosis, venosis, bronchialibus; pulsu molli, parvo, undoso; anhelitu; sapore salso in ore antegresso.

1200. Curatur 1. Venæ sectione largâ, tertio quoque die, ad quartam usque

vicem, repetitâ, vel donec crusta inflammatoria integre disparuit. 2. Medicamentis refrigerantibus, incrassantibus, stipticis, lenientibus, diu usurpatis, intermistis subinde lenissimis balsamicis. 3. Sex rebus non naturalibus ita directis, ut adversissimæ sint Causis (1198.) enarratis: maximê victu, vitâque, blandissimis semper continuatis; quo lactis diæta inprimis facit. 4. Corrigendo specificam naturam causæ vel morbi singularis.

1201. Ubi semel accidit, sedatumque est (1200.), quibuslibet 6 mensibus per aliquot annos mittendus sanguis, sensim tamen copiam minuendo.

1202. Si verô ob magnitudinem mali (1198.), stiptica malê applicata, neglectamve veram medendi methodum (1200.), post sputum sanguinis oritur dyspnœa, assiduô increscens; horror vagus; calor ruborque genarum; tussicula sicca; febricula hectica; sitis major; debilitas; gravitatis in Thorace sensus; signat, vulnus hæmoptöes jam collectam circa labia sua, & sub crustâ arefacti cruoris, materiem mutare in pus, collectionem abire in vomicam tectam, quâ ruptâ, in ulcus pulmonum apertum.

1203. 2°. Oritur itidem Collectio hæc

puris,

puris, præter causas dictas (1198.), à peripneumoniâ quacunque terminata in apostema (832. ad 843. 867.); cognoscitur iisdem signis (832. ad 843. 867.).

1204. 3°. Quin Empyema (1185.) ortum potest rodere, eliquare, consumere pulmonem, ut fiat idem morbus, ac si proprio hic ulcere absumeretur (1188. N°. 4.). Cognosciturque signis ibidem positis.

1205. Unde liquet, quænam signa sint cognoscendi ulceris pulmonalis, etiam tecti; quot diversæ ejus causæ; quam diversæ species, ut & quam diversa phthisis?

1206. Effectus verô Ulceris pulmonalis jam facti, sed tecti, nomine Vomicæ, hi fere observandi: puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctæ; membranæ hoc cöercentis dilatatio, corrosio, maceratio; vasorum sanguiferorum, Bronchialiumque conversio in pus; totius pulmonis, vel alterutrius lobi consumtio purulenta; tussis fere perpetua sicca, vel sputa solo concussu tussiculoso abrasa promens; sanguinis in ulcus affluentis conversio in pus; vomicæ propagatio in pulmone; vomicæ hujus perruptio in laryngis tubos; puris suffocans aliquando secretio, vel quotidiana cum tussi, ingens, in aquâ subsidens,

dens, coacta, dulcis, pinguis, fœtida, alba, rubra, flava, livida, cineritia, ſtrigmentoſa, igni impoſita carnem aſſam ſpirans fœtidam; Vomicæ perruptio in cavum Thoracis, unde reſpiratio difficillima, phænomena Empyematis (1188. N°. 4.). Tum reſpiratio peſſima; conſumtio omnis ſanguinis, chylique in pus; nutritivi præparatio ſublata; ſolidorum conſumtio fere integra; febris hectica cum pulſu parvo, languido, calore ad ſuperiora acri, genis rubentibus, facie Hippocratica; anxietas inexplicabilis circa veſperam plerumque; ſitis magna; ſudor nocturnus ingens; puſtulæ rubræ; pedum, manuumque inflatio à parte affectâ; debilitas ſumma; vox rauca; capillorum defluvium; pruritus toto corpore, cum puſtulis aquoſis; diarrhœa flava, fœtida, purulenta, cadaveroſa, frequens, teneſmodes, debilitans; ſputi ſuppreſſio; mors. Unde Regulæ hæ perſpiciuntur.

1207. 1. Phthiſis hæreditaria omnium peſſima, nec ſananda, niſi cum præcautione hæmoptoës.

2. Phthiſis ab hæmoptöe per vim externam, ſine vitio interno præexiſtente, leviſſima eſt, cæteris paribus.

3. Phti-

3. Phthiſis (2.), in quâ ſubitò rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum, æquale, facile, reſpondens copià ulceri, ſine ſiti, cum appetitu, digeſtione, ſecretione, excretione bonâ, difficulter quidem, tamen ſanari poteſt.

4. Phthiſis ab Empyemate inſanabilis.

5. Sputa gravia, ſolida, olentia, dulcia, cum ſignis ultimis (1706.), deſperata.

1208. Poſtquam Vomica jam facta in pulmone, indicatio oritur medica, eam ilicò maturare, rumpere: quod fit victu lacteo, motu equitationis, vapore tepido, expectorantibus: ubi rupta, tum

1. Sanguinem munire contra infectionem purulentam oportet.

2. Ulcus quantocius evacuare pure, & labia abſtergere, conſolidare.

3. Hujuſmodi in corpus ingerere, quæ minimam requirunt vim, ut per pulmones fluere, ibique ſubigi queant, tamen nutrire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primæ indicationi ſatisfit ope medicaminum leniter & gratê acidorum, ſalſorum, Herbarum vulnerariarum, balſamicorum lenium, omni formâ, magnâ copiâ, diu uſurpatorum.

1210. Alteri verô per medicamina liquida, diuretica, tussim moventia, interna, externa, motu, Equitatione, Rusticatione expellendo; tum ope abstergentium balsamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope Consolidantium Paregoricorum consolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptisana, juscula, lacticinia spectant.

1212. Curatio verô hujus morbi palliativa maximè spectat tussim, anxietates, alvi fluorem.

1213. Quibus occurritur diætâ (1211.), Opiatis cautê adhibitis, liquidis calidis.

PHTHISES ALIÆ.

1214. Ut ab ulcere Pulmonis, ita Hepatis, lienis, pancreatis, meseræi, renum, uteri, vesicæ, &c. phthisis produci potest, cujus cognitio, prædictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iisdem fontibus petitur ab eo, qui visceris cujusque effectus naturales perspectos habet.

HY-

HYDROPS.

1215. Quando ferum aquofum extra vafa fufum, & cavitatibus receptum eit, vel & ftagnans alicubi vafa fua nimium diftendit, hydrops vocatur.

1216. Qui ideô obtinere poteft ubicunque hujus feri vafa, id eft in omni corporis habitu, atque in parte quâlibet fingulari.

1217. Hinc Hydrocephalus, colluvie factâ inter integumenta ipfa externa; inter hæc & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipfas, harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cavitatibus ipfis; fine morte tamen fubitâ.

1218. Facile cognofcitur; pofterior fpecies incurabilis, reliquæ levi inuftione, terebratione, puncturâ, prudenter, lentê adhibitis, fimulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis difcutientibus diffipatur.

1219. In Thoracis hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere figna, quæ Empyematis, fed obfervatio caufæ antecedentis difcrimen exhibet; paracenthefis fanat hunc, unâ adhibi-

hibitis his, quæ causæ adversantur ejus.

1220. Deprehensus itidem pulmo, accumulatâ, effusâ, inter sinus magnos receptâ lymphâ, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidisse; morbus sane difficilis cognitu, curatuque, nisi alia signa præsentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aspera anteriori, & conspicuâ parte, quacunque vi lympham stagnantem colligens, Bronchoceles sæpe speciem exhibet; quam cognitu facilem, puncturâ, discutientibus, avertentibus aggredi licet; si observatur, ut Auctores scribunt.

1222. Simili morbo cujuslibet glandulæ folliculus occupari, simili modo sanari potest.

1223. Notabilis itidem hydropis species ovaria mulierum sæpe occupat, qui morbus ut plurimum steriles, annosasque mulieres occupat, difficulter cognoscitur, & vix sine inciso cadavere; curatur verô nunquam, sed transit sæpe in Asciten.

1224. Imô in ipso cavo uterino, clauso accuratê ejus ore interno, sæpe colligitur tanta aquæ copia, ut integrum abdomen mentiatur Asciten; morbus itidem difficulter cognoscendus ob signa fallacia

gra-

graviditatis; curabilis laxatione oris uterini per fomenta, vapores, Uterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguedinis subcutaneæ eadem lympha stagnat, vel effunditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, λευκοφλεγματία: qui & circum abdomen, & circa scrotum.

1226. Dum eadem aqua in duplicaturâ peritonæi, in cavo abdominis inter peritonæum & viscera abdominis, aut in dilatatis glandularum cavis, vasisque in abdomine contentis, colligitur, ἀσκίτης appellatur, ut & τυμπανίτης, si vapore rarefacto turget, ab aquâ, pure, ichore, aëre, clausis hic, fotis, putrefactisve.

1227. Hydrops testium dictus, est 1. scroti; pertinet ad (1225.); noscitur sensu tactus; pelluciditate conspicuâ; vestigio remanente impressi digiti. 2. sacci ex producto peritonæo in herniâ verâ orti: fit in Ascite (1226.) valido: noscitur signis Ascitis, Tympanitidisve prægressis; evanescentiâ per pressionem, decubitum supinum declivem, evacuationem aquæ ex abdomine; subito sæpe augmento & decremento mali, sine causâ manifestâ; figurâ tumoris farciminali per inguina ex scroto. 3. involucri vaginalis testis: fit, si

humor ibi ſecretus non reſorbetur ſuis vaſis, ſed ſtagnat, accumulatur, veſicam ſuam diſtendit in immenſum ſæpe; aut ſi ruptis, obſtructis, vaſis, itidem colligitur; inflammatio, ſuppuratio, ichoroſa collectio, ſæpe hujus ſpeciem mentiuntur. Cognoſcitur tumore non elaſtico, non cedente, duro, lentê producto; abſentiâ ſignorum primi & ſecundi hydropis teſtium; figurâ tumoris rotundâ, vel ovali ſaltem; pelluciditate apparente, ſi circumtenſo ſcroto, ſaccus collectionis candelæ lucenti expoſitus cernitur clarus: an verô, præter hos, inter tunicam nerveam & ipſam teſtis ſubſtantiam, aut in ipſâ hujus ſubſtantiâ ſimilis ſit tumor, haud ita obſervatur, à præcedenti ſpecie vix dignoſcitur, nec forſitan, niſi extirpando, curatur. Vocantur mala hæc, ὑδροκῆλαι, hydrocelæ.

1228. Obſervatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni cauſâ, quæ valet liquidum ſeroſum 1. ita coërcere, ut redire nequeat in venas, ſed extenſis in vaſis ſtagnet. vel 2. ipſa vaſa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur. aut 3. vaſa reducentia à cavitatibus ita obſtruat, & liquida in cavitatibus depoſita tam parum moveat, ut non exhalent, nec reſorbeantur.

1229.

1229. Quæ causæ observatæ sunt inprimis, dispositio gentilitia: potus nimius frigidæ subitus, neque vomitu, neque alvo, neque sudore, vel urinâ, calore motuve excitatis, excretus: Morbi acuti, inprimis ardentissimi, sive cum siti potuque inexplebili, sive sine his: Dysenteria lienosa diu permanens: Omnes pertinaces viscerum obstructiones, ut scirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Mesenterii, Renum, Uteri, Intestinorum: Icterus: Quartana sæva & diuturna: Lienteria: diarrhœa: dysenteria diuturna: Cœliaca: Empyema: phtöe: podagra. Evacuationes quæcunque nimiæ, maximê sanguinis arteriosi: haustus acrium, fermentatorumque liquidorum: victus tenacium, durorum. Hydatides ingentes, plures, in cavo abdominis pendulæ: & plura similia, ut Melancholia, Scorbutus &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progressus hic fere est: tument pedes, maximè vesperi, sensim hic augetur tumor increscitque: tum tumor abdominis quotidiê increscens: hujus extensi sonus in Tympanitide, si percutitur; strepitus fluctuantis aquæ in moto corpore in Ascite ab aquâ liberâ fluente in cavo abdominis; at in Ascite ab aquis clausis in suis cistis,

fallit: Dyſpnœa: Sitis: Gravitas: Torpor: Alvus dura: Urina pauca: Febricula lenta: Sudor nullus: macies eo major, quo partis affectæ major intumeſcentia: tum fœmorum, ſcroti, cutis abdominalis aqua intercus: hydatides: aquæ, in loco calido, clauſo, ſtagnantis, putrefactæ acrimonia: Ulcera: Gangrænæ: Hæmorrhagiæ narium: Exomphali: Viſcerum ſphacelus: Mors.

1231. Hydrops curandus ergô indicat 1. Liberum conciliare fluorem Lymphæ; ſive fuerit aqua, ſerum bilioſum, ichoroſum, ſanguinolentumve. 2. Aquas jam in cavitates effuſas inde educere. 3. Labem debilitatorum viſcerum tollere, ſive ea cauſa, ſive hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor conciliatur Lymphæ, tollendo cauſas hunc impedientes, quæ 1. vis vitalis minus fortiter circumagens; 2. vaſculorum compreſſio, diſruptio, obſtructio. 3. liquidi nimia tenacitas.

1233. Ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta, roborantia, & ſtimulantia; quæ, ſi ſitis valida non urget, petuntur ex aromaticis, ſalinis, oleoſis, calidis, formâ Electuarii, Miſturæ, Vini Medicati, Cereviſiæ Medicatæ, Pilularum,

rum, Decoctorum, Syruporum, Tabellarum, facillimê variandâ.

1234. Si ingens vexet ſitis, cauſa fuerit calida, morbus cum febre calidâ, quod ſæpe ſolet fieri, ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Utroque caſu (1233. 1234.) prodeſt frictio, motus, calor.

1236. Ad ſecundum ſcopum (1232.) indaganda cauſa vaſa arctans, obſtruens, rumpensve, quæ tollenda, ſi fieri queat, (1229.), vel emendanda ſæpe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas ſolvetur in calido, frigidove hydrope (1233. 1234.) 1. per ea remedia, quæ ibidem data. 2. per Alcalinos maximê ſales, tam volatiles, quam inprimis fixos, 3. ope Mercurialium, Antimoniatorumque, & Venereorum medicaminum arte Chemicâ ritê præparatorum, & ſagacitate medicâ bene exhibitorum.

1238. Aquæ in cavitates congeſtæ inde educuntur. 1. paracentheſi. 2 Emiſſariis paratis novis. 3. Urinæ viâ. 4. vomitu. 5. purgatione alvi. 6. diſſipatione.

1239. Si cauſa hydropis aſcitis eſt recens, extrinſecus citô applicata; ſi vires inte-

integræ, corpus juvenile; si viscera bene constituta, neque alio morbo perdita; si aqua nondum putrida, neque diu in loco stagnaverit, statim instituenda paracenthesis.

1240. Quæ fiat 3 pollicum longitudine intrâ umbilicum, & eâdem distantiâ à lineâ albâ, mensurâ in corpore sano intellectâ, in latere à fonte Hydropis averso, puncturâ factâ ope instrumenti idonei, cannulâ immissâ, iterumque eductâ, aquæ copiâ parvâ, quotidie bis, emissâ, ad minimum impensis 15 diebus in evacuando, interim utendo præscriptis (1233. ad 1238.).

1241. Si conditiones (1240.) absint, vel sint contrariæ, paracenthesis mortem accelerat.

1242. Emissaria ferro candenti, medicamentis causticis, vesicantibus, lanceolis, filis facta, in parte carnosâ, loco declivi, sæpe admodum prosunt; maxime si aperta teneri permittit morbi genius.

1243. Per urinas evacuati hydropis quum citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus præeunte naturâ, utendo salibus urinosis, fixis, compositis,

speci-

ſpecificis animalibus, vitriolatis, ſolutisve metallis, ſpecificis renibus.

1244. Per Vomitus ſolvuntur cuncta tenacia, concutiuntur obſtructa, expelluntur ſtagnantia, unde mirabiliter in hoc morbo proſunt.

1245. Sed fortia dari, ſæpe repeti, & ſine longâ morâ intermediâ ſe mutuô excipere debent.

1246. Ut plurimum eadem validè ſolent evacuare alvum, unde duplici effectu, quin ſæpe & tertiò diureſi proſunt.

1247. Per alvum ſeri eductio fit per uſum largum, ſæpe & breviter repetitum ſummê purgantium, variis formis, maximê liquidâ, aſſumtorum.

1248. Diſſipatur calore foci, hypocauſti, furni, arenæ, ſolis, ſalis, fimi, excitato ſudore, vel diaphoreſi.

1249. Tum maximê pertinaci abſtinentiâ a potu, victu panis biſcocti, cum pauco ſale, & pauxillo vini oleoſi.

1250. Tertiæ indicationi (1231.) ſatisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalybs, & roborantia leniter adſtringentia, debitâ doſi, & in tempore uſurpata; victus ſiccus; vinum meracum, vetus, adſtringens, motus.

1251. Tympanitis iiſdem mediis, eâdem

dem methodo tollitur, si ortum duxit à rarefacto vapore humoris extravasati, & putrefacti; tum enim, causâ ablatâ, tollitur: si verô ortum duxit ex aëre per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in cava delapso, retröire non potente, sed calore corporis rarescente, tum cuncta citô putrefiunt, aëre juvante, malumque ex positâ causâ est fere semper insanabile: unde hydrops siccus humido longê magis immedicabilis habetur: punctura sæpe solatio, rarô sanationi, suffecit; fasciæ post puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima (1227.) sanatur, si 1°. hydrops anasarca, cujus soboles est, sanatur (1231. ad 1238.). 2°. per remedia (1248.). 3°. summis discutientibus, & corroborantibus simul, ipsi scroto applicatis, perque calorem externum assiduô excitatis in majorem motum. Secunda autem species (1227.) curabitur optimê 1. si hernia radicali chirurgicâ curâ persanatur. 2. ablatâ ascitis materiê (1238. ad 1252.), & occluso fonte. 3. tum per machinas comprimentes presso loco exitus, ut in herniis per ligamenta: rarô autem semel factus hydrops hic sanatur integrê. Ultima tandem (1227.) sana-

ſanabitur. 1. datis hydragogis fortibus, ſæpe repetitis, dum interim victus eſt exſiccans. 2. validiſſimis diſcutientibus & corroborantibus. 3. paracentheſi ſcroti. 4. Cauſticis, & ſuppuratione.

1253. Ex quibus denuô apparet, in ſanatione Hydropis plus difficultatis oriri ab indole aquæ in ſtagno putrefactæ, quam quidem ab ejus cauſis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangræna partis prius innatantis? cur eductâ ſubito ex Thorace, vel abdomine, hâc aquâ, mors, aut animi deliquium ſummum? Cur tanta in hydropicis ſitis? & quid illa notat? Cur acida ſæpe adeô in hoc morbo profunt? Cur eductis per evacuantia valida plurimis ſimul aquis tumor abdominalis idem, vel & major videtur? opio autem dato ſubſidet?

PODAGRA.

1254. Podagra vocatur dolens admodum ægritudo circa ligamenta oſſium pedis, & circa juncturas horum, vere & autumno maximê revertens.

1255. Qui, ubi naturæ ſuæ decurſum non turbatum abſolvit, ſequi ſolet ætatem maturâ majorem; ſexum virilem;

lem ; ingenium acutum, hujus exercitia durissima & protracta, maximê nocturna; victum opiparum; potum generosum, copiosumque, maximê noctu; Venerem præmaturam nimis cultam; Corpus magnum, crassum, plenum; acidorum usum nimium; pedes sudantes subitô refrigeratos, in humidis caligis sudantes; hinc venatum, equitationem in frigore; hæreditatem; contagium.

1256. Tempus, ætas, & reliqua vice causæ fungentia, (1256.) tum & phænomena, initium, progressus, effectus, finis hujus morbi, simul comprehensa, causas medicas hujus mali demonstrant.

1257. Repetitos enim ejus, latentis diu, paroxysmos præcedit cruditas, ructus, gravitas, torpor flatulentus, alvus adstrictior, sudor pedum solitus interceptus, horum varices.

1258 Accelerat, & inexspectatos accersit vitium quodcunque admissum in sex rebus non naturalibus, unde cruditas oritur; hinc venus immoderata; lucubratio; pergræcatio; lardi & similium comestio; defatigatio; animi affectus; purgatio medica alvi sola; aër humidus, frigidus, procellosus; hæc adeô podagricis inimica.

1259. Locus, quem primô, quem regularis aggreditur, ſemper pes; hujuſque illæ inprimis partes, quas difficillimê ſuum pervadit liquidum; ut perioſtea, tendines, nervos, membranas, ligamenta; quæ à corde remotiores; & maximê preſſæ.

1260 His (1259.) demum obſtructione, infarctu, tumore occluſis; vel materiâ morbi quâcunque vi diſperſâ in alia loca, alias aggreditur partes, ita tamen, ut eadem ibidem loca, eaſdem partes, obſideat (1259.).

1261. Dolor adeſt tenſivus, dilacerans, coarctans, increſcens ſenſim, decreſcens iterum, cum madore, rubore, tumore; finitus diaphoreſi, fotu lecti, pruritu, deſquamatione, vel abeuns in cretam vaſa rumpentem.

1262. Ex quibus cunctis liquet, Cauſam proximam hujus mali eſſe vitiatam indolem minimorum, adeôque nervoſorum, vaſculorum in corpore; tum etiam liquidi, quod nervoſas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hic acrimoniâ, & majore tenacitate; ſolidum nimiâ vaſculorum anguſtiâ, & rigiditate.

1264. Unde in locis à cerebro remotiſſimis,

tiſſimis, motui maximê reſiſtentibus ob ſoliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primô ſe manifeſtat.

1265. Ejus vitii autem (1262. 1263.) origo proxima in indigeſtione viſcerum, non attenuantium, aſſimilantiumque ſatis aſſumta in indolem requiſitam in liquido nervoſo, id eſt ultimæ elaborationis ultimo effectu.

1266. Cujus (1265.) ratio iterum deducitur ex cauſis remotis (1255. 1258.).

1267. Supponit itaque omnes fere coctionum vitiatas functiones ad producendum hoc malum (1265.), & quidem vitio in majoribus vaſis, liquidisve vix ſenſibili.

1268. Adeôque curatio impoſſibilis, niſi per medicamenta, quæ integrê hæc vitia emendare queant. Unde incurabilis fere hactenus habita, niſi paucis Empiricis.

1269. Hæreditaria, & tophacea, curatu omnium difficillimæ.

1270. Ex iiſdem deducitur, Venæ ſectionem non attingere mali materiam, ſedem, cauſam: prodeſſe tamen aliquando caſu, revellendo parum, & vires urgentes minuendo (1257.).

1271. Neque purgationem per ſuperiora,

riora, inferiorave tantum præstare, quantum vulgô sperari solet; excitare sæpe tumultum liquidi nervosi, subducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte instituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnosius, quam impedire materiæ podagricæ jam adultæ (1263.), nec alio modo tuto eductæ, vel correctæ, defluxum ad sua loca (1259. 1260.), maximè quidem dolentia, minimê tamen periculosa. Tum enim retenta apoplexias, paralyses, deliria, debilitates, sopores, tremores, convulsiones universales, si in cerebrum introivit; asthma, tussim, suffocationem, si in pulmones; pleuritidem sævam convulsivam, si in intercostalia & pleuram; nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos viscerum, si in viscera abdominalia; & ita incredibile quot morbos creat, sæpe subitò lethales: quos frustrâ exquisitissimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, nisi podagræ recenti paroxysmo, eoque sævo, resuscitato. Contingit id damni ex applicatu incauto narcoticorum, refrigerantium, constringentium, incras-

incrassantium; vel ex omni remedio debilitante, evacuante, rursum revellente, suffocante; hinc missio sanguinis, purgatio sursum, deorsumve, Emplastra, Cataplasmata modò dicta, opiata omnia, id efficiunt; ut & spontaneâ senii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis itâ obstructis, exsiccatis, corruptis, destructis, ut mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quæ, quibus cum symptomatibus, & cur, podagricis, ex hoc morbo, mors.

1274. Proinde Curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendavit, absolvitur 1. restitutione vigoris in visceribus perditi (1265.). 2. ablatione liquidi jam corrupti fluentis in vasis, vel stagnantis ad loca (1262. 1263.).

1275. Ad primum (1274.) spectat α. Usus plantarum aromaticarum, amararum, antiscorbuticarum, maximê si per se usurpentur solo melle exceptæ. β. usus salium lixiviosorum fixorum sæpe iteratâ, parvâ dosi, diu continuatâ, assumtorum. γ. Tum cibi, potusque nutrientes, facile digerendi, leves. δ. Exercitio magno, continuato, equitationis in aëre puro, tum frictionibus, motibusque partium sæpe iteratis. ε. Somno maturo, longo.

1276. Ad alterum (1274.) Uſus conducit 1. ſalis cujuſpiam volatilis parvâ doſi diu aſſumti, mane ante quam quis ſurgat, cum largo hauſtu decocti cujuſdam lenis, ſudorisque, vel madoris, expreſſione levi per horam. 2. frictio calida, cum linteis ſiccis, partium. 3. Uſus purgantis ſeroſi, una cum mercurialibus acuti, & addito circa veſperam potu opiato ſedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, multum ſæpe proficitur, etiam in tophaceâ.

1278. Ad ſummam doloris in loco ſævitiem temperandam, urgente ſummâ neceſſitate, Opiatis internis, copioſo ſeri lactis, ſimilisve, potu calido, externis emollientibus, Anodynis, Calidis, quin verberatione cum urticis, inunctione balſami ſulphuris Therebinthinati, inuſtione cum Lino, utendum ſæpe eſt.

1279. Cæterum non aliter uſurpanda, quin ſummopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatiſque jactura.

1280. Maximum verô cuique remedium, quod oppoſitum illi cauſæ, unde originem duxerat morbus (1255. 1258.).

1281. Si autem materiæ podagricæ introverſæ ſigna adſint (1273.), ſine ullâ

morâ tentanda est ejus expulsio in juncturas: ergô statim applicentur fœmoribus larga vesicatoria; locis, dolere assuetis, fomenta aromatica salina tepida; fiat deambulatio, vel motus magnus in rhedâ; sumatur larga copia decocti alicujus aromatici sudoriferi, vel, hoc non juvante, vini rhenani generosi; his dein factis, dolore incipiente, in calidum lectum repositus, & opertus, sudet.

1282. Quæ si quis omnia consideret, videt difficultatem summam curandi hujus morbi: tum rationem, cur in renovantibus hujus medelam quæsiverint summi & Medici & Chemici? cur Lac, & quousque sanet? an sit acor specificus cruore conceptus mater podagræ? quæ sit ratio nodi, tophi, cretæ, podagricorum? Cur miserrima sit, quæ sine tumore, podagra? cur mitior tumens? cur dolor tandem desinat in podagricis? cur, quamdiu dirissimus dolor in paroxysmis, serena, eaque longa, intervalla sint? Cur cessante doloris sævitie, dein vix unquam integrè liber sit æger? an ullum absorbens alcalinum specificum sit, quod podagram radicitus extirpet? Cur Machina Statica Sanctorii summa directrix & index futurorum, & faciendorum in podagra?

MORBI VIRGINUM.

1283. Præter omnia hæc Acutorum & Chronicorum genera, ſunt nonnulli morbi virginibus, gravidis, puerperiſque proprii, tum & puerili ætati.

1284. Quo tempore fœmininum corpus ad incrementum ſuum pervenit, in bene factâ temperie plus ſolet conficere cruoris, quam qui vaſis continetur, unde arteriis uterinis fluoris Menſtrui nomine ſecernitur.

1285. Si, poſito corpore in conditione (1284.), hic ſanguis retinetur, oritur plethora; tarditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatæ functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur à vaſis nimis preſſis, liquido copioſiore, ſtagnante, ſuffocato.

1286. Ab eodem autem ſic accumulato miræ ſæpe parantur viæ, raris ſecretionibus menſtruis notæ; dum per oculos, aures, nares, gingivas, vias ſalivæ, œſophagum, alvum, veſicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, exire viderint Medici.

1287. Vel & ſæpe labefactantur inde

omnia viſcera, oriturque partim à putredine conceptâ, partim à vaſis læſis, infinitum morborum genus (106.).

1288. Cognoſcitur hic morbus 1. ab ætate. 2. incremento corporis jam perfecto. 3. plethorâ. 4. ſignis deinde morbi ſubſequentis.

1289. Pro ſolutione requirit varia remedia reſpectu variæ cauſæ.

1290. Quas inter naturalis, vel ſuperveniens, pudendorum concretio manum Chirurgi requirit debito inſtrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Cæterum, ubi à ſtagnante liquido, huic conciliabitur fluor. 1. fotu, & frictu pedum. 2. aperturâ venæ in pede, & ſanguine miſſo. 3. purgantibus Uterinis datis. 4. Emmenagogis. 5. Emplaſtris, fotibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. ipſa vaſa à plethorâ debilitata roborando per Chalybeata, & Adſtringentia.

1292. Sublatâ his morbi ſcaturigine, ſolent omnia fere mala (1285. 1286. 1287.) ſponte evaneſcere. Vel curantur ex naturâ & curâ ejus morbi, cujus imaginem referunt quam proximè: quod facilè ex antedictis fit.

MORBI GRAVIDARUM.

1293. Postquam gravida est fœmina plurimis afficitur malis ex solâ graviditate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex sanguine menstruo secerni impedito ob clausum uterum, & fœtu tamen non potente hactenus in sui incrementum eum absumere.

1295. Alia ex ipsâ mole, motuque fœtus, atque secundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes hasce sensiles admodum.

1296. A priori (1294.) videntur pendere Nauseæ, Vomitus, prostratus appetitus, vel idem depravatus planê, animi deliquia, vertigines, dolores summi stomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, gravitas, dyspnœa, abortus.

1297. Quæ proinde pendentia ab unâ causâ eodem remedio, sanguinis missione, tolli solent.

1298 In quâ tamen instituendâ, locus, tempus, copiaque, maximê advertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus levis, admodum prosunt.

1300. Interim Cardiaca aromatica, unà cum lenissimis antihystericis, vel & blandis subacidis, summi usus sunt, & efficaciæ.

1301. Ab incremento fœtus oriri videntur eadem fere, quæ enumerata (1296.), tum difficultas urinæ, & alvi, Hæmorrhöides, Varices, Inflatio pedum, Uterinorumque labiorum, lapsus proclivis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri potest aliquando remedio V. S. (1297.), vel & situ corporis pro tempore mutato, tum etiam fasciis, similibusque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculosissimos verô gravidarum morbos habetur fluor uterini sanguinis.

1304. Qui fere ex eo, quod placentâ ab utero solutâ, & arteriis plenis sanguine distendente, uteroque distento, sæpe pleno rivo arteriosus cruor emanet.

1305. Cognoscitur ex orificio uteri laxato, sanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, vivo, vel grumoso, dolente.

1306. Causa hujus, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hysterica, & emmenagoga malê applicata, percussio,

cussio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporisque, aër frigidus modicê, Venæ sectio, adstringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur, Infans methodo optimâ, pro situ ejus mutatâ, ilicô educendus, uterusque ab fœtu, placentâ, grumoso cruore integrê liberandus erit.

1309. Neque refert, quonam gestationis tempore id acciderit, cum melius sit perire, vel aliter periturum, fœtum, salva matre, quam perire certô utrosque.

PARTUS DIFFICILIS.

1310. Partus difficilis fit vitio Matris, Infantisve.

1311. Vitio Matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipsis naturalibus malê se habentibus.

1312. Si vires deficiunt, hæ excitandæ sunt ope Uterinorum, Cardiacorum, Sternutatoriorum.

1313. Si uteri collum internum nimis angustum, durumve, linimentis succurrendum quantum possibile, ut lubricum emollescat, vel fotu.

1314. Si Tumor hîc (1313.), vel in

vaginâ enatus expulsionem impedit, is discutiendus, suppurandus, vel eximendus ope Chirurgicâ.

1315. Si excoriata harum partium labia coaluerint, citô, & ante partum, si fieri possit, dissecanda, & cicatrice obducenda sunt.

1316. Si ossium compages arctior iter impediverit, linimentis emollientibus (1313.), fomentis similibus, lenienda sunt, tum manu lege artis succurrendum parturienti est.

1317. Infantis vitio contingit, ubi ille immobilis mortuus, vel ita situs, ut ipse sibi claudat portam.

1318. Mortuus cognoscitur, si immobilis; si arteriæ umbilicales sentiuntur in funiculo umbilicali quiescere, maximê propê corpus infantis; si fœtida exeunt; si pondus ingens; si laborat tenesmo; si syncope; horripulatione; halitu graveolente; colore livido; si diu elapsis aquis nondum peperit; si cutis fœtus flaccida, facile separanda; ossa mollia, & mobilia.

1319. Simul ac fœtus cognoscitur mortuus (1318.), metu gangrænæ, syncopes, mortisque maternæ, eximendus

dus est, vel per pedes maximè, si fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus est in eum, quo fœtus possit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur 1. positu Matris debito. 2. mutatione situs infantis.

MORBI PUERPERII.

1322. Puerpera corripitur dolore post partum à labore tolerato, partibus contusis, à sanguine, fœtu alio, secundinisve restitantibus.

1323. Fœtus alius, secundinæ partes, grumi sanguinis, manu educenda.

1324. Dolor à labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, à nimiâ fluiditate, agitatione sanguinis, vel ut plurimum à retentis (1322.) in utero, ejus contractionem impedientibus.

1326. Si à retentis, hæc educenda (1323.).

1327. Si ab affectu animi, sanguine nimis fluido, nimis agitato, concurren-

dum ad hordeata, gelatinas, emulsiones, opiata, adstringentia.

1328. Quorum delectus docent signa morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab uteri vasis restrictis in mammas pabulum serosum lacteum, febricula exoritur, quâ ortâ, sæpe lochia omninô retinentur, unde infinita & pessimæ indolis symptomata; prout in hoc illudve viscus rapiuntur, hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, paraphrenitides, mammarum inflammationes, pejor hepatis, ventriculi, omenti, mesenterii lienis, renum, intestinorum, tum Dysenteria, Colica, Iliaca, Apoplexia, Paralysis, & multiplex sanê mali species.

1330. Cuncta hæc eradicantur sponte, radice mali excisâ (1329.).

1331. Hinc requiruntur Antacida lenia, ad labem acidam seri sopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, avenatis, amygdalatis, jusculis; aperientia specifica lenissima ex moderatê cardiacis & uterinis; aperientia localia, Clysmata, Fomenta, Cataplasmata, Emplastra, Linimenta, Cucurbitæ, Pessaria, Suppositoria.

1332. Venæ sectio haud facilè, nec nisi

nisi urgente summâ necessitate, adhiberi potest.

1333. Neque curanda symptomata proinde, ac si essent morbi acuti sui generis (1329.).

1334. Lacte ad mammas delato, sæpe fit ejus stagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, suppuratio, Scirrhus, Cancer.

1335. Cognoscitur horrore, frigore & calore reciprocis, febriculâ, signisque incipientis inflammationis.

1336. Curatur 1. antacidis lenibus. 2. Diluentibus lenissimis. 3. discutientibus externis citô applicatis.

1337. Si jam in apostema tendit, quantocyus maturandum, aperiendum, depurandum, consolidandum, de quibus in Chirurgicis.

1338. Lactantis papillæ dolor, fissura, inflammatio, tollitur balsamicis blandissimis, spirituosis cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, siccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fotu, frictioneque mammæ; sublatione Causæ indagatæ.

MORBI INFANTUM.

1340. Infanti recens nato oriuntur morbi proprii 1. a ſtrigmentis glutinoſis, caſeoſis, lentis, quibus os, œſophagus, ſtomachus, inteſtina ei replentur.

1341. Quâ ſolâ de cauſâ, nauſeæ, vomitus, tormina, ſingultus, convulſiones ſæpe oriuntur; atque deinceps reſtant indigeſtiones aſſumtorum.

1342. Curatur facile jejunio horarum x, vel xij; aſſumtione pauci vini cum melle miſti, iteratâ doſi hoc tempore abſtinentiæ dati; vel leniſſimo quodam ſimul adjecto ſtimulo purgante.

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitæ mucoſæ ſaburram, ſæpe proſunt egregiê Epithemata moderatê aromatica, & ſpirituoſa.

1344. 2. Multum patiuntur vulgô à meconio non ſatis citô expulſo, ob debilitatem fœtus, duritiem materiæ, copiam ejus nimiam, ſiccitatem viæ.

1345. Hinc ab ejus morâ, aëre jam appulſo, acrimonia, acor, putredo, in vapores reſolutio, adeoque dolores torminoſi, convulſione, nauſeæ, vomitus, ſin-

ſingultus, tuſſes, ſternutationes, clamores, fletus, pervigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur vis expellens ſopita ſtimulo leni purgante, leni ſuppoſitorio, Cardiaco ſuaviſſimo & leni.

1347. Durities materiæ corrigitur hauſtu ſeri lactis recentis cum pauco melle diluto, clyſmate ex ſero lactis ſaponato, vel mellito.

1348. Inteſtina lubricantur, aſſumto oleo Lini, Olivarum, Amygdal. dulcium, &c. tum injectis iiſdem Clyſmatis ſpecie, & linimentis ſimilibus.

1349. Quâ methodo, quibus Medicamentis feliciſſimê ſuperantur varia illa & peſſima ſymptomata ab hâc unâ radice orta (1345).

1350. Si verô ullibi, hic antacida uſum habent, & inter illa abſorbentia inprimis.

1351. Opiata rarô, neque ſine magnâ circumſpectione, adhibenda.

1352. Quin evitanda omnia nimis attenuantia, ſtimulantia, volatilia.

1353. Cuique verô ſingulari malo (1345.) facile remedium invenitur, cognitâ hiſtoriâ cauſæ, & curationis omnium morborum hucuſque deſcriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipso lacte, dum id nimis citô, fortiterque in stomacho coagulatum, compingitur in unam massam, gravem, acremque.

1355. Hæc enim sensim acrior, acidiorque reddita, fœces alvi virides, acidum spirantes, materiem vomitu rejectam acidam, hinc tormina, flatus, dolores, & infinita alia excitat, maximê convulsiones.

1356. Quæ curantur Antacidis fixis, purgantibus permistis, Clysmatibus similibus, Carminantibus blandis, oleosis internis, externisque.

1357. Insultus porro Epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere nervoso ope acrimoniæ vellicantis.

1358. Unde & his remediis solis curantur, si medelam capiunt.

1359. 4. Simulac hæc superarunt mala infantes, & incipiunt uti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caseo, similibusque Vermes oriuntur.

1360. Causam dant ova insectorum, in aëre vel terrâ viventium, assumta, neque vi tenelli motus destruenda.

1361. Nidum dat pituita intestinalis, vel gastrica, in quâ hærent, foventur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc rarô in adultis, & in his modo torpidis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, aſcarides.

1364. Efficiunt irritatione nauſeas, vomitus, alvi fluores, animi deliquia, pulſus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, inſultus Epilepticos.

1365. Efficiunt conſumtione chyli eſuriem, pallorem, debilitatem, alvum adſtrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt ſæpe perforationem ipſorum inteſtinorum.

1367. Unde & toties lethales reperti ſunt.

1368. Cognoſcuntur ab ætate, victu, temperie, effectibus, (1364. 1365. 1366.).

1369. Curatio fit 1. nidum deſtruendo (1361.) per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniata, aromatica amara.

1370. Tum externê inungendo abdomen balſamis ex aromaticis fortiſſimis, permiſtis purgantibus, oleoſiſque.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope Medicamentorum mellitorum, ſalinorum, indigeſtibilium vermibus, amarorum aromaticorum, Mercurialium, Acidorum,

Vitrio-

Vitriolatorum ex chalybe, vel cupro:

1372. 3. Expellendo Lumbricos vivos enectosve ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, Mercurialiumque.

1373. Quin Clysmata, Suppositoria, Unguenta externa ad eadem prosunt quam maximê.

1374. Quando Dentes incipiunt prodire, maximè acuti, ab tensione, punctura, laceratione gingivarum nervosarum, sanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangræna, convulsio, alvi fluor viridis, salivatio, febris, mors.

1375. Quæ cuncta facilê ex câdem causâ oriri demonstrantur.

1376. Quin sublatâ irritatione nervorum (1374.) sponte cessant.

1377. Quod fit 1. gingivas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinosis antiphlogisticis. 2. sæpe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. dissecando ope lanceolæ.

1378. Convulsiones hinc oriundas minuta Sp. C. C. dosis felix tollit.

VARI-

VARIOLÆ.

1379. Quia infantibus frequens, huc referetur, morbus, qui vocatur Variolarum. Cujus quidem adeô accurata Sydenhami deſcriptio, ut decies legi merenti pauca modo addenda habeam, unde pateat & has ad eandem ſimplicitatem, ut præcedentes morbos, reduci poſſe, & aliquid in ordine medendi deſiderari hactenus.

1380. Eſt ut plurimum Epidemicus, verno tempore primo incipiens, æſtate creſcens, languens autumno, hyeme ſequenti fere cedens, vere iterum eodem ordine rediturus. Quô citius in hyeme incipit, eo violentior, quo ſerius, eo mitior erit mali natura. Hinc liquet, quo anni tempore periculoſior.

1381. Occupat omnem ætatem, ſexumque, maximê autem pueros, eoſque, qui hactenus hunc morbum nondum paſſi ſunt: quo ætas humida plus diſſipavit, ſolida magis coëgit, eo violentior morbus: Hinc pueris, mulieribus, mollibus, laxis, facilior: exercitatis, viris, ſenibus, pejor.

1382. Malum hoc, licet Epidemicum, con-

contagio ſuſcipitur communicato ab homine, qui prius laboravit: quod primò videtur aëri inhærens, pulmonibus, ori, naribus, œſophago; ſtomacho, inteſtinis, dari. Adeôque hoc tempore admodum parum materiei venenatæ habere.

1383. Hæc contagioſa materies (1382.) humoribus miſta ſtatim producit effectus quoſdam ordine ſe mutuô excipientes; qui ſunt: horripulatio; rigor; febris acuta; calor ingens, perpetuus; oculorum ſplendor, à liquore tenui & calido illapſo; Capitis, dorſi, artuum, dolor magnus, maximê circâ partes, cordis ſcrobiculo ſubjectas; vomitus, nauſea; inquietudo magna; ſtupor; ſomnolentia; atque in infantibus inſultus Epileptici.

1384. Initio hujus ſtatus (1383.) cruor venis miſſus pulcher, ſaluberrimoque ſimillimus; ſecundo, tertio, quartove die, jam inſtar pleuritici & inflammati cernitur (384.), eô plus, quô plus duravit, & vehementius fuit, malum.

1385. Durat hic ſtatus, pro varietate epidemicâ, vehementiâ morbi, temperie ægri, vario tempore: quo diuturnior ex ſuâ naturâ, eo mitior futurus totus morbus, & contrâ.

1386. Unde videtur morbus in hoc

ſtatu

ſtatu (1380. ad 1386.) eſſe velocitas liquidorum aucta à ſtimulo inflammatorio omni cruori admiſto.

1387. Morbus ergô ille (1386.), affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc ſtatu ab eo diſtinguitur; ſcientia Epidemici regnantis (1380.), ægri in hunc morbum proni (1381.), contagii prægreſſi (1382.), & inde ſecutorum ſymptomatum (1383.), docet quod adſit, & quod ſecuturæ ſint papulæ ipſæ in altero, mox deſcribendo, decurſu.

1388. Cognito (1387.) hoc morbi ſtatu (1380. ad 1387.), indicatio videtur oriri hæc primô; ut, ſtimulo inflammatorio ablato (1386.), ſanetur ſtatus præſens, & impediatur ulterior ejus progreſſus, & proinde caveatur futura ſuppuratio, gangræna, &c.

1389. Stimulus videtur auferri poſſe correctione per ſpecifica, vel methodo univerſali antiphlogiſticâ.

1390. Correctio ſpecifica niti debet invento remedio oppoſito illi veneno contagioſo, quod tam parvâ mole ſuſceptum reliqua parit, ut effecta (1382. 1383.).

1391. Quale (1390.) inveniri poſſe, comparatio hiſtoriæ antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt ſperare; & ad inda-

indagandum impellit summa hinc futura humano generi utilitas.

1392. In stibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen salinâ acrimoniâ nimium corrosivis, sed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquandô successus.

1393. Methodus universalis videtur hîc adhiberi posse, & experimentis perfici debere, illa, quæ deprehensa est in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangrænamve, abeat: quum in aliis omnibus succedat, hîc nihil repugnet, morbus variolosus sæpe sine variolis fit.

1394. Consistet illa (1393.) in his: 1. mittatur cruor, ut (854. N°. 1. 890. N°. 1. &c.). 2. Clysmatibus, fotibusque, laxetur tota cutis, os, œsophagus, intestina, sæpe. 3. potetur multum aquæ tenuissimê farinosæ, acidulæ, nitrosæ; hauriatur nitrum stibii, vel polychrestus sal, & hydrogala tenue. 4. sit victus tenuis; aër in pulmones ducendus frigidiusculus; corpus bene tectum, & perspirabile.

1395. Quamvis enim in hoc morbo rarô cogitetur de hâc indicatione (1388.), & de hâc methodo inprimis (1393. 1394.), casus

casus tamen, ignaro morbi Medico, sæpe dedit successus probantes talem artem.

1396. Morbus hic ubi statum primum, quem Contagii voco, absolvit, secundum ingreditur, qui sic se habet: punctis parvis rubris instar morsus pulicaris cutis capitis primo & faciëi, mox manuum & brachiorum, dein trunci, & inferiorum, inficitur; mox mitescunt symptomata (1383.); augentur omni hora quoad magnitudinem, & numerum pustulæ valde rubescentes, assiduô magis, magisque, elevantur; inflammantur; cutis tenditur; dolor; calor; impedita circulatio; impedita perspiratio; hinc humorum major ad interiora repulsus; febris; anxietas; dyspnœa; dolor faucium; angina; diarrhœa; dysenteria; mictus cruoris; hæmoptöe; cutis inter pustulas liberæ inflammatio rubra, dolens, calens; quæ ubi duraverunt spatio 4, 5, vel 6, dierum, jam absolutê suppuratæ sunt, & in totidem parva apostemata conversæ. Hunc Inflammationis decursum voco, usque in Abscessum; durat pro varietate Epidemici, temperiëi, magnitudinis, regiminis, vario tempore, plerumque quatuor, aut quinque diebus; ita, ut octavo, ab inchoamento, die suppuratio adsit; cruor tum valde inflammatus.

1397.

1397. Si morbus contagii ingens (1383. ad 1386.), puſtulæ multæ, ſibi mutuò proximæ, ac quaſi implicitæ, inflammationis omnia ſigna magna, temperies ſalina oleoſa, vigor ætatis, vita prægreſſa lautiſſima, remedia & regimen velocitatem multum augentia, æſtas fervidiſſima, fuerint, tum ad finem inflammationis veſiculæ lymphâ rubellâ diſtentæ adſunt, gangrænoſæ indolis indices (427. No. 5.); hinc cutis circulationi, & exhalationi inepta; inde humorum in interiora repulſus; inde ſalivatio ingens; tumor magnus manuum, pedumque.

1398. Ex his diagnoſis & prognoſis ſecundi ſtatus cognoſcitur, ratioque morbi, & omnium ſymptomatum in eo capitur, his fere regulis circumſcripta:

Quo mitior ſtatus contagii, eo lenior ſtatus inflammationis.

Quo lentius erumpunt puſtulæ, quoque proin diuturnior ſtatus contagii, eo morbus levior.

Quo pauciores, magis ſeparatæ, majores, plus à facie remotæ, candidiores, & dein flavæ magis puſtulæ, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatæ, minores ſingulæ, magis in facie hærentes, fuſcæ, ni-

nigræve, citiusque incedunt, eo pejores.

Quo materiës pustularum pus magis blandum & perfectum refert, eô melius.

Quo materies pustularum ichorem gangrænosum plus refert, eô pejus.

Quo spatium inter pustulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circâ tempus abscessus, eô melior spes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuscum evadit, eô pejus; angina sequitur lethalis, aut peripneumonia; nisi salivatio liquida, vel ingens tumor manuum, pedumve accesserit; ratio est, liquorum hic impedita, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter pustulas liberis maculæ purpureæ, lethalis gangræna designatur.

1399. Indicatio hoc in statu (1396.) est varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externæ, videtur requiri cautela, ne vergat in suppurationem: de quâ jam actum (1393. 1394.): aut, si id spernitur, curandum ut minima fiat, procul â capite, & tarda: quod fit 1. victu tenuissimo, putredini resistente. 2. potu diluente, blando, subacidulo. 3. medicamento antipyico, aperiente, diluente, assi-

aſſiduô magnâ copiâ ingeſto. 4. balneo pedum bis de die repetito, horum fotu tepido continuo, epiſpaſticis applicatis ad cava pedum & poplitum. 5. regimine frigidiuſculo, maximê admiſſu puri & frigidi aëris, interim corpore inferiore contrâ frigus munito. Hæc autem ſtatim & ab initio ſic applicanda ſunt. 6. ſi nimio impetu fuerit morbus, opiata veſpertinâ quintâ conducunt, reliquis ſimul, ut præſcriptum eſt, actis.

1400. Poſt toleratum decurſum hunc (1396.), ſequitur ſtatus tertius ſuppurationis, quo incepta illa creſcit & perficitur: in eo puſtulæ jam purulentæ quotidie augentur, dein matureſcunt, albeſcunt, flavent, ac tertio, quartove die hujus decurſus, rumpuntur. Tum verô tota pinguedo & cutis pure ſcatet mobili, externê aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perſpirationis, circulationiſque, irritatione generis membranoſi & nervoſi, abſorptu puris in venas, fit febris peſſimæ indolis, cum peſſimis ſymptomatibus; ſi materies hæc purulenta cruori miſta diu movetur, putreſcit (82. 100. 406.); hinc pro vario delapſu in diverſas corporis partes diros effectus, vixque ſuperabiles, producit; deli-

deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dysenterias; hepatitidem; apostemata; anthraces; juncturarum tumores, abscessus, immobilitates; tabem; phthisin; & infinita similia.

1401. Si verô tum materies tenuior, acrior, morbusque vehementior, exeditur cutis, pinguedo, & caro; fiunt lata, pessima, ad ossa sæpe penetrantia, ulcera cacöethe; cicatrices fœdæ.

1402. In hoc statu (1400.) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus expulsio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus tepidis, assiduô & laboriosê renovatis; ablutione & gargarismo oris, fauciumque, assiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini resistente; clysmate blando, diluente, emolliente, laxante quotidie injecto, diu retento; victu ex jure carnium cum sale & acidis condito; vini meracissimi subinde moderato usu; dato simul, contrâ enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementissimus; ichor gangrænosus loco puris; tota fere cutis occupata; facilê patet, cur infelicem adeô, imô ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus: omnium verô clarissimê id liquebit ei, qui ex anatomicis no-

rit, ut externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, asperam arteriam, bronchia, œsophagum, stomachum, intestina, jecur, lienem, pulmones, obsideri his pustulis; hinc quippe dicta intelligit, & videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot ægrorum, post vulgata auxilia applicata frustrâ semper, non excitet boni Medici solertiam, ut initio mali invadentis summa tentet; vulgatâ quippe methodo nullus nisi sponte emergit.

MORBI EPIDEMICI.

1404. Notandum verô est super omnia, morbos hactenus descriptos fluidorum, licet nomine, signis plerisque, & aliquâ specie eventus iidem appareant incauto, tamen in indole tectâ, phænomenis non nisi perito observatis, vario tempore incrementi, status, coctionis, crisios, effectu, eventu, sanandi methodo requisitâ, sæpe immensum differre.

1405. Adeôque requirere longê aliam administrationem 6. Rerum non Naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cujus tamen varietatis causa adeô

adeô latens,ut à nullo ſenſili vitio 6 Rerum non Naturalium deduci hactenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, poſſibilem evitationem, & excluſionem vento, vel igne, in aëre reſidere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplicabilem exhalationum, quæ vel miſturæ, vel ſtimuli ratione noſtræ machinæ nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum ſenſilium; ut obſervatio docet.

1409. Tamen vix niſi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem propriê Epidemicos vocare ſolemus.

1411. Horum cognoſcitur natura juxta regulas datas (11. 12. 13.).

1412. Lucem verô affundit Medico incognitum talem, & recens invadentem Epidemicum curaturo 1. Determinatio ejus ad ſpeciem notam, cui maximê ſimilis. 2. Obſervatio ejus, qui eo tempore, circa æquinoctium vernum, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phænomena ſpontanea, quæ mortem, ſalutem, meliorem, pejorem ſtatum morbi præcedunt, comitantur, ſequuntur. 4. Eorum, quæ inevitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adjutamentum, vel

nocumentum. 5. Comparatio plurium eodem tempore decumbentium simul. 6. Abstinentia ab omni auxilio, quod dubium, valde movens, mutans, tectum morbi genium obscurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratissimâ attentione observatis indicatio nascitur.

CALCULUS.

1414. Ubi in corpore alicubi corpus quoddam plane insolubile hæret; ei crusta calculosa brevi se applicat, plus, minusve.

1415. Id si in Renibus fit, à parte terrestri sanguinis exsiccatâ, fit Calculus Renum, maximè ortus ad ultimas arterias, specie arenæ.

1416. Qui sensim ibidem accrescens renem obstipat, carnem ejus suffocat, consumit, specie grumi, puris, carunculæ, pellium expellit, totumque tandem corrumpit, mictus sanguineos, purulentos, fœtidos excitat; quin sæpe ulcerationem vicinorum, post inflammationem creat.

1417. Idem quâcunque causâ ex loco originis (1415.) in pelvim, & inde in ureterem, hujus flexus, angustias, introgressum in vesicam delatus, sæpe intercipit

cipit urinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per Ureteres in vesicam delatus expellitur sæpe.

1419. Restitans in vesicâ crescit per orbes appositos.

1420. Manente semper nucleo rubro, reliqui orbes, rubri, albi, cinerei, cærulei, perque gradus colorum notatur gradus insolubilitatis, ipsâ Chemiâ detegendus.

1421 In vesicâ hærens inflammationem, ejusque symptomata, tum attritus, ulcera, puris mictus, stragurias, obstructionem urethræ, impossibilem mictum nisi supino, febrim hecticam, tabem facit; sæpe impellitur in urethram immobilis.

1422. Calculus renum cognoscitur à dolore ibidem obtuso, à mictu sanguineo post motum ad strata lapidea, motum corporis vehementiorem, præcipuê in curru, à lapidibus sæpe emissis, carunculis, pure, filamentis (1416.).

1423. Vesicæ, ex dolore in reddendâ urinâ, & post, & ante, ex urinâ stillicidio tantum emissâ, albâ cum sedimento mucoso, crasso, multo, gravi, pruritu ad caput penis, tenesmo in reddendâ urinâ, manus per anum immisso digito, Cathetere, &(1421.).

1424. Calculus renum indicat sui imminutionem, expulsionem, redactionem eo, ut non lædat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui, modicê falito; potu aquæ, vel huic fimillimo; viribus vitæ.

1426. 2. Alterum fit laxando vafa per balnea, clyfmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleofis blandis; aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicamentorum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurrendo fymptomatibus; inflammationi per V. S. & reliqua hujus remedia; dolori per emulfiones anodynas; afperitati per oleofa, faponata, glutinofa.

1428. Neque enim de fpecificis lithontripticis hactenus vera fides.

1429. Delatus in anguftias pelvis, requirit eadem (1425. ad 1428.), maximê clyfmata, fotus, Venæ fectionem.

1430. Per Ureteres ex rene in veficam illapfus nofcitur à nephritide antegreffâ, dolore in viâ Ureteris fubfecuto, horum ceffatione cum fignis (1423.).

1431. Tum requirit citiffimam hinc expulfionem, ne crefcens pejor fiat.

1432. Id fit iifdem fere mediis (1425. ad 1428.), fed topicê applicatis: balneo oleofo, clyfmate fimili, injectione olei in veficæ vias, affrictu hujus.

1433. Tum ſuccurrendum omnibus ſymptomatibus, prout huncillumve morbum imitantur.

1434. Si in urethram immobilis impactus, injectio, fotus, ſuctus, auriſcalpium ſpecillum, preſſio lenis, vel & inciſio applicanda requiruntur, aut punctura perinæi.

1435. Si major, quam excerni qui queat, lithotomiâ educendus.

1436. Et inprimis apparatu magno, utpote certiſſimo.

1437. Sciendum tamen omnem eventum operationis ſemper dubium.

1438. In mulieribus verô dilatando urethram educitur, rarô incidendo.

1439. Si in collo veſicæ hærens impedit Urinam, Cathetere repellendus.

LUES VENEREA.

1440. Poſt annum 1463 in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam Lues Venerea orta adhuc durat.

1441. Quæ generatione, lactatione, contrectatione, ſalivâ, ſudore, liquido genitali, exhalatione contagioſa eſt.

1442. Et quâ parte contrahitur, primô ſe manifeſtare ſolet.

1443. Neque à non infecto, vel non infectâ, eodem hoc morbo, unquam orta deprehensa est.

1444. Pars infecta (1442.) pruritu, calore, leni inflammatione, pustulâ subalbâ, squamosâ, erodente, mucosâ, insanabili vulgatis remediis, cognoscitur primo.

1445. Hinc crescendo vicina primô, & plerunque externa inficit similibus pustulis ulcerosis, dehinc interna, labia, gingivas, palatum, linguam, fauces, nasum, cerebrum, pulmones, hepar, lienem, uterum &c.

1146. Quæ stillant saniem mucosam, lentam, subviridem, carnem erodentem, in latum magis, quam profundum proserpendo.

1447. Hinc in veretro externo cancri; in interno gonorrhœa; in vaginâ fluor dictus albus.

1448. Tum glandulæ inguinales tumentes utroque in sexu, bubones venerei; communicato per lymphatica resorbentia contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio ingens, brevi in gangrænam soluta.

1450. Tum testes tumidi, dolentes, sæpe in ulcerationem abeuntes, inflammatorio tumore ad vesiculas seminales orto.

1451. Ut & carunculæ, ſtranguriæ, eroſio urethræ, proſtatarum, colli veſicæ, vaſorum ſeminalium; ſimilia Mulieribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum dolore nocturno medios artus occupante, ut & flexurarum rigiditate.

1453. Unde in Cartilaginibus, naſi maximê, & palato, eroſio.

1454. Mox media oſſa occupans caries producit, præcipuê in cranio.

1455. Tumque ſuperpoſitæ partes in apoſtemata aſſurgunt peſſima.

1456. Quin & in tophos duros elevat, dolentes obſcure, ſenſim acutius, tumque & ſuperpoſita corrumpentes.

1457. Unde facile conſtat de ſignis, quibus morbus hicce cognoſcitur.

1458. Gonorrhœa curatur, balneo, fotu, injectione, purgatione mercuriali ſæpe repetitâ, emulſionibus, balſamicis, abſtinentiâ ab omni cibo, potuque lauto & ad venerem ſtimulante, victu contra potuque tenui.

1459. Perſiſtendum in curatione, donec nihil amplius inſoliti ex pene exſtillet, vel in urinâ ſe manifeſtet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cataplaſmate anodyno, diſcutiente, emollien-

liente, fotu ſimili, & venæ ſectione largâ; & dictis (1458.).

1461. Bubo Venereus tollitur diſſipando per Emplaſtra ſpecifica, ſuppurando, ſi hæc non proſunt, & aperta depurando.

1462. Teſtis tumidus fovendus ſimilibus (1460.): ſi urget, educendus ſanguis ex brachio; Emplaſtro quoque ſcroto applicato levandus; donec redierit in ſtatum planè naturalem.

1463. Puſtulæ, & Cancri dicti Mercurialibus erodendi ad vivum uſque, tum ſenſim lenioribus ſanantur iiſdem.

1464. Semper autem utendum iiſdem fere internis, ac (1458.) præſcripſit.

1465. In mulieribus fluor venereus curatur iiſdem (1458.).

1466. Sed præcipuè fotibus detergentibus validis, & mercurialibus.

1467. Ubi verò puſtulæ ubique diſperſæ, dolores artuum, nocturni labores, bubones magni, torturæ oſſium, ſæpe tolerata gonorrhœa, docent adeſſe Luem, ſalivatio Mercurialis requiritur.

1468. Quæ ut fiat, aliquot diebus prius impleatur æger ptiſanâ.

1469. Tum utatur quolibet bihorio doſi aptâ Mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima fœtere, Gingivæ

væ dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, conſiſtere, vel inhibere deceat.

1471. Si exſpuitur ad ℔iij, vel ℔iv, quolibet nucthemero, ſufficit.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit, ſtimulo eodem.

1473. Si major, quam vires ferre queant, ſiſtendus erit leni clyſmate, vel purgante, vel ſudorifero.

1474. Si ruit vis Mercurii ad alvum, opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Ubi os, gingivæ, fauces, nimis tument, dolentve, utendum molli, blando, liquido gargariſmate, vel collutione, vel (1473.).

1476. Pergendum, donec omnia ſymptomata evanuerint, vulgô per xxxvj dies.

1477. Tum ſubinde leni doſi mercuriali utendum per alios xxxvj dies, ut leniſſimæ ſputationis maneat veſtigium.

1478. Neque ullum aliud remedium tum ad ſanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur Emplaſtris (1461.); vel, apertura facta, oſſe abraſo,

FINIS.